

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 21 Δεκεμβρίου 2025 • Έτος 16^ο • Αρ. φύλλου 904

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΓΙΑ ΟΜΟΦΩΝΙΑ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ Ε.Ε. ΚΑΙ ΒΕΤΟ

Διγλωσσία Προεδρικού - ΥΠΕΕ

- Το υπουργείο Εξωτερικών βλέπει «επικίνδυνα μονοπάτια» για Κύπρο από παράκαμψη ομοφωνίας των «27»
- Η Προεδρία ανάγει τα «Συμπεράσματα των 26» σε επίσημα Συμπεράσματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η «Κ» αποκαλύπτει εσωτερικό έγγραφο του ΥΠΕΕ, το οποίο προβαίνει σε προειδοποιήσεις και συστάσεις για προσπάθειες να παρακαμφθεί η αρχή

της ομόφωνης λήψης αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατά συνέπεια το δικαίωμα βέτο κρατών-μελών. «Δεν υπάρχουν σχήματα τύπου Ε.Ε.

26 (σ.σ. κρατών-μελών)» και ζητάει τη «διαφύλαξη της Κυπριακής Δημοκρατίας από επικίνδυνα μονοπάτια». Στο αντίθετο ρεύμα, ο πρόεδρος Χριστο-

δουλίδης προσέδωσε καθεστώς επίσημων «Συμπερασμάτων» στη θέση 26 κρατών-μελών για τη διεύρυνση, ενώ η υφυπουργός Ευρωπαϊκών Θε-

μάτων, Μαριλένα Ραουνά, δήλωσε ότι η εν λόγω θέση των «26» θα αποτελέσει τον οδικό χάρτη της Κυπριακής Προεδρίας. Σελ. 4

Στα άδυτα του «Κίμωνος»

Η φορεγιά FDI πλέει από την Πέμπτη υπό ελληνική σημαία, σηματοδοτώντας μια νέα εποχή για το Πολεμικό Ναυτικό. Η «Κ» παρουσιάζει τις επιχειρησιακές δυνατότητες του πλοίου, καθώς και τη γεωπολιτική σημασία της αναβάθμισης των ελληνικών δυνατοτήτων στη θάλασσα. Αναλύσεις των Κωνσταντίνου Φίλη και Μάνου Καραγιάννη. Σελ. 18-19

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΜΕΝΕΛΑΟΥ

Δεν έχουμε περιθώριο μιας νέας αποτυχίας

Ο κ. Μενελάου βλέπει μετατόπιση Ερχιουρμαν προς ομοσπονδία, ωστόσο επισημαίνει ότι είναι μακρύς ο δρόμος για το ξεκαθάρισμα προθέσεων. Γιατί αποτελεί «κλειδί» το σημείο διέλευσης Αθηνών - Πυρρί - Αγλαντζιά. Σελ. 6

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ

Γεωπολιτική Monopoly

Ο Τούρκος ΥΠΕΕ Χακάν Φιντάν ζητεί από την Αθήνα να ασκήσει πίεση στη Λευκωσία ώστε να αποδεχθεί κάποιου είδους αυξημένη συνεργασία με την πλευρά του «ψευδοκράτους». Σελ. 5

ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Καρφιά Παπαναστασίου για καλώδιο

Ο τέως υπουργός Ενέργειας Γιώργος Παπαναστασίου, απαλλαγμένος πια από την πίεση του υπουργικού θώκου, εξέφρασε ανοιχτά τη διαφωνία του με τους κυβερνητικούς χειρισμούς σε δύο θέματα που αφορούν το καλώδιο ηλεκτρικής διασύνδεσης Κύπρου - Ελλάδας, γνωστό ως GSI. Σελ. 8

ΔΡΑ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΠΛΟΥΤΟΥ

«Διπλωματία» Τραμπ και ειρήνη

Συννομιζοντας την πρώτη χρονιά της προεδρίας του στο τηλεοπτικό διάγγελμα της περασμένης Τετάρτης, ο Ντόναλντ Τραμπ εμφανίστηκε απολύτως ικανοποιημένος με τις επιδόσεις του. Σελ. 22

ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΤΙΝΑ

Φαντασιώσεις και ανεδαφικά σενάρια

Από τη «Δύναμη πυρός εναντίον του Μπαρμπάρους» το μακρινό πλέον 2014 μέχρι την «Τριμερή δύναμη ταχείας αντίδρασης» το 2025 και στη μέση ο Ρώσος πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν να εκτοξεύει απειλές κατά του Τούρκου ομολόγου του Ταγίπ Ερντογάν. Σελ. 7

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Θέσεις αρχών

Η Κυπριακή Δημοκρατία μπορεί να επιτελέσει κομβικό ρόλο στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και γι' αυτό οι θέσεις της πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο καθαρές και στερεές. Και για τούτο ο συντονισμός των αρμοδίων οφείλει να είναι συνεχής, ώστε να αποφεύγονται διπλές αναγνώσεις και παρερμηνείες σε θέσεις αρχών.

Η μαγεία των γιορτών βρίσκεται στις στιγμές

35 τυχεροί κερδίζουν voucher αξίας €2.026*

*Ισχύουν όροι και προϋποθέσεις

Τράπεζα Κύπρου

ΑΥΞΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΠΟΝΟΥΣ ΣΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Η νέα συλλογική σύμβαση για το 2023 - 2027

Τράπεζες και ΕΤΥΚ συμφώνησαν στη συλλογική σύμβαση 2023 - 2027 και θα τεθεί ενώπιον των μελών την προσεχή Τρίτη. Η «Κ» παρουσιάζει τη συμφωνία που προβλέπει

μπόνους, αυξήσεις μισθών, περισσότερες άδειες και βελτιωμένα δάνεια, διασφαλίζοντας εργασιακή ειρήνη και προβλεψιμότητα για το προσωπικό. Οικονομική, σελ. 6

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Μιλώ για μια βαθιά αποξένωση

Ο Αλέξανδρος Χρονίδης έλαβε το Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας Νέου Λογοτέχνη για την ποιητική του συλλογή «Επί των ποταμών Βαβυλώνας» (εκδ. Αλμύρα, 2024) και μιλάει γι' αυτή στην «Κ». Τέχνες, σελ. 4

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Ο Καποδιστριας του Γιάννη Σμαραγδή

Το νόημα της ταινίας είναι να αφήσουμε, όπως έλεγε ο Κολοκοτρώνης, τα πικρά για να δούμε πώς προχωράμε, γιατί βουλιάζουμε, λέει ο σκηνοθέτης Γιάννης Σμαραγδής για την ταινία του «Καποδιστριας». Σελ. 16

ZENITH

THE HEART OF WATCHMAKING 160 YEARS

Vassos Eliades Accessories Ltd

Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

CHRONOMASTER SPORT

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Η οπισθοδρομική κομπανία

Αγαπημένο μου ημερολόγιο, η Ελ-λού είναι μια λαϊκή γυναίκα, αριστερή (με την καλή έννοια πάντα), εργατική και εξαιρετικά επιδέξια στο σιδέρωμα, για ν’ αναφέρω μόνο ένα από τα πολλά προλεταριακά της προσόντα. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι μπήκε στη δούλεψή μου ως «κοπελούδα» και φέτος κλείνουμε αισίως 65 συναπτά έτη μαζί. Η Ελλού συνήθως δεν λέει πολλά, αλλά όταν αποφασίσει να μιλήσει, ο λόγος της αποτελεί υπόδειγμα λαϊκής θυμοσφίας. Όπως επί παραδείγματι, προ ημερών, όταν η οπισθοδρομική κομπανία ωρυόταν για τη «βλάσφημη τέχνη» του Γιώργου Γαβριήλ κι εκείνη σχολίασε ψύχραιμα: «Εφάνηκεν που τον Γενάρη η κωλοσυρμακιά της κουφής».

Η εκλογή Τραμπ σήμανε χαρμόσυ-να τις καμπάνες για τους όπου γης ακροδεξιούς. Από τον Γεάδη Γεάδη που τον έχρισε «μεγαλύτερο επανα-στάτη του σύγχρονου κόσμου», μέ-χρι τον Ανδρέα Θεμιστοκλέους που ολοφυρόταν στα μαρμαρένια αλώνια του διαδικτύου: «Το έθνος-κράτος επέστρεψε. Πιο δυνατό, περισσότε-ρο αποτελεσματικό, περήφανο, δι-ημιουργικό κι ασφαλές (...) Τα φύλα ΔΥΟ ΕΙΝΑΙ! ΑΝΔΡΑΣ και ΓΥΝΑΙΚΑ. (...) Από σήμερα η ανθρωπότητα δικαιού-ται να ελπίζει σε καλύτερες μέρες. Θερμότατα συχαρητήρια στον Πρό-δρο ΤΡΑΜΠ και είθε ο ΘΕΟΣ να φω-τίζει τις σκέψεις του και να καθοδη-γεί τον βηματισμό του» (τα κεφαλαία δικά του).

Εκείνο τον Ιανουάριο, όπως εύστοχα σημείωσε η καλή μας η Ελλού, γινό-ταν ο κακός χαμός επειδή το υποου-ργείο Παιδείας χρησιμοποίησε τον όρο «Γονέας 1 και Γονέας 2», με απο-τέλεσμα να εξαγριωθούν οι συνήθει-ς ύποπτοι: από τον Χρύσανθο Σαββίδη του ΔΗΚΟ, μέχρι τον Ευθύμιο Δίπλα-ρο του ΔΗΣΥ, οι οποίοι ανέμισαν ορ-γισμένοι τα λάβαρα του νεο-συντη-ρητισμού. Η «κωλοσυρμακιά» της κουφής, ήταν πλέον ορατή...

Ένα δείγμα «βλάσφημης τέχνης», το εμβληματικό «La Nona Ora» του Μαουρίτσιο Κατελάν, που πωλήθηκε στην τιμή των 2.700.000 δολαρίων.

Το παιχνίδι πια παιζόταν αλλιώς αγαπημένο μου ημερολόγιο. Ή μά-λον παιζόταν έτσι όπως το ξέραμε χρόνια πριν και ελπίζαμε, αφελώς μάλλον, ότι είχε καταχωρηθεί οριστι-κά στο χρονοντούλαπο της Ιστορί-ας: Πατρίς - Θρησκεία - Οικογένεια. Τυτέστιν, δεξιότερα της δεξιάς, εκεί όπου ανθεί η αντι-woke υστερία και ευδοκούν οι κορώνες της εθνικο-φροσύνης. Γι’ αυτό δεν ήταν έκπληξη για κανέναν υποψιασμένο όταν τον Μάρτιο το ΕΛΑΜ έσκιζε τα ιμάτιά του για τη διοργάνωση εκδρομής στα κα-τεχόμενα στο πλαίσιο του προγράμ-ματος Imagine. Ούτε ότι η ΕΔΕΚ, σκιά

του σοσιαλιστικού κόμματος που ίδρυσε ο Λυσσαρίδης, πλαστούρισε πρόθυμα στα εθνικιστικά απόνερα.

Πάντοτε βεβαίως υπάρχουν και χει-ρότερα, αγαπημένο μου ημερολόγιο. Ιδιαίτερα αν ρίξουμε μια ματιά έξω από την πόρτα μας όπου η βλακεία πάει πακέτο με την ομοφοβία. Πλην όμως, πόση παρηγορία μπορεί να είναι το γεγονός ότι στην ελληνική Βουλή ο Κυριάκος Βελόπουλος το τερμάτισε; «Hot spot για gay όργια οι Θερμοπύλες του Λεωνίδα! Όταν πέφτει το σκοτά-δι, εκεί που οι 300 γενναίοι Σπαρτιά-τες έγραψαν ιστορία μαζί με τους 700

Θεσπίεις, gay παρέες αναζητούν σε-ξουαλικές περιπτώξεις... Ντροπή και αίσχος!». Αυτά, τον Απρίλιο. Τον ίδιο μήνα που ο πρώην υπουργός Παιδείας (και Πολιτισμού τρομάρα μας) Κυριά-κος Κενεβέζος έγραφε για το σίριαλ «Άγιος Παΐσιος - Από τα Φάρασα στον Ουρανό»: «Σε τέτοιες στιγμές, γίνεται φανερό πως η τηλεόραση μπορεί ακό-μα να είναι χώρος πολιτισμού. Να ανε-βάσει το επίπεδο αντί να το υποβαθμί-σει. Να υπενθυμίσει αντί να υπνωτίσει. Και όταν αυτό συμβαίνει, τότε αξίζει να το επισημαίνουμε - όχι σαν κάτι σπάνιο και “εξαιρετικό”, αλλά σαν κάτι πολύ πιο ουσιαστικό: Ως ένα γεγονός πολι-

τισμού. Ως ένα πνευματικό Γεγονός». Έτσι!

Ο θλιβερός απολογισμός της χρονιάς φέρνει στην επιφάνεια και άλλα πα-ρόμοια περιστατικά, εξίσου αποκαρ-διωτικά. Κάποια, όπως το σεξιστικό σχόλιο του Δημήτρη Ταλιαδώρου για την Αθηνά Μιχαηλίδου, φλέρταραν με τη γραφικότητα. Κάποια άλλα όμως, όπως ο ζήλος του Χάρη Γεωργιάδη και του Χρύση Παντελίδη τον Νοέμ-βριο να αποκλείσουν τις τρανς από δομές για κακοποιημένες γυναίκες, προβληματίζουν. Ζούμε σε μια χώρα φυσικά που το κράτος εν έτει 2025

συμμετέχει σε δεήσεις... για να βρέ-ξει! Υπ’ αυτήν την έννοια, γιατί να μην προσχωρήσουν στην οπισθοδρομική κομπανία και δηλωμένοι ευρωπαϊστές πολιτικοί αγαπημένο μου ημερολόγιο;

Με τούτα και με κείνα φτάσαμε στις πρόσφατες γελοιότητες όπου η έκθεση του εικαστικού Γιώργου Γα-βριήλ στην Πάφο προκάλεσε κύμα ύβρεων, επιθέσεων και απειλών. Η αποθέωση του γελοίου του πράγμα-τος ήταν ο σάλος που προκλήθηκε για ένα ανύπαρκτο έργο - ένα κολάζ που ανέδειξε ο Ευθύμιος Δίπλαρος ως την επιτομή της βλάσφημης τέ-χνης. Ο γνωστός σε όλους μας Ευθύ-μιος, που ξεπέρασε και αυτόν ακόμα τον κακό του εαυτού χαρακτηρίζοντας τα έργα του Γαβριήλ «εμετικά» και «κατάπτυστα». «Όταν απειλείται η πατρίδα μου και η πίστη μου, θα με βρίσκουν απέναντί τους» διαμήνυ-σε, ενώ ο έτερος φρουρός της εθني-κοφροσύνης Χρύσανθος Σαββίδης σιγοντάριζε: «Αυτός δεν είναι καλλι-τέχνης, ούτε εκπαιδευτικός. Ο καλλι-τέχνης και ο εκπαιδευτικός σέβεται την πίστη μας, την ορθοδοξία». Κατα-γράφηκε!

Οι υστερικές αντιδράσεις των θρη-σκόληπτων για τη «βλάσφημη τέχνη» δεν είναι κυπριακό φαινόμενο και σί-γουρα όχι καινούργιο. Τα παραδείγ-ματα είναι πολλά, υψηλής καλλιτεχνι-κής αξίας μάλλον, όπως η παράσταση του Ρομέο Καστελούτσι στο Παρίσι το 2011, το «Αμήν» του Κώστα Γα-βρά το 2002, το έργο του Μαουρίτσιο Κατελάν «Ενατη ώρα» το 1999 ή ο «Τελευταίος πειρασμός» του Μάρτιν Σκορσέζε το 1988. Το βάρος της υπό-θεσης Γαβριήλ είναι βεβαίως ανάλογο του μεγέθους μας, παρόλα αυτά δεν αναιρεί τη βαρβαρότητα να φιμωθεί η ελευθερία της έκφρασης. Οπότε, αγα-πημένο μου ημερολόγιο, όσο γελοίο-ες κι αν είναι οι αντιδράσεις δεν μας παίρνει να κάνουμε πλάκα.

Ιουλία Παλατολόγου Ονίλσον

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια: ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

21-12-1935

Ακρως επικίνδυνος: Αγγέλλεται εκ Ρώμης ότι επίσημον ανακινωθέν εκδοθέν σήμεραν το απόγευμα αναφέρει ότι η γενική κατάστασις, την οποίαν επί μήνας ο κ. Λαβάλ [φωτ.] προσεπάθησε να συγκρατήσει, θα αποβή άκρως επι-κίνδυνος αμέσως μετά τας εορτάς, εάν η Αγγλία επιμείνι εις την επέκτασιν των κυρώσεων εις το πετρέλαιον.

Πειραιεύς: Μια εκατονταετία -εκατονταετία αληθούς και εκπληκτικής δράσεως και απαραμύλλου προόδου- συμπλη-ρούται κατά τας ημέρας αυτάς. Ο Πειραιεύς εορτάζει τα 100 έτη της ζωής του από της ημέρας καθ’ ην αποτελών άθλιον σύμφυρμα παραπηγμάτων προήκχη εις την σημερι-νήν λαμπράν πόλιν και τον πρώτον λιμένα του Κράτους.

Μόδα: Από τις πέντε προχθές το απόγευμα τα τραπέζια της «Μεγάλης Βρετανίας» είχαν γεμίσει. Ενα απόγευμα αφιερωμένο εις την γυναίκαie μόδα! Στη μέση της μεγάλης σάλας ένα μικρό πάλλο περιμένει τα μανέκν, τα οποία δεν εμφανίζονται παρά μετά τας 6.30. Εν τω μεταξύ, εν μέσω της γενικής ανυπομονησίας δεν έμνε άλλο παρά να θαυ-μάση κανείς τις τουαλέτες και τας εμφανίσεις της κάθε ει-σερχομένης.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο ΟΝΑΣ ΑΓΟΡΑΣ

Ο Πρίγκιπας, ο Κεραυνός και η Τζοκόντα

Ποιος είδε τον εθνικό μας πρίγκιπα και δεν τον φοβήθηκε! Ο Κεραυνός θα πρέπει να γίνει Αλεξίκεραυνος για να αντιμετωπίσει τους κεραυνούς που εξα-πολύει εναντίον του ο Νικόλας για το σκάλωμα της ηλεκτρικής διασύνδεσης. Μιλάμε για σοβαρή ενδοκυβερνητική τρικυμία, ενώ στάκες κάποιων εκ των πρωταγωνιστών παραπέμπουν σε τρικυ-μία εν κρανίω.

Αφού κατακεραύνωσε τον Κεραυνό ζή-τησε από τον Πρόεδρο να τοποθετηθεί για «να μην παίζουμε την κολοκυθιά» (!) εκφράζοντας ανησυχία πως με τους χει-ρισμούς της «η παρούσα κυβέρνηση» θα οδηγήσει το έργο σε ναυάγιο. Wait a minute. Μήπως κάποιος να υπενθυμίσει στον Νικόλα πως είναι και αυτός μέλος της παρούσας κυβέρνησης; Kind reminder.

Προς το παρόν ο νεαρός μας Νίκος νί-πει τας χείρας του με ένα αινιγματικό χαμόγελο ανάμεσα σε Σφίγγα και Τζο-κόντα, όμως όλοι αναμένουν με αγωνία να μιλήσει και να πάρει ξεκάθαρη θέση. Εκτός κι αν μας πει «ήξεις αφήξεις ουκ εν τω καλωδίω θνήξεις».

Πανέτοιμοι για να αναλάβουμε την Ευρωπαϊκή Προεδρία, δηλώνει ο Πρό-εδρος. Γι’ αυτό είμαι σίγουρος, σε αυ-τά δεν μας πιάνει κανένας. Φέρτε μας δέκα προεδρίες να τις ξεσκίσουμε. Αν’ την άλλη, ο Φιντάν δηλώνει «η κυπρια-κή προεδρία θα μπορούσε να είναι μια ευκαιρία για μας». Ποιους «εσάς» όμως; Τους Τούρκους, τους Τουρκοκύπριους ή τους Κύπριους σκέτο νέτο; Μια διευκρί-

Θα παίζουμε κολοκυθιά;

νιση χρειάζεται κύριε Φιντάν. Μίλα ξε-κάθαρα πανάθεμά με, που έλεγε και ο Δράκος στη Βίρνα της Λάμψης.

Στη συνέχεια ο Τούρκος υπουργός Εξω-τερικών έριξε άλλη βόμβα: μέχρι να το λύσουμε -αφού δυσκολευόμαστε- «ας αρχίσουμε κάποιες συνεργασίες στους τομείς Ενέργειας και Τουρισμού». Όπα. Κάποιος να του πει πως «ου περί χρημά-των τον αγώνα ποιούμεθα». Βέβαια, αν μιλάμε για κερδοφόρα μπίζνες, μπορεί και να το ξανασκεφτούμε. Αν μάλιστα ο Ερντογάν αποδεχθεί την πρόσκληση Χρι-στοδουλίδη θα το συζητήσουμε στους κήπους του Προεδρικού με χαλλούμι και κυπριακό -όχι τούρκικο- καφέ.

Ο Κωνσταντίνος Λοΐζου, πρόεδρος Συνομοσπονδίας Γονέων, έκανε μια φοβερή καταγγελία στην κρατική τι-λεόραση: οι μαθητές που απεικονί-στηκαν να χαιρετούν ναζιστικά σε λύ-κειο της Λάρνακας ούτε έκαναν πλάκα ούτε είναι ομάδα αμελητέα σε αριθ-μό μελών. Δρουν εδώ και δύο χρόνια ανενόχλητοι, τρομοκρατούν άλλους μαθητές, αριθμούν τριψήφιο αριθμό μελών ενώ έχουν μεταβεί και στην Ελλάδα για επαφές με αντίστοιχες ακραίες οργανώσεις. Πολύ σοβαρή υπόθεση. Ο Χαρτισιώτης θα έλυνε το πρόβλημα με προσευχές και το... FBI αλλά δυστυχώς δεν πρόλαβε αφού λί-γες ώρες μετά που το εξήγγειλε τον

μετακίνησαν. Για να δούμε ο Φουτιρής.

Νέα έρευνα δείχνει πως οι Κύπριοι σε γενικές γραμμές είναι ευχαριστημένοι με τη ζωή τους, αλλά ιδιαίτερα αγχω-μένοι με το όλο και αυξανόμενο κόστος διαβίωσης. Προφανώς καμιά ΑΤΑ -που έτσι και αλλιώς κατά κύριο λόγο πάει σε αυτούς που τη χρειάζονται λιγότε-ρο- και καμιά αναβάθμιση από διεθνείς οίκους δεν μπορεί να δώσει ουσιαστι-κή ανακούφιση στο μέσο νοικοκυριό, το οποίο τρομοκρατείται όλο και περισσό-τερο από τους λογαριασμούς του σού-περ μάρκετ. Όσο για το e-καλάθι; Άλλη μια πονεμένη ιστορία κι αυτό...

Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου το μέσο ποσό διαβίωσης για ένα άτομο στην Κύπρο έχει εκτοξευθεί την τελευταία δεκαετία με μια αύξηση που ακουμπά το 47%. Αυτό ίσως να δι-νει και μια εξήγηση γιατί ενώ ευμενε-ρούν τα νούμερα οι καταναλωτές ζορί-ζονται.

Πιθανές ποινικές ευθύνες προκύπτουν για πρώην υπουργούς και άλλους κρα-τικούς αξιωματούχους με την παράνο-μη ανάπτυξη στην Τριμίκλινη Landof Dreams. Προφανώς τα dreams έγιναν nightmares, ενώ η φωτογραφία υποου-ργού δίπλα από πλακέτα εγκαινίων με το όνομά του είναι πια κάπως... άβολη. Αυτό να το προσέξετε όλοι όσοι τρέχετε όπου σας καλέσουν να κόψετε κορδέ-λες και να κάνετε εγκαινία. Την υπογρα-φή μας και τον... θεμέλιο λίθο μας να προσέχουμε πού τα βάζουμε.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Νικόλαου Σαρπίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540 Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθυντής: ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αετός: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

H
U
B
L
O
T

OWN IT

Vassos Eliades Accessories Ltd

Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

«**Διαφύλαξη** και προστασία» της Κυπριακής Δημοκρατίας από «επικίνδυνα μονοπάτια», ζητάει σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» εσωτερικό έγγραφο του υπουργείου Εξωτερικών, ενόψει της ανάληψης της Προεδρίας του Συμβουλίου και υπό το φως διαδοχικών αντιθεσμικών θέσεων που εμφανίζονται στην Ε.Ε., παρακάμπτοντας την αρχή της ομόφωνης λήψης αποφάσεων και κατά συνέπεια το δικαίωμα βέτο κρατών-μελών. Κάτι που αναντίλεκτα δημιουργεί ένα πολύ «επικίνδυνο προηγούμενο», το οποίο ως γνωστόν επιθυμεί να εκμεταλλευθεί και η Τουρκία, για την προώθηση της ευρωπαϊκής της ατζέντας, απαλλαγμένης από ενστάσεις, επιφυλάξεις και από την άσκηση ενός ενδεχόμενου δικαιώματος αρνησικυρίας.

Το έγγραφο του κυπριακού ΥΠΕΞ, του οποίου έλαβε γνώση η «Κ», προειδοποιεί ενόψει της ανάληψης της Προεδρίας της Ε.Ε. ότι «έχουμε υποχρέωση να διαφυλάξουμε την Κυπριακή Δημοκρατία από επικίνδυνα μονοπάτια», υποδεικνύοντας ότι «θεσμικά πρέπει να είναι ξεκάθαρο σε όλους ότι χωρίς συμφωνία των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε., δεν υπάρχει κοινή θέση Ε.Ε.». Επισημαίνει ακόμη ότι «δεν υπάρχουν σχήματα τύπου Ε.Ε. 26 (σ.σ. κρατών-μελών)», τα οποία να είναι σε θέση να υποκαταστήσουν θεσμικά τις ομόφωνες θέσεις και τις αποφάσεις της Ε.Ε., οι οποίες προϋποθέτουν τη συναίνεση όλων των 27 χωρών που απαρτίζουν την Ένωση.

Ωστόσο, την περασμένη Τρίτη, η ίδια κυπριακή κυβέρνηση, η οποία φοβάται «επικίνδυνα μονοπάτια», τήρησε εντελώς διαφορετική στάση από αυτήν που περιγράφει και προειδοποιεί το εσωτερικό έγγραφο του ΥΠΕΞ, τόσο στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων (ΣΥΥ), όσο και στη Σύνοδο Κορυφής. Στη διάρκεια λοιπόν του ΣΥΥ, η Ουγγαρία μπλόκαρε την έγκριση ομόφωνων Συμπερασμάτων από τα 27 κράτη-μέλη για την Ουκρανία, αλλά και για το σύνολο της διεύθυνσης. Ωστόσο, η Δανική Προεδρία, παραβλέποντας την αρχή της ομοφωνίας, εξέδωσε δικά της συμπεράσματα, τα οποία ανήρτησε στην ιστοσελίδα του Συμβουλίου της Ε.Ε., με κάθε επισημότητα, έχοντας τη σύμφωνο γνώμη 26 κρατών-μελών (περιλαμβανομένης και της Κύπρου) και όχι του συνόλου των 27 χωρών, ως είθισται.

Η κυπριακή κυβέρνηση, η οποία με βάση το εν λόγω έγγραφο του ΥΠΕΞ, θα έπρεπε να είναι προσεκτική «διαφυλάσσοντας και προστατεύοντας» την Κυπριακή Δημοκρατία από τα «επικίνδυνα μονοπάτια» αντιθεσμικών θέσεων, «τύπου 26 κρατών-μελών», όχι απλώς ανέχθηκε την απόφαση της Δανικής Προεδρίας, αλλά συντάχθηκε προφανέστατα μαζί της, διαμνύοντας μάλιστα ότι αυτή η θέση που εκδόθηκε από 26 κράτη-μέλη και όχι ομόφωνα από τους «27», θα αποτελέσει τον «οδικό χάρτη» της Κυπριακής Προεδρίας σε σχέση με την πολιτική της διεύθυνσης! Παρά τον αντιθεσμικό της χαρακτήρα και τη δημιουργία ενός πολύ επικίνδυνου προηγούμενου.

Επί του προκειμένου, η υφυπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων Μαριλένα Ραουνά, προέβη σε μια περιέργη αν μη τι άλλο δήλωση, η οποία βρίσκεται στο ακριβώς «αντίθετο ρεύμα», σε σχέση με το έγγραφο του ΥΠΕΞ και τις προειδο-

Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Αντόνιο Κόστα, που επιθυμούν να εξεύρουν τρόπους παράκαμψης της αρχής της ομοφωνίας στη λήψη αποφάσεων και κατ' επέκταση στην κατάργηση του δικαιώματος βέτο των κρατών-μελών, σε ζητήματα που άπτονται της διεύθυνσης της Ε.Ε. Όπως έχει δημοσιεύσει η «Κ», ο μεν Αντόνιο Κόστα έχει επανειλημμένα ζητήσει την υποκατάσταση της ομόφωνης λήψης αποφάσεων με ένα σύστημα ενισχυμένης ειδικής πλειοψηφίας, επιδιώκοντας ουσιαστικά την κατάργηση του δικαιώματος βέτο κατά το άνοιγμα θεματικών διαπρα-

Αποκαλύπτουμε έγγραφο για παράκαμψη ομοφωνίας και βέτο – Στο «αντίθετο ρεύμα» Χριστοδουλίδης-Ραουνά

Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης ανήγαγε μια δήλωση 26 κρατών-μελών σε επίσημα Συμπεράσματα της Ε.Ε., ενώ η Μαριλένα Ραουνά ανέφερε ότι η εν λόγω δήλωση των «26» για θέματα διεύθυνσης, θα αποτελέσει τον οδικό χάρτη της Κυπριακής Προεδρίας.

ποιήσεις για τα «επικίνδυνα μονοπάτια» στα οποία μπορεί να οδηγηθεί η Κυπριακή Δημοκρατία. Η κα Ραουνά ανέφερε χαρακτηριστικά: «Παρόλο που η Ουγγαρία δεν συναίνεσε επί του εγγράφου των Συμπερασμάτων λόγω ενστάσεων της, επί της ενταξιακής προοπτικής της Ουκρανίας, τα υπόλοιπα 26 κράτη μέλη ενέκριναν το έγγραφο, που θα αποτελέσει τον οδικό χάρτη, βάσει του οποίου θα κινηθεί η Κυπριακή Προεδρία το επόμενο εξάμηνο». Η τοποθέτηση της κας Ραουνά, αντανakλά αφενός συναίνεση σε μια αντιθεσμική πρακτική «έγκρισης» της ευρωπαϊκής θέσης για την πολιτική της διεύθυνση από 26 κράτη-μέλη και όχι από τους «27». Και αφετέρου, καθιστά σαφές ότι η Λευκωσία δεν έχει κανένα ενδιαφέρον να καταρτίσει ως Προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Ε., έναν «οδικό χάρτη» ο οποίος θα βασίζεται σε ένα αντιθεσμικό μοντέλο 26 κρατών-μελών και όχι στις ομόφωνες θέσεις του συνόλου των 27 χωρών της ενωμένης Ευρώπης.

Η δήλωση της υφυπουργού Ευρωπαϊκών Θεμάτων δεν αποτελεί μεμονωμένο γεγονός, καθώς και ο ίδιος ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, στη Σύνοδο Κορυφής που ακολούθησε, ανήγαγε τη δήλωση της Δανικής Προεδρίας (με τη στήριξη συνολικά 26 κρατών-μελών), ως θέση του «Συμβουλίου» της Ε.Ε., που ενέχει χαρακτήρα επίσημων Συμπερασμάτων των 27 κρατών-μελών! Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας υποστήριξε ότι «στα Συμπεράσματα για την Τουρκία, είναι σημαντικές οι αναφορές στη βάση λύσης του Κυπριακού», ενώ είπε

ότι «για πρώτη φορά το Συμβούλιο μιλά για την ανάγκη συνεργασίας με τον κ. Χαν (σ.σ. απεσταλμένο της Κομισιόν στο Κυπριακό)». Τοποθετήσεις οι οποίες πάσχουν εν τη γενέσει τους, αφού Συμπεράσματα δεν εκδόθηκαν ποτέ, καθώς η Ουγγαρία τα είχε μπλοκάρει, ασκώντας βέτο, ενώ το Συμβούλιο, που ως γνωστόν έχει συνθεσ-τη 27 κρατών-μελών και όχι «26», ουδέποτε τοποθετήθηκε.

Έγγραφο του κυπριακού ΥΠΕΞ προειδοποίησε για την παράκαμψη της ομοφωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ζητώντας «προστασία» της Κύπρου από «επικίνδυνα μονοπάτια».

Αυτό που εκδόθηκε, όπως αναφέραμε, ήταν μια δήλωση της απερχόμενης Δανικής Προεδρίας, με τις «πλάτες» 26 κρατών-μελών, περιλαμβανομένης και της Κύπρου, η οποία δεν μπορεί, αλλά και δεν πρέπει να υποκαθιστά τα ομόφωνα Συμπεράσματα της Ε.Ε. Τα οποία, θα έπρεπε να αποτελούν την πυξίδα της Ε.Ε. και της εκδόστη Προεδρίας του Συμβουλίου και να διαφυλάσσονται ως κόρη οφθαλμού, ειδικά από την Κύπρο, τα ζωτικά συμφέροντα της οποίας, επιτάσσουν αυστηρή προσήλωση σε θέματα

ομοφωνίας, χωρίς παρεκκλίσεις. Όπως άλλωστε σημειώνει και το έγγραφο του ΥΠΕΞ, το οποίο ζητάει από όλους να είναι «θεσμικά σωστοί» και να αποφεύγουν «παράτυπες», κάτι που προφανώς θα έπρεπε να τηρείται τόσο από τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, όσο και από την υφυπουργό Ευρωπαϊκών Υποθέσεων Μαριλένα Ραουνά.

Πώς θα πείσει η Λευκωσία;

Με βάση την τοποθέτηση της υφυπουργού Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, η Κυπριακή Δημοκρατία που αναλαμβάνει την Προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Ε., σε δέκα ημέρες, θα πορευθεί σε ζητήματα διεύθυνσης, με βάση τις κατά πλειοψηφία θέσεις 26 κρατών-μελών, συναινώντας με τον τρόπο αυτό στην παράκαμψη της ομοφωνίας και κατά συνέπεια και του δικαιώματος άσκησης βέτο. Κι αν στην προκειμένη περίπτωση του πρόσφατου Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων, το θέμα αφορούσε στην παράκαμψη της Ουγγαρίας για να εξυπηρετηθεί η Ουκρανία, εύκολα, κάποιος θα μπορούσε να προβεί στους απαραίτητους πολιτικούς συνειρμούς που επιτάσσει η περίπτωση. Και συνεπώς να είναι σε θέση να αντιληφθεί ότι το επικίνδυνο προηγούμενο που δημιουργείται, με τη συναίνεση και της Κυπριακής Προεδρίας, θα μπορούσε να καταλήξει μπούμερανγκ για την Κυπριακή Δημοκρατία. Ειδικά, εάν κάποιοι εταίροι επιχειρήσουν μελλοντικά μια ανάλογη παράκαμψη της διαδικασίας λήψης ομόφωνων αποφάσε-

ων και στο πεδίο των ευρωτουρκικών σχέσεων, όπου η Λευκωσία θα δυσκολευθεί να πείσει για την αξία του δικού της βέτο, ενόσω έχει συμβάλει με κάθε επισημότητα και με δημόσιες δηλώσεις, στην παράκαμψη του βέτο της Ουγγαρίας.

Σημειώνεται ότι η δυνατότητα άσκησης βέτο της Κυπριακής Δημοκρατίας είχε προσφάτως παρακαμφθεί με τεχνάσματα της Κομισιόν, κατά τη λήψη αποφάσεων για τη συμμετοχή της Τουρκίας στην ευρωπαϊκή ομπρέλα άμυνας, μέσω και του προγράμματος SAFE (τον περασμένο Μάιο). Η δυνατότητα άσκησης βέτο της Κύπρου είχε επιχειρηθεί να παρακαμφθεί και παλαιότερα, κατά την έγκριση της πρότασης Κανονισμού για το «απευθείας εμπόριο» και για τον «τερματισμό της απομόνωσης των Τουρκοκυπρίων». Πρόταση η οποία εκκρεμεί ενώπιον της Ευρωπαϊκής και όπως δημοσίευσε ήδη η «Κ», επιδιώκεται να επανέλθει στο προσκήνιο, με την εκδήλωση παρεμβάσεων της Άγκυρας σε κοινοτικούς κύκλους.

Τι λέει το έγγραφο του ΥΠΕΞ

Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», το έγγραφο του υπουργείου Εξωτερικών αναφέρει μεταξύ άλλων τα εξής: «Έγνοια και σταθερή θέση της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι να είμαστε θεσμικά σωστοί και να μην γίνονται παρατυπίες, που δύνανται να δημιουργήσουν πρόσθετα προβλήματα στην ομαλή λειτουργία της Ε.Ε., αλλά και στην Κυπριακή Δημοκρατία γενικότερα. Ιδιαίτερα ενόψει της ανάληψης της Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. από την Κυπριακή Δημοκρατία, έχουμε υποχρέωση να διαφυλάξουμε την Κυπριακή Δημοκρατία από επικίνδυνα μονοπάτια», αναφέρει το έγγραφο του ΥΠΕΞ, το οποίο διατυπώνει κάθετη διαφωνία με την προσπάθεια έκδοσης θέσεων της Ε.Ε. από 26 ή και λιγότερα κράτη-μέλη, παρακάμπτοντας την αρχή της ομοφωνίας και το σύνολο των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. Επί του προκειμένου, το έγγραφο του ΥΠΕΞ, υπογραμμίζει ότι «θεσμικά πρέπει να είναι ξεκάθαρο σε όλους ότι χωρίς συμφωνία και των 27 κρατών-μελών, δεν υπάρχει κοινή θέση της Ε.Ε.» και ότι «δεν υπάρχουν σχήματα τύπου Ευρωπαϊκή Ένωση 26, Ευρωπαϊκή Ένωση 25 και Ευρωπαϊκή Ένωση 24 κτλ.» κρατών-μελών. Προειδοποίηση πάντως, η οποία δεν εμπόδισε την υφυπουργό Ευρωπαϊκών Υποθέσεων Μαριλένα Ραουνά, να αναφερθεί σε «έγκριση εγγράφου» εκ μέρους 26 κρατών-μελών, το οποίο μάλιστα, όπως εξήγησε στη γραπτή δήλωσή της, θα αποτελέσει τον «οδικό χάρτη» στη βάση του οποίου θα πορευθεί η Κυπριακή Προεδρία. Ούτε τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη που αναφέρεται σε έκδοση Συμπερασμάτων και σε θέσεις του Συμβουλίου, παρά το γεγονός ότι δεν εξασφάλισαν την απαραίτητη εκ των Συνθηκών της Ε.Ε. «ομοφωνία».

Σημειώνεται ότι το έγγραφο του κυπριακού ΥΠΕΞ για τα «επικίνδυνα μονοπάτια» καταρτίστηκε τον περασμένο Απρίλιο, προειδοποιώντας ενόψει της ανάληψης της Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. από την Κύπρο για αντιθεσμικές πρακτικές και παρατυπίες που δύνανται να δημιουργήσουν προβλήματα στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Κομισιόν, Βερολίνο και άλλοι

Η αναγωγή μιας δήλωσης 26 κρατών-μελών, σε «οδικό χάρτη» της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. για θέματα διεύθυνσης, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε η υφυπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων Μαριλένα Ραουνά και η απόδοση στην εν λόγω δήλωση των «26» καθεστώτος Συμπερασμάτων του Συμβουλίου από τον ίδιο τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Νίκο Χριστοδουλίδη, συντείνει εκ των πραγμάτων στη δημιουργία ενός πολύ «περίεργου μείγματος» πολιτικής προσέγγισης, ενθαρρύνοντας τόσο την Κομισιόν, όσο και τον πρόεδρο του

ματευτικών κεφαλαίων (clusters), σε σχέση με την πολιτική της διεύθυνσης. Θέση, η οποία όμως ταυτίζεται με πρόταση που είχε υποβάλει παλαιότερα η Γερμανία (μαζί με τη Σλοβενία). Και η δε Κομισιόν, προσβλέπει στην παράκαμψη (και όχι στην κατάργηση) του βέτο των κρατών-μελών, προκρίνοντας μια τεχνική διαδικασία εναρμόνισης των υποψηφίων χωρών με τις θεματικές διαπραγματευτικών κεφαλαίων, παραθέτοντας το επίσημο άνοιγμά τους σε μεταγενέστερο χρόνο, όταν οι συνθήκες το ευνοούν. Δηλαδή, οι Βρυξέλλες προκρίνουν

μια διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις θα προχωρούν, οι υποψήφιες χώρες θα εναρμονίζονται με την ευρωπαϊκή νομοθεσία, ενώ το επίσημο άνοιγμα διαπραγματευτικών κεφαλαίων θα έπεται, ώστε να παρακαμφθεί το ενδεχόμενο άσκησης δικαιώματος βέτο από κάποιο κράτος-μέλος. Κινήσεις, οι οποίες φέρονται να έχουν στόχο τη στήριξη της ευρωπαϊκής προοπτικής της Ουκρανίας, αλλά έχουν ανοίξει την όρεξη και της Τουρκίας, που προσδοκά ότι θα τύχει «ανάλογης μεταχείρισης» με το Κιέβο.

Μπιζνες και παραβιάσεις

Τα «ανοίγματα» Φιντάν για τα «μάτια» της Ουάσιγκτον και η πρώτη αερομαχία στο Αιγαίο από το 2023

Των **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ, ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ**

Όταν ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης πρότεινε πριν από περίπου δύο μήνες μια διαδικασία πενταμερούς διάσκεψης (με τη συμμετοχή Ελλάδας, Τουρκίας, Αιγύπτου, Λιβύης, Κύπρου), υπήρχε ήδη σε ευρείς διπλωματικούς κύκλους η αίσθηση ότι και η Αθήνα πρέπει να εμφανιστεί πρόθυμη να «χορέψει» στον ρυθμό της Ουάσιγκτον, με τρόπο που να εξυπηρετεί τις αντιλήψεις του Λευκού Οίκου, δηλαδή μια γεωπολιτική παρτίδα Monopoly, όπου η αμερικανική κυβέρνηση προκρίνει την ανάγκη για μπιζνες, ακόμη κι αν αυτό σημαίνει ότι κάποιες παλιές διαφορές είτε σπρώχνονται κάτω από το χαλί είτε συζητούνται σε «πακέτα», όπου χωρούν πολλά και ανόμοια ζητήματα. Οι δύο συνεντεύξεις που έγιναν με λίγες ημέρες διαφορά, του πρέσβη των ΗΠΑ στην Τουρκία και προεδρικού απεσταλμένου για τη Μέση Ανατολή Τομ Μπάρακ στην «Κ» και μόλις την Πέμπτη που πέρασε του υπουργού Εξωτερικών Χακάν Φιντάν, αναδεικνύουν ότι η συζήτηση αυτή έχει στην πράξη ήδη ανοίξει.

Υποτροπή στο Αιγαίο

Ο κ. Φιντάν κινείται στην αμερικανική «γραμμή» για την ανάγκη να προκρίθει η «ευημερία» έναντι των πολιτικών διαφορών, ωστόσο το μεσημέρι της Παρασκευής η Τουρκία εμφανίστηκε να ταραξεί τα «ήρεμα νερά» που επικρατούν στο Αιγαίο τα τελευταία τρία χρόνια. Καταγράφηκε για πρώτη φορά μετά τις 2 Φεβρουαρίου 2023 μια εικονική αερομαχία, που προκλήθηκε κατά την αναχαίτιση τουρκικού F-16 από ελληνικό, η οποία ήταν –βεβαίως– σε εντελώς διαφορετική κατεύθυνση από το μήνυμα των προηγούμενων ημερών. Στην Αθήνα αναμένουν να δουν αν η εμπλοκή της Παρασκευής ήταν κάτι που συνέβη μια φορά και για συγκεκριμένο λόγο ή η Αγκυρα ετοιμάζεται να επιστρέψει στην

«Ζυγίζοντας» την Αγκυρα

Στην Αθήνα αναμένουν να δουν αν η αερομαχία της Παρασκευής ήταν μεμονωμένο γεγονός ή αν η Αγκυρα θα επιστρέψει σε παλιές «συνήθειες», κάτι που θα έχει κόστος στην ατζέντα της, όπως στην περίπτωση των F-35.

προ το 2023 συμπεριφορά στο Αιγαίο, κάτι που προφανώς θα έχει κόστος και στην υπόλοιπη ατζέντα της Τουρκίας, ιδιαίτερα καθώς αναζητεί φόρμουλα επιστροφής στα F-35.

Επί της ουσίας του εξελισσόμενου παζαριού, πάντως, στην Αθήνα και τη Λευκωσία «ακτινογραφήθηκε» η δήλωση του κ. Φιντάν, ότι καλό θα ήταν να «παγώσει» προσωρινά η πολιτική διαδικασία για το Κυπριακό, ώστε να προωθηθεί η οικονομική συνεργασία στους τομείς της ενέργειας, του τουρισμού και της βιομηχανίας προκειμένου, όπως είπε, να μη χαθεί η ευκαιρία για τις νέες γενιές και η Κύπρος να μετατραπεί σε «παράδεισο». Ο κ. Μπάρακ είχε λίγες ημέρες νωρίτερα δηλώσει, και αυτό δεν διέλαθε την προσοχή των Αθηνών, ότι «μοναδικός τρόπος απαλλαγής από τις πολιτικές επιπλοκές είναι η ευημερία». Από την προσοχή

της Αθήνας δεν διέλαθε, επίσης, ότι οι δηλώσεις του κ. Φιντάν έγιναν μόλις λίγες ημέρες μετά την κατ' ιδίαν συνάντηση που είχε με τον κ. Μπάρακ στην Αγκυρα (12 Δεκεμβρίου).

Πίεση στην Κύπρο

Επί της ουσίας, ο κ. Φιντάν ζητεί από την Αθήνα να ασκήσει πίεση στη Λευκωσία ώστε να αποδεχθεί κάποιου είδους αυξημένη συνεργασία με την πλευρά του «ψευδοκράτους». Η Αγκυρα εκμεταλλεύεται τις ενέργειες, του τουρισμού και της βιομηχανίας προκειμένου, όπως είπε, να μη χαθεί η ευκαιρία για τις νέες γενιές και η Κύπρος να μετατραπεί σε «παράδεισο». Ο κ. Μπάρακ είχε λίγες ημέρες νωρίτερα δηλώσει, και αυτό δεν διέλαθε την προσοχή των Αθηνών, ότι «μοναδικός τρόπος απαλλαγής από τις πολιτικές επιπλοκές είναι η ευημερία». Από την προσοχή

για την Αθήνα είναι απολύτως σαφές ότι η Αγκυρα σπρώχνει τα πράγματα προς μια κατεύθυνση

που είναι βολική για την Τουρκία. Εν ολίγοις, η Αγκυρα θέλει να ανοίξουν διάφορες συζητήσεις με πρόσχημα τις «μπιζνες», όπως ακριβώς τις αντιλαμβάνεται και ο Λευκός Οίκος, ενώ θα βρίσκεται σε εξέλιξη και η συζήτηση με την Ουάσιγκτον για το ζήτημα των F-35, προκειμένου να προσποριστεί το μέγιστο δυνατό όφελος. Είναι απολύτως προφανές ότι σε ένα τέτοιο δυνητικό τραπέζι η βασική γραμμή της Ελλάδας, δηλαδή το διεθνές δίκαιο θα πάει περίπατο.

Μια ακόμη ένδειξη ότι οι Αμερικανοί θέλουν να δοκιμάσουν την τύχη τους στις υποθέσεις που συνδέονται με την Κύπρο είναι η σπουδή που δείχνει η κυβέρνηση των ΗΠΑ τις τελευταίες εβδομάδες ώστε να προχωρήσει η εξέταση και η κύρωση του διορισμού του επιχειρηματία Τζον Μπρέσλοου από την Αριζόνα, φίλου του Ντόναλντ Τραμπ, στη θέση του πρέσβη στη

Λευκωσία. Βέβαια, στη συγκεκριμένη περίπτωση υφίσταται και πρακτικό ζήτημα για τον Λευκό Οίκο, καθώς όσο περνάει ο καιρός και ο διορισμός του κ. Μπρέσλοου από τη Γερουσία δεν εγκρίνεται, τόσο η ατμόσφαιρα στο Κογκρέσο για την κυβέρνηση –με τις ενδιάμεσες εκλογές να ακολουθούν σύντομα– θα γίνεται ακόμη πιο βαριά. Τα μηνύματα που εκπέμπονται, πάντως, από την Τουρκία είναι ότι η Αγκυρα προσαρμόζεται στα νέα κελεύσματα της Ουάσιγκτον με τρόπο που αποδεικνύεται και εμπράκτως. Εμπειρος διπλωμάτης από την Τουρκία έφερνε ως χαρακτηριστικό παράδειγμα το γεγονός ότι την περασμένη Τετάρτη πηγές του υπουργείου Εξωτερικών της Τουρκίας μιλώντας στο πρακτορείο ειδήσεων ΑΝΚΑ διέψευσαν πληροφορίες, σύμφωνα με τις οποίες η Αγκυρα αντέδρασε έντονα στη συμφωνία καθορισμού

θαλασσιών περιοχών ευθύνης της Κύπρου με τον Λίβανο. Από την τουρκική οπτική γωνία είναι αξιολογείωτο, επίσης, το γεγονός ότι οι δηλώσεις του κ. Φιντάν για «πάγωμα» των προβλημάτων στην Κύπρο και συνεργασία στην ενέργεια καταγράφηκαν μόλις λίγες ώρες μετά τη συμφωνία του Ισραήλ με την Αίγυπτο για την πώληση φυσικού αερίου αξίας 35 δολαρίων προς το Κάιρο από το κοιτάσμα «Λεβιάθαν» στην Ανατολική Μεσόγειο.

Μπάρακ και Μπούλος

Αξιόπιστες τουρκικές πηγές αναφέρουν ακόμη στην «Κ» ότι οι προτάσεις του κ. Φιντάν, σε συνδυασμό με τη σχεδιαζόμενη επίσκεψη του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη στην Τουρκία (που όπως έχει δηλώσει ο ίδιος θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί το πρώτο τρίμηνο του 2026), δημιουργεί κάποια ελπίδα για συνεργασία όλων των χωρών της περιοχής σε συγκεκριμένους τομείς. Και υπενθυμίζουν ότι τόσο ο πρόεδρος της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν (στο παρελθόν) όσο και ο κ. Μητσοτάκης πριν από δύο μήνες έχουν μιλήσει ανοιχτά για την ανάγκη να δημιουργηθεί κάποιο φόρουμ των χωρών της Ανατολικής Μεσογείου. Στην Αγκυρα πολιτικοί αναλυτές σημειώνουν πως ο ρόλος του ανώτερου συμβούλου του προέδρου των ΗΠΑ για την Αφρική, Μασάντ Μπούλος, και του πρέσβη των ΗΠΑ στην Αγκυρα, Τομ Μπάρακ, θα παραμείνει ιδιαίτερα σημαντικός, καθώς και οι δύο διατηρούν στενές επαφές με τις ηγεσίες των χωρών της περιοχής και υπογράφουν ότι οι κινήσεις τους πρέπει να παρακολουθούνται στενά και με προσοχή. Δίνουν, μάλιστα, ως χαρακτηριστικό παράδειγμα το γεγονός ότι ο κ. Μπάρακ την περασμένη εβδομάδα είχε συνάντηση με τον πρωθυπουργό του Ισραήλ Μπέντζαμιν Νετανιάχου και λίγες ώρες μετά με τον κ. Φιντάν.

Κυπριακό μεταξύ γεωπολιτικών συμπληγάδων

Πώς το 2026 διαμορφώνει δυναμικές τάσεις στην Ανατολική Μεσόγειο

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Όταν την περασμένη Πέμπτη ο υπουργός Άμυνας της Κυπριακής Δημοκρατίας, Βασίλης Πάλλμας, διέψευθε ουσιαστικά τα δημοσιεύματα του ελληνικού Τύπου, που ξεκινούσαν από το Ισραήλ, για τη συγκρότηση μιας στρατιωτικής δύναμης ταχείας αντίδρασης στην Ανατολική Μεσόγειο, στον άξονα του τριμερούς σχήματος διπλωματίας των τελευταίων ετών μεταξύ Ελλάδας-Κύπρου και Ισραήλ, κατέστη σαφές πως ο ενθουσιασμός που επικρατούσε για μια «στρατιωτική συμμαχία» ήταν περισσότερο μια τάση σε συγκεκριμένα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης παρά μια ρεαλιστική επιλογή για ένα σχηματισμό τύπου E-Pine (Enhanced Partnership in Northern Europe, όπου συμμετέχουν Δανία, Νορβηγία, Ισλανδία και τα τρία κράτη της Βαλτικής) με στρατιωτικό αποτύπωμα στην Ανατολική Μεσόγειο. Εξάλλου, τα τελευταία χρόνια η Ανατολική Μεσόγειος δεν έχει μόνο αναδειχθεί σαν ένα ξεχωριστό περιφερειακό υποσύστημα με ιδιαίτερο γεωπολιτικό αποτύπωμα και ανταγωνισμούς ισχύος, αλλά παραμένει και το πεδίο εκδήλωσης φοβερών συγκρουσιακών τάσεων που από το Συριακό (2011-2024) μέχρι τη Γάζα (2023-σήμερα) έχουν παγκόσμιες προεκτάσεις αλλά επηρεάζουν άμεσα και την Κύπρο, που παραμένει ένα πεδίο συγκρούσε όπου η Τουρκία έχει δεσπόζουσα θέση μετά το 1974, τα γεγονότα της εισβολής και της (συνεχιζόμενης) κατοχής εξακολουθούν να διαμορφώνουν ένα εκ των παλαι-

ότερων άλυτων προβλημάτων διεθνώς αλλά και που οι τρέχουσες εξελίξεις στην ίδια την προσπάθεια του Κυπριακού το εντάσσουν, αναπόφευκτα, μεταξύ γεωπολιτικών συμπληγάδων.

Πού βρισκόμαστε

Τις τελευταίες εβδομάδες η Λευκωσία κινήθηκε σε δύο σημαντικούς άξονες διμερούς συνεργασίας με την ιστορική επίσκεψη του ηγέτη των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, Μοχάμεντ Μπιν Ζαγιέντ στην Κύπρο, και την επίσκεψη του προέδρου Χριστοδουλίδη στο Παρίσι όπου με τον πρόεδρο Μακρόν υπέγραψε διμερή στρατηγική συνεργασία. Και οι δύο κινήσεις εντάσσονται στις προσπάθειες των τελευταίων χρόνων της Κύπρου να δημιουργήσει στρατηγικές συμμαχίες με κράτη όπως η Γαλλία –όπου το πεδίο της ασφάλειας, της άμυνας και της στρατιωτικής συνεργασίας έχει ανθίσει τα τελευταία χρόνια– κάτι που αποτυπώνεται από τη συχνή αεροναυτική παρουσία της Γαλλίας στην Κύπρο μετά το 2020 αλλά και το ενδιαφέρον της Γαλλίας για τη ναυτική βάση στο Μαρί, που ωστόσο ακόμη δεν έχει συγκεκριμένο αποτύπωμα. Τα ΗΑΕ παραμένουν ένα σημαντικό σε οικονομικό αποτύπωμα κράτος του Αραβικού Κόλπου με άσκηση ισχύος σε διάφορα περιφερειακά ζητήματα (Σουδάν, Λιβύη, Παλαιστινιακό) η προοπτική επενδύσεων του οποίου σε κυπριακές υποδομές (π.χ. Τερματικό Βασιλικού) αξιολογείται ως σημαντική, όπως και η συνεργασία σε ανθρωπιστικά ζητήματα όπως διαφάνηκε με

Οι δυναμικές στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου είναι ιδιαίτερα ρευστές, με το Κυπριακό να παραμένει ένα χρόνιο άλυτο πρόβλημα ανάμεσα σε μια σειρά προβλημάτων με παγκόσμιες προεκτάσεις ισχύος.

την πρωτοβουλία «Αμάλθεια» για τον ανθρωπιστικό διάδρομο στη Γάζα, διά θαλάσσης μέσω Κύπρου.

Η μεγάλη εικόνα

Στην περιοχή διαμορφώνονται δύο δυναμικές τάσεις ανταγωνισμού μέσα στις οποίες η Κύπρος, και κατ' επέκταση η προοπτική του Κυπριακού, εντάσσεται με προοπτική αποκόμισης γεωπολιτικών οφελών ή περαιτέρω διαμόρφωσης τετελεσμένων σε σχέση με τις ισχύουσες πραγματικότητες:

- Ο αναδυόμενος περιφερειακός ανταγωνισμός ισχύος μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ που ιδίως στο πεδίο της Συρίας διαμορφώνεται και ως συγκρουσιακός. Το Ισραήλ βλέπει τις εξελίξεις στη Συρία ως δυναμικές απειλής της ασφάλειάς του τα επόμενα χρόνια, κάτι που ήδη προτάσσει διαμέσου του Κουρδικού και του ζητήματος των Δρούζων, ενώ η Τουρκία παραμένει εκ των βασικών δρώ-

ντων άσκησις επιρροής στο νέο καθεστώς της χώρας και

- Η εξίσωση ασφάλειας του Κυπριακού που ανεξαρτήτως του πώς θα διαμορφωθούν τα πράγματα (επανεκκίνηση συνομιλιών και λύση, επανεκκίνηση των συνομιλιών και λύση σε άλλο πλαίσιο, μόνιμη διχοτόμηση, κ.λπ.), επαναφέρει ζητήματα ασφάλειας και εγγυήσεων που επηρεάζουν τις ελληνοτουρκικές σχέσεις (μια ενδονατοϊκή σύγκρουση από τη δεκαετία του 1960 λόγω Κυπριακού) και την ίδια τη φόρμουλα εγγυήσεων που θα τεθεί ενώπιον μιας διαπραγματευτικής διαδικασίας, αν αυτή προκύψει.

Ως προς το πρώτο σκέλος η Κ.Δ. δείχνει να συνεχίζει την προεγγίση της περιόδου 2018-2023 με πρόταγμα τα σχήματα των τριμερών διπλωματικών συνεργασιών με τα κράτη της περιοχής και την ενίσχυση της στρατηγικής σχέσης με το Ισραήλ, με σαφές

περιεχόμενο απέναντι στην αναθεωρητική προσέγγιση της Αγκυρας των τελευταίων ετών στην περιοχή και ως προς το δεύτερο σκέλος η πολιτική αποστολής σιγιάλων σε σχέση με τον ευρωατλαντικό προσανατολισμό της Κυπριακής Δημοκρατίας, πτυχής που σχηματίζεται πλέον και με σαφείς δημόσιες δηλώσεις υπέρ της προοπτικής ένταξης της Κ.Δ. στο ΝΑΤΟ, της ενίσχυσης της αμυντικής συνεργασίας με τις ΗΠΑ (παρουσία στην Πάφο, άρση του εμπάργκο, εξοπλιστικά προγράμματα, κ.ά.). Εντός του εν λόγω πλαισίου «κλείνουν» και εκκρεμότητες στην περιοχή όπως η συμφωνία οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών Κύπρου-Λιβάνου, αλλά ενισχύεται και το αφήγημα της Κύπρου ως κράτους της Ε.Ε. στην περιοχή που διεκδικεί ρόλο διαμεσολαβητή αλλά και στα μέτρα των δυνατότητων του «κράτους σταθερότητας». Βέβαια κανένα εκ των ως άνω δεν πρόκειται, σύντομα, να μετασχηματιστεί σε «στρατιωτική συμμαχία» όπου Ε/κ, Ελλαδίτες και Ισραηλινοί στρατιώτες θα επεμβαίνουν από κοινού σε στρατιωτικές επιχειρήσεις στην περιοχή, με τα πρόσφατα δημοσιεύματα στον Τύπο του Ισραήλ και της Ελλάδας να αποτελούν μάλλον αποτέλεσμα υπερβολής ή ακόμη και του σχετικού δημόσιου ζητήματος αντιπαράθεσης, κυρίως σε Ισραήλ και Τουρκία, μιας μερίδας αναλυτών που προβλέπουν στο προσεχές μέλλον απευθείας στρατιωτική σύγκρουση των δύο χωρών δημιουργώντας «διμερή σχήματα συμμαχιών» στην περιοχή.

Τι να αναμένουμε

Το 2026 κρίνεται ως μια ιδιαίτερα μεταβατική περίοδος, σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο, με το ζήτημα της Ουκρανίας εκτός απροόπτου να ολοκληρώνεται εντός της νέας χρονιάς. Παράλληλα, το πρώτο εξάμηνο του 2026 η Κυπριακή Προεδρία της Ε.Ε. αποτελεί δείκτη δυναμικής διπλωματικής εξαγύρωσης για τη Λευκωσία που το δεύτερο εξάμηνο του 2026 θα κληθεί να διαχειριστεί, όντως, την προοπτική του Κυπριακού στο πραγματικό πεδίο αποφάσεων ως προς τη διαπραγμάτευση επί του τραπέζιου. Υπό αυτό το πλέγμα, το Κυπριακό θα βρεθεί μεταξύ γεωπολιτικών συμπληγάδων όπως αυτές του Ουκρανικού, όπου το προηγούμενο των τετελεσμένων της de facto κατοχής από τη Ρωσία ουκρανικών εδαφών δεν απασχολεί ιδιαίτερα τη διακυβέρνηση Τραμπ, αλλά και της Ανατολικής Μεσογείου όπου η Τουρκία, στο πεδίο των σχέσεών της με ΗΠΑ και Ε.Ε., παραμένει ισχυρός παίκτης διεκδικώντας και στα δύο «μέτωπα» ανταλλάγματα στο πλαίσιο της συναλλακτικής της προεγγίγης τα τελευταία χρόνια με Ουάσιγκτον και Βρυξέλλες. Αναπόφευκτα η λεγτή γραμμή ισορροπίας μεταξύ του Κυπριακού ως «καλά πλασαρισμένου» μεταξύ θετικών εξελίξεων και επηρεαζόμενων συμπεριφορών, αλλά και ως «παράπλευρης απώλειας» από γεγονότα και εξελίξεις που θα το προσπεράσουν, παραμένει το ρεαλιστικότερο σενάριο σε ένα διπλωματικό δρόμο που δεν κρίνεται σε καμιά περίπτωση ως εύκολος.

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

Το 2017, όταν το Μπαρμπαρός κατέπλευσε για τέταρτη φορά προς τα μέρη μας, διασαλεύοντας τα ήσυχα νερά της Μεσογείου, ο Χρίστος Ρότσας είχε προβεί σε μια ρηξικέλευστη, ομολογουμένως, εισήγηση για εμπόδιο της διέλευσής του: Να επιβιβαστεί ενός πλοιαρίου ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας –τότε караβοκύρης ήταν ο Νίκος Αναστασιάδης– και να επιχειρήσει να πλησιάσει και να παρεμποδίσει τη διέλευσή του. Ίσως επειδή η εισήγηση ήταν ατελής, καθώς δεν διευκρίνιζε εάν το πλοιάριο στο οποίο θα επέβαινε ο Πρόεδρος έπρεπε να είναι ένα ταπεινό καΐκι από το λιμανάκι της Αγίας Νάπας ή ένα αστραφτερό κότσο από αυτά που σταθμεύουν στην πόλη της Λεμεσού, όπως επίσης δεν αποσαφηνίζει τον τρόπο με τον οποίο το πλοιάριο με τον επιβαίνοντα Πρόεδρο θα παρεμποδίζε τη διέλευση του Μπαρμπαρός, δεδομένου ότι η Μεσόγειος δεν είναι τα στενά των Δαρδανελίων, δεν έτυχε της πρότερης σημασίας. Πολύ πιθανόν εξαιτίας και του εισηγητή της πρότασης, ο οποίος είχε απολέσει την πρότερη του αίσθη και αρνούμαστε να ασχοληθούμε με ασόβαρας περιπτώσεις.

“Ο «υπερβάλλον ζήλος» των ΜΜΕ, ένεκα των «στενών δεσμών» με το ξανθό γένος, είχε παρασύρει και τον τότε κυβερνητικό εκπρόσωπο, Νίκο Χριστοδουλίδη, που όταν ρωτήθηκε εάν η ρωσική άσκηση είχε να κάνει με την Κύπρο και τις τουρκικές προκλήσεις απάντησε: «Ασφαλώς και έχει σχέση».

Το 2017 η ερευνητική δραστηριότητα του «Μπαρμπαρός» στην κυπριακή ΑΟΖ κράτησε 208 ημέρες και ήταν, όπως προαναφέραμε, η τέταρτη κάθοδος. Το «Μπαρμπαρός» διανυκτέρευσε συνολικά κοντά στα τρία χρόνια στη θαλάσσια περιοχή της Κύπρου. Η πρώτη φορά ήταν το 2013 και ήταν το συντομότερο διάστημα παραμονής, ενώ η μεγαλύτερη σε χρονική διάρκεια ερευνητική δραστηριότητα στην Κυπριακή ΑΟΖ ήταν το 2014 και κράτησε 411 ημέρες. Ήταν τότε που τα παραδοσιακά ΜΜΕ του νησιού, τα οποία τρία χρόνια αργότερα είχαν αγνοήσει την ασόβαρα εισήγηση Ρότσας, πρόβαλλαν με κάθε σοβαρότητα στα πρωτοσέλιδά τους την υποδοχή που ο ρωσικός στόλος επεφύλαξε στο τουρκικό ερευνητικό σκάφος.

«Υποδοχή με καταιγισμό πυρός»

Στις 20 Οκτωβρίου 2014, το τουρκικό σειсмоγραφικό σκάφος Barbaros Hayreddin Pasa εισέβα-

λε στην κυπριακή ΑΟΖ, συνοδευόμενο από δύο υποστηρικτικά σκάφη και τουρκικά πολεμικά πλοία. Η Τουρκία είχε εκδώσει παράνομη Navtex, η οποία δήσμευε μεγάλες θαλάσσιες εκτάσεις νότια της Κύπρου για σεισμικές έρευνες. Το σκάφος κινήθηκε εντός των θαλάσσιων Τεμαχιών 2, 3 και 9, περιοχές για τις οποίες η Κυπριακή Δημοκρατία είχε ήδη αδειοδοτήσει την κοινοπραξία ENI-KOGAS για έρευνες.

Σχεδόν ταυτόχρονα σήμαναν και οι «καμπάνες ενθουσιασμού» αφού εκείνες τις ημέρες έγινε γνωστή η «ρωσική άσκηση» ανατολικά της Κύπρου, 100 χλμ. ανοικτά του Κάβο Γκρέκο». Παρόλο που εκείνη την περίοδο διεξήγαγαν ασκήσεις στην περιοχή τόσο το Ισραήλ όσο και η Αγγλία και παρόλο που στον ξένο Τύπο η αναφορά που συνόδευε τη ρωσική άσκηση ήταν «δυσικά της Συρίας», μερίδα του κυπριακού Τύπου την παρουσίασε ως «ανατολικά της Κύπρου», ερμηνεύοντας το γεγονός ως «μίνυμα» προς την Τουρκία ή ως έμμεση υποστήριξη προς την Κύπρο.

Ο τίτλος «Με δύναμη πυρός υποδέχεται ο ρωσικός στόλος το Μπαρμπαρός» (και παραλλαγές του σε διαφορετικά ΜΜΕ, όπως «Ρωσικές βολές με το βλέμμα στο Μπαρμπαρός») χρησιμοποιήθηκε κυρίως για να περιγράψει την κίνηση της Ρωσίας να πραγματοποιήσει άσκηση με το καταδρομικό «Moskva» και άλλες μονάδες του στόλου της στην περιοχή, ακριβώς τις ημέρες που η Τουρκία κλιμάκωνε την πρόκλησή της – παρόλο που είχε διευκρινί-

στεί ότι αυτή «δεν θα ήταν σε περιοχή κοντά στο Μπαρμπαρός».

Ο «υπερβάλλον ζήλος» των ΜΜΕ, προφανώς ένεκα των «στενών δεσμών» με το ξανθό γένος –ανεδαφικοί σε μεγάλο βαθμό– είχε παρασύρει και τον τότε κυβερνητικό εκπρόσωπο, Νίκο Χριστοδουλίδη, που όταν ρωτήθηκε εάν η ρωσική άσκηση είχε να κάνει με την Κύπρο και τις τουρκικές προκλήσεις απάντησε: «Ασφαλώς και έχει σχέση».

Διακοπή συνομιλιών και άδεια από Πούτιν

Μετά την είσοδο του σκάφους στο οικόπεδο 9, ο πρόεδρος Αναστασιάδης διακόπτει τη συμμετοχή του στις συνομιλίες, καταγγέλλοντας την παραβίαση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας. Άλλωστε, το είχε δηλώσει από τον Φεβρουάριο: «Το καταστήσαμε σαφές. Σε περίπτωση που συνεχίσουν τις παραβιάσεις, η έξοδος από τις συνομιλίες είναι η απάντηση...». Ωστόσο, η αποχώρηση από τις συνομιλίες και η αναστολή τους χωρίς την πρακτική εφαρμογή άλλων αποτελεσματικών μέτρων και πιέσεων ικανών να υποχρεώσουν την Τουρκία να αναρτήσει την επιθετική πολιτική της, δεν είχε κανένα αντίκρισμα και αυτό ήταν κατανοητό ακόμα και από τον πρόεδρο του ΔΗΚΟ, Νικόλα Παπαδόπουλο, ο οποίος σε επιστολή που επέδωσε στον Πρόεδρο πριν από τη συνεδρία των πολιτικών αρχηγών, σημείωνε πως «η αναστολή ή και ο τερματισμός των διαπραγματεύσεων πλήττει πρωτίστως την ε/κ πλευρά και δεν θα επηρεάσει σε σημα-

ντικό βαθμό την Τουρκία και το Ψευδοκράτος». Ωστόσο, ο Νίκος Αναστασιάδης θεωρούσε άσκηση πίεσης την αναστολή των συνομιλιών τη στιγμή που η χώρα την οποία πιέζαμε δεν ενδιαφερόταν για λύση ή κωλουσιεργούσε στις διαπραγματεύσεις.

Το αποκορύφωμα ήταν που, εν μέσω της κρίσης με το «Μπαρμπαρός» και ενώ η Κύπρος αναζητούσε στήριξη από τη Μόσχα, μια δήλωση του Βλαντιμίρ Πούτιν που έγινε τον Δεκέμβριο του 2014, προσγείωσε τις προσδοκίες της Λευκωσίας για μια πιο ενεργή παρέμβαση της Ρωσίας κατά των τουρκικών προκλήσεων στην ΑΟΖ. «Στην Κύπρο οφείλουν να γνωρίζουν πως πρέπει να αντιμετωπίσουν οποιαδήποτε κρίση, ή ρίσκα, με δική τους ευθύνη». Μια δήλωση που προκάλεσε έντονο προβληματισμό και απογοήτευση, καθώς ερμηνεύτηκε ως «άδεια» και αλλαγή της παραδοσιακής στάσης της Ρωσίας, την ίδια ώρα που το «Μπαρμπαρός» βρισκόταν εντός της κυπριακής ΑΟΖ.

Και ήταν ασφαλώς μια τοποθέτηση που ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με το κλίμα ευφορίας από τη ρωσική υποστήριξη τον Οκτώβριο του 2014, με τις ασκήσεις του ρωσικού στόλου. Αλλά δεν ήταν η πρώτη.

«Τη Ρωσία θέλουμε κι ας τρώγωνμε πέτρες»

Δεν ήταν η πρώτη φορά που η τυφλή προσήλωση στη Μόσχα δεν μας άφηνε να δούμε καθαρά την πραγματικότητα, ασχέ-

τως εάν η Ρωσία σε κάποιες περιπτώσεις θεωρήθηκε ότι στάθηκε υποστηρικτικά προς το μέρος μας στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Η τυφλή προσήλωση μας οδηγούσε σε σπασμωδικούς ακροβατισμούς. Τα ανακοινωθέντα της Μόσχας παρουσιάζονταν πάντα ως ένα «ξεκάθαρο μήνυμα», ένα «ισχυρό ανακοινωθέν», ένας «εξάψαλμος της Μόσχας» στο κεφάλι του Ερντογάν. Η Μόσχα συνέστηνε «αποφυγή μονομερών ενεργειών που αυξάνουν την ένταση» –χωρίς να διευκρινίζει ποιοι προβαίνουν σε μονομερείς ενέργειες, ωστόσο η ανακοίνωσή της ήταν πιο ισχυρή από εκείνη των ΗΠΑ που επαναλάμβαναν «το δικαίωμα της Δημοκρατίας της Κύπρου να αναπτύξει τους πόρους της, εντός της ΑΟΖ της»!

Αξίζει να αναφερθεί ότι η Ρωσία ήταν αυτή που σε δύο περιπτώσεις –διά στόματος του πρωθυπουργού Μεντβέντεφ τον Μάρτιο του 2013 και του υπουργού Ενέργειας Νόβακ τον Απρίλιο του ίδιου χρόνου– έκανε λόγο για «προβληματικά κοινά όρια». Ο Μεντβέντεφ είχε πει χαρακτηριστικά «κατά πρώτον, δεν καταλαβαίνω την αξία τους και, κατά δεύτερον, γνωρίζουμε ότι υπάρχουν εκεί ιδιαίτερα προβλήματα με την Τουρκία», ενώ ο Νόβακ, ευρισκόμενος σε τουρκικό έδαφος, είχε ξεκαθαρίσει πως «υφίστανται ακόμα εκκρεμεία ζητήματα που αφορούν την Κυπριακή ΑΟΖ και η Ρωσία το αντιλαμβάνεται αυτό»!

Αυτή η ανεξήγητη σχέση είχε γεννηθεί και μια σειρά φαιδρών ιστοσελίδων που βομβάρδιζαν με ακόμα φαιδρότερες «ειδήσεις» καθημερινά τους αναγνώστες τους και τα «συγκλονιστικά νέα» αναπαράγονταν με ταχύτατους ρυθμούς. Το πρώι ο Πούτιν να διαμνύει στον Ερντογάν «Θα κατέβω και θα σε ... αν πειράξεις την Αγιά Σοφιά...», το μεσημέρι «Χαστούκι Πούτιν στον Ερντογάν: Θα φτάσω μέχρι την Κωνσταντινούπολη» και το απόγευμα ο Πούτιν να προειδοποιεί τον Ερντογάν πως θα του απαυτώσει τα «πρέκια», αν απλώσει χέρι στην Αγιά Σοφιά. Όταν τελικά άπλωσε το χέρι στην Αγιά Σοφιά, ο εκπρόσωπος του Κρεμλίνου είπε δημόσια το εξής εκπληκτικό: «Τα εισιτήρια ήταν ακριβά, τώρα η είσοδος θα είναι δωρεάν, οι τουρίστες μας βγαίνουν κερδοσύννοι».

“Η πρόσφατη είδηση έτυχε έντονης εκμετάλλευσης από τουρκικά μέσα ενημέρωσης, τα οποία την παρουσίασαν ως δεδομένο γεγονός, εντάσσοντάς την σε ένα αφήγημα περικύκλωσης και στρατιωτικής έντασης εις βάρος της Τουρκίας.

Φαιδρότητα ή επικίνδυνα παιχνίδια;

Από την «Υποδοχή του Μπαρμπαρός με δύναμη πυρός» στην «Τριμερή δύναμη ταχείας αντίδρασης» και στη μέση ο Πούτιν να στοχεύει... τα πρέκια του Ερντογάν

Ανεδαφικές αποστολές «ταχείας αντίδρασης»

Τις τελευταίες ημέρες κυκλοφόρησαν πληροφορίες που έκαναν λόγο για τη δημιουργία μιας τριμερούς δύναμης ταχείας αντίδρασης ανάμεσα στην Ελλάδα, το Ισραήλ και την Κύπρο. Σύμφωνα με τα δημοσιεύματα, η εν λόγω δύναμη θα είχε στόχο την άμεση αντιμετώπιση κρίσεων στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, αξιοποιώντας τον συντονισμό, τη διαλειτουργικό-

τητα και την τεχνογνωσία των τριών χωρών. Το σενάριο αυτό συνδέθηκε με το ήδη υφιστάμενο πλαίσιο στρατηγικής συνεργασίας, τις κοινές στρατιωτικές ασκήσεις και τη στενή διπλωματική επαφή που έχουν αναπτύξει τα τελευταία χρόνια Αθήνα, Λευκωσία και Τελ Αβίβ.

Ωστόσο, σύντομα ακολούθησαν επίσημες διαψεύσεις. Κυβερνητικές και στρατιωτικές πηγές

ξεκαθάρισαν ότι δεν υπάρχει συμφωνία για τη σύσταση μόνιμης τριμερούς δύναμης ταχείας αντίδρασης, τονίζοντας πως οι σχετικές αναφορές δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Διευκρινίστηκε ότι η συνεργασία περιορίζεται σε κοινές ασκήσεις, ανταλλαγή πληροφοριών και συντονισμό σε επίπεδο σχεδιασμού, χωρίς τη δημιουργία νέου επιχειρησιακού σχηματισμού.

Οι διαψεύσεις αυτές ανέδειξαν τη σημασία της προσεκτικής ανάγνωσης τέτοιων πληροφοριών, ιδιαίτερα σε μια γεωπολιτικά ευαίσθητη περιοχή. Παράλληλα, επιβεβαίωσαν ότι, αν και η τριμερής συνεργασία παραμένει ισχυρή και πολυεπίπεδη, κινείται εντός συγκεκριμένων πλαισίων και όχι σε σχήματα που θα μπορούσαν να παρερμηνευθούν ως νέα στρατιωτική συμμαχία.

Την ίδια στιγμή, η συγκεκριμένη είδηση έτυχε έντονης εκμετάλλευσης από τουρκικά μέσα ενημέρωσης, τα οποία την παρουσίασαν ως δεδομένο γεγονός, εντάσσοντάς την σε ένα αφήγημα περικύκλωσης και στρατιωτικής έντασης εις βάρος της Τουρκίας. Μέσα από υπερβολές και επιλεκτικές διαρροές, επιχειρήθηκε να δημιουργηθούν εντυπώσεις τόσο στο εσωτερικό όσο

και στο διεθνές ακροατήριο. Αυτό το φαινόμενο αναδεικνύει και έναν ευρύτερο κίνδυνο: άλλες χώρες ή κέντρα επιρροής να αξιοποιούν παρόμοιες πληροφορίες για να «παίζουν παιχνίδια» στην πλάτη της Κύπρου, χρησιμοποιώντας το νησί ως γεωπολιτικό εργαλείο, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τις πραγματικές του ανάγκες και την ευαίσθητη θέση του στην περιοχή.

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Ενώπιον σοβαρών προκλήσεων στα ενεργειακά θα βρεθεί το 2026 η κυβέρνηση, αλλά και ο νέος υπουργός Ενέργειας Μιχάλης Δαμιανός. Οι αποφάσεις που θα πρέπει να ληφθούν θα καθορίσουν σε μεγάλο βαθμό το ενεργειακό μέλλον του τόπου και το κατά πόσο η Κυπριακή Δημοκρατία θα συνεχίσει να είναι το τελευταίο κράτος μέλος της Ε.Ε. σε ενεργειακή απομόνωση. Η αλλαγή φρουράς στο υπουργείο Ενέργειας καθώς και η παραμονή του υπουργού Οικονομικών Μάκη Κεραυνού, στην ουσία μπορεί να υποστηριχθεί πως έγειρε την πλάστιγγα του Προεδρικού προς τη σχολή σκέψης που αντιμετωπίζει το ηλεκτρικό καλώδιο με αυστηρά επενδυτικά δεδομένα απόδοσης, βάζοντας σε δεύτερη μοίρα τον στρατηγικό χαρακτήρα ανάλογων έργων. Η απομάκρυνση Γιώργου Παπαναστασίου μπορεί να τερμάτισε την κυβερνητική διγλωσσία, πλην όμως δεν την εξαφάνισε. Χαρακτηριστική περίπτωση η δημόσια τοποθέτηση του μεγαλύτερου κυ-

Η κυβέρνηση, αλλά και ο νέος υπουργός Ενέργειας Μιχάλης Δαμιανός, θα βρεθούν απέναντι από τις δημόσιες επικρίσεις και διαφωνίες του προέδρου του ΔΗΚΟ Νικόλα Παπαδόπουλου για τους κυβερνητικούς χειρισμούς στο ενεργειακό έργο.

βερνητικού εταίρου προέδρου του ΔΗΚΟ Νικόλα Παπαδόπουλου, ο οποίος από το βήμα της Βουλής στάθηκε απέναντι από την κυβέρνηση, τους χειρισμούς και απόψεις Προέδρου της Δημοκρατίας και υπουργού Οικονομικών. Η κατάσταση για το τι μέλλει γενέσθαι γίνεται ενδιαφέρουσα από όσα είπε στην «Κ» ο τέως υπουργός Ενέργειας, ο οποίος απαλλαγμένος τώρα από την πίεση του υπουργικού θώκου εξέφρασε ανοιχτά τη διαφωνία του με τους κυβερνητικούς χειρισμούς σε δύο θέματα που αφορούν το καλώδιο. Διαφωνίες που κάποιος μπορεί να συμπεράνει πως συνέβαλαν στην απομάκρυνσή του από το κυβερνητικό σχήμα.

Τα καρφιά Παπαναστασίου

Ο Γιώργος Παπαναστασίου με το γάντι έβξε τη σχολή σκέψης που το προηγούμενο διάστημα έφεραν Λευκωσία και Αθήνα σε δύσκολη θέση για το ηλεκτρικό καλώδιο. Σχολή σκέψης που έχει ως εκφραστή τον υπουργό Οικονομικών Μάκη Κεραυνό και υποστηρίχτηκε, όπως εξελίχθηκαν τα γεγονότα, από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Ο κ. Παπαναστασίους ουσιαστικά υποστήριξε στην

«Κ», χωρίς να ονοματίζει, πως ο ΥΠΟΙΚ αγνοεί τον στρατηγικό χαρακτήρα της ηλεκτρικής διασύνδεσης. Τι είπε συγκεκριμένα: Εάν κάποιος το δει (το έργο) αποσπασματικά και δει την επένδυση και την απόδοση, πιθανόν να μην είναι βιώσιμο. Αλλά εξαρτάται ποια είναι η απόδοση σε ένα έργο. Σε αυτό το σημείο διερωτήθηκε. «Ποια είναι η αξία ενός έργου που τερματίζει την απομόνωση ενός κράτους μέλους στην προκειμένη περίπτωση της Κύπρου; Ποια είναι η αξία όταν δεν υπάρχει τοπική ηλεκτρική παραγωγή που να καλύπτει την ενεργειακή ασφάλεια; Ποια είναι η αξία διοχέτευσης ενέργειας φθηνότερης από την τοπική παραγωγή; Για να συμπληρώσει εν είδει απάντησης στα ερωτήματα που έθεσε ο ίδιος. «Κάποια έργα είναι στρατηγικά και δεν μπορούν να περνούν

από την αξιολόγηση της αυστηρής βιωσιμότητας».

Τα €25 εκατ.

Και αν στην περίπτωση των διαφωνιών με τον Μάκη Κεραυνό ο Γιώργος Παπαναστασίου ήταν ιδιαίτερα προσεκτικός, δεν έκρυψε τις διαφωνίες του με τη λογική Κεραυνού που υιοθετήθηκε πλήρως από το Προεδρικό. Ο τέως υπουργός Ενέργειας έδωσε προσοχή σε δύο θέματα που όπως φαίνεται ήταν η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι και τον έφερε στην έξοδο από το κυβερνητικό σχήμα. Το πρώτο αφορά το παγωμένο μέχρι σήμερα θέμα καταβολής των €25 εκατ. ευρώ από την Κυπριακή Δημοκρατία στον ΑΔΜΗΕ. Οι απόψεις Παπαναστασίου αφορούν πρώτα τον ίδιο τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και μετά τον ΥΠΟΙΚ. Τι

υποστήριξε ο κ. Παπαναστασίου: «Για ένα τέτοιο έργο δεν μπορεί να αποφασίζει μονομερώς ένα κράτος μέλος, δηλαδή δεν πληρώνω». Και εξήγησε πως για το συγκεκριμένο έργο υπάρχει ρυθμιστικό πλαίσιο το οποίο ρυθμίζει τα έργα κοινού ενδιαφέροντος της Ε.Ε. μιας και βρίσκεται στον ενωσιακό κατάλογο έργων υποδομής. «Επιπρόσθετα υπάρχει το πλαίσιο κατανόησης. Όλα αυτά είναι συμφωνίες και υποχρεώσεις τις οποίες έχουν τα κράτη απέναντι στο έργο και στον φορέα υλοποίησης». Ο κ. Παπαναστασίου, χωρίς να αναφέρεται ονομαστικά, αυτό που είπε ήταν πως η κυβέρνηση δεν μπορεί να ενεργεί μεμονωμένα.

Η επικαιροποίηση

Εκτός από την πολιτική απόφαση να παγώσει η καταβολή των

€25 εκατομμυρίων προς τον ΑΔΜΗΕ για τα οποία η ΡΑΕΚ έχει ανάψει το πράσινο φως, ο κ. Παπαναστασίου κρατά ξεκάθαρες αποστάσεις και από την απόφαση Χριστοδουλίδη - Μητσοτάκη να γίνει επικαιροποίηση των οικονομικών παραμέτρων του ηλεκτρικού καλωδίου. Αν και σημειώνει πως τα κράτη που έχουν οικονομικές υποχρεώσεις σε ένα έργο μπορούν να θέλουν να κάνουν μια επικαιροποίηση, επικαλείται τις αντίθετες απόψεις που εκφράστηκαν από την Κομισιόν, λέγοντας ευθαρσώς πως ο ίδιος συμφωνεί με την άποψη των αξιωματούχων της Κομισιόν ότι δεν είναι αναγκαία η επικαιροποίηση.

Νουθεσίες σε ΑΔΜΗΕ

Την ίδια ώρα ο κ. Παπαναστασίου δεν έβγαλε από το κάδρο των υποχρεώσεων τον Φορέα Υλοποίησης του Έργου τον ΑΔΜΗΕ, με πιο σοβαρή την υλοποίηση του έργου. «Η προσωπική μου άποψη είναι ότι το έργο μόνο με την παραγωγή του καλωδίου δεν είναι αποδεικτικό στοιχείο ότι προχωρά», αφίνοντας να εννοηθεί τη δυστοκία που παρατηρείται με την έναρξη των ερευνών βυθού για πόντιση του καλωδίου.

Η καυτή πατάτα στα χέρια Δαμιανού

Για την ώρα η κυβέρνηση μπορεί να νιώθει ανακούφιση μετά και την απόφαση επικαιροποίησης των οικονομικών παραμέτρων του καλωδίου που εκτόνωσε σε μεγάλο βαθμό τους δημόσιους τόνους. Ωστόσο, σύντομα ο νέος υπουργός Ενέργειας θα αναγκασθεί να το αγγίξει και να αποφασίσει αν η Λευκωσία θα υλοποιήσει τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από το πλαίσιο κατανόησης. Ωστόσο, ο νέος ποινκεφάλος για το Προεδρικό είναι ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ Νικόλας Παπαδόπουλος, η στάση του οποίου στους χειρισμούς της Λευκωσίας στο καλώδιο διατηρεί το θέμα ψηλά στη δημόσια ατζέντα. Από την τοποθέτηση Νικόλα Παπαδόπουλου ενδεχομένως να προκύψει και ένα άλλο ζήτημα που μπορεί να εξελιχθεί σε ΔΗΚΟϊκό πρόβλημα. Ποια θα είναι η στάση του Μιχάλη Δαμιανού, ο οποίος είναι αντιπρόεδρος του κόμματος. Ουσιαστικά ο κ. Παπαδόπουλος στήριξε τον τέως υπουργό Ενέργειας, επικρίνοντας έντονα τον Μάκη Κεραυνό. Ήδη, το ερώτημα που τίθεται από πολιτικούς αναλυτές είναι τι θα πράξει ο ΔΗΚΟϊκός υπουργός Ενέργειας εάν π.χ. η Λευκωσία συνεχίσει να αρνείται την καταβολή οικονομικών υποχρεώσεων προς τον Φορέα Υλοποίησης του Έργου. Θα αγνοήσει τη θέση του προέδρου του ΔΗΚΟ, οι βολές του οποίου σε κάποια φάση θα στραφούν και προς τον ίδιο;

ΑΡΘΡΟ

Ασυμμετρία ισχύος

Του ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΥ*

Η **εύρυθμη** λειτουργία μιας δημοκρατικής πολιτείας εδράζεται σε μια θεμελιώδη αρχή: οι θεσμοί και οι φορείς της εξουσίας οφείλουν να λειτουργούν ως εγγυητές των δικαιωμάτων και της ασφάλειας των πολιτών, διαφυλάσσοντας το πλαίσιο εντός του οποίου η ελευθερία της έκφρασης και η ελευθερία της βούλησης μπορεί να υφίστανται. Όταν οι θεσμικοί παράγοντες μετατρέπονται από προστάτες σε δίκτες, στοχοποιώντας δημόσια έναν μεμονωμένο πολίτη, υπονομεύουν την ίδια την ουσία του θεσμικού τους ρόλου. Η περίπτωση του Γιώργου Γαβριήλ συνιστά μια τέτοια ανυποχρηστική θεσμική παρέκκλιση, η οποία χρήζει αυστηρής κριτικής υπό το πρίσμα της πολιτικής φιλοσοφίας και της λειτουργίας του κράτους δικαίου. Η δημόσια επίθεση που δέχθηκε από πολιτικά πρόσωπα υπερβαίνει τη συζήτηση περί των ορίων της τέχνης και αγγίζει τον πυρήνα της σχέσης θεσμού και πολίτη.

Ο πολίτης εκτίθεται στην κρίση, στη ρύθμιση και, συχνά, στην πίεση των θεσμών, ενώ οι θεσμοί φέρουν την υποχρέωση να αυτοπεριορίζουν την ισχύ τους, ώστε να μην εκτρέπονται σε αυθαιρεσία και σε συμβολική ή πραγματική βία. Από τη σκοπιά της πολιτικής φιλοσοφίας, ο θεσμός οφείλει να λειτουργεί πρωτίστως ως εγγυητής του πλαισίου της ελευθερίας, ως αρχιτέκτονας των όρων εντός των οποίων μπορούν να συνυπάρχουν συγκρουόμενες κοσμοθεωρίες, και όχι ως φορέας μιας επιβαλλόμενης «ορθής» ηθικής.

Όταν ανώτατοι πολιτειακοί παράγοντες, όπως η πρόεδρος της Βουλής και του ΔΗΣΥ, ο αντιπρόεδρος του ΔΗΣΥ και ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ, παρεμβαίνουν δημόσια με οξείες χαρακτηρισμούς, η πράξη αυτή δεν αποτελεί απλή άσκηση γνώμης, αλλά εκδήλωση θεσμικής ισχύος εις βάρος ενός πολίτη, στον οποίο προσδίδεται ο ρόλος του παραβάτη. Είναι πράξη βίας. Η περίπτωση του παραποιημένου

κολάζ που δημοσιεύτηκε από τον κ. Δίπλαρο αποτελεί την πιο κραυγαλέα απόδειξη αυτής της μεθόδευσης, καθώς η χρήση προϊόντος παραπληροφόρησης με σκοπό την τεχνητή όξυνση του κλίματος δηλητηριάζει τον δημόσιο διάλογο.

Η επίκληση του «προσβεβλημένου αισθήματος» από θεσμικούς παράγοντες συνιστά, υπό αυτό το πρίσμα, μια επικίνδυνη μετατόπιση από τον ορθολογικό δημόσιο λόγο προς έναν συναισθηματικά φορτισμένο λαϊκισμό που επενδύει στη θυματοποίηση της πλειοψηφίας. Σε μια φιλελεύθερη δημοκρατία, το δικαίωμα να δηλώνει κανείς ότι θίγεται από μια καλλιτεχνική πρόταση ανήκει σε κάθε πολίτη· δεν ανήκει, όμως, στους θεσμούς· η εξουσία να μετασχηματίζουν αυτό το υποκειμενικό αίσθημα σε οργανωμένο πολιτικό λόγο, ο οποίος στοχοποιεί άτομα και τους προσδίδει δαιμονολογικό ρόλο. Η σύγκλιση της ρητορικής μεταξύ παραδοσιακά κυρίαρχων κομμάτων και ακροδεξιών μορφωμάτων εί-

ναι ιδιαίτερα αποκαλυπτική, καθώς νομιμοποιεί τον εξτρεμιστικό λόγο και λειτουργεί ως σήμα προς φανατισμένα στοιχεία της κοινωνίας ότι η επίθεση κατά του «εχθρού» είναι ανεκτή. Οι πειλές κατά της ζωής του ιδιοκτήτη της γκαλερί, οι οποίες οδήγησαν στην ακύρωση της έκθεσης, δεν ήταν τυχαίο συμβάν, αλλά η άμεση συνέπεια των εμπρηστικών δηλώσεων, καθιστώντας την πολιτική εξουσία ηθικό αυτουργό της επιβολής λογοκρισίας μέσω εκφοβισμού.

Από φιλοσοφική άποψη, η κεντρική κατηγορία που αναδεικνύεται εδώ είναι η κατηγορία της ευθύνης: ευθύνη λόγου, ευθύνη θέσης, ευθύνη ισχύος. Ο πολιτικός λόγος αποτελεί ένα είδος πράξης, ένα γεγονός που έχει σκοπό να εντυπωσιάσει, που διαμορφώνει πραγματικότητες και νομιμοποιεί στάσεις. Όταν ένας πολιτικός επιτίθεται δημόσια σε έναν πολίτη, δημιουργεί ένα πλαίσιο εντός του οποίου ο «φανατικός» μπορεί να θεωρηθεί ότι διαθέτει ηθική άδεια να

βλάβει εκείνον που παρουσιάζεται ως υβριστής του «ιερού». Η μετάβαση από τη ρητορική απαξίωση στη φυσική βία είναι απολύτως προβλέψιμος κίνδυνος όταν η δημόσια σφαίρα δηλητηριάζεται από λόγο στοχοποιήσεων. Σε αυτό το σημείο, η ευθύνη των θεσμικών παραγόντων καθίσταται βεβαίως, διότι διαμορφώνουν ένα κλίμα στο οποίο η απειλή κατά της σωματικής ακεραιότητας του καλλιτέχνη καθίσταται πραγματική πιθανότητα. Το ζήτημα ανάγεται στη θεμελιώδη ασυμμετρία ισχύος, όπου ο καλλιτέχνης ως πολίτης ασκεί το δικαίωμα στην κριτική, ενώ ο πολιτικός ως φορέας εξουσίας οφείλει να είναι εγγυητής των κανόνων και όχι δίκτης.

Η υπόθεση Γαβριήλ, η οποία έρχεται σε συνέχεια προηγούμενων πειθαρχικών δίωξης, αποκαλύπτει μια παγιωμένη τάση εκφοβισμού και λειτουργεί ως κριτήριο αυτογνωσίας για το πολιτικό σύστημα. Το διακύβευμα δεν είναι η προστασία ενός έργου τέχνης, αλλά η πρόσπιση

της αρχής ότι κανένας πολίτης δεν πρέπει να καθίσταται στόχος από εκείνους που έχουν ορκιστεί να τον προστατεύουν. Η λειτουργία των θεσμών δεν είναι να καθορίσουν ποια τέχνη είναι «ηθικά αποδεκτή», αλλά να διασφαλίζουν ότι ακόμη και η ενδοχλητική τέχνη μπορεί να υπάρξει χωρίς ο δημιουργός της να μετατρέπεται σε αποδιοπομπαίο τράγο. Η ρητορική περί «ορίων» της ελευθερίας χρησιμοποιείται εργαλειακά για να δικαιολογηθεί η στέρψη της ελευθερίας, αποκρύπτοντας το γεγονός ότι πρόκειται για επιθετική πολιτική πράξη στοχοποίησης. Η ελάχιστη θεσμική ευθύνη θα υπαγόρευε την ανάκληση των δηλώσεων και την καταδίκη κάθε μορφής απειλής, καθώς η δημοκρατία απαιτεί θάρρος για την υπεράσπιση των διαφοροτικών, όχι θράσος για την εξόντωσή του.

*Ο δρ Ευάγγελος Κωνσταντέλος είναι ειδικός επιστήμονας Ηθικής και Δεοντολογίας στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Στροφή προς τα επαγγέλματα υψηλής εξειδίκευσης κάνουν οι Κύπριοι την επόμενη δεκαετία. Η αγορά εργασίας στην Κύπρο αναμένεται να μετασχηματιστεί σημαντικά μέχρι το 2035, σύμφωνα με τα στοιχεία του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop). Όπως προκύπτει από τη σχετική έρευνα, οι αλλαγές καθοδηγούνται από τη γήρανση του πληθυσμού, τον ψηφιακό μετασχηματισμό και τη μεταστροφή της αγοράς προς τα επαγγέλματα προηγμένης κατάρτισης. Την επόμενη δεκαετία παρατηρείται μια σημαντική συρρίκνωση των πιο χειρωνακτικών επαγγελμάτων, όπως είναι οι γεωργοί και οι χειριστές μηχανών και οι συναρμολογητές. Αντίθετα, αυξημένη ζήτηση καταγράφεται στον τομέα της υγείας και στον τομέα της μεταποίησης. Η συνεχής γήρανση του πληθυσμού, η αύξηση των χρόνιων παθήσεων, αλλά και η ανάγκη για ενίσχυση των συστημάτων υγείας μετά την πανδημία, καθιστούν τα επαγγέλματα του κλάδου απολύτως αναγκαία. Παράλληλα, στρατηγικοί στόχοι τόσο της Κύπρου όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης εστιάζουν στη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας και στην προσέλκυση επαγγελματιών με υψηλή κατάρτιση. Ως αποτέλεσμα, παρατηρείται έντονη ζήτηση για γιατρούς, νοσηλεύτες, βοηθούς υγείας, επαγγελματίες φροντίδας ηλικιωμένων και ειδικούς στην ψυχική υγεία. Συνεπώς, ο τομέας της υγείας αναδεικνύεται έτσι σε έναν από τους

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop) οι αλλαγές στην αγορά εργασίας της Κύπρου καθοδηγούνται από τη μεταστροφή της αγοράς προς τα επαγγέλματα προηγμένης κατάρτισης.

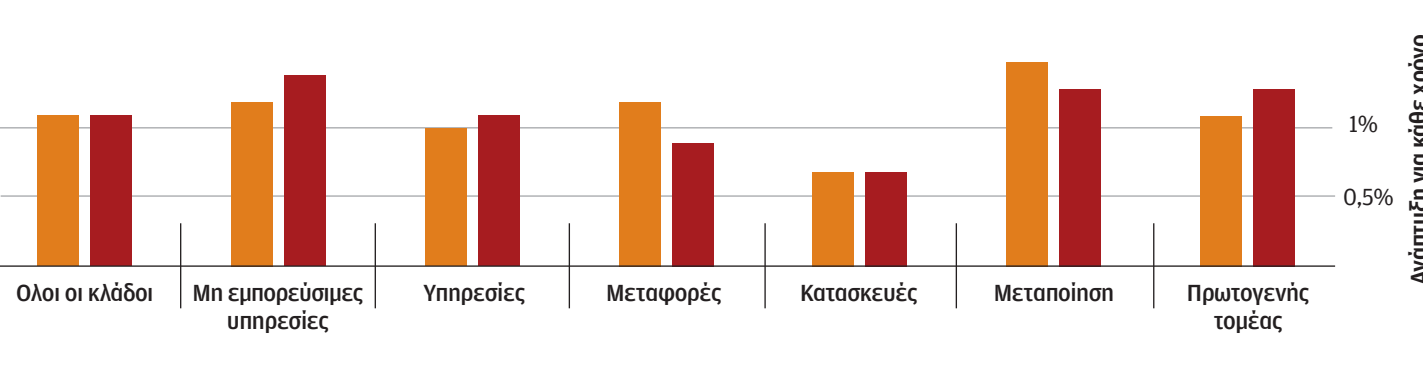
σημαντικότερους πυλώνες της αγοράς εργασίας του μέλλοντος. Η Κύπρος προχωρά με γοργά βήματα προς μια οικονομία που θα βασίζεται στην καινοτομία, την τεχνολογία και τις υπηρεσίες υψηλής ειδίκευσης, τονίζεται στην έρευνα της Cedefop. Επαγγέλματα που συνδυάζουν ψηφιακές δεξιότητες, επαγγελματική κατάρτιση και κοινωνική εξυπηρέτηση θα βρεθούν στο επίκεντρο της απασχόλησης έως το 2035. Παράλληλα, η αντιμετώπιση των ελλείψεων σε βασικούς τομείς απαιτεί επένδυση στην εκπαίδευση, ενίσχυση της επαγγελματικής κατάρτισης και στοχευμένες πολιτικές προσέλκυσης εργατικού δυναμικού. Αν και η δημιουργία νέων θέσεων είναι σημαντική, οι ανάγκες αντικατάστασης θα αποτελέσουν τη μεγαλύτερη πηγή ζήτησης. Η μεγαλύτερη συρρίκνωση επαγγελμάτων εντοπίζεται σε ειδικότητες χαμηλής ή μεσαίας εξειδίκευσης και αφορά ρόλους με επαναληπτικά καθήκοντα.

Οι θέσεις εργασίας

Το εργατικό δυναμικό της Κύπρου προβλέπεται να αυξηθεί κατά σχεδόν 21% έως το 2035, ρυθμός σημαντικά αυξημένος από τον μέσο όρο της Ε.Ε.-27 (10%). Παράλληλα, το ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό αναμένεται να αυξηθεί κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες, με τη συμμετοχή των γυναικών να αυξάνεται περισσότερο (8%) από αυτή των ανδρών (5%). Ο συνολικός πληθυσμός της Κύπρου προβλέπεται να αυξηθεί λιγότερο από 10%, ενώ οι ηλικιακές ομάδες 40–54 και 65 και πάνω ετών θα αυξηθούν, έναντι μείωσης των νέων (20–34 ετών). Η κυπριακή αγορά εργασίας μετασχηματίζεται ραγδαία και απαιτεί στρατηγικό σχεδιασμό για την προσαρμογή εργαζομένων και εργοδωτών στις νέες συνθήκες. Η Κύπρος του 2035

Ανάπτυξη της απασχόλησης ανά τομέα

θα είναι μια χώρα με μορφωμένο, ψηφιακά καταρτισμένο εργατικό δυναμικό, όπου οι προοπτικές απασχόλησης θα καθορίζονται από την ικανότητα προσαρμογής στις νέες δεξιότητες και απαιτήσεις της εποχής, συμπεραίνει η σχετική έρευνα της Cedefop. Όλοι οι ευρείς τομείς της οικονομίας στην Κύπρο προβλέπεται να καταγράψουν αύξηση απασχόλησης έως το 2035, με τη μεταποίηση να σημειώνει την υψηλότερη ετήσια αύξηση (1,5% για την περίοδο 2023–2030). Ακολουθούν οι υπηρεσίες (επιχειρηματικές, τεχνολογικές, υγείας, εκπαίδευσης), με ετήσια αύξηση απασχόλησης μεταξύ 0,7% και 1,2%. Το εργατικό δυναμικό στην Κύπρο θα επηρεαστεί έντονα από τη γήρανση του πληθυσμού και τις δημογραφικές μεταβολές.

Τα δημοφιλή

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Cedefop, οι επαγγελματίες, οι υπάλληλοι γραφείου, οι πωλητές και οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες είναι οι επαγγελματικές ομάδες που θα παρουσιάσουν τη μεγαλύτερη καθαρή αύξηση έως το 2035. Ενδεικτικά, τα επαγγέλματα με υψηλή ζήτηση είναι οι προγραμματιστές Η/Υ και ειδικοί πληροφορικής, οι επιστήμονες και μηχανικοί, οι επαγγελματίες υγείας (γιατροί, νοσηλεύτες), οι εκπαιδευτικοί και οι πωλητές και εργαζόμενοι στον τομέα του τουρισμού. Όλοι οι παραπάνω τομείς προβλέπεται να έχουν ρυθμό ανάπτυξης 2% ή περισσότερο κατά έτος για την περίοδο 2023-2030. Η ισχυρή προβλεπόμενη αύξηση στην απασχόληση στον προγραμματισμό υπολογιστών και τις υπηρεσίες πληροφορικής αντικατοπτρίζει τη στρατηγική της Κύπρου για την προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού της

Το επάγγελμα του μέλλοντος φορεί λευκή ποδιά

Ποιες είναι οι δεξιότητες που θα καθορίσουν το μέλλον – Παρατηρείται συρρίκνωση στον τομέα της γεωργίας και της αλιείας

οικονομίας, καθώς και τον σημαντικό αριθμό έργων που υλοποιούνται ή προγραμματίζονται για το προσεχές μέλλον, κυρίως μέσω του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Παράλληλα, ισχυρή αύξηση της απασχόλησης μέχρι και το 2035 καταγράφεται και στη μεταποίηση. Ο υποτομέας των τροφίμων, ποτών και καπνού είναι ο μεγαλύτερος στη μεταποίηση, αντιπροσωπεύοντας λίγο πάνω από 3% της συνολικής απασχόλησης στην Κύπρο το 2020, και προβλέπεται να αυξηθεί κατά 1,5% ετησίως μέχρι και το 2035. Στον πρωτογενή τομέα και τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, η απασχόληση στους υποτομείς ύδρευσης και ηλεκτρισμού προβλέπεται να αυξηθεί σημαντικά κατά την περίοδο 2023-2030, ενώ ο τομέας της γεωργίας (που αντι-

προσώπευε 3,4% της συνολικής απασχόλησης στην Κύπρο το 2020) προβλέπεται να αυξηθεί με ρυθμό λίγο κάτω από 1% ετησίως την ίδια περίοδο. Στις μη εμπορεύσιμες υπηρεσίες, οι τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης προβλέπεται να παρουσιάσουν σχετικά ισχυρή αύξηση στην απασχόληση για την περίοδο 2023-2030. Η προβλεπόμενη αύξηση στον τομέα της υγείας συνδέεται με τους στρατηγικούς στόχους της Κύπρου για ενίσχυση της ικανότητας και αποδοτικότητας, με σκοπό την καλύτερη διαχείριση πιθανών μελλοντικών υγειονομικών κρίσεων, τη γήρανση του πληθυσμού, καθώς και την προσέλκυση ασθενών από το εξωτερικό αξιοποιώντας τις κλιματικές συνθήκες της Κύπρου. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η

ανάγκη αντικατάστασης λόγω συνταξιοδότησης ή αλλαγής σταδιοδρομίας, η οποία δημιουργεί περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης από την καθαρή ανάπτυξη, ακόμη και σε επαγγέλματα που φθίνουν (π.χ. γεωργοί).

Οι ελλείψεις

Όπως επισημαίνει η σχετική έρευνα του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης, η Κύπρος ήδη αντιμετωπίζει σοβαρές ελλείψεις εργατικού δυναμικού σε τομείς μεσαίας και χαμηλής εξειδίκευσης. Για παράδειγμα, εξαιρετικά δύσκολη αναμένεται να εξελιχθεί η εξεύρεση εργατικού δυναμικού στους τομείς της γεωργίας και της αλιείας, στους χειριστές μηχανών και τους συναρμολογητές, το προσωπικό εξυπηρέτησης και πωλήσεων, τους κοινωνικούς λειτουργούς, τους δικηγόρους και τους επαγγελματίες που δραστηριοποιούνται στον πολιτισμό. Οι εξειδικευμένοι γεωργοί και αλιεργάτες παρουσιάζουν τον υψηλότερο δείκτη έλλειψης, γεγονός που οφείλεται στην αύξηση της απασχόλησης στον τομέα, στις υψηλές ανάγκες αντικατάστασης και στις έντονες ανισορροπίες προσφοράς και ζήτησης.

Εξάλλου, ο Δείκτης Έλλειψης Εργατικού Δυναμικού αποτυπώνει τις επαγγελματικές ομάδες με τα μεγαλύτερα κενά στο εργατικό δυναμικό, λαμβάνοντας υπόψη την ανάπτυξη της απασχόλησης, τις ανάγκες αντικατάστασης και την ανισορροπία προσφοράς και ζήτησης.

Τα προσόντα του μέλλοντος

Η κυπριακή αγορά εργασίας αλλάζει ραγδαία, καθώς οι ανάγκες των εργοδωτών και οι απαιτήσεις των επαγγελμάτων προσα-

νατολίζονται όλο και περισσότερο προς την υψηλή εξειδίκευση και την ανώτερη εκπαίδευση. Σύμφωνα με τις προβλέψεις για την περίοδο έως το 2035, οι εργοδότες στην Κύπρο θα αναζητούν προσωπικό με σημαντικά υψηλότερο επίπεδο προσόντων σε σχέση με το παρελθόν.

Οι αριθμοί μιλούν από μόνοι τους. Σύμφωνα με τη σχετική έρευνα, μέχρι το 2035 θα δημιουργηθούν 215 χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας οι οποίες θα απαιτούν ανώτερη εκπαίδευση και 135 χιλιάδες θέσεις εργασίας αναμένεται να καλυφθούν από άτομα με μεσαίο επίπεδο προσόντων. Η συνολική αύξηση των θέσεων εργασίας στην Κύπρο προβλέπεται να ανέλθει στις 76 χιλιάδες, ενώ η ζήτηση για αντικατάσταση προβλέπεται να φτάσει τις 271 χιλιάδες. Συνεπώς, ο συνολικός αριθμός των διαθέσιμων θέσεων εργασίας εκτιμάται σε περίπου 347 χιλιάδες. Οι περισσότερες θέσεις αναμένεται να συγκεντρωθούν σε εξειδικευμένα μη χειρωνακτικά επαγγέλματα όπως πωλητές και προσωπικό υπηρεσιών.

Το γεγονός αυτό αντανακλά μία εξέλιξη που σηματοδοτεί το τέλος της εποχής των ανειδίκευτων επαγγελματιών, με ελάχιστες εξαιρέσεις, όπως οι καθαριστές και οι εργάτες καθαριότητας, που διατηρούν τη ζήτησή τους κυρίως λόγω αντικατάστασης προσωπικού.

Αναφορικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού στην Κύπρο την επόμενη δεκαετία προβλέπεται ότι το 56% των εργαζομένων στην Κύπρο θα διαθέτει υψηλό επίπεδο προσόντων. Την ίδια ώρα το 39% θα έχει μεσαίου επιπέδου προσόντα, ενώ μόλις το 5% θα έχει χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.

Οι νέοι που εισέρχονται στην αγορά εργασίας καλούνται να επιλέξουν σπουδές και κατάρτιση που ευθυγραμμίζονται με τις μελλοντικές ανάγκες των εργοδωτών, ενώ οι ήδη εργαζόμενοι θα πρέπει να επενδύσουν στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων τους.

Η μετατόπιση της αγοράς προς επαγγέλματα υψηλής εξειδίκευσης συνδέεται άμεσα με την ψηφιοποίηση της οικονομίας, την ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών καθώς και τις νέες τεχνολογίες και τα συστήματα αυτοματοποίησης. Πρόκειται για μια εξέλιξη που μετατρέπει την κυπριακή οικονομία σε οικονομία γνώσης, όπου η ποιότητα του ανθρώπινου κεφαλαίου γίνεται το πιο πολύτιμο πλεονέκτημα της χώρας, προσθέτει η σχετική έρευνα.

Το AI

Η «Έκθεση για το Μέλλον της Εργασίας 2025» (Future of Jobs Report 2025) του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (WEF) σημειώνει ότι τα επαγγέλματα που απειλούνται περισσότερο από την αυτοματοποίηση και τα ψηφιακά συστήματα, εντοπίζονται κυρίως στους παρακάτω άξονες:

- **Γραμματειακές και διοικητικές θέσεις:** Αυτοματοποιούνται μέσω ψηφιακών βοηθών, αυτοματοποιήσεων ροών εργασίας και συστημάτων συνομιλίας (chatbots).
- **Ταμίες και υπάλληλοι συναλλαγών** (σούπερ μάρκετ, γκισέ, εισιτήρια): Αντικαθίστανται από αυτόματους ταμειακούς σταθμούς, ηλεκτρονικές πληρωμές και συστήματα self-service.
- **Τηλεφωνπντές και telemarketers:** Αντικαθίστανται μέσω τηλεφωνικών ψηφιακών βοηθών και αυτοματοποιημένων κέντρων κλήσεων (call centers).
- **Λογιστές και βοηθοί λογιστηρίου:** Αυτοματοποιούνται από συστήματα λογιστικής (ERP) και εργαλεία λογιστικής βασισμένα σε ΤΝ.
- **Υπάλληλοι καταχώρισης δεδομένων:** Επαναλαμβανόμενες εργασίες καταγραφής εκτελούνται πλέον από λογισμικό.
- **Εργαζόμενοι στον κλάδο των εκτυπώσεων:** Επηρεάζονται από την πλήρη ψηφιακή μετάβαση και από συστήματα διάταξης σελίδων με ΤΝ.
- **Υπάλληλοι βιβλιοθηκών και αρχειοθέτησης:** Ηλεκτρονικά αρχεία, αναγνώριση χαρακτήρων (OCR) και ΤΝ μειώνουν την ανάγκη για χειροκίνητη διαχείριση εγγράφων.

Την επόμενη δεκαετία παρατηρείται μια σημαντική συρρίκνωση των πιο χειρωνακτικών επαγγελμάτων, όπως είναι οι γεωργοί και οι χειριστές μηχανών και οι συναρμολογητές. Αντίθετα, αυξημένη ζήτηση καταγράφεται στον τομέα της υγείας και στον τομέα της μεταποίησης.

ΣΤΟ ΒΑΘΟΣ ΚΗΠΟΣ / Γράφει ο «ΚΗΠΟΥΡΟΣ»

Ο απόπχος της «βέβηλης» έκθεσης, στα πηγαδάκια «Μπέμπας» και «Παντοπωλείου»

Αδιευκρίνιστων προθέσεων

Η συζήτηση για την «κρίση θεσμών και αξιών» που ξέσπασε το περασμένο Σαββατοκύριακο στο νησί, με αφορμή την έκθεση του εικαστικού Γιώργου Γαβριήλ στην Πάφο, επικράτησε και σε διάφορα κομματικά γραφεία αλλά και στα μεσημεριανά πολιτικά πηγαδάκια της «Μπέμπας» και του «Παντοπωλείου», κατά τη διάρκεια της εβδομάδας. Μόνο που στο επίκεντρό της δεν είχε την Τέχνη και την ελευθερία της έκφρασης, ούτε καν την προσβολή των θείων. Εκείνο που απασχολούσε ήταν η «αγνότητα» των προθέσεων και επιδιώξεων του αναπληρωτή προέδρου του ΔΗΣΥ, Ευθύμιου Δίπλαρου, ο οποίος έσυρε πρώτος τον χορό στα σόσιαλ μίντια, εκπλώνοντας την έντονη αδιαθεσία που ένιωσε στη θέα των έργων του ζωγράφου. «Τη δεδομένη στιγμή και υπό τις προεκλογικές συνθήκες έτσι όπως διαμορφώνονται, γιατί επέλεξε να “πριμοδοτήσει” (είναι ο όρος δόκιμος για την περίπτωση, κύριε διορθωτή;) την έντονη συζήτηση βάζοντας μπουρλότο στον δημόσιο διάλογο;», ήταν το βασανιστικό (λέμε τώρα) ερώτημα. Και παρόλο που πολλοί υπέθεταν τη σωστή απάντηση, εντούτοις προτίμησαν να μην την εκφράσουν δημόσια και να παραδοθούν «ψυχή τε και σώματι» στο κριθάρато γαρίδας και στα μוסκαρίσια μάγουλα, αντίστοιχα δημοφιλή πιάτα που εξαιρούνται εκλογικής μάχης. Όπως άλλωστε ψέλλισε στο τέλος μιας τέτοιας συζήτησης ένας εκ των παρευρισκομένων: «Ο χρόνος όλα τα αποκαλύπτει».

Αδυναμία κατανόησης κειμένου

Η συζήτηση που γέννησε η «κρίση θεσμών και αξιών» που προκλήθη-

κε εξαιτίας της «προβokatόρικης» καλλιτεχνικής δημιουργίας, δεν περιορίστηκε στις προθέσεις και επιδιώξεις του Ευθύμιου Δίπλαρου, επεκτάθηκε για κάποιον λόγο και στα «πολιτικά ανακλαστικά», θίγοντας ένα ζήτημα που είναι καταγεγραμμένο ως πρόβλημα της μαθητιώσας νεολαίας, ωστόσο συχνά διαπιστώνουμε ότι σε μεγαλύτερες ηλικίες αποκτά... «προστιθέμενη αξία»: την αδυναμία κατανόησης κειμένου. Δεδομένου ότι στην πολιτική θα πρέπει κανείς να έχει την ικανότητα να διαβάζει «πίσω από τις γραμμές», αναλογιστείτε την πανωλεθρία που τον γυροφέρνει όταν δυσκολεύεται να κατανοήσει τα μηνύματα που στέλνει το μπροστά.

Ανάπτυξη δεξιοτήτων

«Η αντίληψη, η κατανόηση και η επικοινωνία μνημάτων στη σύγχρονη εποχή δεν είναι τόσο εύκολη όσο θεωρούμε. Απεναντίας, συχνά αποδεικνύεται εντυπωσιακά περίπλοκη», διαπιστώνει ο Αμερικανός συγγραφέας και life coach, Antony Robbins, ο οποίος επισημαίνει ότι «οι επικοινωνιακές δεξιότητες αποτελούν θεμέλιο λίθo των κοινωνικών δεξιοτήτων και καθοριστικό παράγοντα της ποιότητας της ζωής που ζούμε». Και της προοπτικής μια πολιτική παρουσία να έχει μέλλον, προσθέτει ο Κηπουρός, πάντα με την έμφυτη ταπεινότητα που διακατέχει έναν εργάτη της φύσης ο οποίος, εξαιτίας της πληθώρας ανακοινώσε-

ων του Οργανισμού Νεολαίας Κύπρου που δεν σταματά να βομβαρδίζει τους νέους με τη διοργάνωση «βιωματικών εργαστηρίων καλλιέργειας και ανάπτυξης βασικών δεξιοτήτων ζωής», αντιλήφθηκε ότι ζούμε σ’ ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, γι’ αυτό καλό είναι να εξελίσσεται ο άνθρωπος. Και για να επιστρέψουμε στη συζήτηση περί «πολιτικών ανακλαστικών», ο Κηπουρός υπήρξε αυτήκοος μάρτυρας των λόγων βετεράνου πολιτικού που αυτο-αποστρατεύθηκε εδώ και καιρό: «Σπουδαιότατη η σημασία τους στην πολιτική, πρωτίστως για επικεφαλής κομμάτων που δεν αντιλαμβάνονται ότι στην εποχή της απαξίωσης, της αμφισβήτησης και της αμφιβολίας, η τεχνική διαχείρι-

σης συνθημάτων (που έτσι κι αλλιώς τα εκφράζουν άλλοι με περισσότερη πειστικότητα) δεν είναι πολιτική. Η πολιτική είναι πρόταση διαφοράς και ξεφοδράρισμα ξεθωριασμένων θούριων. Γι’ αυτό και συνεχίζουν να παριστάνουν τα εύπεπτα πίτουρα, προσδοκώντας να τύχουν εκτίμησης από τις όρνιθες».

Ευκαιρίας δοθείσης

Η αναφορά του βετεράνου πολιτικού σε όρνιθες, μας θύμισε ένα ωραίο τοίτατο που ταιριάζει γάντι σε κάποιους που επιλέγουν «θορυβώδη» παρουσία καθώς και υπερβολικές τυμπανοκρουσίες, δυσανάλογες των αποτελεσμάτων τους, «όπως τις όρνιθες που

έβγαλαν από τον επιδέξιο ποπό τους ένα αβγό, αλλά κακαρίζουν λες και πρόκειται για ολόκληρο αστεροειδή».

Περί καλωδίου και άλλων δαιμονίων

Στις πολλές απορίες που προέκυψαν τις τελευταίες ημέρες και προκαλούν το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης, είναι και ο λόγος για τον οποίο ο Νικόλας Παπαδόπουλος απασφάλισε καταγγέλλοντας ότι το υποθαλάσσιο καλώδιο, κινδυνεύει... να ναυαγήσει. Ο κατά κάποιον τρόπο συγκυβερνήτης, ο άνθρωπος που εάν δεν υπήρχε ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα έπρεπε να τον είχε εφεύρει και, επίσης, τη δεδομένη στιγμή στέλεχος του κόμματός του βρίσκεται στο πηδάλιο του υπουργείου Ενέργειας, ήταν ιδιαίτερα επικριτικά έντονος απέναντι στους κυβερνητικούς χειρισμούς - γεγονός που έκανε αίσθηση, παρόλο που είναι γνωστή και καταγεγραμμένη η διαφωνία του με τις απόψεις Μάκη Κεραυνού. Παρότι τα όσα καταγγέλλει ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ είναι πολύ σοβαρά -η κυβερνηση, είπε, αποφάσισε να αναθέσει την πραγματοποίηση της νέας οικονομικής μελέτης σε οίκο που... διαφωνεί με το έργο- εδώ στον Κήπο, ενδιαφέρον προκάλεσε μια άλλη αναφορά του Νικόλα Παπαδόπουλου. Εκείνη που καλεί τον Πρόεδρο να ξεκαθαρίσει με δημόσια τοποθέτηση με ποιον υπουργό του συμφωνεί. «Με τον υπουργό Ενέργειας ή με τον υπουργό Οικονομικών; Δεν μπορεί να συμφωνεί και με τους δύο. Θα παίζουμε την κολοκυθιά;», Μια δήλωση που μαρτυρεί την άγνοια, του κατά κάποιον τρόπο συγκυβερνήτη, της περιβόητης ατάκας περί δύο τουαλετών και το αποτέλεσμα που θα υποστεί μπροστά τους ένας αναποφάσιστος Χριστοδουλίδης, η οποία αποδίδεται στον άνθρωπο που ο Αβέρωφ Νεοφύτου είχε χαρακτηρίσει «ο ελέφαντας στο δωμάτιο».

ΑΡΘΡΟ

Τι θέλουν οι νέοι;

Του **ΘΟΔΩΡΗ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**

Ενα από τα αγαπημένα θέματα των εφημερίδων, των εκπομπών και του δημόσιου διαλόγου είναι, βεβαίως, «οι νέοι» και τα προβλήματα τους. Είναι καλά τα παιδιά; Έχουν προβλήματα; Αντιμετωπίζουν εμπόδια; Πώς μπορούμε (εμείς, οι μεγάλοι, οι σοφοί) να τα βοηθήσουμε; Αυτή η τελευταία ερώτηση ενίοτε μοιάζει να ακολουθείται από την ανειπίωτη σκέψη: «... για να γίνουν σαν κι εμάς». Αλλά τις περισσότερες φορές οι προθέσεις είναι αγαθές. Οι νέες και οι νέοι είναι το μέλλον. Θα αναλάβουν τα νήια, θα λύσουν τα προβλήματα που τους κληροδότησαν, θα πάνε την ανθρωπότητα παρακάτω. Ωστόσο, 53% των νέων σήμερα δηλώνουν ότι νιώθουν άγχος ή στρες «τον περισσότερο καιρό» ή «συνέχεια», ενώ οκτώ στους δέκα ζουν ακόμη στο πατρικό. Είναι και μια γενιά που μεγάλωσε μέσα σε αλλεπάλληλες κρίσεις, οικονομικές, υγειο-

νομικές, εγχώριες και παγκόσμιες – δεν ξέρουν άλλον κόσμο πέρα από έναν κόσμο που καταρρέει. Μολονότι η GenZ είναι η πρώτη γενιά που μεγάλωσε την εποχή των smartphones και της καθολικής πρόσβασης στο Ιντερνετ, είναι η δεύτερη πιο ευάλωτη σε διαδικτυακές απάτες (μετά τους boomers). Και διαβάζει λιγότερο από κάθε άλλη προηγούμενη. Τα αποτελέσματα της PISA, της εξέτασης δεξιοτήτων του ΟΟΣΑ σε 15χρονους και 16χρονους μαθητές, από το 2015 και μετά χειροτερεύουν σε παγκόσμιο επίπεδο. Οπότε είναι λίγο εύλογο οι δικές μας, οι αμέσως προηγούμενες γενιές, που πρόλαβαν έναν άλλο, πιο αναλογικό και πιο αισιόδοξο κόσμο, να ανησυχούν. Πρόσφατα η εταιρεία ερευνών QED social and market research έκανε μια ποιοτική έρευνα με τη συμμετοχή δεκάδων ενήλικων ηλικίας 19-29, μελών της επονομαζόμενης GenZ δηλαδή (με την εξαίρεση των 29χρονων που, αν θέλουμε

να είμαστε περιττά ακριβείς, είναι millennials). Είχα την ευκαιρία να διαβάσω μερικές από τις συνεντεύξεις των νέων που συμμετείχαν και τα συμπεράσματα είχαν ενδιαφέρον. Η κάθε συνέντευξη ενός μεμονωμένου παιδιού, βεβαίως, δεν είχε από μόνη της μεγάλη αξία. Διαβάζοντας πολλές μαζί, όμως, κάποια μοτίβα αναδεικνύονταν. Και μαζί υπογραμμίζονταν, μεν, κάποια βασικά προβλήματα «της γενιάς», αλλά ταυτόχρονα εμφανιζόταν και μια ενδιαφέρουσα ευκαιρία, που νομίζω ότι δεν συζητιέται αρκετά. Το κεντρικό πρόβλημα εντοπίζεται, φυσικά, στα θέματα της εργασίας. Πολλοί σπεύδουν να χαρακτηρίσουν τη γενιά που μπαίνει τώρα στην αγορά εργασίας «κακομαθημένη» (ακόμη και σοβαροί εργοδότες), κι αντιμετωπίζουν τις ανησυχίες και τις προσδοκίες τους με θυμηδία ή και με θυμό. Είναι σαν ένας μύθος να έχει απλωθεί παντού στη Γη, το παραμύθι γενεών ολόκληρων που

δήθεν μόχθησαν σε γαλέρες των εργασιακών μεσαιώνων που προηγήθηκαν, που δούλεψαν τσάμπα και υπερωρίες για να κατακτήσουν εμπειρία και γνώσεις που τώρα, δεκαετίες μετά, τους έχουν φέρει, αν όχι στην «επιτυχία», σε ένα σημείο, τουλάχιστον, απ’ το οποίο να μπορούν να κουνούν το δάκτυλο. Στην πραγματικότητα, βεβαίως, τα πράγματα έγιναν πολύ διαφορετικά. Οι σημερινές προσδοκίες των νέων δεν εκπορεύονται τόσο από τα πτυχία και το κατόνakeμα, αλλά από τις πραγματικότητες της αγοράς. Κάποτε οι νέοι εργαζόμενοι έκαναν (κάναμε) μαθητείες και αγγαρείες και άμισθες υπερωρίες, αλλά με την υπόσχεση μιας καριέρας, με την προοπτική της παραμονής σε μια εταιρεία για τριάντα χρόνια ή μιας σταθερής δουλειάς σε κάποιον κλάδο με άφθονες καλοπληρωμένες θέσεις. Κι αν ποτέ τα πράγματα δεν ήταν ακριβώς τόσο ρόδινα, το σίγουρο είναι ότι σή-

μερα έχουν πάει στην άλλη άκρη. Η αγορά έχει γίνει «ευέλικτη» – αλλά μόνο για τις επιχειρήσεις. Τα εργασιακά δικαιώματα έχουν διαβρωθεί, οι μόνιμες θέσεις εργασίας έχουν αντικατασταθεί από την «gig economy», σε άλλες χώρες δάσκαλοι του Δημοσίου αναγκάζονται να οδηγούν και Uber για να βγάλουν τα προς το ζην. Ο μέσος μισθός τους είναι χαμηλότερος από τον μέσο μισθό των συνομηλίκων τους το 2009, αν και δουλεύουν περισσότερες ώρες. Έχουν άδικο να διαμαρτύρονται για τις συμπεριφορές των αφεντικών (η πιο συχνή ένσταση) ή να αρνούνται να συμβιβαστούν με δουλειές σκληρές, πολυώρες, με χαμηλές αμοιβές και χωρίς καμιά προοπτική εξέλιξης σε ένα περιβάλλον γενικότερης ανασφάλειας; Κι εδώ βρίσκεται, κατά τη γνώμη μου, και η ευκαιρία. Το παλιό σύστημα δεν λειτουργεί πια. Έχει διαβρωθεί σε τέτοιο βαθμό που δεν απογοητεύει μόνο τους νέους, αλλά αφήνει

ανικανοποίητους τους πάντες – εκτός από μια μικροσκοπική μειοψηφία στην κορυφή. Ο ακραίος δικασμός σε κοινωνίες και οικονομίες δοκιμάζει τα όρια κάθε συνοχής. Η ευημερία δεν εξαρτάται πια από τη σκληρή δουλειά και τη μόρφωση. Ο μόνος τρόπος για να πετύχει κανείς στον κόσμο μας σήμερα είναι να έχει πλούσιους γονείς. Το ότι οι νεότερες γενιές έρχονται σε ένα τέτοιο περιβάλλον απορριπτικές, ασυμβίβαστες και «κακομαθημένες» δεν είναι κακό. Ισα ίσα. Αν έρχονταν πειθήνιες, χαζοχαρούμενες και υποταγμένες (στους αλγορίθμους, στις πλατφόρμες της «gig economy»), στα nerobabies αφεντικά) θα ήταν που θα έπρεπε να τα βάψουμε μαύρα. Όπως έχουν τα πράγματα, μπορεί αυτή η απορριπτική στάση να αποδειχθεί και χρησιμη. Ίσως, αν αποκτήσει δομή και πλαίσιο, να οδηγήσει σε κάτι ουσιαστικό, δύσκολο, αλλά απαραίτητο: μια ανατροπή.

Γρήγορη ανακούφιση από τον πόνο

✓ πονοκέφαλο ✓ ημικρανία ✓ πονόδοντο ✓ πυρετό ✓ μυαλγίες ✓ αρθραλγίες ✓ πόνους περιόδου

ΠC MEDOCHEMIE 1-10 Κωνσταντινουπόλεως, 3011 Λεμεσός, Κύπρος, Τηλ.: +357 25 867600, e-mail: office@medochemie.com www.medochemie.com

Στην τελετή λήξης του φεστιβάλ παρευρέθηκαν, μεταξύ άλλων, η διευθύντρια του ΓΤΠ κα Αλίκη Στυλιανού, ο προϊστάμενος του Κλάδου Οπτικοακουστικών και Κινηματογράφου κ. Ερωτόκριτος Φάχμι, ο σκηνοθέτης κ. Μαρκ Κάσσιнос και ο ερευνητής και παρουσιαστής των ταινιών «Μύθοι της Κύπρου» δρ Ιωσήφ Χατζηκυριάκος.

Κύπριοι φοιτητές που σπουδάζουν και εργάζονται στο Πανεπιστήμιο του Cambridge οι οποίοι παρακολούθησαν τη σειρά παραγωγής του ΓΤΠ με τίτλο «Οι Μύθοι της Κύπρου».

Η σειρά ταινιών του ΓΤΠ «Μύθοι της Κύπρου» στο Πανεπιστήμιο του Cambridge

Φέρνοντας την κυπριακή μυθολογία και τη σύγχρονη πολιτιστική δημιουργία της χώρας πιο κοντά στον διεθνή χώρο

Στο Πανεπιστήμιο του Cambridge, στο ιστορικό Jesus College, οδηγήθηκε σήμερα Κυριακή, 14 Δεκεμβρίου 2025, η παραγωγή του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών (ΓΤΠ) «Μύθοι της Κύπρου», κατόπιν πρόσκλησης από τον κ. Matthew Webb στον πολιτιστικό σύμβουλο της Κύπρου στην Ύπατη Αρμοστεία της Κυπριακής Δημοκρατίας στο Λονδίνο κ. Μάριο Θεοδόου, στο πλαίσιο του Cambridge Film Festival, Global Cultures. Πρόκειται για ένα ξεχωριστό πολιτιστικό ορόσημο που φέρνει την κυπριακή μυθολογία και τη σύγχρονη πολιτιστική δημιουργία της χώρας μας ένα βήμα πιο κοντά στον διεθνή ακαδημαϊκό και καλλιτεχνικό χώρο.

Η προβολή πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με UK Cyprus Film Festival 2025, που διοργανώθηκε από το Πολιτιστικό Τμήμα της Κυπριακής Ύπατης Αρμοστείας στο Ηνωμένο Βασίλειο στο West Court, Jesus College Cambridge, σε συνεργασία με τη βρετανική ερευνητική έκδοση Panorama: The Journal of Travel, Place and Nature.

Στην τελετή λήξης του φεστιβάλ παρευρέθηκαν, μεταξύ άλλων, η διευθύντρια του ΓΤΠ κα Αλίκη Στυλιανού, ο προϊστάμενος του Κλάδου Οπτικοακουστικών και Κινηματογράφου κ. Ερωτόκριτος Φάχμι, ο σκηνοθέτης κ. Μαρκ Κάσσιнос και ο ερευνητής και παρουσιαστής των ταινιών «Μύθοι της Κύπρου» δρ Ιωσήφ Χατζηκυριάκος, οι οποίοι συμμετείχαν σε συζήτηση με το κοινό. Η συζήτηση επικεντρώθηκε στη δημιουργική διαδικασία, την πολιτισμική αφήγηση, την εξέλιξη του κυπριακού κινηματογράφου και στην ιδέα δημιουργίας της παραγωγής αυτής από το ΓΤΠ.

Η σειρά παραγωγής ΓΤΠ «Μύθοι της Κύπρου» αποτελεί μια σύγχρονη προσέγγιση της κυπριακής μυθολογίας, αναδεικνύοντας τη διαχρονική σχέση μύθου, ιστορίας και αρχαιολογίας.

Στον χαιρετισμό της η διευθύντρια του ΓΤΠ κα Αλίκη Στυλιανού εξέφρασε ειλικρινή ευγνωμοσύνη προς όλους όσους εργάζονται για την προώθηση

Η προβολή πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με UK Cyprus Film Festival 2025, που διοργανώθηκε από το Πολιτιστικό Τμήμα της Κυπριακής Ύπατης Αρμοστείας στο Ηνωμένο Βασίλειο στο West Court, Jesus College Cambridge.

«Αποτελεί ιδιαίτερη τιμή για το ΓΤΠ το γεγονός ότι βρίσκεται σήμερα στο Πανεπιστήμιο του Cambridge για την παρουσίασης της σειράς “Μύθοι της Κύπρου”» ανέφερε η κα Αλίκη Στυλιανού.

και διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς της Κύπρου, επισημαίνοντας ότι αποτελεί ιδιαίτερη τιμή για το ΓΤΠ το γεγονός ότι βρίσκεται σήμερα στο Πανεπιστήμιο του Cambridge για την παρουσίασης της σειράς «Μύθοι της Κύπρου».

Η κα Στυλιανού σημείωσε, μεταξύ άλλων, ότι η σειρά δημιουργήθηκε με στόχο τη διαφύλαξη, ανάδειξη και διάδοση της πολιτισμικής κληρονομιάς της Κύπρου, αναγνωρίζοντας ότι οι μύθοι και οι παραδόσεις αποτελούν ζωντανές αφηγήσεις που ενώνουν τις γενιές και διαμορφώνουν την πολιτισμική ταυτότητα ενός έθνους.

Μέσα από σύγχρονες τεχνικές αφήγησης, εξήγησε η διευθύντρια του ΓΤΠ, οι αρχαίοι μύθοι αποκτούν νέα πνοή και γίνονται προσίτιοι σε ευρύτερο κοινό, ειδικότερα στους νέους.

Τέλος, υπογράμμισε τη σημασία της διατήρησης των μύθων για τη πολιτισμική μας συνέχεια, καθώς μας βοηθούν να κατανοήσουμε την ταυτότητά μας, την καταγωγή μας και το μέλλον μας.

“
Η σειρά παραγωγής ΓΤΠ «Μύθοι της Κύπρου» αποτελεί μια σύγχρονη προσέγγιση της κυπριακής μυθολογίας, αναδεικνύοντας τη διαχρονική σχέση μύθου, ιστορίας και αρχαιολογίας.

Χαιρετισμός Αλίκης Στυλιανού

Αρχικά, θα ήθελα να εκφράσω τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες προς όλους όσους εργάζονται με αφοσίωση για την προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου. Το έργο τους είναι πραγματικά αξιόπαινο και βρισκόμαστε σήμερα εδώ χάρη στις προσπάθειές τους.

Είναι μεγάλη τιμή που βρισκόμαστε σήμερα στο Πανεπιστήμιο του Cambridge, στο Jesus College, για να παρουσιάσουμε το έργο μας «Μύθοι της Κύπρου», μια παραγωγή του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών (ΓΤΠ) της Κυπριακής Δημοκρατίας, η οποία κατέστη δυνατή και χάρη στην έμπνευση του συνάδελφου μας Ερωτόκριτου Φάχμι, σε συνεργασία με τους ιδιαίτερα ταλαντούχους συνεργάτες μας, τον ερευνητή δρ Ιωσήφ Χατζηκυριάκο και τον σκηνοθέτη κ. Μαρκ Κάσσινο.

Η σειρά αυτή δημιουργήθηκε μέσα από μια ειλικρινή ανά-

γκη διατήρησης, ανάδειξης και διάδοσης της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Οι μύθοι και οι παραδόσεις ενός τόπου δεν αποτελούν απλώς αφηγήσεις του παρελθόντος, αλλά είναι ζωντανές ιστορίες που συνδέουν γενιές, αντανάκλουν τις αξίες ενός λαού και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της πολιτιστικής του ταυτότητας. Μέσα από αυτήν τη σειρά, θέλαμε να αναδείξουμε την Κύπρο όχι μόνο ως έναν τόπο με πλούσια ιστορία, αλλά και ως μια χώρα που τιμά την πολιτιστική της κληρονομιά προβάλλοντας τη με νέο τρόπο.

Για τον λόγο αυτό επιλέξαμε την αφήγηση ως μέσο, μια προσέγγιση που απευθύνεται σε όλους. Τα επεισόδια είναι σύντομα, προσαρμοσμένα στον σύγχρονο ψηφιακό κόσμο, και συνδυάζουν κινηματογράφιση με ηθοποιούς και κινούμενα σχέδια (animation). Αυτή η δυναμική και νεανική προσέγγιση δίνει νέα πνοή στους αρχαίους μύθους, καθιστώντας τους προσίτους και ελκυστικούς σε ένα ευρύτερο κοινό.

Στο ΓΤΠ στόχος μας είναι η δημιουργία ενός ζωντανού αρχείου του πολιτισμού και της ιστορίας της Κύπρου, το οποίο κάθε πολίτης και κάθε επισκέπτης μπορεί να εξερευνήσει και να βιώσει. Οι «Μύθοι της Κύπρου» αποτελούν ένα βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση, υπενθυμίζοντας ότι η παράδοση μπορεί να είναι ζωντανή και εμπνευσμένη.

Πριν από την έναρξη της προβολής, θα ήθελα να τονίσω πόσο σημαντικό είναι να διατηρούμε ζωντανούς τους μύθους μας για την πολιτιστική μας συνέχεια. Αποτελούν πηγή του παρελθόντος, που συνεχίζει να διαμορφώνει την ταυτότητά μας σήμερα. Μάς διδάσκουν ποιοι είμαστε, από πού προερχόμαστε και, εν τέλει, μέχρι πού μπορούμε να φτάσουμε.

Σας ευχαριστώ θερμά για την τιμητική πρόσκληση και για το ενδιαφέρον σας για τη δουλειά μας. Εύχομαι να απολαύσετε την προβολή.

Αφήστε την τέχνη ήσυχη

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Το χειρότερο στην υπόθεση με τα έργα του κ. Γαβριήλ δεν είναι ούτε τα έργα, ούτε και οι απόπειρες λογοκρισίας από τους κάθε λογής υπερασπιστές των «ιερών και οσίων» μας. Είναι το απύθμενο θράσος κάποιων πολιτικών να πιστεύουν πως είναι σε θέση να κρίνουν τι θεωρείται τέχνη και τι όχι και να εμφανίζονται αιφνης ως θεματοφύλακες της αισθητικής, της ηθικής και –ουαι και αλίμονο– της ίδιας της πίστης, λες και ο τρόπος που πολιτεύονται οι ίδιοι ανταποκρίνεται στο ελάχιστο σε μια από τις έννοιες που εμπεριέχουν οι εν λόγω αξίες.

Αν θέλουμε να βλέπουμε τη μεγάλη εικόνα και να μην πέφτουμε στην παγίδα της τοξικής αντιπαράθεσης που επιδιώκουν να μας σύρουν αυτοί οι πολιτικά-

κακή τέχνη ή ξέρω 'γω τι άλλο, τότε δεν κάνει τον κόπο να περάσει ούτε έξω από την γκαλερί και το θέμα τελιώνει εδώ. Οτιδήποτε περισσότερο, πιστώνεται με κίνητρα που δεν έχουν να κάνουν με την ουσία της τέχνης ή της πίστης. Και πολιτικοί που θυμούνται την τέχνη –και γενικά τον πολιτισμό– μόνο όταν μπορούν να τη μετατρέψουν σε εργαλείο για να τη στριμώξουν σε ένα δίπολο, «ιερό - βλάσφημο», «ηθικό - ανήθικο», «εμείς - οι άλλοι», προκειμένου να καϊδέψουν αυτά ή να συσπειρώσουν ακροατήρια ή να αποσπάσουν χαμένες ψήφους, είναι πολύ πιο «βλάσφημοι» απ' ό,τι εκείνοι χαρακτηρίζουν ως «βλασφημία».

Και ακόμα κι αν επικαλεστούν την πρόσπιση της πίστης για να υπερασπιστούν το αγνό των προθέσών τους, αυτό κι αν είναι υποκριτικό και ανήθικο, δεδομένου ότι ένας βαθύς γνώστης των αξιών που εμπρικλείει η πίστη δεν θα διανοείτο κατ' ουδένα λόγο να διαπομπεύσει έναν άνθρωπο –καλλιτέχνη ή μη– στα σόσιαλ ούτε και να υποκινήσει την ακύρωση της προσωπικότητάς του υποδαυλίζοντας μέχρι και απειλές εναντίον του. Αυτό δεν είναι πρόσπιση της πίστης αλλά δημαγωγία του χειρίστου είδους, απόρροια απουσίας βάθους σκέψης και καλλιέργειας. Πολιτικοί, λοιπόν, οι οποίοι ουδέποτε υπερασπίστηκαν τον πολιτισμό, ουδέποτε δηλαδή μπήκαν μπροστά όταν ο πολιτισμός υποχρηματοδοτείτο, όταν οι καλλιτέχνες απαξιώνονταν, όταν οι πολιτιστικοί θεσμοί αφάνονταν στην τύχη τους, όταν η δημιουργία αντιμετωπιζόταν ως περιττό έξοδο και όχι ως θεμελιώδης αξία μιας ζωντανής δημοκρατίας, είναι αδιανόητο να έρχονται τώρα με περισσό θράσος να υποδείξουν τι πρέπει να θεωρείται τέχνη αναλαμβάνοντας τον ρόλο του αισθητικού και ηθικού κριτή.

Ανεπαρκείς να κατανοήσουν πως όταν η τέχνη εργαλειοποιείται, το μόνο που συμβαίνει είναι να υποχωρεί ο στοχασμός και να ανοίγει ο δρόμος για τον εύκολο δικασμό, που καθλώνει τη σκέψη και την κρίση στο ύψος της δικής τους θλιβεράς μετριότητας. Διότι πολιτισμός δεν είναι μόνο ένα έργο τέχνης, είναι και ο τρόπος που πολιτεύονται και αν αυτός είναι του δημόσιου δικαίου, της φτηνής δημαγωγίας, του δικασμού, της τοξικότητας, της στοχοποίησης και της ανάγκης να αποδείξεις τη δική σου «ηθική ανωτερότητα» καταδικάζοντας τον «άλλο», τότε καθίσταται πολύ πιο επικίνδυνος από τα όποια έργα του όποιοι καλλιτέχνη θεωρείς «προσβλητικά» και «βλάσφημα».

elenixenou11@gmail.com

Η σοβαρότητα στις μέρες μας φαντάζει είδος πολυτελείας. Μάλλον, η παρουσία σοβαρότητας μόνο ως επαναστατική πράξη μπορεί να ιδωθεί στις μέρες μας.

Η σοβαρότητα ως πολυτέλεια

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Δεν μου προκαλεί καθόλου εντύπωση που δίνει υπόσταση, εντυπωσιάζεται και εναποθέτει τις ελπίδες της στον Φειδία Παναγιώτου, γιατί από αυτόν μαθαίνει ήδη «αλήθειες», μια μεγάλη μερίδα ενός λαού πολιτικά αναλφάβητου, χωρίς ιδιαίτερη κριτική σκέψη και βάσανο συλλογισμού, με πολιτική δραστηριότητα που ξεκινά και τελειώνει στις οικογενειακές ή τοπικές καταβολές του καθενός. Εκείνο που εξαρχής δυσκολεύομουν να δεχτώ είναι τον συγχρονισμό μαζί του –από ναρκισιστική ανάγκη; Από αφέλεια; Ή από κάποια αθέατη ουδένερεια;– τόσο προσωπικότητας και παραγόντων της κοινωνικοοικονομικής και πολιτικής ζωής, οι οποίοι χαρακτηρίζονται από «σοβαρότητα». Μήπως από υπερβολική αυτοπεποίθηση, άραγε, πως θα κάνουν παιχνίδι και θα κερδίσουν τις εντυπώσεις στο γήπεδο του νεαρού ευρωβουλευτή; Ελάχιστες ήταν οι περιπτώσεις –ίσως μία-δυο το πολύ– που κατάφεραν να μεταδοθεί ένα μήνυμα ουσίας. Τους υπόλοιπους, τους παίρνει στη βρύση και τους φέρνει άποτους, όπως χαρακτηριστικά λέει η λαϊκή φράση. Τους χρησιμοποίησε αρχικά, όταν αυτοί πίστευαν ότι θα γίνουν γνωστοί στη νεολαία και θα έκουνε «πέραση» στη νέα γένια, προκειμένου να τον μάθουν οι ηλικιωμένοι και όσοι δεν έχουν σχέση με τεχνολογία, tik-tok και άλλες πλατφόρμες. Και συνεχίζει μεθοδικά, παρά τα όσα σουρεαλιστι-

κά παρακολουθούμε, τα οποία σπάνια τυγχάνουν σοβαρού σχολιασμού, σπάνια βρίσκουν ανάχωμα ένα ορθολογιστικό μυαλό. Διασπείρονται άνετα, όχι γιατί έχουν το «ακαταλόγιστο», όπως θα ήταν και η σωστή προσέγγιση, αλλά από μια απνευρωμένη, παθητική στάση, μιας αποχαυνωμένης εν πολλοίς κοινωνίας που νομίζει –κατά τ' άλλα– ότι προβαίνει σε «αντισυστημικό αγώνα».

Πάει καιρός που έχω αποδεχτεί ότι η εποχή μας πάσχει από την παντελή απουσία ή μειονεκτική ορισμένων βασικών συστατικών, απαραίτητων για μια κοινωνία υγιή, δημοκρατική, ωφέλιμη, ανεκτική, προοδευτική, με ελπιδοφόρο μέλλον. Συστατικά σημασίας καθοριστικής. Οντολογικής, θα έλεγα. Δεικτικής. Και ενδεικτικής ποιότητας και ήθους συμπεριφοράς τα οποία αποτελούν από μόνα τους ένα ξεχωριστό θέμα για κάποιο επόμενο άρθρο που θα αφηνει το περιθώριο να αναπτυχθεί και να αναδειχθεί η σημασία αυτών των ελλείψεων που παρουσιάζουμε ως κοινωνία. Σ' αυτά, λοιπόν, πρόσθετα πρόσφατα και τη σοβαρότητα, η οποία πλέον φαίνεται είδος πολυτελείας. Ή αν προτιμάτε, η σοβαρότητα μόνο ως επαναστατική πράξη μπορεί να ιδωθεί στις μέρες μας.

Έγραφε την προηγούμενη Κυριακή ο Παύλος Ξανθούλης σ' αυτήν εδώ την εφημερίδα: «Ο ευρωβουλευτής Φειδίας Παναγιώτου, που οδεύει ολοταχώς για τις βουλευτικές εκλογές, με την "Άμεση Δημοκρατία" και κατα-

γράφει ποσοστά 8% (δημοσκοπήση «Κ» 7.12.2025), άγγιξε το κεφάλαιο των εκπομπών. Προσκάλεσε 30 Κύπριους πολίτες, θύματα εκπομπών, στην Επιτροπή Αναφορών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, με σύνθημα, "οι τράπεζες κλέβουν τα σπία του κόσμου στην Κύπρο και μαζί μπορούμε να τις σταματήσουμε". Μετά την ολοκλήρωση της συνεδρίας της Επιτροπής Αναφορών για τις εκπομπές στην Κύπρο, ο κ. Φειδίας Παναγιώτου φούσκωσε ακόμη περισσότερο την εικόνα, υποστηρίζοντας ότι «πήγε πολύ καλά» και ότι «πέραμε ό,τι θέλαμε σε αυτή την Επιτροπή».

Το τι πήρε ο κ. Φειδίας, συνάγεται καταρχάς από το πολιτικό εκτόπισμα και την αρμοδιότητα της Επιτροπής Αναφορών. Η οποία, παρά την εικόνα που δημιουργήσε ο ευρωβουλευτής, δεν έχει καν δικαιοδοσία να εκδίδει νομοθετικά ψηφίσματα. Η Επιτροπή Αναφορών καταγράφει παράπονα οποιουδήποτε και στην καλύτερη περίπτωση μπορεί να διεξάγει διερευνητικές αποστολές και να εκδίδει εκθέσεις, οι οποίες όχι μόνο νομικά δεσμευτικές δεν είναι, αλλά ούτε καν παράγουν οποιοδήποτε πολιτικό αποτέλεσμα. Πουθενά, ούτε στο ίδιο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Επίσης, θα ήταν καλό να γνωρίζουν όλοι, ότι στην ίδια Επιτροπή υπήρξε Αναφορά για το ίδιο ακριβώς θέμα των εκπομπών, εδώ και δύο χρόνια (2023), από Κύπριο πολίτη. Χωρίς κανένα αποτέλεσμα.

Θα μου πείτε, όλα αυτά δεν τα

γνώριζε ο Φειδίας Παναγιώτου, που διανύει τον 19ο μήνα της θητείας του ως ευρωβουλευτής, όταν φούσκωνε την εικόνα; Και τελικά τι είναι χειρότερο; Ένας ευρωβουλευτής που αγνοεί τις αρμοδιότητες των επιτροπών στις οποίες συμμετέχει; Ή ένας ευρωβουλευτής ο οποίος λέει ό,τι θέλει για λόγους εσωτερικής κατανάλωσης; Σε κάθε περίπτωση, το αποτέλεσμα είναι το ίδιο. Μία τρύπα στο νερό, καλυμμένη με άκρατο λαϊκισμό και διανοημένη με τη δημιουργία φρούδων ελπίδων.

Για ένα ζήτημα που έχει πονέσει και εξακολουθεί να πονάει πολύ κόσμο, περιλαμβανομένων και των 30 Κυπρίων που παρευρέθηκαν στη συνεδρία της Επιτροπής Αναφορών. Άλλωστε, η Κομισιόν που εκπροσωπήθηκε στη συνεδρία, υπενθύμισε μεν ότι η Ε.Ε. έχει κινήσει διαδικασία επί παραβάσει κατά της Κύπρου (2013), αλλά προσγείωσε την προοπτική, υποδεικνύοντας ότι «η Ε.Ε. δεν έχει τρόπους παρέμβασης σε αυτές τις διενέξεις».

Το είχα γράψει αμέσως μετά τις εκλογές, το γράφω και πονάει, λοιπόν, που οι «σοβαροί» συνωστίζονται και πάλι στα σκαλοπάτια του Φειδία Παναγιώτου, για να μοιραστούν μαζί μας μέσω αυτού τη σοφία τους, ότι αυτή τη στάση, αυτή την έκδηλη παρέκκλιση προς τη σοβαροφανή φαιδρότητα τη βρίσκω κατά παρασάγγας πιο απελπιστικά τραγική από το γεγονός ότι τον είχαν ψηφίσει 71.000 συμπολίτες μας.

photiouth@kathimerini.com.cy

Από την αυτοαναίρεση στο αυτογκόλ

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Το υπουργείο Εξωτερικών, σύμφωνα με πληροφορίες που δημοσιεύει σήμερα η «Κ» (σελ. 4), κατήρτισε πριν από μερικούς μήνες ένα εσωτερικό έγγραφο, κτυπώντας καμπανάκι για την παράκλιση των ομόφωνων αποφάσεων των 27 κρατών-μελών και κατ' επέκταση του δικαιώματος βέτο που διαθέτουν. Στο πλαίσιο του εν λόγω εγγράφου, το ΥΠΕΞ προειδοποιεί ενόψει της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου Ε.Ε. ότι «έχουμε υποχρέωση να διαφυλάξουμε την Κυπριακή Δημοκρατία από επικίνδυνα μονοπάτια», και ότι αποφάσεις «τύπου 26 κρατών της Ε.Ε.» είναι εκάθαρο ότι δεν καθορίζουν την «κοινή θέση» της Ε.Ε., ζητώντας από όλους «να είναι θεσμικά σωστοί και να μην γίνονται παρατυπίες, που δύνανται να δημιουργήσουν πρόσθετα προβλήματα στην ομαλή λειτουργία της Ε.Ε., αλλά και στην Κυπριακή Δημοκρατία γενικότερα». Υπό το φως, προφανώς, και της αδιάλειπτης προσπάθειας της Τουρκίας να ροκανίσει το βέτο της Κύπρου. Όλα αυτά που αναφέρονται στο σημα-

ντικότατο έγγραφο του ΥΠΕΞ ανατράπηκαν επί του πεδίου, στη Σύνοδο Κορυφής και στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων, με τη συμβολή του προέδρου Χριστοδουλίδη και της Μαριλένας Ραουνά. Ας δούμε τι έγινε:

Η Ουγγαρία, του εθνικιστή Βίκτορ Όρμπαν, προκειμένου να μπλοκάρει την ευρωπαϊκή προοπτική της Ουκρανίας, άσκησε «οριζόντιο βέτο», με αποτέλεσμα να μην εγκριθούν Συμπεράσματα για όλες τις υποψήφιες χώρες, περιλαμβανομένων και των Δυτικών Βαλκανίων, της Μολδαβίας και της Τουρκίας. Οι Βρυξέλλες και η Δανική Προεδρία, που δεν είχαν απάντηση στο συγγρικό βέτο, ακολούθησαν τον καθήκον του Όρμπαν και στην προσπάθειά τους να τον παρακάμψουν, υιοθέτησαν μια εξόχως αντιθεσμική απόφαση που θέτει εν αμφιβόλω την «αρχή της ομοφωνίας» και κατ' επέκταση το βέτο των κρατών-μελών. Η Δανική Προεδρία, λοιπόν, εξέδωσε «δικά της συμπεράσματα», με αιτιολογία ότι διέθετε τη σύμφωνο γνώμη 26 κρατών-μελών και αδιαφορώντας ότι δεν είχε εξασφαλίσει την «ομόφωνη έγκριση» και των 27 κρα-

τών-μελών. Αν και η στάση της Ουγγαρίας ήταν απαράδεκτη, η θεσμική εκτροπή που επικεφαλής από τη Δανική Προεδρία, με την έκδοση θέσης εκ μέρους 26 κρατών-μελών, είναι προβληματική, δημιουργεί επικίνδυνο προηγούμενο και

Η Τουρκία επιδιώκει να εκμεταλλευθεί ένα τέτοιο αντιθεσμικό πλαίσιο αποφάσεων, για να προωθήσει τη δική της ευρωπαϊκή ατζέντα.

τείνει να αποτελέσει εργαλείο στα χέρια όσων επιθυμούν να παρακάμψουν την αρχή της ομοφωνίας, περιλαμβανομένης και της Τουρκίας που επιδιώκει να προωθήσει τη ευρωπαϊκή της ατζέντα προσπερνώντας ενστάσεις, επιφυλάξεις και την ενδεχόμενη άσκηση βέτο.

Κι έτσι φτάνουμε στον τρόπο με τον

οποίο ενήργησε η κυπριακή κυβέρνηση, η οποία θα ανέμενε κανείς ότι θα λειτουργούσε με βάση το γράμμα των Συνθηκών, μερικές μέρες πριν από την ανάληψη της Προεδρίας. Υπό το φως και του εγγράφου του ΥΠΕΞ που κτύπησε καμπανάκι για ενδεχόμενες αντιθεσμικές θέσεις «τύπου 26 κρατών της Ε.Ε.» και για τα «επικίνδυνα μονοπάτια» στα οποία ενδέχεται να οδηγηθεί η Κύπρος. Ωστόσο, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης και η υφυπουργός Ευρωπαϊκών Θεμάτων, Μαριλένα Ραουνά, έκαναν την έκπληξη. Ο μεν Νίκος Χριστοδουλίδης αναφέρθηκε σε «Συμπεράσματα» Συμβουλίου, ανάγοντας μια αντιθεσμική δήλωση της Δανικής Προεδρίας σε κοινή θέση της Ε.Ε. Και η δε Μαριλένα Ραουνά «το τερμάτισε», καθώς όχι μόνο συντάχθηκε με την αντιθεσμική πρακτική που ακολούθησε η Δανική Προεδρία, αλλά δήλωσε ότι «το έγγραφο» που «ενέκριναν 26 κράτη-μέλη», «θα αποτελέσει τον οδικό χάρτη, βάσει του οποίου θα κινηθεί η Κυπριακή Προεδρία το επόμενο εξάμηνο». Με πολύ απλά λόγια, η κα Ραουνά ανήγαγε μια αντιθεσμική θέση των 26 κρατών-μελών,

σε «οδικό χάρτη» της Κυπριακής Προεδρίας, αδιαφορώντας για τις συνέπειες.

Συνέπειες τις οποίες δυστυχώς δεν βλέπουν ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης και η κα Ραουνά, αλλά ευτυχώς βλέπει το έγγραφο του ΥΠΕΞ, που προειδοποιεί εδώ και μήνες για τα «επικίνδυνα μονοπάτια» στα οποία θα εισέλθει η Κυπριακή Δημοκρατία, εάν δρομολογηθούν αποφάσεις «τύπου 26 κρατών-μελών» στην Ε.Ε. Διότι, η Τουρκία επιδιώκει να εκμεταλλευθεί ένα τέτοιο αντιθεσμικό πλαίσιο αποφάσεων, για να προωθήσει τη δική της ευρωπαϊκή ατζέντα. Παρακάμπτοντας τις ενστάσεις της Λευκωσίας, η οποία κινδυνεύει να μείνει αγκαλιά με το πορτρέτο αυτοαναίρεσης που σχηματίζουν οι εκ διαμέτρου διαφορετικές θέσεις, αφενός του σοβαρού εσωτερικού εγγράφου διπλωματών του ΥΠΕΞ, και αφετέρου της ακαριαίας πολιτικής συμπεριφοράς του Νίκου Χριστοδουλίδη και της Μαριλένας Ραουνά. Δέκα μέρες πριν από την ανάληψη της Προεδρίας του Συμβουλίου Ε.Ε.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Επιτέλους, κάτι αλλάζει στην άμυνα της χώρας

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Η πολιτική μας ηγεσία μοιάζει να ξύπνησε από έναν παρατεταμένο και επικίνδυνο λήθαργο σε σχέση με την άμυνα της χώρας. Αργήσαμε πολύ είναι η αλήθεια, ειδικά σε σύγκριση με τα μεγάλα βήματα που έχει κάνει η Τουρκία τα τελευταία χρόνια. Γίνεται όμως μια τεράστια προσπάθεια να κερδηθεί χαμένο έδαφος και να προσαρμοστούν, επιτέλους, οι Ενοπλες Δυνάμεις στις νέες απαιτήσεις και τα μαθήματα του πολέμου στην Ουκρανία.

Το Πολεμικό Ναυτικό είχε μείνει τραγικά πίσω, με καράβια που μετρούσαν δεκαετίες και προσωπικό που το εγκατέλειπε με ανυποσχητικούς ρυθμούς. Η ανάποδη πυραμίδα της στρατιωτικής ιεραρχίας, με τους άπειρους αξιωματικούς και την παράλογη αναλογία αξιωματικών και μονίμων στελεχών έπρεπε να καταργηθεί. Η πολεμική μας βιομηχανία ήταν ανύπαρκτη και έρμαιο στα χέρια κομματικών στελεχών και συνδικαλιστών. Μια κουλτούρα Δεκοποίησης είχε εξαπλωθεί σε μεγάλο κομμάτι των Ενόπλων Δυνάμεων. Ακόμη και οι στρατιωτικές σχολές είχαν μείνει απειλοποιητά πίσω από πλευράς εξοπλισμού και εγκαταστάσεων. Τέλος, η Ελλάδα ήταν εντελώς ανέτοιμη να μπει στο νέο σκηνικό επικειρήσεων σε σχέση με τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη, αλλά και την προστασία από αυτά.

Σε όλους αυτούς τους τομείς τα πράγματα έχουν αλλάξει ή πρόκειται να αλλάξουν εφόσον προχωρήσουν οριστικά τα σχέδια του υπουργείου Άμυνας. Υπάρχει ασφαλώς γκρίνια, αλλά γκρίνια υπάρχει παντού και πάντοτε όταν κάποιοι ξεβολεύονται και απειλείται το στάτους κβο της αδράνειας. Είναι πολύ σημαντικό ότι οι αλλαγές δεν αφορούν μόνο

εξοπλισμούς, αλλά και δομές και μεθόδους. Τα χρήματα που θα δουν οι αξιωματικοί και τα στελέχη που θα στελεχώσουν τον «Κίμωνα» το 2026 από τα επιδόματα θα είναι σημαντικά. Θετικό είναι ακόμη το γεγονός ότι έχει αναβιώσει μια κουλτούρα εθνικών ευεργετών, εύπορων Ελλήνων ευπατρίδων, οι οποίοι προσφέρουν με διάφορους τρόπους στην εθνική προσπάθεια. Και αυτό αντιμετωπίζεται επικριτικά από κάποιους, που ξεκινούν πώς μεγάλωσε και στάθηκε στα πόδια του αυτός ο τόπος σε δύσκολες εποχές. Θα τους έκανε καλό να πάνε μια βόλτα στη Σχολή Ευελπίδων και να καταλάβουν πόσο έχει αλλάξει ο θεσμός της ευεργεσίας τις συνθήκες διδασκαλίας των μελλοντικών στελεχών του στρατού.

Τα προβλήματα είναι ακόμη πολλά. Μερικά, σίγουρα δεν έχουν εύκολες λύσεις. Είναι πολύ απογοητευτικό, για παράδειγμα, να αντιλαμβάνεσαι τις πραγματικές επιπτώσεις του δημογραφικού προβλήματος, ακούγοντας αξιωματικούς να μιλάνε για το χάσμα ανάμεσα στις πραγματικές επανδρώσεις μονάδων και τις επανδρώσεις των σχεδίων τους. Είναι επίσης εύκολο να γίνεις ανυπόμονος όταν αντιλαμβάνεσαι τι τραβάνε όσοι έχουν επιμοηθεί το βάρος της πολεμικής βιομηχανίας ή της ανάπτυξης έρευνας και καινοτομίας στον τομέα της άμυνας.

As μπν γκρινιάζουμε όμως. Καθώς κλείνει το 2025 η άφιξη του «Κίμωνα» μας δείχνει σημειολογικά πως επιτέλους κάτι αλλάζει σε έναν κρίσιμο, ζωτικό τομέα. As ελπίσουμε ότι η προσπάθεια θα ολοκληρωθεί, γιατί έχουμε μπει σε πολύ επικίνδυνους και απρόβλεπτους καιρούς, με μια Τουρκία που έχει ανέβει μία - δύο κατηγορίες από πλευράς στρατηγικής ισχύος, όσο εμείς ζούσαμε το δράμα της χρεοκοπίας, αλλά και τον λήθαργο της αδράνειας.

Περί ειδικού βάρους

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΥΡΑΝΙΔΗ**

Εθίγη προφανώς το γόπτρο των ισχυρών της Τριανδρίας των «Προθύμων» της Ευρώπης –Βρετανίας, Γαλλίας και Γερμανίας– διότι αντιμετώπιθηκαν ουσιαστικά ως περιφρόνηση από τον πρόεδρο των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ, που δίχως προηγούμενως να διαβουλευθεί μαζί τους άρχισε να διαπραγματεύεται με τον Ρώσο ομόλογό του Πούτιν την επίλυση του ουκρανικού ζητήματος.

Δεν είναι τυχαίο, ωστόσο, πως από τις τρεις προαναφερθείσες χώρες η Γαλλία επί Ναπολέοντα Βοναπάρτη το 1812 και η Γερμανία επί Αδόλφου Χίτλερ στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου είχαν τραυματικές εμπειρίες από τη σύγκρουσή τους με τη Ρωσία – τσαρική ή κομμουνιστική, αδιάφορο. Μα όλα αυτά είναι άλλων εποχών, είναι Ιστορία, το τέλος της οποίας, όμως, δεν έχει φτάσει, όπως είχε αποφανθεί ο Φράνσις Φουκουγιάμα στο ευφάνταστο βιβλίο του, το 1992. «Οι ευτυχημένες χώρες δεν έχουν ιστορία», έλεγε ο Αντόνιο Σαλαζάρ, δικτάτορας της Πορτογαλίας που ως προς το θέμα αυτό μάλλον δεν είχε άδικο. Μόνον που η Τριανδρία έχει παρελθόν βαρύ.

Μακρά ιστορία έχει ασφαλώς και η Βρετανία, που αγωνιζόταν με πείσμα να αποκλείσει την κάθοδο της τσαρκικής Ρωσίας στα θερμά νερά της Μεσογείου. Αυτό δεν την εμπόδιζε, ωστόσο, να συμπιαχθεί με τη Σοβιετική Ένωση επί Στάλιν στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Και όταν επετέυχθη πλέον η συντριβή της Γερμανίας, στις 4 Μαρτίου 1947 συνομολόγησε με τη Γαλλία το αμυντικό «Σύμφωνο της Δουνκέρκης», ουσιαστικός στόχος του οποίου ήταν η αντιμετώπιση της κομμουνιστικής απειλής στην Ευρώπη. Η κίνηση της

ιστορίας δεν είναι ευθύγραμμη αλλά ανοδική σπειροειδής.

Στις μέρες μας η ηγετική Τριανδρία των Προθύμων, και συνεργώντας του φόβου περιορισμού της στρατιωτικής παρουσίας των ΗΠΑ στην Ευρώπη, έχει καταληφθεί από οίστρο πολεμικό για να αντιμετωπίσει τη ρωσική απειλή.

Ακραία κυνικός την περασμένη Τετάρτη, ο πρόεδρος της Ρωσίας απευθυνόμενος σε ανώτατους στρατιωτικούς στη Μόσχα χαρακτήρισε τους Ευρωπαίους ηγέτες «γουρουνόπουλα» που στο θέμα του πολέμου στην Ουκρανία συντάχθηκαν με τον τέως πρόεδρο Τζο Μπάιντεν με στόχο «να επωφεληθούν από την κατάσταση της χώρας μας, την οποία προσδοκούσαν, αλλά απέτυχαν».

Το ουσιώδες όμως δεν είναι τι λέει ο κ. Πούτιν και οι περί αυτόν, αλλά το γεγονός ότι δίχως την άμεση εμπλοκή ΗΠΑ είναι αδύνατο να αντιμετωπίσει η Ευρώπη μια σύγκρουση με την πυρηνική Ρωσία. Αυτό είναι κάτι που άριστα γνωρίζουν οι Ευρωπαίοι. Αλλά αναγκασμένοι καθώς είναι να αυξήσουν δραματικά τις αμυντικές δαπάνες σε μια περίοδο οικονομικής κρίσεως, έχουν ανάγκη να προβάλλουν μείζονα απειλή προερχόμενη από τη Μόσχα.

Θα ήταν συνετότερο εάν συντάσσονταν με τον πρόεδρο Τραμπ, όπως συντάχθηκαν με τον προκατόχο του Τζο Μπάιντεν, όταν εμπλεκόταν στον πόλεμο της Ουκρανίας. Χρειάζεται όμως να πεις πως δεν είναι δυνατόν να διαδραματίζει ρόλο αποφασιστικό στις διεθνείς εξελίξεις, όπως συνέβαινε με ορισμένες χώρες της Ευρώπης πριν από έναν αιώνα. Αυτά, λίγες μόνον ημέρες πριν από την εκποή του έτους. Καλά Χριστούγεννα.

Επειδή δεν πρόκειται να ταξιδέψω τις άγιες αυτές ημέρες, για να είμαι ειλικρινής, παρακολουθώ τις εξελίξεις στα μέτωπα των «Μπλόκων» μάλλον από περιέργεια. Χωρίς να παραγνωρίζω τη χρησιμότητα των ασκήσεων νοημοσύνης που επιβάλλουν στον πληθυσμό οι επιτελείς του αγροτικού πληθυσμού. Και είναι η αλήθεια ότι μερικές από τις ασκήσεις με δυσκολεύουν ιδιαίτερω. Ακούω, as πούμε, ότι για τις ημέρες των εορτών οι αγρότες θα καταργήσουν τη διόδια, ενώ η κυκλοφορία θα διεξάγεται από παρακαμπτήριους. Τι σημαίνει άραγε αυτό; Τα αυτοκίνητα θα περνούν από τα διόδια που έχουν καταργηθεί ή τα διόδια που θα έχουν καταργηθεί δεν θα έχει σημασία αν θα έχουν καταργηθεί αφού η κυκλοφορία θα διεξάγεται από παρακαμπτήριους. Και πώς θα λειτουργούν αυτές οι παρακαμπτήριοι; Για κάποιες ώρες θα κλείνουν και αυτές οι παρακαμπτήριοι. Αυτό όμως θα γίνεται συμβολικά, οπότε δεν θα πρέπει να μας ανησυχεί υπέρ το δέον. Εκτός αυτού και στις εθνικές οδούς, τα παρατεταγμένα τρακτέρ θα αφήνουν διόδους για να περάσουν οι εκδρομείς. Θα απαγορεύεται η απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής του «Μπλόκου» το πέρασμα φορτηγών που μεταφέρουν εμπορεύματα αφού, όπως δήλωσε κάποιος

Καταναγκαστική συνύπαρξη

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

εκπρόσωπός τους, στόχος είναι να παραλύσει το εμπόριο. Το βρίσκω λογικό. Πρώτον, το εμπόριο είναι μια επικερδής δραστηριότητα η οποία προκαλεί πολλά προβλήματα στην οικονομία. Απαιτεί ελεγκτικότητα των ασκήσεων νοημοσύνης με τράπεζες και απασχολεί ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού, είτε ως πελάτες είτε ως πωλητές, αποσιτώντας τους από άλλες πιο χρήσιμες ασχολίες. Είναι η κατάλληλη περίοδος για να το παραλύσουν οι αγρότες, διότι κάτι τέτοιες μέρες το εμπόριο ξεπερνάει τα όρια της ανοχής. Θέλουν να αγοράζουν και να πουλάνε όσο μπορούν περισσότερο με σκοπό να κάνουν δώρα, κάτι που δεν κατάλαβα ποτέ για ποιον λόγο γίνεται. Γιατί δεν αγοράζει ο καθένας αυτό που θέλει για να τελειώνουμε.

Στην κοινωνική υπηρεσία που προσφέρουν οι αγρότες νομίζω ότι υπάρχει μια αστοχία. Υποθέτω ότι οφείλεται σε παρεξήγηση, ή παραπληροφόρηση. Δήλωσαν ότι την Τρίτη θα ανοίξουν τους δρόμους ώστε να μπορέσουν οι εκδρομείς να φτάσουν στον προορισμό τους. Μάλλον δεν διάβασαν σωστά τις δημοσκοπήσεις όπου οι μισοί σχεδόν ερωτώμενοι εμφανίζονται ότι υπερασπίζουν τις κινητοποιήσεις. Δεν υπολογίζουν ότι ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού των πόλεων δεν έχει καμία διάθεση να εκ-

δράμει. Θα προτιμούσε να περάσει τις ημέρες αυτές ξαπλωμένος στον καναπέ και να βρει έναν τρόπο να αποφύγει τον καταναγκασμό, τον εκνευρισμό της προετοιμασίας, την υποχρέωση να διασκεδάξει μαζί με όλους που επίσης διασκεδάζουν από υποχρέωση. Οι αγρότες και τα τρακτέρ τους τους έδωσαν μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για να γλιτώσουν από τη δοκιμασία, όμως την τελευταία στιγμή τους την στέρνησαν. Από άγνοια ή από αναληγοσία. Θα έκλινα προς το δεύτερο.

Δεν ξέρω ποια είναι τα αιτήματα των αγροτών. Δεν είμαι βέβαιος ότι ξέρουν και οι ίδιοι. Είναι υποχρέωσή μου να ξέρω και να το λέω πως χωρίς τους αγρότες δεν υπάρχει η χώρα. Η υπόθεση του ΟΠΕΚΕΠΕ έδειξε ότι ορισμένοι απ' αυτούς έχουν βρει τρόπο να αυξήσουν την επιφάνειά της και την παραγωγή της. Να προσθέτουν στρέμματα και αιγοπρόβατα με απολύτως ειρηνικές μεθόδους. Κι αντί να τους επιβραβεύουμε τους τιμωρούμε. Και χωρίς μικρομεσαίους θα μου πείτε δεν υπάρχει η χώρα. Υπάρχει όμως μια διαφορά. Οι μικρομεσαίοι δεν έχουν μηχανοκίνητες μεραρχίες και γι' αυτό αρκέστηκαν στο μάλλον δυσμενές μνημείο που τους έστησαν μπροστά στο Πεδίο του Αρεως. Και δεν μπορούν να ταλαιπωρήσουν τους υπόλοι-

πους συμπολίτες τους και να κατανείμουν τη χώρα σε φέουδα που τα λένε «μπλόκα». Στην αρχή οι αγρότες εκτίμησαν ότι θα τους ταλαιπωρήσουν εμποδίζοντάς τους τις εκδρομές των Χριστουγέννων. Ωρίμως σκεπτόμενοι όμως απεφάσισαν ότι περισσότερη θα ήταν η ταλαιπωρία αν τους άφηναν να κάνουν την εκδρομή, αυτήν που περιμένουν με δέος από τη στιγμή που θα εκπληρώσουν την υποχρέωση των καλοκαιρινών διακοπών.

Και τώρα as σοβαρευτούμε. Κάλιο αργά παρά ποτέ. Αντιλαμβάνομαι τα προβλήματα των αγροτών. Αν και θεωρώ ότι για πολλά απ' αυτά ευθύνονται οι ίδιοι. Όμως αυτό είναι άλλο θέμα. Εκείνο που δυσκολεύομαι να αντιληφθώ είναι για ποιον λόγο κάθε ομάδα συμπολιτών μας που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα θεωρεί υποχρέωσή της να δημιουργήσει πρόβλημα σε όλες τις υπόλοιπες. Τόσο που σκέφτομαι ότι το θέμα τους δεν είναι να ικανοποιηθούν τα αιτήματά τους –πολλά θα ικανοποιηθούν– όσο η επίδειξη δύναμης. Η διάθεσή τους να δείξουν σε εμάς τους υπόλοιπους ότι μπορούν, έστω και λίγο, να διαλύσουν την κοινωνική μας ζωή. Αes και η κοινωνία είναι μια κουρελού από κομμάτια ραμμένα μεταξύ τους που δεν μοιράζονται παρά μόνον την καταναγκαστική τους συνύπαρξη.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΑΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini. gr

«Η πραγματική Ελλάδα είναι εκτός πραγματικότητας»

Του **ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΑΝΤΟΥΛΑ**

Δεν υπάρχει τέτοιο προηγούμενο! Ο Χρήςτος Βακαλόπουλος έφυγε από τη ζωή το 1993, αφήνοντας μας πολύ περισσότερα από όσα θα περίμενε κάποιος από έναν άνθρωπο τριάντα επτά ετών. Κοντά τρεις δεκαετίες μετά τον πρόωρο Τζο Μπάιντεν με στόχο «να επωφεληθούν από την κατάσταση της χώρας μας, την οποία προσδοκούσαν, αλλά απέτυχαν».

Μια πρώτη εξήγηση της επανεμφάνισής του είναι ότι στο μεσοδιάστημα οι φίλοι του δεν άφησαν να ξεχαστεί η ύπαρξή του. Προφανώς, οι τρυφερές χειρονομίες δεν έλειψαν αλλά όλοι γνωρίζουμε πως δεν είναι αρκετές για να επαναφέρουν κάποιον συγγαφέα στα ευπώλητα – χώρια που από τη μνημόνευσή του ψηλώνουμε οι επίλοιποι και όχι το έργο του Βακαλόπουλου.

Το τελευταίο του βιβλίο, «Η γραμμή του ορίζοντος», βγήκε το μακρινό 1991. Είχαν κατά τι προηγηθεί το «Κούρεμα» του Σαββόπουλου, η πτώση του Τείχους, το ειδικό δικαστήριο και τα μικρομεσαία λεφούσια με οδηγό επιβίωσης το «Κλικ» πρόσβαραν ουσούγια για το Μάαστριχ. Η οδός Σόλωνος ήταν τίγκα στα σπταλημένα ταλέντα που με δυσκολία όμως θυμόμαστε κάποιον τίτλο τους. Ο Χρήςτος Βακαλόπουλος, ο πεζογράφος, κινηματογραφιστής, ραδιοφωνικός παραγωγός, αρθρογράφος γνωστός και αποδεκτός από το σινάφι, άνθρωπος χορτάτος και από τα Παρίσια και από τα κορίτσια, βγάζει ένα παράξενο

βιβλίο – δεν έχει τους συνήθεις έρωτες, τα συνήθη πιόματα και τις συνήθεις ροκίες. Έχει μονάχα μια νέα γυναίκα αφίλωτη με την περιβάλλουσα εικονικότητα, που φεύγει μονάχη, δέομενη υπέρ νοσούντων, καμνόντων, αιχμαλώτων της γενιάς της και της σωτηρίας αυτών, αναζητώντας τα ουσιώδη του βίου σε ένα αόρατο ελληνικό νησί – όχι τυχαία στην Πάτμο.

Τα γενεαλογικά του Βακαλόπουλου είναι λυμένα από κραταιό φιλόλογο: «εγγονός του Πεντζίκη και, επιπλέον, διεγγονός του Παπαδιαμάντη» (Ν.Δ. Τριανταφυλόπουλος). Οι συγγένειες δεν μας πολυβοηθούν όμως, γιατί οι πρόπατορες, χωρίς διόλου να επικαιρω, είναι, περίπου, στα λογοτεχνικά αζήτητα. Οπότε, αφού τα οικόσημα δεν έχουν πέραση, τι είναι αυτό που συναρπάζει εισέτι στη «Γραμμή του ορίζοντος»;

Τον συγγραφέα, κατά δήλωσή του, τον απασχολούσε περισσότερο το περιεχόμενο από τη φόρμα. Το μυθιστορημά του ωστόσο έχει σπάνια αφηγηματική πειθαρχία και το λαχάνιασμά του είναι ρυθμικό. Τα κεφάλαιά του είναι τόσα όσα και στην «Κλίμακα» του αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου. Οι παλλολογίες του είναι το στρίψιμο του μαχαίριού στις καινούσιες πληγές. Αλλά δεν είναι η πεζογραφική μαστορική του που το κάνει ξεχωριστό.

Ξεχωριστό το κάνει ότι ο Βα-

καλόπουλος, ανθιστάμενος «στον γλυκό πειρασμό της υποταγής», μας θυμίζει ότι δεν είμαστε παιδιά των λουλουδιών αλλά βλαστήματα ενός αρχαίου κήπου που η «δικτατορία του παρόντος» σabaνώνει τη μνήμη του. Σε αυτόν τον κήπο δεν έχουν καμία πέραση τα διαφημιστικά τρικ – δηλονότι στον ιθαγενή Βακαλόπουλο δεν λένε τίποτα τα καθρεφτάκια της μετανεωτερικότητας και οι πλαστές τους. Η φευγάτη γυναίκα (η Ρέα, που μπεινοβγαίνει στα γραφτά του μια δεκαετία) κόβεται για «υπόθεσες ψυχικές», όχι για τη «δικτατορία του παρόντος». Mas δώσαν τα τουριστικά στίφη αλλά δεν είναι μοίρα μας, είναι κατοικιορία μας να καταντήσουμε αμερικανική επαρχία. Δεν πρόκειται για τη συνήθη νεοελλαδική γκρίνια, πρόκειται για δι-άκριση και άρνηση συνθηκολόγησps. Ο Βακαλόπουλος όμως δεν είναι ινστρούκτορας. Είναι ένα σώμα που θυμάται. Γι' αυτό και στη «Γραμμή του ορίζοντος» συλλαβίζουμε στο κατόπι του λόγια που και σ' ένας κάτι θυμίζουν. Κι ακούμε έναν σκοπό που δεν καλοξέρουμε πώς πάνε τα βήματά του αλλά πολύ θα θέλαμε να τον χορέψουμε. Όπως θα θέλαμε επίσης να επανεύρουμε την ντροπή των Ελλήνων – εκείνων που σκύβουν το κεφάλι από συστολή και όχι από υποταγή.

Και αν μου επιτρέπετε μιαν ακόμη κρίση, έχουμε να κάνου-

με με ένα εξαιρετικό μυθιστόρημα (νομίζω το σημαντικότερο της Μεταπολίτευσης), μιας και όλα τα παραπάνω συνιστούν εξαίρεση στον λογοτεχνικό μας κανόνα. Και αυτή η εξαίρεση γίνεται ακόμη πιο... εξαιρετική από το γεγονός ότι δεν το έγραψε απλώς ένας νέος άνθρωπος. Το έγραψε ένας νέος άνθρωπος που σωνόταν το λαδάκι του και δεν καταδέχτηκε ούτε ψευτοπαρηγόριες ούτε οικτιρμούς. Οντας ερωτευμένος, μας ψιθύρισε κάτι σημαντικό και το έκανε καλοζυγιάζοντας όλες του τις κουβέντες.

Και περितεύει να εξηγήσουμε την επανεμφάνισή του. Στην πραγματική πραγματικότητα ο Χρήςτος Βακαλόπουλος δεν ήταν χαμένος. Mas περίμενε καρτερικά στα ανοικτά της Κυψέλης που μεταμφιόστηκε σε πλοίο με πορτοκαλιά φουγάρα. Κι αν κάτι πρέπει να εξηγηθεί είναι γιατί τόσα χρόνια εμείς σταλιζαμε σε λάθος λιμάνια και αταξίδευτα σκαριά.

ΥΓ.: Υπάρχει ένα μικρό κείμενο, το 1991 επίσης, με τίτλο «Η ιερή μελωδία της πραγματικότητας» που ο Χ.Β. δημοσίευσε στο περιοδικό «Αντί», θησαυρισμένο τώρα στον τόμο «Από το χάος στο χαρτί». Θα παρακαλούσα θερμά να το διαβάσουν όσοι θέλουν να φέρουν τον Χ.Β. στα μέτρα τους.

Ο κ. Θεόδωρος Παντούλας είναι συγγραφέας.

Μοιάζουν οι χριστιανοί στον Χριστό;

Του **ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

Την εβδομάδα που πέρασε γονείς στη Λάρνακα ομολόγησαν ενοχή για τη φρικαστική κακοποίηση των πέντε ανήλικων παιδιών τους. Η υπόθεση είχε αποκαλυφθεί όταν ένα από τα παιδιά βρήκε το θάρρος να μιλήσει σε εκπαιδευτικό, περιγράφοντας όσα αδιανόητα ζούσε για χρόνια μαζί με τα αδέρφια του. Οι δύο κατηγορούμενοι παραδέχθηκαν την ενοχή τους σε κατηγορίες για εκμετάλλευση ανηλικών μέσω εξαγωγαστικής εργασίας, πρόκληση σοβαρής ψυχικής βλάβης, καθώς και επίθεση με πρόκληση σωματικής βλάβης. Παράλληλα, ο 48χρονος κατηγορούμενος, ο οποίος είναι πατριός ενός εκ των ανήλικων κοριτσιών, παραδέχθηκε ενοχή στην κατηγορία της σεξουαλικής κακοποίησης ανήλικου.

Σύμφωνα, εξάλλου, με στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα το Hope for Children με αφορμή τη φετινή Ημέρα για την Προστασία των Παιδιών ενάντια στη Σεξουαλική Εκμετάλλευση και Σεξουαλική Κακοποίηση, μόνο το 2024 παραπέμφθηκαν στο Σπίτι του Παιδιού 438 κακοποιημένα παιδιά. Η πλειονότητα τους, και συγκεκριμένα το 74,4%, ήταν κορίτσια και το 25,6% αγόρια, με τον μέσο όρο ηλικίας τα 12 έτη και πιο συχνή ηλικία τα 14. Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, η πλειονότητα των παιδιών που παραπέμφθηκαν και συγκεκριμένα το 70,8% είχε κυπριακή υπηκοότητα. Επίσης την εβδομάδα που πέρασε, ένας κατάδικος μόλις 23 ετών, στις Κεντρικές Φυλακές, έθεσε τέρμα στη ζωή του μετά από πληροφορίες που τον ήθελαν να έχει μετατραπεί σε σκλάβο άλλων ισχυρών καταδικών, πλένοντας ρούχα, καθαρίζοντας θαλάμους και εξυπηρετώντας αρρωστημένα τερτίπια τους υπό καθεστώς πίεσης που πιθανότητα δεν άντεξε.

Καθόλου ευκαταφρόνητη και η είδηση που κυκλοφόρησε την περασμένη Πέμπτη ότι μαθητές του Λυκείου Βεργίνας στη Λάρνακα, όπως φάνηκε σε φωτογραφίες που ανέβασαν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αφού ξεριζώσαν συμβολική πινακίδα που είχε τοποθετηθεί απέναντι από το σχολείο τους, η οποία έγραφε «οδός παιδιών της Γάζας», προκάλεσαν περαιτέρω βανδαλισμούς εντός του σχολικού χώρου, χαιρετώντας ναζιστικά και ζωγραφίζοντας σβάστικες.

Ούτε ωστόσο οι παραπάνω ειδήσεις των τελευταίων ημερών, ούτε άλλες του προηγούμενου διαστήματος αλλά και ευρύτερα, που σε πολλές περιπτώσεις ήταν

πολύ πιο σοκαριστικές και πολύ πιο σοβαρές, φαίνεται να σκανδάλισαν το πουριτανό και σεμνότυφο κοινό της κοινότητάς μας στον βαθμό που τα κατάφεραν οι περιβόητες ζωγραφιές Γαβριήλ.

Παράλληλα, κανένα από τα προαναφερθέντα θέματα δεν προσφέρθηκε για εργαλειοποίηση σε μορφή rage bait από γραφικές ήλπν όμως επικίνδυνες παρουσίες της πολιτικής ζωής του τόπου όπως ο Ευθύμιος Δίπλaros.

Για εκείνους που δεν έχουν εξοικειωθεί με τον όρο rage bait να σημειωθεί πως πρόκειται για νεολογισμό που προκρίθηκε από το λεξικό της Οξφόρδης ως η λέξη της χρονιάς για το 2025. Η ρμηνεία, σύμφωνα με το διεθνούς κύρους λεξικό, έχει να κάνει με το περιεχόμενο που δημοσιεύεται με σκοπό να προκαλέσει έντονη συναισθηματική αντίδραση και θυμό που θα αυξήσει τη διάδραση, τις θέσεις και τα σχόλια. Σκόπιμα ή όχι, λίγη σημασία έχει, ο κ. Δίπλaros αυτό έκανε αναπαράγοντας τους πίνακες του Γαβριήλ. Ελπίζω πως, λίγες μέρες μετά, κι αφού μεσολάβησε διαδικτυακή ρητορική μίσους με τη σέσουλα και το σπiti του ζωγράφου δέχτηκε επίθεση με κροτίδες, ο αντιπρόεδρος του τάχα σοβαρότερου κόμματος της Δεξιάς να αισθάνεται έστω λίγες τύψεις για τη σημασία που αναμφίβολα κατάφερε να προσελκύσει. Τώρα, στο βασικό ερώτημα της υπόθεσης που δεν είναι άλλο από το γιατί ορισμένα έργα, που δικαιολογούνται μπορεί να είναι αντίθετα με την υποκειμενική μας αισθητική, έχουν φτάσει στο σημείο να ενοχλούν τόσο πολύ περισσότερο από τα δεκάδες πραγματικά σοβαρά σκάνδαλα της εκκλησιαστικής και της πολιτικής μας ζωής είναι ένα βαθιά υπαρκτό ερώτημα, το οποίο καλούνται να απαντήσουν όλοι όσοι έχουν διαρρήξει αυτές τις μέρες τα ιμάτιά τους για τη δουλειά ενός καλλιτέχνη, που υπενθυμίζεται ότι προοριζόταν να εκτεθεί σε...

Ενδιαφέρον στο μεταξύ θα είχε να ανατρέξει κανείς στις δηλώσεις και στις τοποθετήσεις του Δημοκρατικού Συναγερμού και των λοιπών εξαιρετικά θιγμένων συμπολιτών μας από τους πίνακες του Γαβριήλ, όταν στις αρχές του 2015 είχε γίνει η πολύνεκρη, τρομοκρατική επίθεση στα γραφεία του σατιρικού περιοδικού «Charlie Hebdo». Εικάζω πως η ελευθερία της έκφρασης δεν ήταν υπό διαπραγματεύωση τότε, ούτε έμπαινε σε κάποιο μικροσκοπικό προσβολής των θρησκευτικών πιστεύω.

demetriadesp@sppmedia.com

Χορεύτρια κατά τη διάρκεια πρόβας για την παράσταση μπαλέτου «Ο Καρυοθραύστης» του Τσαϊκόφσκι, στο Δημοτικό Θέατρο του Ρίο ντε Τζανείρο της Βραζιλίας.

EPY/ANDRE GELHO

Τα δκυο ρηγόπουλα

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

«Δεν υπάρχουν κυδαιές λέξεις, υπάρχουν κυδαι-οι άνθρωποι», Λορέντζος Μαβίλης. Στην κορύφωση του γλωσσικού ζητήματος, οι Καθαρευουσiάνοι θεωρούσαν τους εαυτούς τους ως τη «σωστή πλευρά της ιστορίας», πολέμουσαν τους Δημοτικιστές, τους εθεωρούσαν τη «λάθος πλευρά της ιστορίας», τους περιπαιζάν, τους έλεγαν «μαλλιαρούς»/οπαδούς της «μαλλιαρής ιδεολογίας».

Ο Λορέντζος Μαβίλης δεν εσιώπησε, μπήκε στο δημόσιο παιχνίδι και έδειξε πού βρίσκεται η κυδαιότητα. Τι έμεινε στο τέλος; Ποιος θυμάται τον Γ. Δροσίτη ή τον Αλ. Σούτσο; Όλοι όμως μαθαίνουμε Λορέντζο Μαβίλη /ένας φωτεινός άνθρωπος της εποχής του.

Οι χριστιανικές κοινότητες στα χρόνια του Βυζαντίου θεωρούσαν τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό ως κύριο αντίπαλό τους. Ναοί, θέατρα, αγάλματα, κτίρια του ολυμπιακού χώρου, θησαυροί, διασκορπίστηκαν/απίστευτος, ανεξέλεγκτος ο αριθμός της καταστροφής.

Στο κορυφαίο ερώτημα «γιατί όλα αυτά», εύκολη η απάντηση: μόνο με ένα εισιτήριο βρίσκουμε τις απαντήσεις, πηγαίνοντας σε ένα μουσείο του αρχαιοελληνικού πολιτισμού, ή στα μεγάλα μουσεία του κόσμου, στα οποία εκτίθενται έργα του ίδιου πολιτισμού. Η αντίληψη που είχαν οι αρχαίοι Έλληνες για την τέχνη (αγάλματα, θεότητες) ήταν διαφορετική, σε σχέση με τα χρό-

νια που ακολούθησαν. Οι iέριες στους ναούς, μεταξύ αυτών και του Απόλλωνα Υλάτη στο Κούριο, προσέφεραν το σώμα τους στους επισκέπτες – γι' αυτό και έως σήμερα η φράση «iέριες της Αφροδίτης». Η αντιπαράθεση ανάμεσα σε δύο διαφορετικούς «κόσμους». Ο χριστιανισμός άλλαξε την κουλτούρα των ανθρώπων, το κοινωνικά απο-

Οι παραδόσεις δεν κωδικοποιούνται από τα κράτη, δεν περνούν από την κρατική βιβλιοθήκη για να πάρουν ISBN, έχουμε πολλές παραδόσεις, αντιθετικές, συμβατικές, απρόσμενες.

δεκτό, εξελίχθηκε, εν πολλοίς, σε μη αποδεκτό. Οι κυρίαρχες ιδεολογίες άλλαξαν, νέα πρότυπα (λ.χ. από το «νους υγιής εν σώματι υγιεί» σε «παχίσαρκο το πρέπον»), νέες αντιλήψεις για το ένοχο, το επιτρεπόμενο, το απαγορευμένο. Δεν άλλαξαν τα υλικά ούτε τα χρώματα, απλώς οι νικητές, όπως πάντα, επέβαλαν τους δικούς τους όρους/ αντιλήψεις για τα πρότυπα ζωής, τη ζωγραφική, τη μουσική κ.λπ.

Σε μια κοινωνία με εμφανή την κόπωση απέναντι σε άλута προβλήματα, με εμφανή τάση απόρριψης των πάντων, είναι μια αρνητική εξέλιξη αυτό το

κενό να έρθουν να καλύψουν, έστω ένα μέρος του, οι δυνάμεις που συνδέονται με τον ανορθολογισμό και τις διάφορες μεταφυσικές δοξασίες. Η εκδοχή των πραγμάτων που συνδέεται με τις δοξασίες γερόντων, συμβάλλει στην αδυναμία επεξεργασίας σύνθετων λύσεων πάνω σε πραγματικά ζητήματα της σύγχρονης εποχής. Σε διάφορα επίπεδα της νήσου (γεωγραφικά, κοινωνικά, οικονομικά) είναι πολύ εύκολο να διαπιστώσει κανείς ότι οπισθοδρομικές δυνάμεις κατασκευάζουν έναν ιδιωτικό χώρο με φανατικούς οπαδούς και σχετικά εδραιωμένα δίκτυα σχέσεων. Κοινότητες ενδεδυμένες με ορισμένο μανδύα, επιχειρούν τη δημιουργία δικτύων με αδιαφανείς στοχεύσεις. Η αντοχή τους μέσα στον χρόνο είναι μια καλή απόδειξη ότι βαθιά ανορθολογικές πεποιθήσεις βρίσκουν πρόσφορο έδαφος στην Κύπρο με χαρακτηριστική ευκολία.

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, μια διάσημη πεποίθηση είναι εκείνη που επικαλείται την αρχαιότητα για να κατασκευάσει ένα «πρότυπο», αποσιωπώντας το προφανές, ότι δηλαδή η ίδια περίοδος προσφέρει πλήθος από αρχές, αξίες, αντιθέτες από εκείνες που ορισμένοι (σήμερα) θεωρούν ως το (τότε) πρότυπο. Για παράδειγμα, άλλες οι αξίες στην πλουραλιστική Αθήνα, άλλες στη συγκεντρωτική Σπάρτη. Οι παραδόσεις δεν κωδικοποιούνται από τα κράτη, δεν περνούν από την κρατική βιβλιοθήκη για να πάρουν ISBN, έχουμε πολλές πα-

ραδόσεις, αντιθετικές, συμβατικές, απρόσμενες.

Ξενοφών Φαρμακίδης, «Κύπρια Έπη», 1926, σελ. 13, ποίημα, «Ο Σαρατζινός»: «Ο Κωνσταντάν έσσω εν ήτουν, παρά ήτουν στο τζυνήν. Έσσω ήτουν η κάλη του, τζιαι λέει τζιαι λαλεί τους»/η «κάλη» απευθύνεται στα «δκυο ρηγόπουλα». Επεξηγηση από τον Ξεν. Φαρμακίδη: «λέξη, η κάλη, σύζυγος και είτε ερωμένη, παλλακίς»)

Έτσι προχωρούν οι κοινωνίες, ζικ ζακ. Κάποιες θα μπορούσαν να ήταν πιο λειτουργικές. Πώς; Με τις διαφορετικές ταχύτητες μας, αυτές που συγκροτούν οι προσλήψεις μας, η «προσγείωση» που παράγει ο χρόνος και οι συνθήκες, μαζί κυκλοφορούν οι κωμωδίες του Αριστοφάνη με τα Πατερικά Κείμενα. Μαζί ο «Τελευταίος Πειρασμός» του Ν. Καζαντζάκη με το τροπάρι της Κασσιανής. Μαζί τα «Μυλλωμένα Τραούδια» του Β. Μιχαηλίδη με τις αφηγήσεις για τον γέροντα Παΐσιο /τις βρίσκεις (και) σε βενζινάδικα. Μαζί και το εκπληκτικό μας τρίο: ο Κάσιαλος, ο Καλλινίκος, ο Λιασιδής! Ο καθείς δικαιούται να επιλέγει, να απορρίπτει, να βλέπει πίνακες, ή όχι, να διαβάσει ένα βιβλίο, ή να το πετά στον κάλαθο, να οργίζεται με την υποκρισία, να χαιρείται με ό,τι τον εκφράζει, να κοιτάζει τα ρεύματα του καιρού μας και τα προηγμένα, να κατανοεί τις αντιθέσεις μας, έτσι, οι πλουραλιστικές μας κοινωνίες γίνονται πιο ανθεκτικές!

www.larkoslarkou.org.cy

Τα πήλινα πόδια της οικονομίας

Του **ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ**

Πώς γίνεται οι δείκτες της οικονομίας να είναι καλοί, αλλά η πλειοψηφία του κόσμου να δυσκολεύεται να τα βγάλει πέρα; Και γιατί υπάρχει τόσο κριτική από ορισμένους (του γράφοντα συμπεριλαμβανομένου), την ώρα που η Κύπρος έχει πλήρη απασχόληση και δείκτες ανάπτυξης από τους καλούς στην Ευρώπη; Ερωτήματα πολύ λογικά που επανέλθαν λόγω των προυπολογισμών, στα οποία θα επιχειρήσω σήμερα να δώσω κάποιες απαντήσεις. Κατ' αρχάς, οι δείκτες της οικονομίας μας έχουν πράγματι αξιοπρόσεκτες επιδόσεις και αυτό δεν είναι καθόλου αμελητέο. Η πολιτική προσέγκυψης ξένων εταιρειών με φυσική παρουσία έχει φέρει μαζί της και την εγκατάσταση πολλών ξένων επαγγελματιών, καλά καταρτισμένων και υψηλά αμειβόμενων. Μια επιλογή της προηγούμενης κυβέρνησης που έχει καταστεί ο μηχανοδηγός των καλών μας επιδόσεων και συνεχίζει να εφαρμόζεται, χωρίς ιδιαίτερες αλλαγές και χωρίς κάποια σοβαρή εξέλιξη.

Μαζί της, αυτή η πολιτική έχει παράπλευρες απώλειες, όπως την άνοδο των

τιμών των ακινήτων, εφόσον τα κτιριακά μας αποθέματα δεν μπορούσαν να απορροφήσουν αυτόματα τέτοια αύξηση του πληθυσμού. Έτσι, ενώ για κάποιον ξένο με ψηλές αμοιβές το κόστος οικίας και γενικά της ζωής στην Κύπρο είναι πολύ προστιτό, για τον γηγενή πληθυσμό γίνεται ολοένα πιο απρόσιτο. Αποτέλεσμα, να δημιουργείται σιγά-σιγά μια παράλληλη κοινωνία ευκατάστατων, ξένων κυρίως, που μπορούν να περνούν άνετα και να τροφοδοτούν και να κρατούν ικανοποιημένη τη μικρή μας αγορά, την ώρα που οι Κύπριοι, οι μεσαίοι κυρίως, δυσκολεύονται να τα βγάλουν πέρα (58% με βάση την έρευνα της «Κ»), αισθανόμενοι ολοένα και μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική πίεση, είτε οικογενειάρχες είναι, είτε –πολύ περισσότερο– νέοι.

Η λογική των παράλληλων κοινωνιών, δεν είναι υγιής. Η σπουδή όμως ορισμένων να προτείνουν την αποκοπή των κινήτρων για να έρχονται επενδύσεις στην Κύπρο ισοδυναμεί με απαίτηση να πυροβολήσουμε τα πόδια μας. Είναι σαν να λητούν από την Ολλανδία να διώξει τα αγγλόφωνα πανεπιστήμια από τη χώρα, επειδή και εκεί προκλήθηκε στεγαστική κρίση λόγω της μεγάλης

εισορής επαγγελματιών και φοιτητών. Στις οικονομίες υπάρχουν οι λογικές και όχι οι απονενομημένες λύσεις, χρειάζεται όμως κάποιος να είναι διατεθειμένος να σπάσει και κάποια αυγά.

Το κόστος ζωής μας μέσης οικογένειας είναι δύσκολα διαχειρίσιμο, λόγω κυρίως του κόστους της υπεραγοράς, της

Απ' όλα αυτά, στην Κύπρο τίποτα δεν προχωρά και η κυβέρνηση δείχνει πλήρως απρόθυμη όχι μόνο να τα διαχειριστεί, αλλά και να παραδεχτεί ότι υπάρχουν.

ενέργειας, της στέγασης, της εκπαίδευσης των παιδιών. Φαινόμενα που χρειάζονται τομές να αντιμετωπιστούν, γιατί καμιά αύξηση μισθών δεν μπορεί, από μόνη της, να τα λύσει. Στην αγορά και την υπεραγορά χρειάζεται ο έλεγχος και ο ανταγωνισμός. Στην ενέργεια, να προχωρήσουν έργα αντί να προστατεύονται συμφέροντα. Στη στέγαση, να κτιστούν

γρήγορα πολλές οικιστικές μονάδες για να υπερτεηθεί ο νόμος της προσφοράς και της ζήτησης. Στην παιδεία, εκεί δεν ελπίζω, γιατί θα πρέπει να βρεθεί άνθρωπος να κάνει σοβαρή εκπαιδευτική μεταρρύθμιση για να μην πηγαίνουν τα παιδιά σε δύο σχολεία κάθε μέρα. Μια αποστολή καμικάζι που θα οδηγήσει –τουλάχιστον– στην πολιτική του αυτοκτονία.

Απ' όλα αυτά, στην Κύπρο τίποτα δεν προχωρά και η κυβέρνηση δείχνει πλήρως απρόθυμη όχι μόνο να τα διαχειριστεί, αλλά και να παραδεχτεί ότι υπάρχουν. Αντιθέτως, στο δικό της το μυαλό υπάρχουν μεν δύο κοινωνίες, αλλά διαφορετικές: η κοινωνία του Δημοσίου και η κοινωνία του ιδιωτικού τομέα. Έτσι προχωρεί μανιωδώς με την άνευ προηγουμένου αύξηση του κρατικού μισθολογίου, σε βαθμό που υπονομεύεται το μέλλον της χώρας.

Στην πενταετία Χριστόφια, όλοι θυμόμαστε τα «τσιεκούθκια». Αυτά όμως δεν ήταν νόμιμες δαπάνες αλλά παροδικές. Το κρατικό μισθολόγιο είχε αυξηθεί τότε μόλις 300 εκατ. ευρώ, σε αντίθεση με δύο ολόκληρα δισεκατομμύρια (2.000 εκατ.) που αναμένεται να αυξηθεί αυτή

την πενταετία. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης, αναμένεται να παραδώσει ένα κρατικό μισθολόγιο μιάμιση φορά περίπου μεγαλύτερο απ' ό,τι το παρέλαβε, μέσα από ένα παρτί αυξήσεων και προσλήψεων. Αν προσθέσετε μάλιστα σε αυτό, τη λεηλασία του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων, με τον κρατικό δανεισμό να έχει αυξηθεί κατά τρία δισ., μέσα σε μόλις τρία χρόνια, θα αντιληφθείτε πόσο μεγάλοι θα γίνει ο λογαριασμός για όλους μας στην πρώτη αναποδιά.

Μια οικονομία εύρωστη, δημιουργεί βάσεις για ένα καλύτερο μέλλον. Κάνει υποδομές (μεγάλα αναπτυξιακά έργα) και βασικές αλλαγές, όπως ένα κράτος ψηφιοποιημένο, γρήγορο και ευέλικτο. Στην Κύπρο όμως σήμερα δεν το βλέπουμε αυτό, αλλά παλιές συνταγές αποτυχίας. Πριν από το 2013, όταν πολλοί έλεγαν ότι η οικονομία είναι ψυχολογία, τους υποδείκνυα ότι η ψυχολογία δεν είναι κάτι που τρώγεται. Σήμερα, που έχουν πάρει και πάλι ορισμένων τα μυαλά αέρα, θα υποδείξω το γνωστό: Κανείς γίγαντας δεν αντέχει για πολύ να στέκεται σε πήλινα πόδια.

michalis@michalis.com

Καρναβαλίστικα Χριστούγεννα στη Λευκωσία

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

«**Καρναβαλίστικα**» Χριστούγεννα. «Cyprus Christmas Parade». Χριστουγεννιάτικη παρέλαση, όπως την ονόμασαν, διοργάνωσε ο Δήμος Λευκωσίας, στην ταλαιπωρημένη λεωφόρο Μακαρίου, η οποία κατέληξε στην πολύχρωμη, πολυεθνική και καταταλαιπωρημένη πλατεία Ελευθερίας. Στην παρέλαση προπορευόταν η Φιλαρμονική του Παγκυπρίου Γυμνασίου και ακολουθούσαν μαζορέτες του Σώματος Κυπρίων Οδηγών, νεράιδες, μασκότ, Άγιοι Βασίλπδες με ξωτικά, χιονάνθρωποι, αρκούδοι και ένα «fire show», δηλαδή ένας νεαρός ο οποίος χόρευε και στριφογύριζε ένα κοντάρι με φωτιά στις δύο άκρες. Αποκορύφωμα της εκδήλωσης, για να μην ξεχνιόμαστε, διαφημιστικά αυτοκίνητα και μια παλιά μοτοσυκλέτα, στολισμένα με φωτάκια. Και για «φύλο συκής» στο «Kitsch Christmas Parade» (κιτς είναι το αισθητικά κακόγουστο) το αυτοκίνητο παροχής βοήθειας του Δήμου, το οποίο στολίστηκε καταλλήλως με φωτάκια. Άνθρωποι του Δήμου με ασυρμάτους συντόνιζαν την παρέλαση και όλα πήγαν «τέλεια». Η μουσική στη διαπασών και χιλιάδες μικροί και μεγάλοι, απαθανάτιζαν το γεγονός με τα κινητά τους τπλέφωνα. Ο στόχος επιτεύχθηκε και γέμισε η Μακαρίου και η πλατεία Ελευθερίας με κόσμο. Το TikTok, το Instagram και το Facebook πήραν φωτιά και όλοι έλεγαν «τι καλά και τι ωραία...». Η παρέλαση τέλειωσε και οι «συνθησιμόνοι» καταφρονημένοι άνθρωποι στο κέντρο της Λευκωσίας πήραν ξανά τις θέσεις τους, αναζητώντας ανθρώπους, με τσιγάρα και ποτά.

Όλα για τα Χριστούγεννα, αλλά χωρίς τον Γεννθέντα Χριστό. Όλα για το «Δόξα εν υψίστοις Θεώ και επί γης ειρήνη εν ανθρώποις ευδοκία», αλλά στις ψυχές βασιλεύουν οι φουρτούνες, τα άγχη και η μοναξιά. Οι «προχωρημένοι» άνθρωποι, αντικατέστησαν στις ευχετήριες κάρτες το «Καλά Χριστούγεννα» με το «Καλές Γιορτές». Έβαλαν τα ψεύτικα δεντράκια και τους χοντρούληδες Αηβασίληδες στη θέση της φάτνης, εισήγαγαν τα ξενόφερτα λεγόμενα ρεβεγιόν της παραμονής των Χριστουγέννων, στη θέση του χριστουγεννιάτικου γεύματος, ανήμερα της μεγάλης γιορτής. Το μοναξιασμένο μελαγχολικό πλήθος των Χριστουγέννων πολεμά για λίγες στιγμές χαράς.

Οι ψυχολόγοι όπως ο Τζέρολντ Ροζενμπάουμ, καθηγητής στο Χάρβαρντ, εξηγεί: «Οι άνθρωποι προσδοκούν να περάσουν τις πιο υπέροχες γιορτές, όμως η πραγματικότητα τους απογοητεύει. Ευθύνονται και τα Μέσα Ενημέρωσης. Η ιδανική εικόνα που προβάλλουν δεν ανταποκρίνεται στην πραγματική ζωή. Μόλις ανάβουν τα πολύχρωμα λαμπάκια, αυτομάτως όλοι

σκέπτονται όσα πρέπει να κάνουν, όσα δεν πρόλαβαν πέρυσι, όσα θα ήθελαν και πόσο ωραία περνούσαν μικροί... Το άγχος στα ύψη. Ακόμη κι αν νιώθουν χάλια, πρέπει να δείχνουν χαρούμενοι...».

Παλιό και ωραίο παρελθόν θα έλεγαν πολλοί. Δεν πέρασαν πολλά χρόνια, όταν στο κέντρο και σε πολλές γωνιές της Λευκωσίας, ο αειμνηστος Λέλλος Δημητριάδης τοποθέτησε την περίφημη, σε τρία επίπεδα, εικόνα της Γέννησης του Χριστού, του Γιάννη Τσαρούχη. Βυζαντινή ομορφιά, η οποία αποτελούσε άγγιγμα ειρήνης στις ψυχές των διερχομένων. Ακόμη στο κέντρο της Λευκωσίας υπήρχε η φάτνη με ζωντανά ζώα, την οποία απολάμβαναν κυρίως τα παιδιά, τα οποία όχι μόνο έβλεπαν, αλλά και μυρίζονταν τα ζώα, χαμένη σήμερα εμπειρία για τα παιδιά. Τα στολίδια στους δρόμους ήταν λιγότερο φανταχτερά και είχαν και σχήματα τα οποία παρέπεμπαν στα Χριστούγεννα. Φέτος, ίσως ελέω και Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τα στολίδια είναι σε αλλοπρόσωπα σχήματα. Εκτός και αν οι αρμόδιοι του Δήμου Λευκωσίας, ως καλοί Ευρωπαίοι, αντικατέστησαν τα Χριστούγεννα με μια χειμωνιάτικη γιορτή. Κάτι το οποίο πράττουν οι μουσουλμάνοι στα κατεχόμενα, οι άθεοι στην Κίνα, οι αδιάφοροι στην Ευρώπη, αλλά και σε όλες τις χώρες του κόσμου, οι οποίοι λένε ότι γιορτάζουν Χριστούγεννα, αλλά χωρίς τη Γέννηση του Χριστού.

Τα πολύχρωμα φωτάκια σβήνουν, μόλις ο ποτός εισέρχεται στην Εκκλησία, όταν μυρίζεται το λιβάνι, όταν βλέπει το ιλαρό φως των καντηλιών, όταν απολαμβάνει τους χριστουγεννιάτικους ύμνους και όταν η ψυχή του ειρηνεύει οντολογικά. Οι νέοι και οι μεγαλύτεροι στην ηλικία, οι οποίοι κατακλύζουν τους ναούς, όχι μόνο τα Χριστούγεννα, αλλά και όλο τον χρόνο, κάτι ξέρουν παραπάνω. Συμμετέχουν στην εκκλησιαστική ζωή, ενώνονται με τον Θεό, μέσω της θείας κοινωνίας και βιώνουν παραδείσιες στιγμές χαράς. Τα πολλά λόγια είναι περιττά, μπροστά στα παραδοσιακά κάλαντα της Θράκης: «Εδώ ήρθαμε να παίνεσουμε, χαρείτε κι ας χαρούμε, προτού μας εύρει ο θάνατος κι ύστερα λυπηθούμε. Είψες γεννήθηκε ο Χριστός, κι ο κόσμος δεν το νιώθει». Και στα κυπριακά κάλαντα: «Χρόνια πολλά να ζήσετε, να 'στε ευτυχισμένοι, τζίαι στο κορμίν τζίαι στην ψυχήν, να 'σαστιν πλουμισμένοι». Και σίγουρα στον εκκλησιαστικό ύμνο: «Χριστός γεννάται δοξάσατε, Χριστός εξ ουρανού απαντήσατε, Χριστός επί γης υψώθητε. Άσατε τω Κυρίω πάσα η γη και εν ευφροσύνη, ανυμνήσατε λαοί, ότι δεδόξασται»...

kaparispan@yahoo.gr

Γλωσσική ποικιλομορφία και εκπαίδευση

Του ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ*

Η **γλωσσική** ποικιλομορφία και η προστασία των υπό εξαφάνιση γλωσσών αποτελούν πλέον αναπόσπαστο χαρακτηριστικό της ευρωπαϊκής σχολικής πραγματικότητας. Παρά τις διακηρύξεις περί ένταξης, ισότητας και σεβασμού της διαφορετικότητας, το εκπαιδευτικό σύστημα συχνά αδυνατεί να μετατρέψει τις αρχές αυτές σε συνεκτική και αποτελεσματική παιδαγωγική πράξη. Το σχολείο καλείται να λειτουργήσει σε ένα περιβάλλον όπου συνυπάρχουν αυτόχθονες και μαθητές/μαθήτριες με μεταναστευτική βιογραφία, φέροντας μαζί τους διαφορετικές γλώσσες, εμπειρίες και πολιτισμικά κεφάλαια, τα οποία δεν αναγνωρίζονται πάντοτε ως εκπαιδευτικός πλούτος.

Το πρόσφατο ευρωπαϊκό συνέδριο που διοργάνωσε το Ευρωπαϊκό Κέντρο Σύγχρονων Γλωσσών (ECML) του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στην αυστριακή πόλη Γκρατς ανέδειξε με σαφήνεια ότι οι περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες μπορούν να λειτουργήσουν ως μοχλός ένταξης, μαθησιακής επιτυχίας και κοινωνικής συνοχής. Παραδείγματα από την Ιρλανδία, την Πολωνία, την Ελβετία, την Αυστρία, τη Φινλανδία, την περιοχή των Βάσκων στην Ισπανία, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία κατέδειξαν ότι όπου εφαρμόζονται συνεκτικές πολιτικές στήριξης της πολυγλωσσίας το σχολικό περιβάλλον καθίσταται πιο συμπεριληπτικό και παιδαγωγικά αποτελεσματικό. Εκεί όπου η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών αναγνωρίζεται, ενισχύεται η συμμετοχή, η αυτοπεποίθηση και η μαθησιακή εμπλοκή.

Ωστόσο, η πραγματικότητα της σχολικής τάξης αποκαλύπτει ένα διαρκές χάσμα ανάμεσα στη θεωρία και την πράξη. Σε πολλές περιπτώσεις μαθητές/μαθήτριες με μεταναστευτικό υπόβαθρο καλού-

νται να μάθουν τη γλώσσα του σχολείου και μία ή περισσότερες ξένες γλώσσες, χωρίς να έχει προηγηθεί η ουσιαστική ανάπτυξη της μητρικής τους γλώσσας. Το αποτέλεσμα είναι η γλωσσική ανασφάλεια, η περιορισμένη συμμετοχή και τελικά η σχολική υστέρηση. Η διδακτική εμπειρία δείχνει ότι η αποσιώπηση της μητρικής γλώσσας δεν οδηγεί στην ένταξη, αλλά στη σιωπή.

Ιδιαίτερα στον τομέα της διδασκαλίας ξένων γλωσσών, οι ανισότητες καθίστανται ακόμη πιο ορατές. Οι μαθητές/μαθήτριες δεν αρχίζουν από τις ίδιες γλωσσικές αφηρητές ούτε διαθέτουν τα ίδια γνωστικά εργαλεία. Όταν το εκπαιδευτικό σύστημα επιμένει σε ομοιογενείς, μονοδιάστατες προσεγγίσεις, αγνοεί την πραγματική σύνθεση της τάξης και μετατρέπει τη γλώσσα από εργαλείο επικοινωνίας και μάθησης σε παράγοντα αποκλεισμού.

Απέναντι σε αυτή την πραγματικότητα παιδαγωγικές πρακτικές, όπως η αξιοποίηση της ετυμολογίας, η ανάδειξη κοινών λέξεων και ριζών μεταξύ γλωσσών και η ενθάρρυνση των εκπαιδευόμενων να παρουσιάζουν στοιχεία της γλωσσικής και πολιτισμικής τους ταυτότητας αποδεικνύονται ουσιαστικές και αποτελεσματικές. Δεν πρόκειται για συμβολικές χειρονομίες, αλλά για συνειδητές διδακτικές παρεμβάσεις που ενισχύουν τη μεταγλωσσική επίγνωση, την αυτοεκτίμηση και τη μαθησιακή ενεργοποίηση όλων των μαθητών/μαθητριών.

Καθοριστικής σημασίας παραμένει η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Η πολυγλωσσική εκπαίδευση δεν μπορεί να βασίζεται αποκλειστικά στην προσωπική ευαισθησία ή την καλή πρόθεση. Απαιτεί θεσμική στήριξη, σαφές παιδαγωγικό πλαίσιο και αναγνώριση ότι κάθε εκπαιδευτικός, ανεξαρτήτως ειδικότητας, δι-

αχειρίζεται λόγο και γλώσσα μέσα στην τάξη. Η αρχή ότι «κάθε εκπαιδευτικός είναι και εκπαιδευτικός γλώσσας» συνιστά παιδαγωγική και δημοκρατική αναγκαιότητα.

Η γλώσσα δεν είναι απλώς μέσο μάθησης αλλά φορέας ταυτότητας, μνήμης και αξιοπρέπειας. Ένα σχολείο που αγνοεί τις γλώσσες των μαθητών του απομακρύνεται από τον παιδαγωγικό και κοινωνικό του ρόλο. Αντίθετα, ένα σχολείο που τις αναγνωρίζει και τις αξιοποιεί διαμορφώνει πολίτες με αυτοπεποίθηση, κριτική σκέψη και ανοιχτούς ορίζοντες. Η γλωσσική ποικιλομορφία δεν συνιστά απειλή για την εκπαίδευση, αντιθέτως αποτελεί τη θεμελιώδη προϋπόθεσή της.

Η σχολική τάξη της σύγχρονης Ευρώπης αποτελεί μικρογραφία της κοινωνίας και της αποδοχής της διαφορετικότητας, όπου οι πολλαπλές γλώσσες, θρησκείες, ταυτότητες, πολιτισμικές εμπειρίες και προσδοκίες δεν συνυπάρχουν πάντα αρμονικά. Η κυπριακή εμπειρία είναι ενδεικτική και δεν θα μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση. Μαθητές/μαθήτριες με μεταναστευτική βιογραφία καλούνται να μάθουν ελληνικά και άλλες ξένες γλώσσες, χωρίς να έχουν αναπτύξει ή μάθει επαρκώς και σωστά τη μητρική τους γλώσσα. Ως αποτέλεσμα αυτής της εκπαιδευτικής αδυναμίας αποτελεί η αποτυχημένη και όχι ομαλή ένταξη στην κοινωνία, η γλωσσική ανασφάλεια και πολλές φορές ο σχολικός αποκλεισμός. Η καθημερινή διδακτική εμπειρία απέδειξε ότι η στήριξη της μητρικής γλώσσας δεν εμποδίζει την εκμάθηση ξένων γλωσσών, αλλά αντιθέτως τη διευκολύνει.

*Ο κ. Αντρός Γ. Καραγιάννης, τέως δήμαρχος Δερύνειας, είναι καθηγητής Αγγλικών με Σύμβαση, Γυμνάσιο Νεάπολης Λεμεσού.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini. gr

Τα μυστικά της συμπάθειας

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ*

Το **πέρασμα** από την αγροτική στη βιομηχανική κοινωνία δεν επηρέασε βαθιά μόνο τον υλικοτεχνικό πολιτισμό αλλά, ίσως και βαθύτερα, στο σύνολό της, τη δυτική διάνοψη. Πρώτος, ο Ρουσόσ παρουσίασε αυτή την αλλαγή ως αντίθεση ανάμεσα στη φύση και στην πόλη. Η ζωή στην ύπαιθρο ή στο χωριό ήταν πολύ πιο κοντά στη «φυσική» κοινωνία, σε αντίθεση με τη ζωή στην πόλη, όπου επικρατούσε ο διεφθαρμένος τρόπος ζωής της πολιτικής κοινωνίας. Περὶ τα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ού αιώνα, η αντίθεση αυτή θα αποκρυσταλλωθεί στη σχέση ανάμεσα στον λόγο και το συναίσθημα. Με βάση αυτή τη λογική, ο Max Weber διέκρινε δυο είδη κοινωνικής ενσωμάτωσης, την κοινωνικοποίηση μέσω του συναίσθηματος (Vergemeinschaftung), που ταίριαζε στην παραδοσιακή αγροτική κοινωνία. Κλασικά παραδείγματα των δυο αποτελούν η σύγχρονη εταιρεία και η παραδοσιακή οικογένεια. Στο πλαίσιο της πρώτης, στις σύγχρονες μητροπόλεις επικρατούν έλλογοι απρόσωποι δεσμοί συμφέροντος, ενώ σε αυτό της

δεύτερης, οι σχέσεις έχουν προσωπικό χαρακτήρα και διακατέχονται από έντονο συναισθημα.

Πέρα όμως από τις δυο αυτές αντιπροσωπευτικές κατηγορίες, η νεωτερική κοινωνία ανέπτυξε πλήθος θεσμών, κόμβων δηλαδή κοινωνικοποίησης και ανάπτυξης κοινωνικών σχέσεων, όπως η εργασία. Ιδιαίτερη σημασία, υπό την οπτική γωνία της αντίθεσης ανάμεσα σε λόγο και συναίσθημα, έχουν οι σωφρονιστικοί, εκπαιδευτικοί και θεραπευτικοί θεσμοί, όπως η φυλακή, το άσυλο, το νοσοκομείο, το αναμορφωτήριο, το ορφανοτροφείο και το σχολείο, οι οποίοι είναι προϊόντα της νεωτερικής κοινωνίας. Σκοπός τους είναι να οδηγήσουν το άτομο από μια αδυναμία λόγου (παιδιά, άρρωστοι, εγκληματίες και κάθε μορφής παραβάτες του λόγου) σε μια μορφή διαβίωσης σύμφωνα με τον λόγο, ανεκτίμητη από τη σύγχρονη αστική κοινωνία. Οι θεσμοί αυτοί όφειλαν να ευνοούν τις διαπροσωπικές σχέσεις και την ανάπτυξη μιας μεγάλης γκάμας συναισθημάτων ανάμεσα στους πνευματικούς οδηγούς, φύλακες και προστάτες του λόγου, και στα άτομα προς διαπαιδαγώγηση και θεραπεία, στα οποία ο λόγος είναι ασθενής και είναι ως εκ τούτου ανίκανα να συμμετέχουν πλήρως στα κοινωνικά δρώμενα. Παρατηρείται όμως το αντίθετο φαινόμενο, ο απρόσωπος λογοκρατι-

κός χαρακτήρας του σύγχρονου αστικού καθεστώτος έχει διαποτίσει απόλυτα το πνεύμα των θεσμών αυτών. Κυριαρχεί το «ιδρυματικό» πνεύμα, όπως το περιγράφει ο Έρβινγκ Γκόφμαν στα έργα του, το οποίο απογυμνώνει τα άτομα από τα προσωπικά τους χαρακτηριστικά για να τα εντάξει σε έναν απρόσωπο μαζικό τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς. Οποιαδήποτε μορφή συναισθηματικού δεσμού ή συμπάθειας ανάμεσα σε «υποκείμενα που υποτίθεται ότι γνωρίζουν» (Sujets Supposes Savoir), όπως τα ονόμασε ο Λακάν, και καθοδηγούμενους είναι κατακρίτεα, στο όνομα μιας απρόσωπης και ουδέτερης σχέσης, χαρακτηριστικής της δημοκρατικής ισότητας.

Το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο στον χώρο της εκπαίδευσης, όπου είναι αδύνατο να μην αναπτυχθούν σχέσεις συμπάθειας και αντιπάθειας, καθότι για τα παιδιά το σχολείο είναι τρόπον τινά μια προέκταση της οικογένειας, ενώ για το αστικό κράτος μια οδός απαγκίστρωσης από την τελευταία και ένταξης στην αστική κοινωνία. Τα παιδιά και οι νέοι και νέες καλούνται να αποβάλουν τις «παιδιάστικες» συναισθηματικές συμπεριφορές τους και να υιοθετήσουν πλήρως εκλογευμένες, κοινά αποδεκτές συμπεριφορές. Ο συναισθηματισμός θεωρείται ως ανασχετικός παράγων, αφού δεν επιτρέπει

στα παιδιά να αποκτήσουν πλήρως απρόσωπες σχέσεις και να αναλάβουν ρόλους στην κοινωνία στην οποία ζούνε, ενώ η εκλογίκευση πρόοδος. Ποιος είναι όμως ο ρόλος της συμπάθειας στην εκπαιδευτική διαδικασία; Είναι όντως ανασχετικός ή μήπως, αντίθετα, διευκολύνει τη διαδικασία εκμάθησης;

Η συμπάθεια είναι διαπροσωπική σχέση και δεν συνάδει με τον απρόσωπο χαρακτήρα της σύγχρονης εκπαίδευσης, όπου η επιστημονική και κοινωνική αυθεντία του καθηγητή τον θέτει σε ένα επίπεδο ανώτερο και διαφορετικό από αυτό των μαθητριών και των μαθητών του. Η χρήση του πληθυντικού ευγενείας στον σχολικό χώρο είναι δηλωτική της απόστασης που χωρίζει τον λόγο από το ά-λογο και τον έχοντα λόγο από το μη έχον «λόγο». Παρόλα αυτά, αν ρωτήσει κανείς ένα παιδί του δημοτικού «πώς είναι η δασκάλα σου ή ο δάσκαλός σου», θα απαντήσει «καλός» ή δεν θα απαντήσει, ανάλογα με το αν την/τον συμπαθεί ή όχι. Είναι δε ευρέως γνωστές διηγήσεις όπου κάποιος ή κάποια έχει αποθαρρυνθεί από τη λογοτεχνία, για παράδειγμα, εξαιτίας ενός κακού καθηγητή, ή έχει αντίθετα ωθηθεί προς τα μαθηματικά εξαιτίας μιας καλής καθηγήτριας. Η συμπάθεια δεν είναι μόνο προσωπική σχέση αλλά και συναισθηματικά φορτισμένος δεσμός, ο οποίος, ασχέ-

τως αν αναγνωρίζουμε ή όχι το έργο του στη μαθησιακή διαδικασία, είναι πάντοτε ενεργός.

Ο Φρόιντ ανέδειξε τον καίριο ρόλο των φαινομένων συμπάθειας στην αναλυτική διεργασία ανάμεσα σε θερμότητα και θεραπευόμενο, τη λογική της «μεταφοράς» (Übertragung) και της αντιμεταφοράς (Gegenübertragung). Τα φαινόμενα συμπάθειας και αντιπάθειας, και προς τις δυο κατευθύνσεις, πρώτον, δεν μπορούν να αποφευχθούν ούτε κατά τη θεραπευτική ούτε κατά τη μαθησιακή διαδικασία και, δεύτερον, αν κατανοηθούν, αποτελούν το κλειδί της επιτυχίας της όλης διαδικασίας. Επιπλέον, κάρη στο φαινόμενο της συμπάθειας, ο/η εκπαιδευτικός έχει πρόσβαση όχι μόνο στον εξωτερικό φλοιό της συνείδησης και τις γνώσεις αλλά και στον εσωτερικό κόσμο των παιδιών όπου χτίζονται η αυτοσυνείδηση, η αυτοεκτίμηση και η συνολική υπαρξιακή στάση του παιδιού, της νέας και του νέου απέναντι στην κοινωνία. Το πώς κερδίζει κανείς τη συμπάθεια –ή πώς τη χάνει– είναι μια άλλη, παράλληλη, διαδικασία, που κάθε εκπαιδευτικός οφείλει να δουλέψει συνειδητά με τον εαυτό του/της.

*Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Ο Κύπριος Ιωάννης Καποδίστριας

Παραμονή της αβάν πρεμιέρ της ταινίας στη Λευκωσία ο Γιάννης Σμαραγδής μιλάει στην «Κ» για τον πρώτο κυβερνήτη του ελληνικού κράτους

Συνέντευξη στον **ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΤΟΜΑΡΑ**

«**Η ταινία** ξεπερνάει μια ταινία που αφηγείται μια ιστορία, κάνει μια άλλη δουλειά. Βάζει σε κίνηση τις αξίες που υπηρέτησε, όσο τον άφησαν πριν τον δολοφονήσουν να βάλει σε κίνηση τις αξίες που τον γέννησαν», λέει στην «Κ» ο σκηνοθέτης της ταινίας «Ιωάννης Καποδίστριας», η οποία από τη Δευτέρα 22 Δεκεμβρίου θα προβάλεται στις κινηματογραφικές αίθουσες στην Κύπρο. Ο κ. Σμαραγδής λέει πως δεν κάνει μια μυθοπλασία... «απλώς χρησιμοποιώ τα στοιχεία για να αναδείξω άλλα εσώτερα πράγματα, όπως την ψυχή του Καποδίστρια, τι χρώμα είχε και τι ήθελε να κάνει, ποιος ήταν ο οραματισμός του».

—Από τη μεταφορά στη μεγάλη οθόνη της ζωής του Ιωάννη Καποδίστρια προκύπτουν γεγονότα τα οποία είναι άγνωστα στο ευρύ κοινό;

—Ο Ιωάννης Καποδίστριας από την πλευρά της μητέρας του έχει κυπριακές ρίζες. Διότι είναι στην πραγματικότητα ακρίτας όπως είναι οι Κύπριοι, όπως είναι οι Κρητικοί, εγώ είμαι από την Κρήτη, όπως είναι και η Κέρκυρα. Η άκρη της Ελλάδος είναι που έκανε τους τελευταίους αιώνες τα μεγάλα πράγματα, όχι το κέντρο. Για να σας απαντήσω στην ερώτηση θα επικαλεστώ ένα δημοσιογραφικό κείμενο του Μιχάλη Κοττάκη. Ο τίτλος είναι: Αυτή δεν είναι ταινία, για τον Καποδίστρια, είναι ιστορία για να την κρατάς φυλακτό. Άρα η ταινία ξεπερνάει μια ταινία που αφηγείται μια ιστορία, κάνει μίαν άλλη δουλειά. Βάζει σε κίνηση τις αξίες που υπηρέτησε, όσο τον άφησαν πριν τον δολοφονήσουν να βάλει σε κίνηση τις αξίες που τον γέννησαν. Δηλαδή τις αξίες του ελληνισμού και του ελληνικού γίγνεσθαι που χωρίς αυτές τις ποιότητες η Ευρώπη θα ήταν Ασία. Αυτό κάνει η ταινία, θυμίζει στο εθνικό θυμικό από πού ερχόμαστε, από ποιο βάθος ερχόμαστε, και πού μπορούμε να πάμε, εάν ξεπεράσουμε τους δικασμούς μας, δηλαδή τα αρνητικά που κουβαλάμε εμείς οι απανταχού Έλληνες, και όταν το σύμπαν δίνει μεγάλα δώρα, όπως έδωσε σε εμάς τους Έλληνες, δίνει και μεγάλα ελαττώματα. Μας έδωσε τον δικασμό. Εάν δεν τον ξεπε-

Στην Αθήνα την επίσημη πρεμιέρα της ταινίας παρακολούθησαν με πρόσκληση του Γιάννη Σμαραγδή οι απόγονοι του Ιωάννη Καποδίστρια και του Πετρόμπεη Μαυρομικάλη, ο οποίος δολοφονήσε τον πρώτο κυβερνήτη του νεότερου ελληνικού κράτους.

ράσουμε δεν θα ξαναγίνουμε μια παγκόσμια πολιτιστική δύναμη.

—Εντοπίσατε στοιχεία που οδηγούν σε γεγονότα τα οποία δεν περιλαμβάνονται στα βιβλία ιστορίας;

—Μα εννοείται ότι αυτό συμβαίνει. Απόλυτα και για αυτό κυνηγήθηκε η ταινία.

—Μπορείτε να μας πείτε κάποια άγνωστα σε εμάς γεγονότα;

—Ένα πράγμα που μπορεί να σας πω με βεβαιότητα, υπάρχουν τα στοιχεία. Προσέξτε μπορεί η ταινία να είναι ένα πνευματικό γεγονός ή προσπαθεί να είναι, αλλά τα στοιχεία, τα ιστορικά δεδομένα, τα πεπραγμένα του Καποδίστρια, κατά 99% είναι πραγματικά. Δεν κάνω δηλαδή μια μυθοπλασία, απλώς χρησιμοποιώ τα στοιχεία για να αναδείξω άλλα εσώτερα πράγματα, όπως την ψυχή του Καποδίστρια, τι χρώμα είχε και τι ήθελε να κάνει, ποιος ήταν ο οραματισμός του. Ένα πράγμα που μπορεί να σας ενδιαφέρει είναι πως με βεβαιότητα ξέρουμε ποιοι οργάνωσαν τη δολοφονία του. Την καταγράφω και δεν χρειάζεται να δείτε την ταινία. Την

“
Δεν κάνω μια μυθοπλασία, απλώς χρησιμοποιώ τα στοιχεία για να αναδείξω άλλα εσώτερα πράγματα, όπως την ψυχή του Καποδίστρια, τι χρώμα είχε και τι ήθελε να κάνει, ποιος ήταν ο οραματισμός του.

ταινία πρέπει να την δει ο Έλληνας για να πάρει ανάσα. Οξυγόνο της ψυχής στην πραγματικότητα είναι η ταινία αυτή. Θέλω να είναι μάλλον. Δεν χρειάζεται να σας πω εγώ ότι οι Άγγλοι με τους Αυστριακούς, τους Πρώσους και τους Γάλλους, δυστυχώς, οργάνωσαν το έγκλημα. Οι Άγγλοι το έκαναν.

—Για το σενάριο από ποιες πηγές αντλήσατε στοιχεία;

—Όλες οι πηγές ορατές και αόρατες ήταν στα χέρια μου. Δεν υπάρχει τίποτα που να έχει μέχρι τώρα γραφτεί και να μην το είχα. Τα αγγλικά αρχεία είναι κλειστά, δεν τα ανοίγουν για να μην αποδεχτούν οι ίδιοι ότι τον δολοφόνησαν. Αλλά ό,τι υπάρχει αλλά και ό,τι πρόκειται να εμφανιστεί, που δεν το ξέρουμε ακόμα, από ιστορικούς ερευνητές, ήλθαν στα χέρια μου.

Όλη τη διαδικασία του σεναρίου την παρακολουθούσε, ήταν μαζί μου δηλαδή, η τελευταία απόγονος του Καποδίστρια, η Ναταλία Καποδίστρια, η οποία είναι ηθοποιός και σκηνοθέτις στο θέατρο. Οι απόγονοι του Καποδίστρια είχαν και οικογενειακό αρχείο, το οποίο κάπκε κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Αλλά δεν είναι μόνο τα αρχεία που είχαν, είναι και ο ψυκισμός τους και είναι το αίμα τους. Στην Αμερική, όταν προβλήθηκε η ταινία είχε έλθει μέσα σε λυγμούς η Ναταλία Καποδίστρια όταν είδε την ταινία. Όλοι κλαίγανε στην Αμερική. Πρέπει να σας πω ότι στην επίσημη προβολή της ταινίας στην Αθήνα κάλεσα

την οικογένεια Καποδίστρια και δίπλα τους ήταν οι δύο απόγονοι του Πετρόμπεη Μαυρομικάλη...

—Του ανθρώπου που δολοφονήσε τον Καποδίστρια...

—Δίπλα-δίπλα, αγκαλιά. Αυτό είναι και το νόημα της ταινίας, να αφήσουμε όπως έλεγε ο Κολοκοτρώνης τα πικρά για να δούμε πως προχωράμε από εδώ και μπρος, γιατί βουλιάζουμε.

—Εάν δεν είχε κοπεί το νήμα της ζωής του πρώτου κυβερνήτη, η Ελλάδα θα είχε μια διαφορετική εξέλιξη;

—Εντελώς διαφορετική, εάν είχε προφτάσει να οργανωθεί ως κράτος και όχι όπως το κάνανε μετά οι κοτζαμπάσδες. Ο Καποδίστριας ήθελε να κάνει ένα κράτος μύτρα, να γεννά τα πράγματα και όχι τώρα που είμαστε μιμητές των μιμητών. Θα ήμασταν μια παγκόσμια πνευματική δύναμη με τον σεβασμό που αξίζει στους Έλληνες και όχι προτεκτοράτα των επικυρίαρχων κάθε φορά. Αυτό δολοφονήθηκε, δεν δολοφονήθηκε ο Καποδίστριας. Δολοφονήθηκε το μέλλον της Ελλάδας. Θέλουμε χρόνια, γενιές θα χαθούνε για να συνέλθουμε.

—Το γνώριζε ο Καποδίστριας, είχε προειδοποιηθεί ότι κάποιοι σχεδίαζαν τη δολοφονία του;

—Το ήξερε και μάλιστα ποιοι θα τον δολοφονήσουν. Το είχε πει στον Άγγλο πρέσβη και όχι μόνο αυτό, για να δείτε πόσο σπουδαίο πρόσωπο ήταν. Το πρώι που πήγε στην εκκλησία που τον περίμεναν οι δολοφόνοι ξεκίνησε πιο νωρίς να πάει, για να μην ξυπνήσει και να είναι μαζί του ένας προσωπικός του φρουρός, ένας μονόχειρας Κρητικός. Για να μη σκοτωθεί και αυτός. Ωστόσο, ο φρουρός του το είχε καταλάβει και εμφανίσθηκε πίσω του με αποτέλεσμα να τραυματιστεί. Μεγάλο πρόσωπο. Όσο έψαχνα τόσο γοπευόμουν. Είναι μια οντότητα.

—Έχετε σκεφθεί ποιο θα είναι το επόμενο δημιουργικό βήμα σας;

—Έχω σκεφθεί αλλά δεν είμαι σε θέση να το πω ακόμα. Δεν ζει, είναι στον υπερουράνιο τόπο κατά Πλάτωνα. Πρέπει να τη ρωτήσω αυτή την ψυχή, όπως ρώτησα τον Καποδίστρια. Να ξέρετε πως αγαπώ την Κύπρο.

ΑΡΘΡΟ

Η Κύπρος δεν είναι Ιράν

Της **ΑΡΓΥΡΩΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Πριν από δέκα χρόνια και κάτι γύρισα την πρώτη μου ταινία, με τίτλο «Ήμισυ». Η ταινία πραγματεύεται τα όρια της ελευθερίας της έκφρασης μέσα από την εμπειρία μιας νεαρής εικαστικού. Βλέποντας την ταινία ξανά σήμερα, μπορεί μεν να διακατέχεται από μια φοιτητική υψή στο επίπεδο της παραγωγής, αλλά προσφέρει μια κριτική της κυπριακής κοινωνίας, η οποία, δέκα χρόνια μετά, εξακολουθεί να είναι τρομακτικά επίκαιρη, όπως φάνηκε από τον κοινωνικοπολιτικό παροξυσμό γύρω από το έργο του Γιώργου Γαβριήλ.

Το «Ήμισυ» ακολουθεί την Άσια (Πολυξένη Σάββα), μια νεαρή εικαστική, που δημιουργεί ένα έργο τέχνης το οποίο προκαλεί πολλές αρνητικές αντιδράσεις. Αυτή δεν καταλαβαίνει γιατί υπάρχει τέτοια αντίσταση στο καλλιτεχνικό της όραμα. Γιατί την κατηγορούν για «αλλότρια κίνητρα» και «πορνογραφία»; Γιατί τη βλέπουν σαν απειλή; Παρ' όλες τις διακριτικές (και μη) προειδοποιήσεις που λαμβάνει, η πρωταγωνίστρια της ταινίας συνεχίζει να διακατέχεται από μια αισιοδοξία—χαρακτηριστικό των καλλιτε-

χνών— χωρίς να αντιλαμβάνεται ότι οι επικριτές της δεν θα σταματήσουν σε τίποτα προκειμένου να τη φιμώσουν.

Η ταινία λαμβάνει χώρα σε έναν κόσμο όπου τα πράγματα εισηται να υπάρχουν σαν «μυσά». Με αυτό τον τρόπο ήθελα να πραγματευτώ τη μοναδική συνθήκη της μισής πατρίδας, της μισής πόλης, της μισής ιστορίας, που βιώνουμε όλοι στην Κύπρο, αλλά ειδικά εμείς στην πρωτεύουσα, όπου το μισό είναι καθημερινή κυριολεξία, και όχι απλώς μια αόριστη πολιτική μεταφορά. Στην ταινία βλέπουμε τη Λευκωσία, ακούμε την κυπριακή ελληνική γλώσσα (από κάποιους χαρακτηρισμούς τουλάχιστον...) αλλά η Κύπρος δεν ονομάζεται. Αυτό το έκανα γιατί ήθελα να προσεγγίσω το θέμα αφαιρετικά, εστιάζοντας λιγότερο στις συγκεκριμένες συνθήκες της ιστορίας της Κύπρου και περισσότερο στα θέματα του συντηρητισμού, του κοινωνικού ελέγχου, και του αγελαίου ενστίκτου που παράγει μια ιδιαίτερη μορφή λογοκρισίας στο νησί. Αυτά ήταν θέματα που ένιωθα από μικρή πως στιγματίσαν την κοινωνική εμπειρία μου ως νεαρής γυναίκας στο νησί, από το σχολείο, στις κοινωνικές συναναστροφές,

Στην τελευταία σκηνή ένας μπράβος μπαίνει στην γκαλερί και μαζεύει το έργο της, και ο γκαλερίστας κλείνει για πάντα τις πόρτες της έκθεσης όπου παρουσιαζόταν η δουλειά της.

της ρομαντικές σχέσεις, αλλά και τις πολιτικές συζητήσεις και γενικά τα αηνήματα που ακούγαμε από τα ΜΜΕ και από τα εκάστοτε κυβερνητικά σχήματα.

Σε μια σκηνή της ταινίας η πρωταγωνίστρια δίνει συνέντευξη σε μια δημοσιογράφο (Αριάννα Άλφα) η οποία δεν ενδιαφέρεται καθόλου να μπει σε διάλογο με την καλλιτέχνη. Την ενδιαφέρει μόνο να επιβεβαιώσει την εντύπωση που έχει ήδη διαμορφώσει γι' αυτήν. Η δημοσιογράφος δια-

βάζει στην Άσια τις κριτικές που γράφτηκαν για το έργο, που αναφέρονται σε «προβοκάτσια», σε «πορνογραφία», «χυδαιότητα», «ερασιτεχνισμό» και ένα έργο που «προβάλλει τόσο τις αισθήσεις όσο και τους ηθικούς θεσμούς της κοινωνίας μας». Οι ατάκες αυτές θα μπορούσαν να ήταν σχόλια στο Facebook κάτω από την ανάρτηση του Ευθύμιου Διπλάρου για το έργο του Γαβριήλ.

Το επίμαχο έργο της Άσιας δεν το βλέπουμε ποτέ στην ταινία. Ο

γκαλερίστας της (Ανδρέας Τσέλεπος) της εισηγείται να το ονομάσει «Η Ολοκλήρωση». Αντιλαμβανόμαστε, λοιπόν, πως ίσως να είναι αυτός ο λόγος που της επιτίθεται η κοινωνία. Γιατί δημιούργησε ένα έργο που προβάλλει κάτι «ολόκληρο». Γιατί τόλμησε, δηλαδή, να προβάλει και «το άλλο μισό», να βγει εκτός των επιτρεπόμενων αναπαραστατικών και πολιτικών ορίων της κοινωνίας. Το τίμημα που πληρώνει η Άσια γι' αυτή την ολοκλήρωση είναι βαρύ. Δεν θα αποκαλύψω το τέλος της ταινίας. Αρκεί απλώς να σας πω πως στην τελευταία σκηνή ένας μπράβος μπαίνει στην γκαλερί και μαζεύει το έργο της, και ο γκαλερίστας κλείνει για πάντα τις πόρτες της έκθεσης όπου παρουσιαζόταν η δουλειά της. Το αποτέλεσμα είναι η ολοκληρωτική διαγραφή του έργου και της παρουσίας της. Δεν θα ξεχάσω τότε πως όταν βγήκε η ταινία, ένας φίλος (διανοούμενος, με λογοτεχνική και κινηματογραφική παιδεία και συγγραφικό έργο στ' όνομά του) μου είπε πως του άρεσε η ταινία, καλή προσπάθεια, αλλά ήταν κάπως υπερβολική. «Η Κύπρος δεν είναι Ιράν», μου είπε με τρομερή αυτοπεποίθηση, που ίσως να πηγάζει και από το γεγονός ότι είναι άνδρας, και η μέχρι

τότε εμπειρία του της κοινωνίας να μην του προκαλέσει ποτέ ασφυξία, και να μην ένιωθε ποτέ πως δεν μπορεί να εκφραστεί χωρίς κατάκριση. Τότε, πιο μικρή, και λιγότερο σίγουρη για τον εαυτό μου, απάντησα στον φίλο πως ίσως να είχε δίκαιο. Ήταν, εξάλλου, πιο μεγάλος μου σε ηλικία, κάτι θα ήξερε παραπάνω. Αλλά με κάθε χρόνο που περνά βλέπω πως δεν είχε καθόλου δίκαιο. Όταν έγραφα το «Ήμισυ» ήθελα να εκφράσω κάτι που βίωνα έντονα σαν πραγματικότητα, που όχι μόνο εξακολουθεί να υπάρχει, αλλά συνεχίζει να φουντώνει και να θριεύει στην κυπριακή κοινωνία.

Ναι, η Κύπρος δεν είναι Ιράν. Αλλά έπεσε 12 θέσεις στην ελευθερία του Τύπου (World Press Freedom Index) το 2025, και είναι τελευταία στην ισότητα των γυναικών (Gender Equality Index) στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στον φίλο που υπαινιχθηκε τότε ότι το έργο μου ήταν υπερβολικό: διάβασε λίγο τα νέα σήμερα, δες ξανά την ταινία, και έλα να μιλήσουμε ξανά.

Η Αργυρώ Νικολάου είναι σκηνοθέτις και ακαδημαϊκός στο Κέντρο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Τεχνών του Bard College.

WIZ GUIDE

50 BEST

RESTAURANTS

BY

Bank of Cyprus

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ **2025**

Την Κυριακή 28 Δεκεμβρίου μαζί με την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Το πλήρωμα

Κάτω, αξιωματικοί της φρεγάτας αναμένοντας την επίσημη επιβίβαση του πληρώματος στον «Κίμωνα», ως είθισται μετά την ύψωση της σημαίας. Δεξιά, ο κυβερνήτης Ιωάννης Κιζάνης αποφοίτησε το έτος 2000 και είναι από τα πλέον αξιόλογα στελέχη της νέας γενιάς του Πολεμικού Ναυτικού, τα οποία θα το οδηγήσουν και στην καινούργια εποχή.

Τον **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

Έχουν περάσει σχεδόν τέσσερα χρόνια από τη στιγμή που, έπειτα από αρκετές διαπραγματεύσεις, ουκ ολίγα πισωγυρίσματα και αρκετές παρασκευαστικές εντάσεις, η ελληνική κυβέρνηση κατέληγε στην απόφαση να αγοράσει τρεις φρεγάτες γαλλικής σχεδίασης και ναυπηγήσους, τις FDI, γνωστές έως τότε και ως Belh@tra. Το πλοίο ήταν πρακτικά άγνωστο, καθώς μέχρι τότε δεν είχε ναυπηγηθεί καμία FDI. Η Ελλάδα μαζί με τη Γαλλία θα ήταν οι πρώτες που θα προχωρούσαν στην αγορά αυτών των φρεγατών. Το τεχνολογικό ρίσκο που αναλάμβανε το Πολεμικό Ναυτικό (Π.Ν.) ήταν σημαντικό, είχε μάλιστα συζητηθεί τότε σε βάθος στις ατέρμονες συζητήσεις εντός του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού (ΓΕΝ). Όσοι είχαν τότε παρακολουθήσει τις διεργασίες από κοντά θυμούνται πολύ καλά τις προσπάθειες που είχαν γίνει να επιβληθεί στο Π.Ν. ένας τύπος πλοίου που πλέον έχει σταματήσει να παράγεται και θεωρείται ένα αποτυχημένο πείραμα.

Η σύμβαση

Ο τότε αρχηγός ΓΕΝ Στέλιος Πετράκης είχε αναλάβει να επιβλέψει όλη τη διαδικασία προετοιμασίας του τεχνικού κειμένου της σύμβασης, πάνω από μια ομάδα στην οποία είχε τότε κομβικό ρόλο ο υπαρχηγός ΓΕΝ Γιώργος Καμπουράκης. Είναι ενδιαφέρον ότι στο Ανώτατο Ναυτικό Συμβούλιο που είχε τότε αποφασίσει ποια ονόματα θα έχουν οι νέες φρεγάτες (Κίμων, Νέαρκος, Φορμίων και Θεμιστοκλής), ο κ. Πετράκης κράτησε τον τελευταίο λόγο, έχοντας αποφύγει κάποιες γεωγραφικές ονομασίες (Ηπειρος, Μακεδονία κ.λπ. ή Ελλάς), κάτι με το οποίο είχε διαφωνήσει και ο τότε αρχηγός Στόλου Παναγιώτης Λυμπέρης, καθώς το μόνο πλοίο με αυτό το όνομα (Ελλάς) είχε πυρποληθεί το 1831 από τον Μιαούλη σε μια σύγκρουση με το πτωχό νεοσύστατο κράτος. Θεωρείτο, δηλαδή, από το Π.Ν. «ατυχές».

Ανάμεσα στα 126 μέλη του πληρώματος βρίσκονται και 25 γυναίκες, μια ποσοστωση 1 προς 5 που σε σημαντικό βαθμό ανταποκρίνεται και στην τάση που υπάρχει στις άλλες μονάδες του Π.Ν.

μωνα», και με αυτόν τον συμβολικό τρόπο να επικυρώνει και την παραλαβή του από το Π.Ν. Το αεροσκάφος που ναύλωσε ο υποναύαρχος ε.τ. Πάνος Λασκαρίδης, ο οποίος έχει αφιερώσει χρόνο και αρκετό χρήμα για να υποστηρίξει το Π.Ν., μετέφερε αρκετούς από όσους έπαιξαν κείμενο ρόλο ώστε ο «Κίμων», με πλευρικό αριθμό

F-601, να γίνει το όχημα της μετάβασης των ναυτικών δυνατοτήτων στον 21ο αιώνα.

Το πρώτο ρίσκο

Στις ναυτικές συζητήσεις πολλές φορές η απόκτηση του «Κίμων» φέρνει στο μυαλό την απόκτηση του θωρηκτού «Αβέρωφ», ενός πλοίου που, επίσης, ενείχε κάποιο τεχνολογικό ρίσκο για το (τότε) Βασιλικό Ναυτικό, καθώς ήταν το πρώτο που –κατά την επιχειρησιακή διάλεκτο– μπορούσε να υποστηρίξει παραγωγική γραμμή μετάωπου. Η μεγαλειώδης επικράτηση του ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού στο Αιγαίο απέναντι στο προηγούμενης τεχνολογικής φάσης οθωμανικό ναυτικό είναι η ιστορική απόδειξη ότι εκείνο το ρίσκο ήταν επιτυχημένο. Η ιστορία και η παράδοση αποτελούν στοιχεία οργανικά πλεγμένα με τα υλικά από τα οποία είναι φτιαγμένο το Πολεμικό Ναυτικό. Γι' αυτό και τη στιγμή που ο κ. Λασκαρίδης, ανάδοχος της νέας φρεγάτας, δώρισε στον πρώτο κυβερνήτη του «Κίμωνα», τον αντιπλοίαρχο Ιωάννη Κιζάνη, τον κανόνα (ναυτιλιακό όργανο) του ναυάρχου Παύλου Κουντουριώτη, όσοι βρίσκονταν στη γέφυρα του πλοίου και φορούσαν ή είχαν φορέσει παλαιότερα το εθνόσημο και τη στολή του Ναυτικού, αισθάνθηκαν ότι μαζί με αυτό το κειμήλιο

περνάει στη νέα γενιά των αξιωματικών και ένα ιστορικό βάρος: να συνεχίσουν μια παράδοση αιώνων, στη διάρκεια των οποίων το Ναυτικό ουδέποτε υπέστειλε τη σημαία.

Το βράδυ της Πέμπτης κοιμήθηκαν στον «Κίμωνα» οι πρώτοι 20 αξιωματικοί και υπαξιωματικοί (από τους 126 που αποτελούν το πλήρωμα) και τις επόμενες ημέρες σταδιακά θα μεταφερθούν άπαντες από τα ξενοδοχεία του Λοριάν. Στο πλοίο υπηρετούν 25 γυναίκες, μια ποσοστωση 1 προς 5 που σε σημαντικό βαθμό ανταποκρίνεται και στην τάση που υπάρχει στις άλλες μονάδες του Π.Ν. Σε λίγες ημέρες το πλοίο θα καταπλεύσει λίγα ναυτικά μίλια βορειότερα του Λοριάν, στη Βρέστη, όπου σε ναύσταθμο του γαλλικού ναυτικού θα παραληφθεί ο φόρτος των όπλων της φρεγάτας (πύραυλοι, βλήματα, τορπίλες κ.ά.).

Οι άνδρες και οι γυναίκες του πληρώματος του «Κίμωνα» θα κάνουν Πρωτοχρονιά στη Βρετάνη και λίγο μετά τα Φώτα το πλοίο θα ανοικτεί στον Βισκαϊκό κόλπο με κατεύθυνση νότια και δυτικά και μετά ανατολικά, προς το Γιβραλτάρ και τη Μεσόγειο. Ο κατάπλους του «Κίμωνα» στη Σαλαμίνα υπολογίζεται στις 15 Ιανουαρίου και το σύνολο του Ναυστάθμου είναι «επί ποδός», προκειμένου να υποδεχθεί το πλοίο που θα αποτελέ-

σει το πρώτο σκαλοπάτι για τη μετάβαση του Π.Ν. στη νέα εποχή.

Τα πρώτα τεστ

Οι δοκιμές και οι διάφορες εκπαιδευτικές δραστηριότητες προκειμένου το πλοίο να κριθεί επιχειρησιακά πλήρως έτοιμο για μάχιμες αποστολές αναμένεται να κρατήσουν τρεις - τέσσερις μήνες. Στη διάρκεια αυτής της περι-

Το 2030, όταν τα F-35 θα είναι ενταγμένα στην Πολεμική Αεροπορία, ο «Κίμων» ή οποιαδήποτε άλλη φρεγάτα FDI θα είναι σε θέση να ανταλλάσσει με αυτά πολύτιμες πληροφορίες σε πραγματικό χρόνο.

όδου θα γίνει αρκετή δουλειά σε τεχνικό επίπεδο, προκειμένου να εντοπιστούν πιθανές «παιδικές ασθένειες». Δεν πρέπει να λησμονείται ότι η πρώτη FDI, η «Amiral Ronar'ch», παρελήφθη από το γαλλικό ναυτικό μόλις πριν από τρεις μήνες, και βεβαίως οι Γάλλοι έχουν μοιραστεί αρκετές πληροφορίες με την ελληνική πλευρά, αλλά το Αι-

γαίο, η Ανατολική Μεσόγειος και ο Ατλαντικός έχουν σημαντικές διαφορές.

Στο γράφημα που συνοδεύει το κείμενο φαίνονται πολλά από τα βασικά οπλικά συστήματα που διαθέτει ο «Κίμων». Και υπάρχουν και ορισμένα που αναμένεται να τοποθετηθούν σε δύο έως τέσσερα χρόνια. Πρόκειται, βεβαίως, για τους πυραύλους εμβέλειας άνω των 1.000 χιλιομέτρων, ικανούς να επιφέρουν στρατηγικά πλήγματα.

Ωστόσο, η κυριότερη συμβολή της νέας φρεγάτας όχι μόνο στο Π.Ν., αλλά στη συνολικότερη επιχειρησιακή φιλοσοφία των Ενόπλων Δυνάμεων είναι η δικτυοκεντρική λειτουργία. Το 2030, όταν τα F-35 θα είναι ενταγμένα στην Πολεμική Αεροπορία (Π.Α.), ο «Κίμων» ή οποιαδήποτε άλλη φρεγάτα FDI θα είναι σε θέση να ανταλλάσσει πολύτιμες πληροφορίες με αυτά σε πραγματικό χρόνο, δίνοντας στις Ενοπλες Δυνάμεις μια επίγνωση της κατάστασης στο πεδίο, που αυτή τη στιγμή δεν διαθέτουν. Περιττό να υπογραμμιστεί ότι μπορεί το Π.Ν. να είναι πίσω σε αριθμούς σε σύγκριση με το τουρκικό Νναυτικό, όμως η προσθήκη των FDI δίνει στην ελληνική πλευρά ένα σαφές ποιοτικό πλεονέκτημα, το οποίο είναι πολύ δύσκολο να αγνοηθεί.

Το πλήρωμα

Οι 126 άνδρες και γυναίκες που στελεχώνουν τον «Κίμωνα» θα αποτελέσουν, επιστρέφοντας από τη Γαλλία, πρεσβευτές του Π.Ν. Το Ναυτικό μπορεί να αποκτήσει ξανά τεχνολογία αντάξια της ιστορίας του, αλλά δεν έχει κατορθώσει να βρει επαρκείς απαιτήσεις ώστε να κρατήσει τη στελέχη του, κυρίως τα νεότερα που τελευταίως παραιτούνται λόγω των εξαιρετικά χαμηλών μισθών. Και οι 126 έμοιαζαν την περασμένη Πέμπτη με έναν συμπαγή οργανισμό, αποφασισμένο και συνάμα απολύτως έτοιμο να τιμήσει την παρακαταθήκη που παρέλαβε από τους προηγούμενους: αν και όταν μοιραστεί αρκετές πληροφορίες με την ελληνική πλευρά, αλλά το Αι-

Φρεγάτα FDI «Κίμων» F-601

Μήκος: 121,6 μέτρα

Εκτόπισμα: 4.550 τόνοι

Εμβέλεια: 5.000 ναυτικά μίλια με μέση ταχύτητα 15 κόμβους

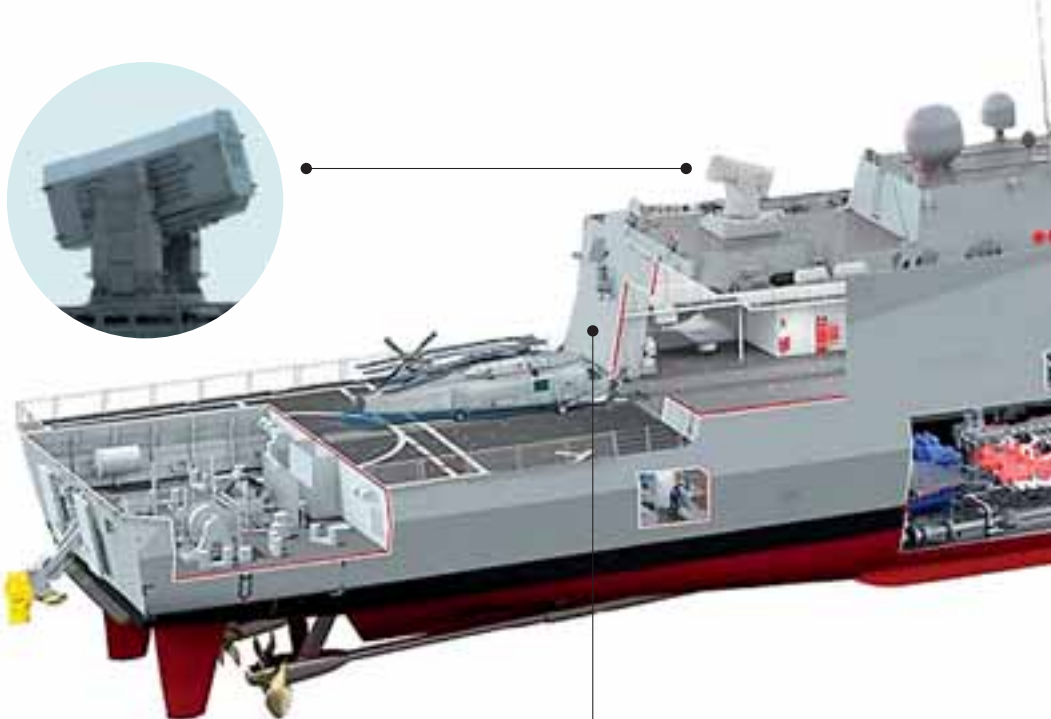
Μέγιστη συνεχής ταχύτητα: 27 κόμβοι

Πλήρωμα: 125 άτομα (συν 28 αν χρειαστεί)

Αυτονομία: 30 ημέρες

Εκτοξευτής RAM με 21 αντιαεροπορικά βλήματα

Ελικοδρόμιο και υπόστεγο αεροσκαφών

ΑΠΟΨΗ

Εργαλεία για ένα γεωπολιτικό όραμα

Του ΜΑΝΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Η ύψωση της ελληνικής σημαίας στην πρώτη φρεγάτα Belharra «Κίμων» είναι αναμφισβήτητη μια ιστορική στιγμή. Μετά από σχεδόν τρεις δεκαετίες, η χώρα μας αποκτά μια κύρια μονάδα επιφανείας με υπερσύγχρονες δυνατότητες και μάλιστα σε μια κρίσιμη χρονική συγκυρία. Η αποστολή του Πολεμικού Ναυτικού είναι πλέον εξαιρετικά απαιτητική, καθώς επιχειρεί σε τέσσερις διαφορετικές θαλάσσιες περιοχές: στο Αιγαίο, στο Ιόνιο/Αδριατική, στο Νότιο Κρητικό Πέλαγος και στην Ανατολική Μεσόγειο. Παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των στελεχών του, το μεγαλύτερο κομμάτι του Στόλου έχει φτάσει στα φυσικά του όρια.

Οι Belharra έχουν στρατηγική σημασία για την Ελλάδα, καθώς αναβαθμίζουν ποιοτικά το Πολεμικό Ναυτικό. Το συγκεκριμένο πλοίο είναι σχεδιασμένο για πολλαπλές αποστολές και διαθέτει χαμηλή ανιχνευσιμότητα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Αν και δεν έχουν δοκιμαστεί σε πραγματικές συνθήκες πολέμου, οι τέσσερις φρεγάτες αλλάζουν τα επιχειρησιακά δεδομένα στην περιοχή. Ο ανανεωμένος στόλος θα δύναται με τα αντιαεροπορικά του συστήματα να δημιουργήσει ένα πλέγμα αντιπρόσβασης και άρνησης περιοχής (A2/AD), καθιστώντας δύσκολη τη δράση της εκθρικής αεροπορίας στο Αιγαίο και πέραν αυτού. Χάρη στις προηγμένες ανθυποβρυχιακές δυνατότητες των φρεγατών, το Π.Ν. θα μπορεί να επιχειρεί με μεγαλύτερη άνεση πέρα από τα χωρικά μας ύδατα και να διατηρεί μόνιμη παρουσία μεταξύ Κρήτης και Κύπρου.

Τα γεγονότα μιλούν από μόνα τους. Η Ελλάδα περιβάλλεται από θάλασσα και ο πολιτισμός μας έχει διαμορφωθεί μέσα από την άρρηκτη σχέση με το υγρό στοιχείο. Η χώρα διαθέτει εκτεταμένη ακτογραμμή και χιλιάδες νησιά, νησίδες και βραχονησίδες. Η επιτήρηση και η προστασία των θαλασσίων ζωνών είναι ζωτικής σημασίας για την οικονομία και την εθνική κυριαρχία. Ακόμη και η πρόσφατη ανάδειξη της Ελλάδας σε κόμβο για τη μεταφορά αμερικανικού φυσικού αερίου, το έντονο διεθνές ενδιαφέρον για τα λιμάνια μας και η δυναμική συμμετοχή στον Διάδρομο Ινδίας - Μέσους Ανατολής - Ευρώπης (IMEC) έχουν κοινό παρονομαστή τον έλεγχο της θάλασσας.

Η προμήθεια των τεσσάρων φρεγατών δεν πρέπει όμως να ιδωθεί μόνο υπό το πρίσμα της αποτρεπτικής στρατηγικής. Το νέο Πολεμικό Ναυτικό έχει τώρα την ευκαιρία να εξελιχθεί σε μακρύ δόρυ της εθνικής ισχύος. Να υπηρετήσει, δηλαδή, ένα γεωπολιτικό όραμα που θα αναβαθμίζει τον διεθνή και περιφερειακό ρόλο της Ελλάδας ως ναυτικού

έθνους. Αξίζει να σημειωθεί ότι η πιο σταθερή παράμετρος της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, από το 1830 και μετά, είναι η συμπόρευσή μας με τις ναυτικές δυνάμεις της Δύσης. Πρόκειται για μια στρατηγική επιλογή που υιοθέτησαν διαδοχικές γενιές Ελλήνων και πολύ δύσκολα θα αλλάξει. Η γεωγραφία ήταν πάντα η μοίρα και η ευκαιρία μας.

Τούτου λεχθέντος, ένα πανίσχυρο Πολεμικό Ναυτικό συνιστά στρατηγική αναγκαιότητα και όχι περιττή πολυτέλεια. Ο 21ος αιώνας θα είναι ξεκάθαρα ο αιώνας των ωκεανών, αφού το διεθνές εμπόριο βασίζεται σχεδόν εξ ολοκλήρου στη θαλάσσια μεταφορά. Από τη στιγμή που ο ελληνικός εμπορικός στόλος είναι ο μεγαλύτερος στον κόσμο σε χωρητικότητα (DWT), η Αθήνα έχει αυξημένες ευθύνες για την ασφάλεια των θαλασσίων οδών. Αν κάτι έχουμε μάθει από τις επιθέσεις των Χούθι της Υεμένης είναι ότι η παρουσία του Πολεμικού Ναυτικού μπορεί να διασφαλίσει, έστω μερικώς, το

Η απόκτηση των φρεγατών επιτρέπει τη συμμετοχή σε πολυεθνικές επιχειρήσεις και αποστολές του ΝΑΤΟ και της Ε.Ε. Ετσι η Αθήνα θα αυξήσει τη διαπραγματευτική ισχύ της μέσα στο δυτικό στρατόπεδο.

καθεστώς της ελεύθερης ναυσιπλοΐας και μακριά από τον ελλαδικό χώρο. Επομένως, η απόκτηση των φρεγατών επιτρέπει τη συμμετοχή σε πολυεθνικές επιχειρήσεις και αποστολές του ΝΑΤΟ και της Ε.Ε. Ετσι η Αθήνα θα αυξήσει τη διαπραγματευτική ισχύ της μέσα στο δυτικό στρατόπεδο, αλλά και έναντι άλλων φιλικών χωρών στην Ανατολική Μεσόγειο.

Σε κάθε περίπτωση, η προσπάθεια για την ενίσχυση του Πολεμικού Ναυτικού πρέπει να επιταχυνθεί. Χρειάζονται και άλλες κύριες μονάδες επιφανείας για να εξασφαλιστεί η υπεροχή στις θαλάσσιες περιοχές ελληνικού ενδιαφέροντος. Η προμήθεια νέων υποβρυχίων είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να διατηρηθεί η ισορροπία στον βυθό. Ισχυρή Ελλάδα σημαίνει ισχυρό Πολεμικό Ναυτικό, αντάξιο της παράδοσης και ικανό να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του μέλλοντος.

Ο κ. Μάνος Καραγιάννης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και Reader in International Security στο King's College London.

Η επίσημη επιβίβαση

Ο ύπαρχος του πλοίου, αντιπλοίαρχος Στυλιανός Λιούλης, την ώρα της επίσημης επιβίβασης του πληρώματος μετά την ύψωση της σημαίας. Στα μέσα Ιανουαρίου η φρεγάτα αναμένεται να φθάσει στον Ναύσταθμο της Σαλαμίνας.

ΥΠΕΒΑ / ΔΕΙΘΝΗΕΠΗΜΕΡΣΗΕ

ΥΠΕΒΑ / ΔΕΙΘΝΗΕΠΗΜΕΡΣΗΕ

ΑΠΟΨΗ

Η ανάκτηση του πλεονεκτήματος

Του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ

Τα τελευταία 22 χρόνια, όσα βρίσκεται ο Ερντογάν στην εξουσία, η Τουρκία έχει κάνει άλματα στην εγχώρια αμυντική βιομηχανία της. Παράγει περίπου το 70% των συστημάτων που χρησιμοποιεί, εξάγει πάνω από 7,5 δις. δολάρια σε αμυντικό οπλισμό, προβαίνει σε εξαγορές ευρωπαϊκών εταιρειών, δίνει έμφαση στις συμπαραγωγές με τρίτες χώρες προκειμένου να ενώνει δυνάμεις αλλά και να αποκτήσει τεχνολογία και πρόσβαση σε τεχνολογίες που δεν κατέχει, και κατασκευάζει μαζί με την Ισπανία έως και ελικόπτεροφόρο. Παράλληλα, τα τουρκικά drones είναι από τα πλέον φημισμένα στον κόσμο, δοκιμασμένα σε συνθήκες πολέμου, ενώ ακόμη και οι Αμερικανοί φέρνουν να έχουν ζητήσει συνεργασία στον συγκεκριμένο τομέα. Τα εν λόγω μη επανδρωμένα αεροσκάφη είχαν συμμετοχή, και μάλιστα καταλυτική, τόσο στον πόλεμο μεταξύ Αρμενίας και Αζερμπαϊτζάν γύρω από το Ναγκόρνο-Καραμπάχ, όσο και στις επιχειρήσεις στο μέτωπο της Ουκρανίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι τόσο το Κίεβο όσο και η Μόσχα εκδίωξαν την επιθυμία συμπαραγωγής με την Αγκυρα των περιώνυμων Bayraktar. Ασφαλώς και άλλες χώρες, όπως το Ισραήλ, έχουν αναπτύζει πολύ προηγμένα drones αλλά και αντι-drone συστήματα, όμως τα τουρκικά αποτελούν ακόμη σημείο αναφοράς για αρκετές χώρες, οι οποίες αγοράζουν ή προτιθενται να αγοράσουν από αυτά. Κυκλοφορεί και η πληροφορία τις τελευταίες εβδομάδες πως η Σαουδική Αραβία πιθανόν να χρηματοδοτήσει σχέδιο συμπαραγωγής τους μεταξύ Ιταλίας και Τουρκίας. Την ίδια στιγμή η τελευταία είναι από τα πλέον, αν όχι το πιο πρόθυμο

κράτος-μέλος του ΝΑΤΟ για να συνδράμει αποστολές της Συμμαχίας, είναι ικανή να παρατάσσει, και μάλιστα στην πρώτη γραμμή, σημαντικό αριθμό στρατιωτών, αν και για λόγους ασφαλείας είναι σε θέση να χρησιμοποιεί, όπου απαιτείται, μισθοφόρους, προερχόμενους ακόμη και από τζιχαντιστικές ομάδες, για την προώθηση των θέσεών της κυρίως στην αφρικανική ήπειρο.

Για περίπου 15 χρόνια, απέναντι σε αυτή την ολοένα και πιο δυσμενή για εμάς κατάσταση, λόγω της οικονομικής κρίσης, των ελαχίστων για σκάνδαλα πολλαπλών συμβάσεων προμήθειας αμυντικού εξοπλισμού που φρέναραν υπουργούς και υπερεσιακούς παράγοντες από την ανάληψη της ευθύνης νέων αγορών, αλλά και ενός σχετικού εφesusχασμού, απόρροια της ψευδαίσθησης ότι εφόσον η Τουρκία δεν εκμεταλλεύτηκε τα δύσκολα χρόνια των μνημονίων για να επιτελέσει να ανατρέψει το status quo, ο αναθεωρητισμός της ήταν εντέλει περισσότερο πομφόλυγες παρά πράξεις, όχι μόνο αποδυναμώσαμε αισθητά την εγχώρια αμυντική βιομηχανία, αλλά και συρρικνώσαμε δραματικά τις αγορές και τον εκσυγχρονισμό υλικού και συστημάτων. Αυτή η συνθήκη προφανώς επηρέασε και το ρηκό των στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων και ασφαλώς την αποτρεπτική μας ικανότητα. Όταν όμως διαπιστώθηκε το άνοιγμα της ψαλίδας με τον ανατολικό μας γείτονα και καθώς μετεξελισσόταν η «Γαλάζια Πατρίδα» από θεώρημα σε αναθεωρητικό δόγμα εξωτερικής πολιτικής, μετά τα γεγονότα στον Εβρο τον Μάρτιο του 2020, τα οποία ακολούθησε η μεγαλύτερη κρίση στις σχέσεις μας τον 21ο αιώνα στην ευρύτερη περιοχή του Κασπείου, λόγω των σεισμικών

ερευνών του «Ορούτς Ρέις», η Αθήνα προσγειώθηκε απότομα στην πραγματικότητα. Η Τουρκία είχε ιδιαίτερη αυτοπεποίθηση, ο πρόεδρος της επαναλάμβανε την ανάγκη για αναθεώρηση της Συνθήκης της Λωζάννης, ενώ η συνεχής ισλαμοποίηση και απόκλιση από τη Δύση δημιουργούσε την ανησυχία ότι η Τουρκία συν τω χρόνω θα γινόταν όλο και πιο απρόβλεπτη. Στο μεσοδιάστημα, βέβαια, η τουρκική ηγεσία είχε κάνει το κολοσσιαίο λάθος εξαγοράς του εξαιρετικού κατά

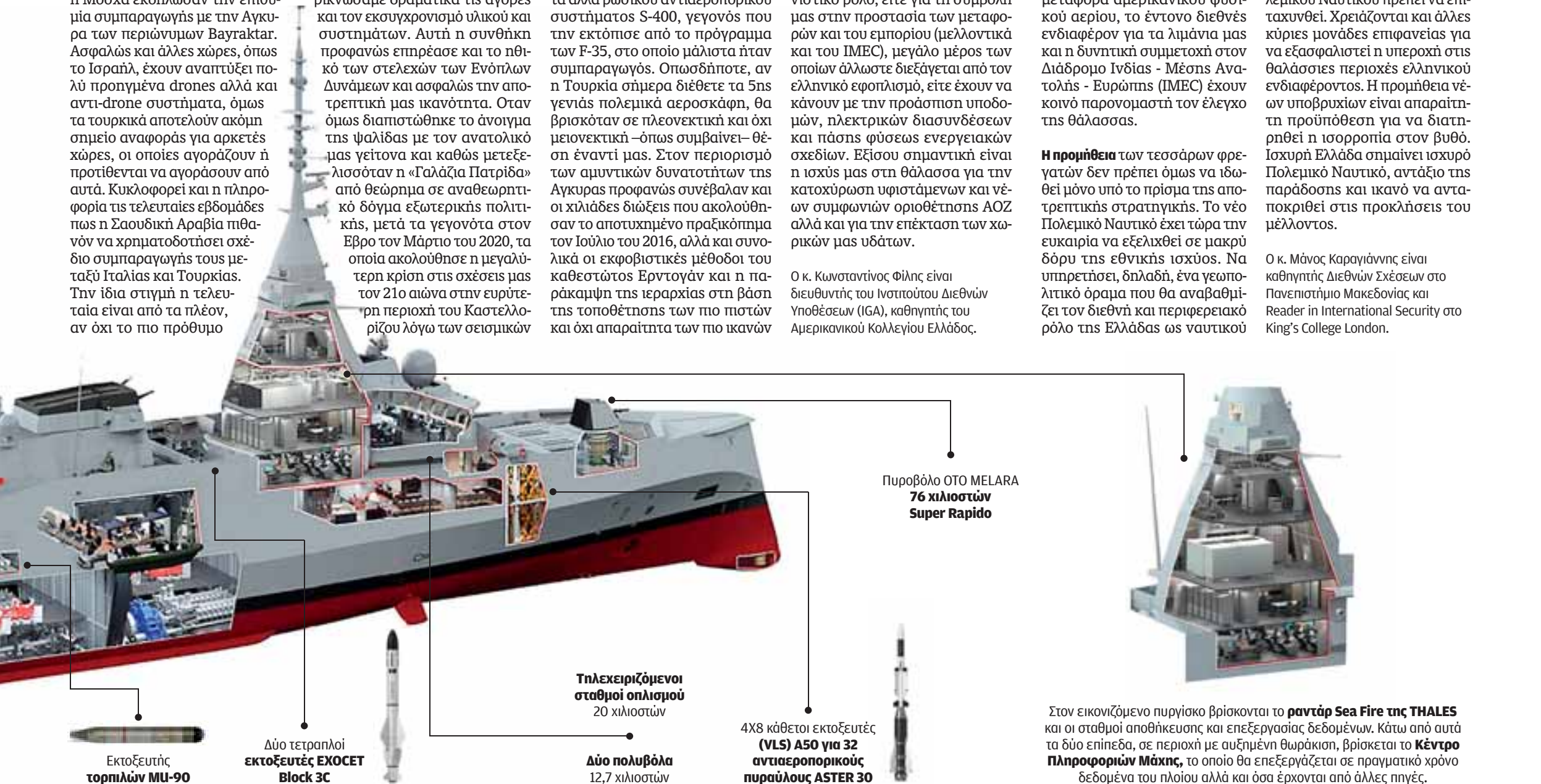
Στη θάλασσα, όπου υπολείπονστε της Τουρκίας σε μονάδες και μέγεθος, αιχμή του δόρατος για τα επόμενα χρόνια θα αποτελέσουν οι τέσσερις Belharra, οι οποίες σε αντιστοιχία θεωρούνται κάτι σαν 5ης γενιάς φρεγάτες.

τα άλλα ρωσικού αντιαεροπορικού συστήματος S-400, γεγονός που την εκτόπισε από το πρόγραμμα των F-35, στο οποίο μάλιστα ήταν συμπαραγωγός. Οπωσδήποτε, αν η Τουρκία σήμερα διέθετε τα 5ης γενιάς πολεμικά αεροσκάφη, θα βρισκόταν σε πλεονεκτική και όχι μειονεκτική—όπως συμβαίνει—θέση έναντι μας. Στον περιορισμό των αμυντικών δυνατοτήτων της Αγκυρας προφανώς συνέβαλαν και οι χιλιάδες διώξεις που ακολούθησαν το αποτυχημένο πραξικόπημα τον Ιούλιο του 2016, αλλά και συνολικά οι εκφοβιστικές μέθοδοι του καθεστώτος Ερντογάν και η παράκαμψη της ιεραρχίας στη βάση της τοποθέτησης των πιο πιστών και όχι απαραίτητα των πιο ικανών

στελεχών των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων.

Η ελληνική πλευρά όχι μόνο κάλυψε το χαμένο έδαφος, αλλά με τις αγορές των τελευταίων ετών (Rafale) απέκτησε υπεροχή στον αέρα που αναμένεται να διατηρηθεί, αν όχι να διευρυνθεί με την προμήθεια F-35 (εξαρτάται από το αν θα παραμείνει εκτός νυμφώνος η Αγκυρα), ενώ στη θάλασσα, όπου υπολείπονστε της Τουρκίας σε μονάδες και μέγεθος, αιχμή του δόρατος για τα επόμενα χρόνια θα αποτελέσουν οι τέσσερις Belharra, οι οποίες σε αντιστοιχία θεωρούνται κάτι σαν 5ης γενιάς φρεγάτες, που όμοιές τους δεν κατέχει κανένα κράτος της περιοχής. Αποκτούμε έτσι για το προβλεπτό μέλλον ένα ισχυρό ποιοτικό πλεονέκτημα, το οποίο συνυπολογίζεται από μια χώρα, την Τουρκία, που παραδοσιακά σέβεται τη στρατιωτική ισχύ. Δεδομένα, πέραν της αμυντικής μας θωράκισης/αποτρεπτικής ικανότητας, οι θαλάσσιοι διάδρομοι ενδιαφέρουν για πολλούς λόγους τη χώρα μας, είτε πρόκειται για τη συμμετοχή μας σε διεθνείς αποστολές, και μάλιστα με πρωταγωνιστικό ρόλο, είτε για τη συμβολή μας στην προστασία των μεταφορών και του εμπορίου (μελλοντικά και του IMEC), μεγάλο μέρος των οποίων άλλωστε διεξάγεται από τον ελληνικό εφοπλισμό, είτε έχουν να κάνουν με την πρόσδοση υποδομών, ηλεκτρικών διασυνδέσεων και πάσης φύσεως ενεργειακών σχεδίων. Εξίσου σημαντική είναι η ισχύς μας στη θάλασσα για την κατοχύρωση υφιστάμενων και νέων συμφωνιών οριοθέτησης ΑΟΖ αλλά και για την επέκταση των χωρικών μας υδάτων.

Ο κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων (IGA), καθηγητής του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος.

Στον εικονιζόμενο πυργίσκο βρίσκονται το **ραντάρ Sea Fire της THALES** και οι σταθμοί αποθήκευσης και επεξεργασίας δεδομένων. Κάτω από αυτά τα δύο επίπεδα, σε περιοχή με αυξημένη θωράκιση, βρίσκεται το **Κέντρο Πληροφοριών Μάχης**, το οποίο θα επεξεργάζεται σε πραγματικό χρόνο δεδομένα του πλοίου αλλά και όσα έρχονται από άλλες πηγές.

Το δίδυμο των τροπαίων

Οι δύο εθνικές επιτυχίες, του Eurogroup και του «Κίμωνος», αντανakλούν και στο εσωκομματικό τοπίο της Ν.Δ. Πώς επανατοποθετούνται Νίκος Δένδιας και Κυριάκος Πιερρακάκης

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ήταν δύο επιτυχίες εθνικές. Πανηγυρίστηκαν δέοντως από την κυβέρνηση ως δικά της επιτεύγματα. Και είχαν πρωταγωνιστές δύο υπουργούς των οποίων η ακτινοβολία ξεπερνάει τον ορίζοντα της παρούσας κυβέρνησης. Ένα εικοσιτετράωρο μετά το χειροκρότημα της κοινοβουλευτικής ομάδας της Ν.Δ. στον νέο πρόεδρο του Eurogroup Κυριάκο Πιερρακάκη, κατά τη συζήτηση για τον προϋπολογισμό, ο Νίκος Δένδιας παραλάμβανε για λογαριασμό του Πολεμικού Ναυτικού τη φρεγάτα «Κίμων» στο Λοριάν της Βρετάνης. Η αλληλουχία των εθνικών επιτευγμάτων δεν θα μπορούσε να μην αντηχάσει και στα «γαλάζια» καφενεία του αθηναϊκού κέντρου. Πολλοί έσπευσαν να τους δώσουν και εσωκομματική σημασία. Δένδιας και Πιερρακάκης ξεχωρίζουν στον ορίζοντα της επόμενης, «μεταμνηστοακικής», ημέρας, όποτε κι αν αυτή προκύψει.

Με τη σειρά

Οποιοι θεωρεί πως ο Νίκος Δένδιας πέρασε από την εκλογή Πιερρακάκη σφάλει. Ο έμπειρος υπουργός Αμυνας ξέρει καλά το σκάκι της πολιτικής και βλέπει δύο κινήσεις μπροστά. Ο κ. Δένδιας με δημόσια ανάρτησή του συνεχάρη τον υπουργό Οικονομικών και συνεχίζει στην ίδια γραμμή. Οι πληροφορίες λένε μάλιστα πως οι σχέσεις των δύο είναι τόσο ομαλές, που εάν ο δυνάμει δελφίνος κ. Πιερρακάκης περιμένει τη... σειρά του για μια επόμενη φορά, τότε το πιο πιθανό είναι να στηρίζει τον Νίκο Δένδια για πρόεδρο της Ν.Δ. Όλες οι μετρήσεις μαρτυρούν πως, παρά την ευρωπαϊκή ώθηση στον Πιερρακάκη, ο υπουργός Αμυνας παραμένει ο δημοφιλέστερος υπουργός της κυβέρνησης. Οι τάσεις της MRB όπως δημοσιεύτηκαν εντός της εβδομάδας είναι ενδεικτικές. Ο κ. Δένδιας είναι καθαρά δημοφιλέστερος, με το 39,7% να έχει θετική γνώμη, εμφανίζοντας τον υπουργό Οικονομικών να ακολουθεί με 34,1%. «Το ταγκό είναι για δύο, αλλά ο Δένδιας εξακολουθεί να έχει τις κινήσεις υπό τον έλεγχό του», λέει πηγή που ξέρει τα βαθιά «γαλάζια» παρασκηνία και προσθέτει ότι «ουσιαστικά Μητσοτάκης και Δένδιας κοιτούν αμφότεροι τις επόμενες εκλο-

Στιγμιότυπο από παλαιότερη συνάντηση του Νίκου Δένδια με τον Κυριάκο Πιερρακάκη στο υπουργείο Αμυνας. Η σχέση τους παραμένει αβρή, παρά τους ψηθυριστές των ενδονεοδημοκρατικών παρασκηνίων. Και δεν προβλέπεται να χαλάσει, όσο επιδεικνύεται σεβασμός προς την «επετηρίδα»

γές, έστω και από άλλη σκοπιά», υπογραμμίζοντας όμως πως στο τέλος της ημέρας υπάρχει η πεποίθηση πως η σχέση αυτή είναι «ελεγχόμενη και εντός πλαισίου». Οι άγνωστες μετρήσεις είναι πάντα αυτές που εξηγούν καλύτερα και το προσκήνιο. Σε μετρήσεις που έχουν «τρέξει» χωρίς να έχουν δει το φως της δημοσιότητας καταγράφεται το εξής ενδιαφέρον: Ο Κυριάκος Πιερρακάκης είναι πρώτος σε δημοφιλία στους νυν ψηφοφόρους της Ν.Δ., ενώ ο Νίκος Δένδιας προσπερνάει με αρκετά μεγάλη διαφορά τον Πιερρακάκη στο σύνολο. Αυτό πρακτικά σημαί-

νει πως ο μικρότερος σε ηλικία δελφίνος έχει μεγαλύτερη απήχηση στη «μνηστοακική Ν.Δ.», της οποίας εμφανίζεται ως φυσική συνέχεια, ενώ αντιθέτως ο κ. Δένδιας έχει ευρύτερη απήχηση σε ακροατήρια που έχουν απομακρυνθεί από τη Ν.Δ. σήμερα. «Αυτούς θέλει ο Δένδιας να ρυμουλκήσει ξανά στο νεοδημοκρατικό στρατόπεδο», σημειώνει πηγή κοντά στον υπουργό Αμυνας, προσθέτοντας πως αυτή την τακτική ακολούθησε και ο Κυριάκος Μητσοτάκης για να εκλεγεί πρόεδρος της Ν.Δ.: «Προσείλκυσε ψηφοφόρους εκτός της τότε Ν.Δ., από το Κέντρο και το

Ποτάμι, που του έδωσαν την προεδρία». Κάτι αντίστοιχο θα επιχειρήσει και ο ΥΕΘΑ με τους «αδέσποτους της Δεξιάς» που σήμερα δεν ψηφίζουν Νέα Δημοκρατία.

Δουλειά 130%

Αυτή πάντως είναι μια συζήτηση που ο νεότερος εκ των δύο επιθυμεί, προς το παρόν, να ξεκίσει. «Αυτό που θέλει πρωτίστος ο Κυριάκος είναι να επιτύχει στον νέο του ρόλο», λέει πηγή που είναι κοντά στον υπουργό Οικονομικών. «Πρόεδρος του Eurogroup έγινε. Το θέμα είναι τι θα κάνει τώρα», προσθέτει η

ίδια πηγή. Ο κ. Πιερρακάκης συνθηίζει να χαρακτηρίζει τον εαυτό του «ένα παιδί από τα Πατήσια» που κατάφερε να φτάσει «σε υψηλό ευρωπαϊκό αξίωμα». Συνεπώς αυτή τη στιγμή στο μυαλό του δεν υπάρχει η επόμενη μέρα. Ή, τουλάχιστον, έτσι λέει. Φρόντισε να το ξεκαθαρίσει μόλις προσγειώθηκε στην Ελλάδα, αμέσως μετά τη μεγάλη επιτυχία του το προηγούμενο Σάββατο. Μιλώντας σε κομματική εκδήλωση τόνισε ότι η Ν.Δ. έχει μια ιστορική ευκαιρία για μια τρίτη θητεία και πρόσθεσε ακόμα πως «έχει και ηγέτη» για να το επιτύχει αυτό. Η φιλοφρόνηση προς τον Κυριάκο Μητσοτάκη δεν ήταν μόνο το έμμεσο «ευχαριστώ» στην καταλυτική κινητοποίηση του πρωθυπουργού για να πάρει η Ελλάδα τα νηία του Eurogroup. Ήταν και μια έμμεση στρατηγική αυτοτοποθέτηση: Ο Πιερρακάκης για τα επόμενα 2,5 χρόνια θα είναι επικεφαλής του συγκεκριμένου θεσμού. Αν σε αυτό προσθέσει κανείς και τα μόλις 42 του χρόνια, αντιλαμβάνεται πως «έχει χρόνο μπροστά του για το επόμενο βήμα». Ο «Πιερ», λοιπόν, δεν είναι σε ποσοδ διαδοχής, θεωρώντας πως ο χρόνος κυλάει υπέρ του. Ακόμα και αν αυτός ο χρόνος είναι μακρύς. Επειτα μάλιστα από την εκλογή του, αν κάποιος τον προκαλεί με σχετική ερώτηση ξεκόβει τη συζήτηση της διαδοχής. «Ο Νίκος Δένδιας είναι η προφανής εφεδρεία της Ν.Δ.», σημειώνει φίλα προσκείμενη στον Πιερρακάκη πηγή, αποκαλύπτοντας μέσω ενός ανέκδοτου περιστατικού τον επόμενο στόχο του υπουργού. Ο κ. Μητσοτάκης είχε ρωτήσει τον προηγούμενο πρόεδρο του Eurogroup, Πασκάλ Ντόνακιου, πόσο χρόνο του απορροφά η θέση αυτή, για να πάρει την απάντηση 30%. Όταν ο πρωθυπουργός μίλησε με τον Πιερρακάκη μετά την εκλογή του, του είπε «τώρα θα δουλεύεις 130%». Το επιμύθιο είναι ότι ο νέος πρόεδρος του Eurogroup δεν έχει χρόνο για «επαρσιακούς» και εσωκομματικούς περισπασμούς.

Όλα αυτά βέβαια αποτελούν ασκήσεις επί χάρτου μιας επόμενης μέρας που ακόμα φαίνεται να αργεί, καθώς ο πρωθυπουργός παραμένει ο δημοφιλέστερος πολιτικός, έχοντας σε απόσταση ασφαλείας όσους καλοβλέπουν το στέμμα του «γαλάζιου» βασιλιά.

Προφανής εφεδρεία

Ο κ. Πιερρακάκης λέει ότι δεν είναι σε ποσοδ διαδοχής, θεωρώντας πως ο χρόνος κυλάει υπέρ του. «Ο Νίκος Δένδιας είναι η προφανής εφεδρεία της Ν.Δ.», σημειώνεται από πηγή προσκείμενη στον 42χρονο υπουργό Οικονομικών.

ΑΠΟΨΗ

Ο πρώην σύντροφος βραχυκυκλώνει το ΠΑΣΟΚ

Της ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΠΑΝΟΥ

«**Μένουμε** Ουγγαρία». Δεν το είπε ο Γιάννης Βαρουφάκης, αλλά ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης Νίκος Ανδρουλάκης, από το βήμα της Βουλής, στη διάρκεια της συζήτησης των πολιτικών αρχηγών πριν από την ψήφιση του προϋπολογισμού. Αν «μέναμε Ουγγαρία», θα απαγορεύονταν τα φεστιβάλ Pride, δεν θα εξετάζονταν καν αιτήσεις ασύλου, δεν θα εφαρμόζονταν αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, θα δινόταν διαφήμιση μόνο σε φιλοκυβερνητικά ΜΜΕ και θα εκφραζόταν ανησυχία από το Ευρωκοινοβούλιο για την αξιοπιστία των επόμενων εκλογών λόγω της χρήσης ΑΙ από το κυβερνών κόμμα για προπαγανδιστικούς σκοπούς. Και σίγουρα δεν θα εκλεγόταν ο υποργός Οικονομικών πρόεδρος του Eurogroup, για να μην επιβραβευθεί μια χώρα που εμπνέεται από τον Ποππιν περισσότερο από τον Βολταίρο. Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ με εννέα χρόνια θητείας στην Ευρωβου-

λή τα ξέρει όλα αυτά, αλλά προτάσσει την ανάγκη να ξεχωρίσει στον αντιπολιτευτικό ανταγωνισμό ακόμη και με ριψοκίνδυνες συγκρίσεις.

Ετσι κι αλλιώς, το άγχος της προσοχής είναι οξύ, πόσο μάλλον όταν η δημοσκοπική «βελόνα» είναι «κολλημένη» (Γερούλανος) και όταν ένας πολιτικός με καταγωγή από τον ζωτικό του χώρο (Πιερρακάκης) γίνεται το μεγάλο ατού του πολιτικού αντιπάλου του.

Στο ΠΑΣΟΚ δεν το περίμεναν και δεν έχουν βρει τρόπο να το διαχειριστούν. Ο πρόεδρος του κόμματος δεν έκανε ο ίδιος δηλωσιή συχαρητηρίων για την εκλογή του Κυριάκου Πιερρακάκη στην ηγεσία του Eurogroup. Το άφησε στον εκπρόσωπό του, που ήταν σαφώς πιο χλιαρός από τον Ευάγγελο Βενιζέλο στο μήνυμά του. Δικαιολογημένα. Ο πρώην πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ είναι ο πολιτικός που ανακάλυψε τον κ. Πιερρακάκη και τον έστησε στη δημόσια αρένα στα 27 του, μόλις, χρόνια.

Σε μια παλιά εκδοχή του βιογραφικού του Πιερρακάκη –

που πλέον δεν υπάρχει πουθενά– αναφέρεται ότι: «Κατά τα έτη 2010-2011 υπηρέτησε ως πρόεδρος του Ινστιτούτου Νεολαίας του υπουργείου Παιδείας (σ.σ. επί Αννας Διαμαντοπούλου), ενώ έπειτα από το 9ο Συντακτικό Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ εξελέγη

Το αφήγημα Ανδρουλάκη περί «ορμανοποίησης» της Ν.Δ. και «δεξιάς ολίσθησης» της χώρας δεν υπηρετείται από την τροχιά που διαγράφει ένας κεντροαριστερής καταγωγής υπουργός σαν τον Κυριάκο Πιερρακάκη.

μέλος της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής καθώς και του Πολιτικού Συμβουλίου του ΠΑΣΟΚ. Επίσης, τον Αύγουστο του 2012 έγινε συντονιστής της Μονάδας Ανάπτυξης Πολιτικών του ΠΑ-

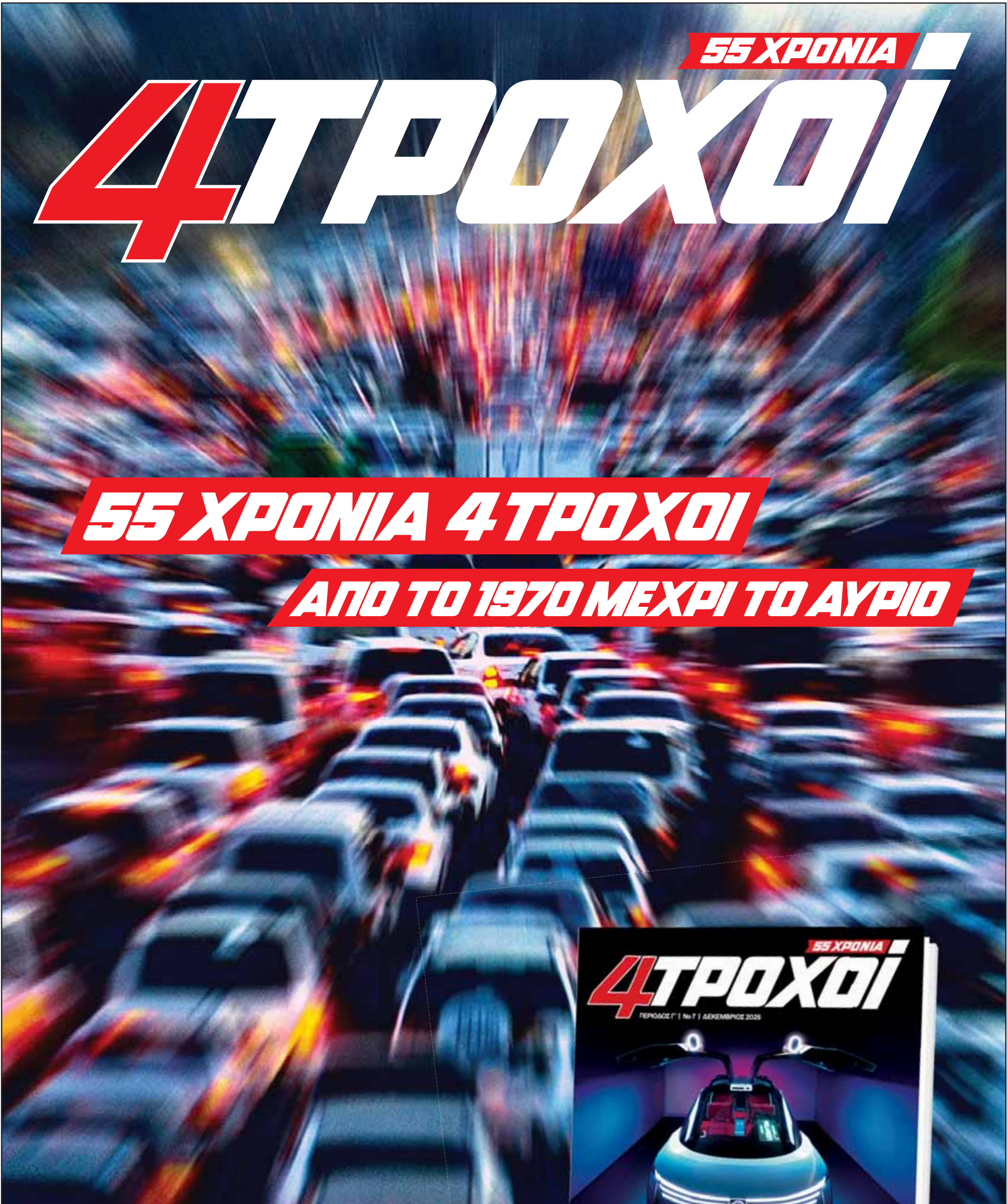
ΣΟΚ», ενώ το 2014 έθεσε υποψηφιότητα για την Ευρωβουλή με το ψηφοδέλτιο της Ελιάς και αν είχε εκλεγεί, όλα θα ήταν αλλιώς. Η υπόγεια τότε κόντρα του με τον Νίκο Ανδρουλάκη –στην οποία ο Βενιζέλος είχε κληθεί ως πρόεδρος και «κνδεμόνας» να διαιτητεύσει– ίσως είχε εξελιχθεί σε ανοιχτή αντιπαράθεση για το πασοκικό στέμμα.

Στη Χαριλάου Τρικούπη έχουν συνηθίσει τις ειρωνείες για τους πρώην υπουργούς του ΠΑΣΟΚ που έγιναν υπουργοί του Κυρ. Μητσοτάκη (Φλωρίδης, Χρυσόχοϊδης κ.ά.). Αλλά η περίπτωση του Πιερρακάκη είναι διαφορετική γιατί η εκτίναξη του στην «επετηρίδα» του κυβερνώντος κόμματος και η ενίσχυση της επιρροής του καλούν το αφήγημα της διολίσθησης προς τα δεξιά και της παραφωνίας στην Ε.Ε.

Όταν ένας κεντροαριστερής καταγωγής υπουργός ενισχύεται και γίνεται σύμβολο της κυβέρνησης, η κατάσταση δυσκολεύει για το ΠΑΣΟΚ, που θα προτιμούσε τον Αδωνι Γεωργιάδη, ακόμη περισσότερο τον Μάκη Βορίδη, σαν Νο 2 της Ν.Δ.

Μακριά από τα μικρόφωνα, βουλευτές του ΠΑΣΟΚ εκφράζουν τη βεβαιότητα ότι ο Πιερρακάκης δεν θα γίνει αποδεκτός από την παραδοσιακή βάση της Ν.Δ. και επομένως δεν θα έχει ποτέ την ευκαιρία να νηυθεί. Πρόκειται μάλλον λιγότερο για πεποίθηση και περισσότερο για ευχή, γιατί μια τέτοια περίπτωση θα τους στερούσε ζωτικό πολιτικό χώρο σε δραματικό βαθμό.

Αλλά και πριν ξημερώσει η μετά Μητσοτάκη εποχή, το πρόβλημα είναι μεγάλο για το ΠΑΣΟΚ: Η θητεία του προέδρου του Eurogroup διαρκεί δυόμισι χρόνια. Μπορεί να παραμείνει στη θέση του ακόμη και αν δεν είναι ΥΠΟΙΚ μετά τις εκλογές. Το εθνικό συμφέρον προφανώς επιτάσσει την παραμονή του Κυριάκου Πιερρακάκη ταυτόχρονα στο υπουργείο Οικονομικών και στην ηγεσία του Eurogroup, και αν το ΠΑΣΟΚ δεν συμφωνήσει θα πληρώσει το πολιτικό κόστος της μικροψυχίας του, ενώ αν συμφωνήσει θα δυσκολευτεί να επιχειρηματολογήσει υπέρ της άρνησης μιας κυβερνητικής συνεργασίας με τη Ν.Δ.

55 ΧΡΟΝΙΑ

4ΤΡΟΧΟΙ

55 ΧΡΟΝΙΑ 4ΤΡΟΧΟΙ

ΑΠΟ ΤΟ 1970 ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΑΥΡΙΟ

**ΚΥΡΙΑΚΗ
28/12**

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy

Ο Ντόναλντ Τραμπ συνομιλεί με στελέχη των ενόπλιων δυνάμεων, παρουσία του υπουργού Πολέμου Πιτ Χέγκεσθ, στην αεροπορική βάση Ντόβερ στο Ντέλαγουερ, την Τετάρτη. Μπορεί ο Αμερικανός πρόεδρος να κομπάζει ότι «έκλεισε οκτώ πολέμους μέσα σε δέκα μήνες», ωστόσο το Ουκρανικό παραμένει άλυτος γρίφος. Και το Νομπέλ Ειρήνης μάλλον θα παραμείνει απρόσιτο και το 2026.

Ο κόσμος σαν Monopoly

Μπορεί να φέρει ειρήνη η «διπλωματία» Τραμπ, που δρα με στόχο τις πηγές πλούτου;

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Στην τελευταία της ορκωμοσίας του, την 20ή Ιανουαρίου αυτού του χρόνου, ο 45ος και 47ος πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών περιέγραψε ως εξής τη φιλοσοφία της πολιτικής ασφάλειας στη δεύτερη θητεία του: «Όπως και το 2017, θα οικοδομήσουμε ξανά τον ισχυρότερο στρατό που έχει δει ποτέ ο κόσμος. Μέτρο της επιτυχίας μας θα είναι όχι μόνο οι μάχες που κερδίζουμε, αλλά και οι πόλεμοι που τελειώνουμε. Επίσης, και πιθανόν κυρίως, οι πόλεμοι στους οποίους ουδέποτε πήραμε μέρος. Η κληρονομιά για την οποία θα υπερηφανεύομαι περισσότερο από οτιδήποτε άλλο θα είναι εκείνη του ειρηνοποιού και του συμφιλιωτή».

Ο απολογισμός

Συνοψίζοντας την πρώτη χρονιά της προεδρίας του στο τηλεοπτικό διάγγελμα της περασμένης Τετάρτης, ο Ντόναλντ Τραμπ εμφανίστηκε απολύτως ικανοποιημένος με τις επιδόσεις του. «Αποκατέστησα την αμερικανική ισχύ, έκλεισα οκτώ πολέμους μέσα σε δέκα μήνες, διέγραψα την ιρακινή πυρηνική απειλή και τελείωσα τον πόλεμο στη Γάζα, φέρνοντας την ειρήνη στη Μέση Ανατολή για πρώτη φορά μέσα σε 3.000 χρόνια». Μόνο ο Πούτιν και ο Ζελένσκι επιμένουν να του ξεφεύγουν, αλλά και αυτοί, πού θα πάνε, θα συμφωνήσουν κάποια στιγμή στο νιστότ ειρηνευτικό του σχέδιο, σφραγίζοντας το διαβατήριό του για το Οσλό και την απονομή του Νομπέλ Ειρήνης για το 2026.

Ωστόσο, ο ίδιος άνθρωπος που
επαίρεται για τις ικανότητές του

στον ρόλο του ειρηνοποιοῦ είναι εκείνος που κατά τους 11 τελευταίους μήνες μετονόμασε το υπουργείο Αμυνας σε υπουργείο Πολέμου, διέταξε την επανάληψη των πυρηνικών δοκιμών και δρομολόγησε μια άνευ προηγουμένου αύξηση των στρατιωτικών δαπανών. Επιπλέον, συγκέντρωσε μια τεράστια ναυτική δύναμη στην Καραϊβική, όπου βομβαρδίζει πλοίαρχα, καταλαμβάνει σαν κοινός πειρατής δεξαμενόπλοια και απειλεί να εισβάλει στη Βενεζουέλα. Όλα αυτά στο όνομα του πολέμου κατά των καρτέλ ναρκωτικών, με τα οποία επιμένει να συνδέει τον πρόεδρο της χώρας, Νικόλας Μαδούρο.

Ποιος να τον πιστέψει, όμως, όταν ο ίδιος απέριεψε χάρη στον ιδεολογικό του συνοδοιπόρο και πρώην πρόεδρο της Ονδούρας, Χουάν Ορλάντο Ερνάντες, ο οποίος εξέτιε ποιήν κάθεριξ 45 χρόνων στις ΗΠΑ για λαθρεμπόριο ναρκωτικών; Όλοι αντιλαμβάνονται ότι πραγματικός του στόχος δεν είναι άλλος από τον φυσικό πλούτο της πρώτης σε αποθέματα πετρελαίου χώρας του κόσμου. Αλλάστε ο ίδιος ο Τραμπ δικαιολόγησε πρόσφατα το ολοκληρωτικό μπλοκάρισμα των τάνκερ από και προς τη Βενεζουέλα με το επιχείρημα ότι το Καράκας οφείλει «να επιστρέψει στις ΗΠΑ όλο το πετρέλαιο, τν γη και τα άλλα περιουσιακά στοιχεία που μας έκλεψε». Ενδεχομένως εννοούσε την εθνικοποίηση της βιομηχανίας πετρελαίου που έγινε το 1976, πολύ πριν έρθουν στην εξουσία οι Ούγκο Τσάβες και Νικόλας Μαδούρο.

Η περίπτωση της Βενεζουέλας είναι ενδεικτική της τραμπικής

φιλοσοφίας για τα θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας. Για τον Αμερικανό πρόεδρο, ο παγκόσμιος χάρτης είναι ένα τεράστιο ταμπλό Monopoly, γεμάτος φιλέτα του real estate, πετρέλαια, πολυτήρια ορυκτά, στρατηγικής σημασίας διώρυγες και πάει λέγοντας. Όπως και το κλασικά αμερικανικό επιτραπέζιο παιχνίδι, η τραπεζική γεωπολιτική είναι ένας αγώνας όπου όλα αγοράζονται και όλα πουλιούνται, ένα παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος, όπου τελικός στόχος κάθε παίκτη είναι να οδηγήσει στη χρεοκοπία όλους τους αντιπάλους του.

Πρώτα η «Ριβιέρα»

Το πιο χτυπητό σύμπτωμα αυτής της φιλοσοφίας ήταν το «Σχέδιο Ριβιέρα» του Τραμπ για τη Γάζα, που ανακοινώθηκε στις 4 Φεβρουαρίου, αλλά διέπει σε μεγάλο βαθμό και το μεταγενέστερο ειρηνευτικό του σχέδιο, που δρομολόγησε την εύθραυστη εκκενοποίηση του Οκτωβρίου. Τη στιγμή που οι Παλαιστίνιοι βιώνουν μια υπαρξιακή κρίση, με τον εφιάλτη μιας δεύτερης Νάκμπα (Καταστροφή) ύστερα από εκείνη του 1948 επί θύραις, ο Τραμπ βλέπει τη Γάζα σαν ένα κλειτούρι του real estate και συγκεντρώνει το τραστ GREAT, που θα αναλάβει να μοιράσει στις πολυεθνικές (κυρίως τις αμερικανικές) τη μεγάλη λεία της «ανοικοδόμησης».

Ανάλογος ήταν ο χειρισμός του Ουκρανικού. Στις 28 Φεβρουαρίου έδωσε κακήν κακώς τον Ζελένσκι από τον Λευκό Οίκο, αφού προηγουμένως τον τραμπούκισε μπροστά στους δημοσιογράφους, εν μέρει γιατί ο Ουκρανός ηγέτης δεν δεχόταν να υπογράψει

συμφωνία για την εκχώρηση του ορυκτού πλούτου όπως αξίωνε ο Τραμπ, για να «ξεπληρώσει» το Κίεβο την αμερικανική στρατιωτική βοήθεια. Δύο μήνες αργότερα, οι Ουκρανοί θα δέχονταν να υπογράψουν μια κατά τη αξιопρεπότερη συμφωνία. Τον Νοέμβριο, ο ειδικός απεσταλμένος του Τραμπ, Στιβ Γουίτσκορ, και ο γαμπρός του, Τζάρεντ Κουσνερ, αμφότεροι επιχειρηματίες του real estate, κατέστρωσαν το ειρηνευτικό σχέδιο στο Μαϊάμι με έναν άλλο μεγαλοεπιχειρηματία, τον απεσταλμένο του Πούτιν, Κιрил Ντιμίτριεφ. Αντικείμενα της διαπραγματεύσεως, πέραν των ουκρανικών εδαφών, ήταν μεγάλα επιχειρηματικά σχέδια, όπως η κοινή εκμετάλλευση του φυσικού αερίου της Σαχαλίνης από την αμερικανική ExxonMobil και τη ρωσική Rosneft και η συνεκμετάλλευση σπάντων γαίων στην Αρκτική.

Αλλά για τον Πούτιν και τον Ζέλνσκι, οι όποιες οικονομικές συμφωνίες με τον Τραμπ είναι δευτερεύουσας σημασίας μπροστά σε έναν αγώνα που και οι δύο εκλαμβάνουν ως υπαρξιακό: ο μεν Πούτιν για να ανακτήσει την ασφυκτική περικύκλωση της χώρας του από το ΝΑΤΟ, ο δε Ζέλνσκι για να υπερασπιστεί την ίδια την οντότητα της πατρίδας του ως βιώσιμος, κυρίαρχο κράτος. Οι δύο ηγέτες δεν παίζουν Monopoly, αλλά σκάκι, ένα παιχνίδι που δεν έχει ζάρια ή αγοραπωλησίες, αλλά στρατηγική και τακτική, άμυνα και επίθεση, θυσίες και συνδυασμούς, σε έναν αγώνα μέχρι τελικής πτώσης. Αυτή η αίσθηση της ιστορικής σύγκρουσης, ενός αγώνα του «ή όλοι ή τίποτα» που κυριαρχεί και στους

δύο γείτονες, αντικατοπτρίζεται στο ρωσικό φαντασιακό ενός νέου Μεγάλου Πατριωτικού Πολέμου «ενάντια στους Ουκρανούς ναζί», όπως και στο ουκρανικό του επαπειλούμενου «Νέου Holodomor», του μεγάλου λιμού του 1932-33, κατά την περίοδο της υποχρεωτικής коллекτιβοποίησης.

Οι άλλοι πόλεμοι

Υπό αυτό το πρίσμα, το ενδεχόμενο να έχει αίσια κατάληξη στο άμεσο μέλλον η μεσολάβηση Τραμπ στο Ουκρανικό διαγραφεται αβέβαιο. Αλλά και στα άλλα μέτωπα, η Pax Trumpiana εμφανίζεται ως απάτηλος αντικαταπριπισμός της ερήμου. Το Κονγκό και η Ρουάντα υπέγραψαν στις 27 Ιουνίου εκκεκρία στην Ουάσινγκτον, αλλά οι συγκρούσεις σύντομα ξανάρχισαν. Το ίδιο συνέβη με τον πόλεμο Ταϊλάνδης - Καμπότζης, δύο χωρών με ανοικτούς λογαριασμούς επτά αιώνων, που υπέγραψαν εκκεκρία παρόντος του Τραμπ στην Κουάλα Λουμπούρ της Μαλαισίας, στις 26 Οκτωβρίου για να ξαναρχίσουν τις εκτροπάρξεις στις αρχές Δεκεμβρίου. Όσο για τη Γάζα, οι φονικοί βομβαρδισμοί του Ισραήλ συνεχίζονται, απλώς σε μικρότερη κλίμακα, καθώς 391 Παλαιστίνιοι έχουν σκοτωθεί από την έναρξη εφαρμογής της εκκεκρίας.

Με αυτά τα δεδομένα, το Νομικό Ειρήνης μάλλον θα αποδειχθεί απρόσιτο για τον Τραμπ και το 2026. Ο Αμερικανός πρόεδρος μπορεί να παρηγορηθεί, πάντως, στην ιδέα ότι κέρδισε το FIFA Ειρήνης, ένα βραβείο που δημιουργήθηκε για χάρη του φέτος και δεν γνωρίζουμε αν θα απονεμηθεί ξανά στο μέλλον.

Real estate στη Γάζα

Τη στιγμή που οι Παλαιστίνιοι βιώνουν μια υπαρξιακή κρίση, ο Τραμπ βλέπει τη Γάζα σαν κελυπό του real estate και συγκατεί το τραστ GREAT, που θα αναλάβει να μοιράσει στις πολυεθνικές τη λεία της «ανοικτοδόμησης».

Από τα πετρέλαια της Βενεζουέλας μέχρι τα κρυπτονομίσματα

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΚΩΣΤΟΥΛΑ**

Από τα κοιτάσματα πετρελαίου της Βενεζουέλας έως τα κρυπτονομίσματα και τις επενδύσεις στον Περσικό Κόλπο, η δεύτερη προεδρική θητεία του Ντόναλντ Τραμπ σηματοδοτεί την ωμή άσκηση πίεσης με οδηγό την προσδοκία για την πρόσβαση σε φυσικούς πόρους και οικονομική μόχλευση, στη βάση μιας λογιστικής προσέγγισης κόστους - οφέλους.

«Μιλάμε για μια ευκαιρία 1,7 τρις. δολαρίων», έλεγε η Μαρία Κορίνα Ματσάδο, ηγετική μορφή της αντιπολίτευσης στη Βενεζουέλα και προσφάτως βραβευθείσα με το Νομπέλ Ειρήνης. Απευθυνόταν σε επιχειρηματικό και πολιτικό ακροατήριο στο Μαϊάμι. Ομολογουμένως η Βενεζουέλα δι-

αθέτει από τα μεγαλύτερα αποδεδειγμένα αποθέματα πετρελαιοῦ στον κόσμο και με μια ἄλλη ηγεσία θα μπορούσε να απελευθερώσει την ενεργειακή αλυσίδα της με απόφαση ὀφείλ για τις αμερικανικές εταιρείες.

Καλώς η κακός, η Βενεζουέλα θεωρείται στρατηγικής σημασίας τόσο για την ενεργειακή κυριαρχία των ΗΠΑ όσο και για τον αμερικανικό έλεγχο στο δυτικό ημισφαίριο, στο πλαίσιο των περιπόνητων πια δόγματος «Ντονρόδε».

Η Βενεζουέλα αποτελεί εξέλλου πεδίο ανταγωνισμού με την Κίνα, η οποία απορροφά σε μεγάλο βαθμό το πετρέλαιο της χώρας.

Η αλήθεια είναι ότι ο πρόεδρος Τραμπ ουδέποτε έκρυψε τη συναλλακτική φύση των γεωπολιτικών του προσέγγισης. Ουκ ολίγες

φορές έχει υπονοήσει ότι οι ΗΠΑ δικαιούνται την πρόσβαση στους φυσικούς πόρους άλλων χωρών –βλ. Μέση Ανατολή– ως αντάλλαγμα για τις στρατιωτικές επεμβάσεις τους.

Στο μεταξύ, η οικογένεια Τραμπ έχει σαφώς αναπτύξει ένα πλέγμα επιχειρηματικών δραστηριοτήτων χωρίς προηγούμενο για τα δεδομένα του Λευκού Οίκου. Κρυπτονομίσματα, επενδυτικά ταμεία, real estate και συμφωνίες με επενδυτικούς παράγοντες του εξωτερικού θολώνουν τις γραμμές που διαχωρίζουν την έννοια του ιδιωτικού οφέλους από την έννοια του δημόσιου αξιώματος.

Η εταιρεία κρυπτονομισμάτων World Liberty Financial, με πρωταγωνιστές τους γιους του Αμερικανού προέδρου, έχει λειτουργήσει

ως όχημα προσέλκυσης τεράστιων κεφαλαίων, κυρίως από το εξωτερικό. Από την Κίνα μέχρι τον Περσικό Κόλπο, επενδυτικοί κύκλοι εμφανίζονται εύλογα πρόθυμοι να τοποθετηθούν σε ψηφιακά assets που συνδέονται άμεσα με το όνομα Τραμπ, όταν μάλιστα η αμερικανική κυβέρνηση έχει προχωρήσει σε αταλάντευτα στη διαμόρφωση ενός θεσμικού πλαισίου εννοιού για την αγορά των κρυπτονομισμάτων, εξαλείφοντας ρυθμιστικά εμπόδια.

Σύμφωνα με το Reuters, οι Τραμπ δικαιούνται να λαμβάνουν εβδομήντα σεντς για κάθε δολάριο που συγκεντρώνεται από τις πωλήσεις token της World Liberty. Η αρχική ζήτηση φέρεται να ήταν χαμηλή, έως ότου εμφανίστηκε ένας σημαντικός αγοραστής, ο

Κινέζος δισεκατομμυριούχος Τζάστιν Σαν, ο οποίος επένδυσε 30 εκατ. δολάρια. Την ίδια περίοδο, η επιτροπή κεφαλαιαγοράς μήνυε τον Σαν και τις εταιρείες του για απάτη και άλλες παραβάσεις, τις οποίες έχει αρνηθεί.

Η επιχειρηματική δραστηριότητα της οικογένειας Τραμπ είναι, αν μη τι άλλο, πολυεθνική. Ο ίδιος ο πρόεδρος των ΗΠΑ είναι ο μεγαλύτερος μέτοχος της Trump Media & Technology Group, η οποία ανακοίνωσε αυτές τις μέρες συμφωνία με την TAE Technologies για τη συγχώνευση μετοχών αξίας άνω των 6 δις. δολαρίων, σε μια εξέλιξη που φαίνεται κακή να δώσει ώθηση στην επιχείρηση των Τραμπ, η οποία της οποίαν είχε υποχωρήσει σχεδόν 70% φέτος: στο

ακούσμα της είδησης σημειώθηκε άνοδος 25% στις προσυνεδριακές συναλλαγές. Μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Trump Media, και διαχειριστής των μετοχών της που βρίσκονται σε ένα trust, είναι ο μεγαλύτερος γιος του Αμερικανού προέδρου, Ντόναλντ Τζούνιορ. Η συμφωνία με την TAE Technologies, η οποία έχει λάβει οικονομική υποστήριξη από εταιρείες όπως η Google, η Chevron και η Goldman Sachs, δεν αποκλείεται να εγείρει και ζητήματα ανταγωνισμού, καθώς εμμέσως μια επιχείρηση που ανήκει στον Τραμπ θα διεκδικήσει από άλλη αμερική μερίδιο στις πτάς, από άλλες εταιρείες που έχουν επενδύσει στην τεχνητή νοημοσύνη και στην ενεργειακή διάσπαση του κλάδου.

Σκοτ Μόρισον, τέως πρωθυπουργός της Αυστραλίας

Αγνοήσαμε τα μηνύματα

Η κυβέρνηση δεν έδωσε σημασία στα κρούσματα αντισημιτισμού πριν από την επίθεση στην Μποντάι

Συνέντευξη στον **ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΣΙΚΙΑΔΗ**

Σοκαρισμένος και βαθιά προβληματισμένος δηλώνει στην «Κ» ο τέως πρωθυπουργός της Αυστραλίας και πρώην αρχηγός των Φιλελευθέρων, Σκοτ Μόρισον. Μία εβδομάδα μετά το τρομοκρατικό χτύπημα στην παραλία Μποντάι, με 16 νεκρούς και περισσότερους από 40 τραυματίες, η αυστραλιανή κοινωνία μετράει τις πληγές της και η ευθύνη βαρύνει την κυβέρνηση των Εργατικών, επειδή αγνόησε τις προειδοποιήσεις για την έξαρση του αντισημιτισμού.

– Σε πρόσφατη δήλωσή σας περιγράψατε την τρομοκρατική επίθεση στην παραλία Μποντάι ως μία από τις «πιο σκοτεινές ημέρες για την Αυστραλία». Πώς είναι η κατάσταση μετά την επίθεση;

– Η πρώτη μας αντίδραση ήταν το σοκ. Την επομένη αρχίσαμε να ακούμε ιστορίες απίστευτης γενναιότητας, θάρρους και συμπονίας, όπως για τον άνθρωπο που ακινητοποιήσε τον δράστη και τραυματίστηκε σοβαρά κατά την προσπάθειά του. Υπήρχε κύμα υποστήριξης και συμπάθειας προς την εβραϊκή κοινότητα. Οι άνθρωποι προσπαθούν να επεξεργαστούν όσα έχουν συμβεί, καθώς η Αυστραλία είναι μια ιδιαίτερα ειρηνική χώρα. Διαθέτουμε από τους αυστηρότερους νόμους για

την οπλοκατοχή στον κόσμο. Μετά την 7η Οκτωβρίου 2023 υπήρξε έξαρση του αντισημιτισμού. Παρότι δεν μπορεί να υπάρξει άμεση σύνδεση με την επίθεση, πολλοί θα την κάνουν, το κάνουν ήδη. Μέχρι σήμερα, η απάντηση του πρωθυπουργού σε όλα αυτά ήταν να επικεντρωθεί στον νόμο περί οπλοκατοχής. Όμως το όπλο που χρησιμοποιήθηκε την Κυριακή ήταν ο αντισημιτισμός. Αυτός είναι που πρέπει να αφοπλιστεί. Ολο αυτό το διάστημα, οι Εβραίοι της Αυστραλίας νιώθουν εγκαταλελειμμένοι.

– Πώς φτάσαμε στην επίθεση; – Τα αντισημιτικά επεισόδια στην Αυστραλία τα τελευταία δύο χρόνια είναι δεκαπλάσια. Μετά την 7η Οκτωβρίου έχει γιγαντωθεί ένα είδος αντι-σιωνιστικού και αντι-ισραηλινού αισθήματος, ενώ ταυτόχρονα υπάρχει μια κουλτούρα ανοχής στον αντισημιτισμό. Πάντα υπήρχαν περιστατικά αντισημιτισμού στην Αυστραλία, όμως ποτέ δεν έχω δει τόσο αυξημένα επίπεδα αντισημιτισμού στο Σίδνεϊ, όσο τα τελευταία δύο με τρία χρόνια. Μεγάλωσα δίπλα σε Εβραίους και δεν είχα βιώσει ποτέ κάτι παρόμοιο. Το αίσθημα φόβου και απομόνωσης τους είναι πρωτόγνωρο.

– Η ισραηλινή κυβέρνηση επέκρινε σφοδρά την κυβέρνηση των Εργατικών, επειδή είχε προ-

«Αν ήμουν ακόμη στην εξουσία, θα υποστηρίζαμε το Ισραήλ και δεν θα αναγνωρίζαμε παλαιστινιακό κράτος», λέει ο Σκοτ Μόρισον.

ειδοποιήσει εκ των προτέρων τις Αρχές για τις απειλές εις βάρος της εβραϊκής κοινότητας. Συμφωνείτε ότι η κυβέρνηση απέτυχε πλήρως;

– Ναι. Δεν θέλω να συγχέω τις απόψεις των ανθρώπων για τη συμπεριφορά του Ισραήλ με τον αντισημιτισμό, τα διαχωρίζω. Και πρέπει να επισημάνω ότι δεν έχουμε δει σε αυτή τη χώρα έκρηξη ανθρωπικών συναισθημάτων που να στρέφεται εναντίον ρωσικών επικειρήσεων ή της ρωσικής κοινότητας λόγω των ενεργειών του Βλαντιμίρ Πούτιν. Ωστόσο τίθεται ένα εύλογο ερώτημα: Γιατί οι ενέργειες του Ισραήλ έχουν οδηγήσει σε τόσο βίαιη ρητορική και σε βία εναντίον Εβραίων στην Αυστραλία, καθώς και σε πολλές άλλες χώ-

ρες; Σε πολλές περιπτώσεις, αυτό συνδέεται με τον αντισημιτισμό και ειδικότερα με τον ισλαμικό αντισημιτισμό.

– Επομένως, οι ενέργειες της κυβέρνησης σχετικά με την αναγνώριση ενός παλαιστινιακού κράτους και οι κατηγορίες εναντίον του Ισραηλινού πρωθυπουργού μπορεί να συνέβαλαν στην ενθάρρυνση των εξτρεμιστικών στοιχείων;

– Θα έλεγα ότι αυτή ήταν η ακούσια συνέπεια. Η κυβέρνηση μου ακολούθησε ακριβώς την αντίθετη πολιτική από τη σημερινή. Αν ήμουν ακόμη στην εξουσία, θα υποστηρίζαμε το Ισραήλ και δεν θα αναγνωρίζαμε παλαιστινιακό κράτος. Η παρούσα κυβέρνηση έχει ανατρέψει όλες αυτές τις θέσεις. Ετσι, όταν η κυβέρνηση δηλώνει τώρα ότι θέλει να εξαλείψει τον αντισημιτισμό, τα λόγια της εκλαμβάνονται από την εβραϊκή κοινότητα ως κενά, επειδή δεν έχει υπάρξει καμία ουσιαστική δράση για να τη στηρίξει. Έχουμε δει συναγωγές στη Μελβούρνη να καίγονται ενώ υπήρχαν άνθρωποι μέσα. Η Αυστραλία όμως υπήρξε στο παρελθόν καταφύγιο για επιζώντες του Ολοκαυτώματος και η «Λίστα του Σίντλερ» γράφτηκε από Αυστραλό.

– Ο νεαρός τρομοκράτης, ο γιος, ήταν μέλος ομάδας που έκανε

κήρυγμα στους δρόμους. Αρα η ριζοσπαστικοποίηση είναι παντού. Ανησυχείτε ότι υπό αυτές τις συνθήκες ενδέχεται να συμβούν νέα περιστατικά;

– Ναι, ανησυχώ και πάντα ανησυχούσα, κυρίως για την εγκύρια τρομοκρατία. Ο ηλικιωμένος δρόστης που σκοτώθηκε στον τόπο της επίθεσης είχε έρθει στην Αυστραλία στα τέλη της δεκαετίας του 1990 με φοιτητική βίβα από την Ινδία, ενώ ο γιος του γεννήθηκε εδώ. Ομάδες που αποκόπτονται από την υπόλοιπη κοινωνία μπορούν να γίνουν επικίνδυνες, όταν υιοθετούν ακραίες ιδεολογίες. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι κάτι τέτοιο συμβαίνει σε μεγάλα τμήματα της ισλαμικής κοινότητας στην Αυστραλία. Οι υπηρεσίες ασφαλείας και ενσωμάτωσης εργάζονται σκληρά για να αντιμετωπίσουν αυτό το πρόβλημα. Ωστόσο, τα γεγονότα της περασμένης Κυριακής δείχνουν ότι δεν έχουμε σημειώσει την πρόοδο που ελπίζαμε. Η ουσιαστική πρόκληση είναι η καταπολέμηση μιας κουλτούρας μίσους σε ορισμένες κοινότητες της Αυστραλίας. Επιπλέον, πρέπει να επανεξετάσουμε τη διαδικασία υποδοχής. Θα κλείσω με αυτό: Όσο ανησυχητική κι αν είναι η έξαρση του αντισημιτισμού, η Αυστραλία θα νικήσει. Το αποδεικνύει το γεγονός ότι ένας από τους ανθρώπους που εξουδετέρωσαν τον δράστη ήταν Σύρος, μουσουλμάνος.

Επιμνημόσυνη τελετή στη μνήμη των θυμάτων της επίθεσης στην παραλία Μποντάι, την Τρίτη. «Ποτέ δεν έχω δει τόσο αυξημένα επίπεδα αντισημιτισμού στο Σίδνεϊ, όσο τα τελευταία δύο με τρία χρόνια», επισημαίνει ο Σκοτ Μόρισον. «Το αίσθημα φόβου και απομόνωσής τους είναι πρωτόγνωρο», τονίζει.

Θα είχε συμβεί πριν από τη Γάζα;

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

«Δεν μας εξέπληξε καθόλου η επίθεση στην παραλία Μποντάι. Ειδικά στις πολιτείες της Νέας Νότιας Ουαλλίας (σ.σ.: όπου βρίσκεται το Σίδνεϊ) και της Βικτώριας η αστυνομία είναι πολύ περιορισμένη, τη στιγμή που ο αντισημιτισμός έχει γίνει πλέον mainstream. Τον συναντάς σε δείπνα φίλων, όπου το μίσος κατά των Εβραίων είναι περίπου νομιμοποιημένο. Αν κάποιος μιλήσει άσχημα για γκέι ή μαύρους, θα δεχθεί την κατακραυγή της ομήγυρης. Αν συμβεί το ίδιο εναντίον των Εβραίων, ουδείς αντιδρά. Είναι αποδεκτό», σημειώνει στην «Κ» ο αρχιραββίνος του Περθ, Ντάνιελ Λίμπερμαν.

Πρόκειται για απότοκο του πολέμου στη Γάζα; «Η αντιισραηλινή ρητορική είναι πρόσχημα, δεν είναι η αιτία», αναφέρει κατηγορηματικά, εξηγώντας ότι η Αυστραλία είναι μια ιδιαίτερος απομονωμένη χώρα, που δεν ασχολείται ιδιαίτερα με τη διεθνή πολιτική σκηνή. Κατά τον ραββίνο Λίμπερμαν, οι πηγές του αντισημιτισμού στην Αυστραλία είναι τρεις και δρουν ταυτόχρονα: «Οι ακραίοι μουσουλμάνοι, η Ακροαριστερά και η Ακροδεξιά». Στην παρατήρηση της «Κ»

ότι οι ακροδεξιοί στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ έχουν γίνει πιο ευαίσθητοι σε ζητήματα αντισημιτισμού λόγω της ισλαμοφοβίας, ο Λίμπερμαν εξηγεί ότι στην Αυστραλία οι ακροδεξιοί είναι «παλιός κοπής νεοναζί» και απέχουν πολύ από τον τραμπισμό.

Κατά τη γνώμη του η μεγαλύτερη ευθύνη για την επίθεση ανήκει στην κυβέρνηση και την αδράνειά της στις επανειλημμένες εκκλήσεις της εβραϊκής κοινότητας για πρόθετα μέτρα ασφαλείας και αλλαγή πλεύσης στο ζήτημα. «Την ημέρα της γιορτής στην Παραλία Μποντάι υπήρχαν μόνο δύο αστυνομικοί, οι οποίοι νοσηλεύονται αυτήν τη στιγμή σε κρίσιμη κατάσταση. Κι όμως οι οίονοι ήταν πάντα εκεί: ηρπολήσεις εβραϊκών επικειρήσεων και συναγωγών, σβάστικες και συνθήματα, ενώ ακόμη και την 9η Οκτωβρίου 2023, μετά τις επιθέσεις της Χαμάς, εκατοντάδες μαζεύτηκαν έξω από την όπερα του Σίδνεϊ φωνάζοντας “Εξαερώστε τους Εβραίους”». Τότε η κυβέρνηση ανέθεσε σε έναν ειδικό απεσταλμένο τη σύνταξη μιας έκθεσης για τον αντισημιτισμό και μόλις δημοσιοποιήθηκε, την αγνόησε επιδεικτικά».

Στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ ο

συσχετισμός με τον πόλεμο της Γάζας είναι πολύ πιο άμεσος. Κατά τη δολοφονία, φρέτος, δύο νέων υπαλλήλων της ισραηλινής πρεσβείας στο εβραϊκό μουσείο της Ουάσινγκτον, ο δράστης φώναζε «Λευτεριά στην Παλαιστίνη». Σύμφωνα με έκθεση της υπηρεσίας θεμελιωδών δικαιωμάτων

«Η λογοδοσία της ισραηλινής κυβέρνησης και η αντιμετώπιση του αντισημιτισμού δεν είναι αντικρουόμενοι στόχοι. Και οι δύο είναι αναγκαίοι».

της Ε.Ε. τα τελευταία δύο χρόνια οι αντισημιτικές δραστηριότητες στην Ευρώπη εκτινάχθηκαν κατά 400%.

Σε πρόσφατο άρθρο του στην online εφημερίδα Times of Israel ο Ζιλ Τουμπουλ κάνει λόγο για «ισραηλοποίηση» του αντισημιτισμού. «Το Ισραήλ γίνεται κάτι πολύ περισσότερο από ένα ακόμη κράτος που επιδέχεται κριτική: γίνεται

μια αφηρημένη ηθική έννοια, ένα σύμβολο και περιστασιακά ακόμη και μια εκδήλωση του κακού. Αυτή η μετατόπιση στο στίγμα είναι κεντρική. Κάποτε κατηγορούμενο για συνωμοσία, σκληρότητα ή επιβολή, το εβραϊκό κράτος τώρα συγκεντρώνει αυτές τις αναπαραστάσεις», επισημαίνει.

Επιθέσεις και βανδαλισμοί

«Από τη σφαγή της Χαμάς στις 7 Οκτωβρίου, έχουμε γίνει μάρτυρες μιας δραματικής και διαρκούς αύξησης των αντισημιτικών περιστατικών παγκοσμίως, συμπεριλαμβανομένων της Γερμανίας, όπου οι αριθμοί έχουν αυξηθεί με πρωτοφανή ρυθμό. Αυτή η έξαρση δεν περιορίζεται μόνο στη ρητορική, αλλά περιλαμβάνει απειλές, σωματικές επιθέσεις, βανδαλισμούς και εκφοβισμό εναντίον Εβραίων και εβραϊκών θεσμών. Η χρονική συγκυρία και η κλίμακα καθιστούν σαφές ότι αυτό το κύμα συνδέεται άμεσα με τα γεγονότα της 7ης Οκτωβρίου και τον επακόλουθο πόλεμο στη Γάζα», λέει στην «Κ» ο επιτετραμμένος της γερμανικής κυβέρνησης κατά του αντισημιτισμού στο Αμβούργο, Στέφαν Χένσελ. Ενδεικτικά του τοξικού κλίματος είναι η απόφαση

του να παραιτηθεί από το πόστο του στο τέλος του χρόνου.

Ο Χένσελ θεωρεί ότι «ένα κρίσιμο εργαλείο για τη διάκριση ανάμεσα στη θεμιτή κριτική και στον αντισημιτισμό είναι το λεγόμενο “τεστ των 3D” (σ.σ.: double standards, delegitimation, and dehumanisation), δηλαδή τα δύο μέτρα και σταθμά, η απονομιμοποίηση και η “απανθρωποποίηση”. Αν το Ισραήλ κρίνεται με κριτήρια που δεν εφαρμόζονται σε κανένα άλλο κράτος, αν τίθεται υπό αμφισβήτηση το δικαίωμά του να υπάρχει ή αν οι Ισραηλινοί ή οι Εβραίοι παρουσιάζονται με “απανθρωποποιητικούς” όρους, τότε η κριτική έχει περάσει τα όρια και έχει μετατραπεί σε αντισημιτισμό. Αυτό το πλαίσιο επιτρέπει σθεναρά, ακόμη και σκληρά, κριτική στις πράξεις του Νετανιάχου χωρίς να τις δικαιολογεί ή να τις θέτει υπεράνω ελέγχου, ενώ ταυτόχρονα προστατεύει από αντισημιτικά αφηγήματα που εργαλειοποιούν τη σύγκρουση για να στοχοποιήσουν τους Εβραίους ως τέτοιους. Η λογοδοσία της ισραηλινής κυβέρνησης και η αντιμετώπιση του αντισημιτισμού δεν είναι αντικρουόμενοι στόχοι. Και οι δύο είναι αναγκαίοι και οι δύο προϋποθέτουν τη διατήρηση σα-

φών αναλυτικών και ηθικών διακρίσεων».

Ισως τελικά τη μεγαλύτερη ζημιά την κάνουν οι βεβαιότητες στο σημερινό ρευστό περιβάλλον, όπως είχε επισημάνει πριν από λίγες εβδομάδες ο ιστορικός Μαρκ Μαζάουερ σε συνέντευξη του στον Ηλία Μαγκλίνη στην «Κ» με αφορμή την έκδοση του βιβλίου του για τον αντισημιτισμό (εκδ. Αλεξάνδρεια, 2025): «Τα τελευταία χρόνια, και ιδιαίτερα μετά τα γεγονότα της 7ης Οκτωβρίου 2023, οι λέξεις φορτίστηκαν με ιδιαίτερο βάρος. Πολλοί υπαγόρευαν ποιες λέξεις έπρεπε να χρησιμοποιήσει κανείς και αντίστροφα ποιες απαγορεύονταν ακόμη και να προφέρει. Μία από αυτές ήταν ο “αντισημιτισμός”. Υπήρχε και υπάρχει τώρα προφανώς τεράστια σύγχυση γύρω από το τι σημαίνει. Είναι ο αντισημιτισμός μια εθνοτική προκατάληψη; Είναι κάποιο είδος κριτικής προς το Ισραήλ; Είναι όλα αυτά μαζί; Μπορεί κάποιος να διαχωρίσει; Σήμερα ελάχιστοι μπορούν να απαντήσουν με βεβαιότητα σε αυτές τις ερωτήσεις και όσοι το κάνουν με αυτοπεποίθηση ή απερισκεψία είναι συνήθως εκείνοι που προκαλούν τη ζημιά».

Οι «Έλληνες» του Κυπέλλου Εθνών Αφρικής

- 1

Αγιούμπ Ελ Κααμπί (Ολυμπιακός) - Μαρόκο
Μαζί με τον Εν Νεσίρι της Φενέρ θα ηγηθούν της επίθεσης. Οι διοργανωτές περιμένουν πολλά από τον «ερυθρόλευκο» όσο στο σκοράρισμα, σε ένα τουρνουά που δεν τα έχει ακόμη καταφέρει.
(4η διοργάνωση, 7 συμμετοχές - 0 γκολ)
- 2

Αλμπάν Λαφόν (Παναθηναϊκός) - Ακτή Ελεφαντοστού
Ο 26χρονος τερματοφύλακας επιβραβεύτηκε για την καλή του φρενιτή παρουσία με τον Παναθηναϊκό. Πιθανότατα θα είναι η δεύτερη λύση πίσω από τον Γιάχια Φοφρανά.
(1η διοργάνωση)
- 3

Σίριλ Ντέσερς (Παναθηναϊκός) - Νιγηρία
Στο προηγούμενο τουρνουά δεν αγωνίστηκε σε κανένα ματς στην πορεία των «αστών» μέχρι τον τελικό. Με Οσίμεν, Ονουάτσου και Ανταμς στην επίθεση, ο συναγωνισμός θα είναι πάλι μεγάλος.
(2η διοργάνωση)
- 4

Μπρούνο Ονιεμαέτσι (Ολυμπιακός) - Νιγηρία
Όπως και ο Ντέσερς, ο 26χρονος μπακ δεν είχε αγωνιστεί στη διοργάνωση του 2024. Θα διεκδικήσει με αδιώξεις τη θέση στα αριστερά.
(2η διοργάνωση)

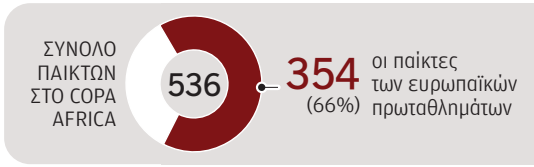

- 5

Σαμουέλ Μουτουσαμί (Ατρόμπος) - Κονγκό
Βασικό στέλεχος στα χαφ της ομάδας του Κονγκό, ο γεννημένος στα Παρίσι 29χρονος ποδοσφαιριστής μετρά συνολικά 52 συμμετοχές με την εθνική του.
(2η διοργάνωση, 7 συμμετοχές, 0 γκολ)
- 6

Νούριο Φορτούνα (Βόλος) - Ανγκόλα
Ο 30χρονος αριστερός μπακ έχει καθιερωθεί στο βασικό σχήμα της Ανγκόλας από την οποία απουσιάζει ο Ζίβι της ΑΕΚ λόγω τραυματισμού.
(2η διοργάνωση, 2 συμμετοχές, 0 γκολ)
- 7

Ζοσέτε Μιράντα (Καλαμάτα) - Ισημερινή Γουινέα
Μπορεί να αγωνίζεται στη Super League 2, όμως ο 27χρονος εξτρέμ στην εθνική του είναι από τα βασικά στελέχη και θα πάρει μέρος στο τρίτο Copa Africa της καριέρας του.
(3η διοργάνωση, 6 συμμετοχές, 1 γκολ)

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

21/12 έως 18/1

Χώρα

Μαρόκο

(Πόλεις: Αγκαντίρ, Καζαμπλάνκα, Φεζ, Μαρακές, Ραμπάτ, Ταγγέρη)

24 ομάδες

Τα φαβορί για τις στοιχηματικές: Μαρόκο **(3,75)**, Αίγυπτος **(6,50)**, Σενεγάλη **(7,00)**, Αλγερία **(7,00)**, Νιγηρία **(10,00)**

ΤΑ ΑΣΤΕΡΙΑ

Ακράφ Χακίμι
(Μαρόκο - Παρί Σεν Ζερμέν)

Βίκτορ Οσίμεν
(Νιγηρία - Γαλατασαράι)

Μπράιαν Μπουέμο
(Καμερούν - Μάντ. Γιουνάιτεντ)

Ομάρ Μαρμούς
(Αίγυπτος - Μάντσεστερ Σίτι)

Κάρλος Μπαλεμπά
(Καμερούν - Μπράιτον)

Η αγωνία των Ευρωπαίων

Οι ευρωπαϊκοί σύλλογοι θέλουν μεν την προβολή των παικτών τους στο διεθνές στερέωμα, ωστόσο προτιμούν την κατά το δυνατόν ταχύτερη επιστροφή τους.

Πρόβα για το Μουντιάλ

Η διοργάνωση, που ολοκληρώνεται στις 18 Ιανουαρίου, είναι επίσης μια σπουδαία ευκαιρία προετοιμασίας για το Μουντιάλ για όσες ομάδες έχουν προκριθεί.

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**

Μέχρι πέρυσι οι ποδοσφαιρόφιλοι εντός και εκτός συνόρων είχαν για... αποκούμπι κατά τη διάρκεια των γιορτών Χριστουγέννων και Πρωτοχρονιάς —εκεί όπου υπάρχει και περισσότερος ελεύθερος χρόνος— το πυκνό αγωνιστικό πρόγραμμα της Premier League. Και πάνω που οι Αγγλοι αποφάσισαν να χαλαρώσουν λίγο το πρόγραμμά τους (με έξτρα αγωνιστική μόνο για την Πρωτοχρονιά), έρχεται από σήμερα και για σχεδόν ένα μήνα το Κύπελλο Εθνών Αφρικής να πλημμυρίσει δράση τις οθόνες μας, αλλά και πονοκεφάλους τους ευρωπαϊκούς συλλόγους, που χάνουν εκατοντάδες παίκτες για έως και πέντε εβδομάδες. Ανάμεσά τους και μεγάλοι ελληνικοί σύλλογοι. Το φετινό πρωτάθλημα των εθνικών ομάδων της Αφρικής φιλοξενείται στο Μαρόκο, το οποίο —ταλαιπωρημένο προσφάτως από πολύνεκρες πλημμύρες στα δυτικά του— ανοίγει απόψε την αυλαία της διοργάνωσης υποδεχόμενο τις Κομόρες Νήσους.

Αρχικά επρόκειτο να φιλοξενήσει τη διοργάνωση η Γουινέα, αλλά αποσύρθηκε δηλώνοντας αδυναμία, και σε νέα διαδικασία ανάθεσης πρόπερσι επικράτησε το Μαρόκο. Επίσης, αρχικά επρόκειτο η διοργάνωση να γίνει φέτος το καλοκαίρι, αλλά η διεξαγωγή του Παγκοσμίου Κυπέλλου Συλλόγων της FIFA στις ΗΠΑ υποχρέωσε σε αλλαγή σχεδίων την αφρικανική συνομοσπονδία (CAF).

Το φετινό Κύπελλο Εθνών, που ολοκληρώνεται με τον τελικό στις 18 Ιανουαρίου, με αγώνες ακόμη και παραμονή Πρωτοχρονιάς, είναι επίσης μια σπουδαία ευκαιρία προετοιμασίας για το Μουντιάλ για όσες ομάδες έχουν προκριθεί και στο τουρνουά του ερχόμενου καλοκαιριού, αλλά και ευκαιρία εξιλέωσης για όσες αποκλείστηκαν. Ειδικά για τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, που έχει να δώσει υπαράξ πρόκρισης για το

Μουντιάλ τον Μάρτιο, πρόκειται για πρόβα τζενεράλε.

Χωρίς μεγάλο φαβορί

Η 35η έκδοση του Κυπέλλου Εθνών Αφρικής, με 24 ομάδες, δεν έχει το μεγάλο φαβορί, αλλά συνήθως όσα διεξάγονται στις αραβόφωνες χώρες του αφρικανικού Βορρά έχουν ως επικρατέστερες τις ομάδες του Μαγκρέμπ και την Αίγυπτο.

Το Μαρόκο, με τους Αγιούμπ Ελ Κααμπί και Αζεντίν Ουνάι στο ρόστερ, φαντάζει ως το πρώτο φαβορί, και λόγω έδρας αλλά και χάρη στη σπουδαία πορεία που είχε έως και τα ημιτελικά στο προτριετίας Παγκόσμιο Κύπελλο στο Κατάρ.

Σύμφωνα με τον υπερυπολογιστή της Orta έχει 19,1% πιθανότητες να πάρει το τρόπαιο, και ακολουθεί η πολυνίκης του θεσμού (με επτά κατακτήσεις) Αίγυπτος του Μοχάμεντ Σαλάχ με 12,4%. Στα φαβορί συγκαταλέγονται και η Σενεγάλη (12,3% πιθανότητες) και η Αλγερία (12%).

Στις προηγούμενες 34 διοργανώσεις, και πέρα από τις επτά κατακτήσεις της Αιγύπτου, έχουν λάβει κυρίως οι χώρες της Κεντρικής Αφρικής. Ετσι, δεύτερο σε τρόπαια είναι το Καμερούν με

πέντε, και ακολουθούν η Γκάνα με τέσσερα και η Νιγηρία με την Ακτή Ελεφαντοστού που έχουν από τρία.

Φέτος οι Μαροκινοί, που έχουν να κατακτήσουν το τρόπαιο εδώ και σχεδόν μισό αιώνα (το 1976 κέρδισαν το μοναδικό τους), υποσχονται και εκπληκτική ατμόσφαιρα στις εξέδρες, ειδικά στα δικά τους ματς — όποιος έχει παρακολουθήσει αγώνες των μεγάλων ομάδων της Καζαμπλάνκα θα είναι ειλικρινής αν πει ότι κοιτούσε περισσότερο τις κερκίδες παρά τα παιχνίδια...

Και στο χορτάρι όμως η φετινή διοργάνωση υπόσχεται πολύ χρώμα, απρόβλεπτη δράση, αμέτρητα σουτ εκτός περιοχής, που είναι το κεντρικό χαρακτηριστικό του αφρικανικού ποδοσφαίρου, και πλούσια λάμψη αστεριών: δεν είναι μόνον ο Σαλάχ, αλλά και οι Βίκτορ Οσίμεν και Αντεμόλα Λούκμαν της Νιγηρίας, οι Μπραχίμ Ντίαζ και Ασράφ Χακίμι του Μαρόκου, ο Σαντίο Μανέ της Σενεγάλης, ο Πιερ-Εμερίκ Ομπαμεγιάνγκ της Γκαμπόν, ο Ριγιάντ Μακρέζ της Αλγερίας, ο Αμάντ Ντιαλό της κατόχου του τίτλου Ακτής Ελεφαντοστού, και πολλοί ακόμη. Όσο για τους παίκτες που αναμένεται να κάνουν

εντύπωση, αν και λιγότερο διασημοί, αυτοί περιλαμβάνουν τον Νοά Σαντίκι του Κονγκό, τον Λαμίν Καμαρά της Σενεγάλης, τον Εμπεκεζέλι Εμποκάζι της Νότιας Αφρικής, τον Γιαν Ντιμοαντέ της Ακτής Ελεφαντοστού, τον Μοχάμεντ Αμουρά της Αλγερίας και τον 19χρονο Κριστιάν Κοφάνε του Καμερούν.

Η φάση των ομίλων διεξάγεται σε έξι γκρουπ των τεσσάρων, με πρόκριση στη φάση των «16» για τις δύο πρώτες και τις τέσσερις καλύτερες τρίτες των ομίλων.

Ποδαρικό με νοκ άουτ

Η πρώτη φάση ολοκληρώνεται στις 31 Δεκεμβρίου και με το νέο έτος (στις 3 Ιανουαρίου) αρχίζουν τα νοκ άουτ, με τους ελληνικούς και τους ευρωπαϊκούς συλλόγους να θέλουν μεν την προβολή των αστεριών τους στο διεθνές στερέωμα, αλλά και να εύχονται την ταχεία επιστροφή των παικτών τους, που περνάει από τον... ταχύ αποκλεισμό των ομάδων τους.

Η αλήθεια είναι ότι η διοργάνωση του φετινού Κυπέλλου Εθνών μέσα στις γιορτές, όταν πολλά εθνικά πρωταθλήματα διεκδικούνται, περιορίζει κάπως την απώλεια για τους ευρωπαϊκούς συλλόγους, στους οποίους αγω-

νίζονται περίπου δύο στους τρεις από τους παίκτες που θα βρεθούν για το τουρνουά στο Μαρόκο.

Άλλες χρονιές η ανά διετία διοργάνωση άρχιζε Ιανουάριο και τελείωνε Φεβρουάριο, αλλά και πάλι φέτος μοιάζει να «κόβει στη μέση» τη σεζόν, τόσο για τους παίκτες όσο και για τους συλλόγους τους.

Ετσι, πάνω που κάποιοι παίκτες, όπως στην Ελλάδα οι Αλμπάν Λαφόντ και Σίριλ Ντέσερς του Παναθηναϊκού και ο Νούριο Φορτούνα του Βόλου, είχαν αρχίσει να βρίσκουν ρυθμό, τώρα είναι στο Μαρόκο με τις εθνικές ομάδες τους.

Ο δε Σαλάχ είναι άγνωστο αν θα επιστρέψει στη Λίβερπουλ ή θα σαλπάρει προς Σαουδική Αραβία μετά το τουρνουά, καθώς η φάση των νοκ άουτ θα διεξαχθεί εν μέσω μεταγραφικής περιόδου, άρα σίγουρα κάποιοι παίκτες έφυγαν ως ποδοσφαιριστές μιας ομάδας τον Δεκέμβριο από την Ευρώπη και θα επιστρέψουν ως παίκτες άλλης — ειδικά όσοι θα έχουν κάνει το... ποδοσφαιρικό ζεπέταγμα τους σε κάποια από τις έξι πόλεις και τα εννέα γήπεδα του Μαρόκου που θα φιλοξενήσουν τους αγώνες.

Επιπλέον, τώρα που το Champions League και το Europa League έχουν δύο αγωνιστικές εντός του Ιανουαρίου, οι σύλλογοι που συμμετέχουν θα έχουν σοβαρότερο πρόβλημα εφόσον απουσιάζουν παίκτες τους.

Από απόψε θα αρχίσει να βρυχάται λοιπόν ο... «Ασαντ», το λιοντάρι που είναι η μασκότ της διοργάνωσης, έως και τέσσερις Κυριακές αργότερα, στον τελικό που θα διεξαχθεί στο Ραμπάτ, στο 68.700 θέσεων επιθλητικό γήπεδο «Πρίγκιπας Μουλάι Αμπντέλα».

Ο, τι και αν γίνει πάντως, οι Έλληνες φιλάθλοι θα έχουν την ευκαιρία να το παρακολουθήσουμε απευθείας, αφού φέτος η κρατική τηλεόραση ανέλαβε να μεταδώσει και τα 52 ματς της διοργάνωσης.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Μία (ακόμη) αλλαγή προπονητή...

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΔΗ**

τη θέση στη βαθμολογία και γενικότερα την αγωνιστική εικόνα του φετινού Απόλλωνα, με (αξιόπιστο) δείγμα ενός γύρου, το πρόσημο δεν μπορεί να είναι θετικό. Θέμα συζήτησης αν θα έπρεπε να δοθεί περισσότερος χρόνος στον Σωφρόνη Αυγουστή, με βάση και το γεγονός της συμφωνίας για τριετές συμβόλαιο, η ουσία, ωστόσο, δεν έχει να κάνει απλώς με μια (ακόμη) αλλαγή προπονητή, από τις πολλές των τελευταίων χρόνων στον Απόλλωνα. Το θέμα έχει να κάνει με την αντίληψη του κύριου Ερνάν Λοσάδα είναι ο δέκατος προπονητής που δοκιμάζει την τύχη του, από το καλοκαίρι του 2022.

As αποδεχθούμε, πως με βάση τα κριτήρια αξιολόγησης του

Σωφρόνη Αυγουστή, σωστά η διοίκηση Νίκου Κίρζη αποφάσισε τη διακοπή του συμβολαίου του, λίγο πριν συμπληρωθεί ένας χρόνος συνεργασίας των δύο πλευρών. Σ' ένα τέτοιο ενδεχόμενο, παράλληλα τίθεται ξεκάθαρο θέμα τρόπου λειτουργίας και λήψης αποφάσεων στην ποδοσφαιρική εταιρεία του Απόλλωνα. Τίθεται πέραν πάσης αμφιβολίας θέμα και κυρίως αμφισβήτηση, γι' αυτούς που λαμβάνουν τις σημαντικές αποφάσεις. Γιατί είχαν προηγηθεί πολλές άλλες αποδεσμεύσεις προπονητών και εκ του αποτελέσματος, λανθασμένες αποφάσεις ως προς τους αντικαταστάτες τους. Γιατί το πήγαινε-έλα προπονητών, τα τελευταία χρόνια στον Απόλλωνα, εξελίσσεται από συχνό σε μόνιμο φαινόμενο. Σύμπτωση που επαναλαμβάνεται και δεν είναι πλέον σύμπτωση αλλά ξεκάθαρο συμπέρασμα ως προς την αδυναμία όλων όσοι καθορίζουν με τις απόψεις και πολύ περισσότερο τις αποφάσεις τους την πορεία της ομάδας τα τελευταία χρόνια, μια πορεία μακριά

από τις διακρίσεις. Συμπέρασμα που δεν αλλάζει, έστω και αν δεν αμφισβητείται η καλή πρόθεση, η αφοσίωση και το ενδιαφέρον όλων αυτών για το καλό της ομάδας ή ακόμη και η οικονομική συνεισφορά τους.

Η ευθύνη βαραιίνει αποκλειστικά τον Νίκο Κίρζη και τη διοίκσή του, κυρίως γιατί είναι ο μόνος που μπορεί να αλλάξει την κατάσταση. Πρώτα και κύρια ο διοικητικός ηγέτης του Απόλλωνα θα πρέπει να αποδεχθεί πως αυτοί τους οποίους εμπιστεύεται τα τελευταία χρόνια δεν τον έχουν δικαιώσει. Να αποδεχθεί πως στη σύγχρονη εποχή του ποδοσφαίρου δεν μετρούν ούτε φίλεις, ούτε συνεργασίες χρόνων και βέβαια ούτε συναισθηματισμοί.

Πολύ περισσότερο στην Ευρώπη, αλλά τα τελευταία χρόνια και σε κάποιες ομάδες στην Κύπρο, τα παραδείγματα υπάρχουν, ως προς το σύγχρονο και αναγκαίο μοντέλο λειτουργίας και διαχείρισης. Καιρός και για τον Απόλλωνα να γυρίσει σελίδα, έστω με καθυστέρηση...

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

στην Κύπρο είμαστε. Τα γεγονότα βουλιάζουν στη λήθη... λίγοι είναι αυτοί που ενδιαφέρονται για τη σημασία τους, πολύ λιγότεροι για τη συνοχή τους. Επί τούτου, η πλειοψηφία των μελών της κυπριακής κοινωνίας, διατηρεί μονίμως την αυταπάτη ότι βρίσκεται συνεχώς ενώπιον αναπάντεχων εξελίξεων. Ομοίως και ο εγχώριος ποδοσφαιρικός κόσμος. Ξαφνιάστηκαν οι περισσότεροι, ακούγοντας ότι η αστυνομία ζητούσε διά επιστολής από την ΚΟΠ, να τιμωρηθούν οι ΑΕΛ και Απόλλωνας, ούτως ώστε η τιμωρία να λειτουργήσει παραδειγματικά και ως αποτροπή του μπιμπτισμού σε άλλους αγώνες.

Προφανώς ξέχασαν όταν πριν έναν και πλέον χρόνο, το υπουργείο Δικαιοσύνης αντιμαχόταν με την τότε ηγεσία Κούμα, διεκδικώντας περισσότερα εξουσία, σε θέματα που αφορούν αμιγώς το ποδοσφαιρικό κομμάτι. Αγνοούν ή δεν θυμούνται ότι

Προφητεία...

ο τότε υπουργός, επικαλούμενος τη νομοθεσία του 2008, ζητούσε όπως η αστυνομία αυξήσει τη δικαιοδοσία της, σε θέματα που σχετίζονται με την ώρα διεξαγωγής των αγώνων, το αν οι φιλοξενούμενοι έχουν το δικαίωμα παρουσίας των οπαδών τους, πότε θα παλουνται εισιτήρια και πότε όχι... και άλλων σοβαρών θεμάτων που εμπίπτουν άμεσα στα της διεξαγωγής του πρωταθλήματος.

Ενάμιση περίπου χρόνο μετά, διαπιστώνουμε μετά ευκολίας, ότι η Ομοσπονδία με αποδυναμωμένα λόγω χρεών σωματεία και χωρίς ενιαία θέση έναντι των προβλημάτων, έχει πλήρως πτυπθεί από την αστυνομία και το υπουργείο Δικαιοσύνης, επιτρέποντας να παρεμβούν μέχρι και στο δικαιοδοτικό της όργανο.

Δεν είναι τυχαία που ακόμη και τα άτομα της ΚΟΠ, στο ερώτημα της ΑΕΛ, γιατί τους επιβλήθηκε η τιμωρία των κλεισμένων, από τη στιγμή που σ' ανάλογες περιπτώσεις της φετινής χρονιάς η ποινή αρκέστηκε στο πρόστιμο, παρέπεμπαν στην επιστολή που στάλθη-

κε από την αστυνομία, λίγες μέρες πριν εκδικαστεί η υπόθεσή τους στον αθλητικό δικαστή! Η αστυνομία και το υπουργείο Δικαιοσύνης, έχοντας κιόλας στα σκαριά την ψήφιση του νομοσχεδίου που θα θεσμοποιήσει την ισχύ της στα του ποδοσφαίρου, ξεκίνησε ήδη να υποδύεται τον δικαστή, τον διοργανωτή ίσως και τον διαιτητή των ποδοσφαιρικών αγώνων.

Τα σωματεία μας και η ΚΟΠ, απλώς αδυνατούν να σηκώσουν το κεφάλι.

Οι εξελίξεις δεν είναι φυσικά ουρανοκατέβτες. Ούτε και αποτέλεσμα θείας έμπνευσης. Άμα όμως κάποιοι εμμένουν στα μεταφυσικά, τότε να τους παραθέσουμε μια «προφητεία» που δόθηκε τον προπερασμένο Ιούλιο, από τον τότε υπουργό Δικαιοσύνης, Χατζιώτη, μήπως και κατανοήσουν τη νέα πραγματικότητα:

«Η αστυνομία θ' ασκεί τα καθήκοντά της μέσα στα πλαίσια της αναλογικότητας και της λογικής σε κάθε περίπτωση, αναλόγως του κάθε αγώνα και αναλόγως της συμπεριφοράς γενικότερα».

Μεταβολές εβδομάδας		Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100	Πετρέλαιο	€/ \$
	Χ.Α.Κ. -0,58%							
		Χ.Α. -0,39%	-0,55%	0,36%	-2,61%	-0,39%	1,39%	-2,47%
								-0,18%

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤ. ΣΤΑΥΡΙΝΟΥ

Αλλάζει η αγορά ηλεκτρισμού, τα οφέλη αργούν

Ο εκτελεστικός διευθυντής του Διαχειριστή Συστήματος Μεταφοράς Κύπρου (ΔΣΜΚ) Σταύρος Σταυρινός αναλύει στην «Κ» τις εξελίξεις στο ενεργειακό τοπίο. Η κυριότερη πρόκληση που αντιμετωπίζει ο τομέας της ενέργειας στην Κύπρο είναι η αβεβαιότητα του χρόνου υλοποίησης των δύο μεγάλων ενεργειακών έργων, δηλαδή, της άφιξης του φυσικού αερίου για ηλεκτροπαραγωγή και της ηλεκτρικής διασύνδεσης. **Σελ. 4**

REAL ESTATE

Εσπασαν τα ρεκόρ οι Ισραηλινοί επενδυτές

Τον «πρωταγωνιστικό ρόλο» μεταξύ των ξένων αγοραστών ακινήτων στην Αττική και στη Θεσσαλονίκη έχουν οι αγοραστές από το Ισραήλ. Σύμφωνα με έρευνα οι επενδυτές από το Ισραήλ στράφηκαν στην ελληνική αγορά για να προστατέψουν την περιουσία τους έναντι της γεωπολιτικής αστάθειας και της πολεμικής σύρραξης στη Γάζα. **Σελ.12**

Τι προνοεί η σύμβαση ΕΤΥΚ – Τραπεζών

Η συμφωνία παρουσιάζεται πρώτη φορά από την «Κ» πριν την ψήφισή της από τα μέλη την Τρίτη

Μετά από διαβουλεύσεις, τράπεζες και ΕΤΥΚ κατέληξαν σε οριστική συμφωνία για τη συλλογική σύμβαση 2023–2027, ανοίγοντας τον δρόμο για την έγκρισή της από τα μέλη την προσεχή Τρίτη. Η

«Κ» παρουσιάζει πρώτη το πλήρες περιεχόμενο της συμφωνίας, που θεωρείται κομβικής σημασίας για τη διασφάλιση εργασιακής ειρήνης και προβλεψιμότητας τουλάχιστον για μέχρι το 2027. Η συλ-

λογική σύμβαση καλύπτει το σύνολο του προσωπικού των τραπεζών μελών του ΚΕΣΤ και περιλαμβάνει μισθολογικές αυξήσεις, μπόνους συνολικού ύψους 4.500 ευρώ για τα αποτελέσματα των ετών

2024–2026, καθώς και ετήσιες προσαυξήσεις στον βασικό μισθό.

Επίσης, προβλέπεται αύξηση των ημερών αδείας κατά έξι για όλα τα μέλη του προσωπικού από 1/1/2026 και

βελτιώσεις στα δάνεια, στεγαστικά, φοιτητικά και για γάμο. Η συμφωνία εξασφαλίζει σταθερότητα, θεσμική πρόβλεψη και αναβάθμιση των όρων απασχόλησης των τραπεζοϋπαλλήλων. **Σελ. 6**

Η Ε.Ε. αμβλύνει τους στόχους της για την ηλεκτροκίνηση

Υπό τις συστηματικές πιέσεις των αυτοκινητοβιομηχανιών, των Stellantis NV, Mercedes-Benz, Volkswagen AG και BMW AG, αλλά και των δύο ευρωπαϊκών χωρών με τις μεγάλες αυτοκινητοβιομηχανίες, της Γερμανίας και της Ιταλίας, η Ε.Ε. ανακαρούει πρύμναν και αμβλύνει αισθητά τους στόχους της σε ό,τι αφορά την ηλεκτροκίνηση και την απαγόρευση των οχημάτων εσωτερικής καύσης. Αναβάλλει για αργότερα την απαγόρευση στις πωλήσεις οχημάτων εσωτερικής καύσης που έως τώρα επρόκειτο να ισχύσει από το 2035 και μετά. **Σελ. 10**

ALPHA BANK

Deal με Universal και Altius

Η συμφωνία Alpha Bank–Universal Life–Altius Insurance αλλάζει τις ισορροπίες στην κυπριακή ασφαλιστική αγορά, ενισχύει το bancassurance και εντάσσεται στη στρατηγική της Unicredit για την Alpha Bank Κύπρου. **Σελ. 5**

ΑΥΞΗΣΗ ΤΙΜΩΝ

Σε δύσκολη θέση τα ελληνικά νοικοκυριά

Συρρίκνωση της πραγματικής αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών στην Ελλάδα προκαλεί η δραματική αύξηση των τιμών την τελευταία τριετία, αύξηση μάλιστα που όσον αφορά τα τρόφιμα, ήταν μεγαλύτερη σε σύγκριση με την Ευρώζων. **Σελ.7**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	2,99%	-0,02%
Γερμανία	2,85%	-0,01%
Γαλλία	3,61%	0,03%
Ιταλία	3,54%	-0,02%
Ισπανία	3,28%	-0,03%
Ιρλανδία	3,07%	0,03%
Ελλάδα	3,42%	-0,05%
Ην. Βασίλειο	4,54%	0,02%

Βαθμολογία από Οίκους Αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	A	Σταθερή
Fitch	A-	Θετική
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A-	Θετική
Scope Ratings	A-	Σταθερή

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ και ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ

Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή

Η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή, γνωστή ως «COP 30», που πραγματοποιήθηκε πρόσφατα στη Βραζιλία, υπήρξε σημαδιακή. Ήταν η δέκατη μετά τη Διάσκεψη του Παρισιού, στο πλαίσιο της οποίας επιτεύχθηκε η δεσμευτική συμφωνία για περιορισμό της ανόδου της μέσης θερμοκρασίας κάτω από 2 βαθμούς, και ήταν η πρώτη φορά που οι ΗΠΑ απουσίαζαν.

Η πρόσδος στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής είναι περιορισμένη. Αφενός, η διεύθυνση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) υπήρξε θεαματική: οι τιμές, ιδιαίτερα της ηλιακής ενέργειας, μειώθηκαν κατακόρυφα, ενώ σημειώθηκε ουσιαστική πρόσδος στην αποθήκευση ενέργειας, ζήτημα καίριας σημασίας για την ανάπτυξη των ΑΠΕ. Αφετέρου, το πολιτικό περιβάλλον έχει καταστεί λιγότερο

υποστηρικτικό. Σημαντικές χώρες, με προεξάρχουσα τις ΗΠΑ, εγκατέλειψαν τη Συμφωνία του Παρισιού, ενώ στο πλαίσιο της Ε.Ε. οι δεσμεύσεις για μείωση των ρύπων και η απαγόρευση από το 2035 της πώλησης νέων αυτοκινήτων με κινητήρες καύσης έχουν καταστεί λιγότερο αισιόδοξες.

Συγκεκριμένα, για τον στόχο μείωσης εκπομπών το 2040, όπου η μείωση κατά 90% παραμένει σταθερή, προστέθηκαν μηχανισμοί ευελιξίας που καθιστούν τον στόχο λιγότερο φιλόδοξο. Παράλληλα, αναμένεται λήψη απόφασης από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δεν θα προνοεί πλήρη κατάργηση της πώλησης νέων αυτοκινήτων, εξέλιξη που θα οδηγήσει σε επιβράδυνση της προσαρμογής της αυτοκινητοβιομηχανίας.

Γενικά, υφίσταται διλημμα

μεταξύ των υψηλών επενδύσεων και του μεταβατικού κόστους για επιχειρήσεις και νοικοκυριά, και των μακροχρόνιων ωφελημάτων που συνεπάγεται η πράσινη μετάβαση, περιλαμβανομένης της διασφάλισης επαρκούς ενέργειας σε χαμηλές τιμές.

Τα αποτελέσματα της Διάσκεψης κρίνονται πενιχρά. Οι βασικοί στόχοι που τέθηκαν –ο περιορισμός της ανόδου της θερμοκρασίας κάτω από τους 2 βαθμούς και η διασφάλιση επαρκούς χρηματοδότησης της μετάβασης προς κλιματική ουδετερότητα– δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα και η υλοποίησή τους είναι αβέβαιη. Συναφώς, τονίζεται ότι ακόμη και εάν υλοποιηθούν οι υφιστάμενες δεσμεύσεις, η άνοδος της θερμοκρασίας θα υπερβεί σημαντικά τον στόχο.

Οι επιπτώσεις της οπισθοδρομής θα είναι καταστροφικές, όπως προειδοποιεί η συντριπτι-

κή πλειονότητα των επιστημόνων, και είναι ήδη ορατές με τα ακραία καιρικά φαινόμενα να πληθαίνουν.

Η αντιμετώπιση του διλήμματος μεταξύ κόστους μετάβασης και μακροχρόνιων ωφελημάτων προϋποθέτει την υλοποίηση εθνικών σχεδίων δράσης με συγκεκριμένους στόχους σε σειρά πεδίων, όπως την τιμολογιακή πολιτική, επενδύσεις με μακροχρόνιο ορίζοντα σε έρευνα και υποδομές, και ενίσχυση της χρηματοδότησης ευάλωτων ομάδων και λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι, η ενίσχυση των ευάλωτων ομάδων είναι ορθολογικό να προωθηθεί μέσω στοχευμένων κρατικών δαπανών αντί επιδοτήσεων στις τιμές ενέργειας, οι οποίες αποθαρρύνουν την εξοικονόμηση και δυσχεραίνουν την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας.

Εξίσου σημαντικό είναι να επισημανθεί πως η μετάβαση πρέπει να στηριχθεί σε γνωστές βιώσιμες τεχνολογίες. Νέες τεχνολογίες, όπως η παραγωγή ΑΠΕ μέσω υδρογόνου και η απορρόφηση διοξειδίου του άνθρακα από την ατμόσφαιρα, ενδεχομένως να καταστούν βιώσιμες στο μέλλον, αλλά σύμφωνα με επιστημονικές μελέτες δεν αναμένεται να έχουν άμεση συνεισφορά στην πράσινη μετάβαση.

Για την Ε.Ε., περιλαμβανομένων και της Κύπρου, η πράσινη μετάβαση είναι σημαντική για έναν επιπρόσθετο λόγο: αποτελεί μονόδρομο για την επιδιωκόμενη απεξάρτηση από ασταθείς πηγές ενέργειας.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος και ο Ομήρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγοι και οι απόψεις που εκφράζουν είναι προσωπικές.

pnw

Σας ευχόμαστε καλές γιορτές και ευτυχισμένο το νέο έτος!

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Αιχμή το κοινωνικό κράτος

Η υπερψήφιση του προϋπολογισμού ολοκληρώθηκε με έγκριση του 66% των βουλευτών, προκαλώντας την ικανοποίηση του υπουργού Οικονομικών, ο οποίος ανέφερε πως η θετική κατάληξη θα επιτρέψει να προχωρήσει η οικονομία με τους γνωστούς αναπτυξιακούς ρυθμούς και να συνεχίσει η υλοποίηση του αναπτυξιακού έργου της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη. Με τις δαπάνες στα 10,7 δισ. ευρώ αυξημένες κατά 5% η κυβερνητική πολιτική προτεραιοποιεί τις κοινωνικές παροχές, οι οποίες παρουσιάζουν ετήσια αύξηση ύψους 6,7% με τις αναπτυξιακές να περιορίζονται σε ετήσια αύξηση ύψους 4,7%. Οι κοινωνικές παροχές περιλαμβάνουν κονδύλια για την υγεία, την παιδεία και το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα σε αναλογία 5:1:1.

● ● ● ●

Σταθερή πορεία εν μέσω αβεβαιότητας

Η κυπριακή οικονομία το δεκάμηνο του 2025 κατέγραψε αύξηση 3,6% στη μεταποίηση, 16% στις κατασκευές και 4,2% στην κατανάλωση. Την ίδια στιγμή ο πληθωρισμός περιορίστηκε στο μηδέν, με τις εισαγωγές να αυξάνονται κατά 12% και τις εξαγωγές κατά 4%. Το εμπορικό έλεγμα που δημιουργείται αναπληρώνει ο τουρισμός, ο οποίος μετά από ακόμη μια εξαιρετική σεζόν παρουσιάζει αύξηση 11% στις αφίξεις, περίπου όση και στα έσοδα. Σε γενικές γραμμές, η οικονομία κατά το πρώτο δεκάμηνο του 2025 εμφανίζει ήπια ανάπτυξη και ενισχυμένη σταθερότητα σε ένα ακραία αβέβαιο περιβάλλον.

● ● ● ●

Βάζει δύσκολα το 2026

Αναλύοντας την κυπριακή τραπεζική τομέα κάποιος μπορεί να αντιληφθεί πως η υπερβάλλουσα ρευστότητα και ο ψηφιακός μετασχηματισμός είναι οι δύο μεγάλες προκλήσεις ενώπιον των τραπεζών.

Αύριο οδηγούνται στην Ολομέλεια τα έξι νομοσχέδια της φορολογικής μεταρρύθμισης για υπερψήφιση και εφαρμογή από την πρώτη του χρόνου.

Μεγαλύτερη ανησυχία προκύπτει για το πρώτο, αφού ίσως προκαλέσει προβλήματα σε ένα περιβάλλον όπου μεσοπρόθεσμα τα επιτόκια θα διατηρηθούν σταθερά. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον θα προκύψει ξανά η ανάγκη για διαφοροποίηση εσόδων και ορθολογική διαχείριση του κόστους. Μια στρατηγική που αν και έγινε προσπάθεια πριν την πανδημία, ήρθε αργότερα ο covid19 να προκαλέσει τη μεγάλη άνοδο των επιτοκίων αναστέλλοντας τις προσπάθειες για μια πενταετία. Το 2026 θα αποτελέσει την επόμενη μεγάλη ευκαιρία για την επίλυση ενός διαχρονικά πιεστικού προβλήματος του κυπριακού τραπεζικού τομέα.

● ● ● ●

Μέχρι τελικής πτώσης

Η πανευρωπαϊκή κινητοποίηση των αγροτών σχετίζεται με τις αλλαγές που προωθούν οι Βρυξέλλες στην κοινή αγροτική πολιτική. Για άλλη μια φορά η ηγεσία της Ε.Ε. βρίσκεται στο επίκεντρο κριτικής για γραφειοκρατία, αργά αντανακλαστικά και διαλυτικές προσεγγίσεις μέσω της προώθησης εθνικών σχεδίων αγροτικής πολιτικής. Με κεντρικό μήνυμα ότι χωρίς αγρότες δεν θα υπάρξει μελλοντικά τροφή, το αγροτικό κίνημα βρίσκεται στους δρόμους. Στη δική μας περίπτωση τα αιτήματα των αγροτών στηρίζονται σε διαχρονικές διεκδικήσεις για αυξημένη κρατική στήριξη και προστασία. Σε κάθε περίπτωση,

ση, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε τοπικό επίπεδο οι σύγχρονες προκλήσεις στην αγροδιατροφική αλυσίδα αγνοούνται παντελώς προκειμένου αμφότερες πλευρές να επικεντρωθούν σε ένα power game μέχρι τελικής επικράτησης.

● ● ● ●

Τα λάθος συμφέροντα

Σύμφωνα με τη Eurostat η πλειοψηφία (54%) της νόμιμης μετανάστευσης στη χώρα μας σχετίζεται με την παραχώρηση αδειών εργασίας. Ακολουθούν με σημαντική διαφορά η φοίτηση (9%) και οικογενειακοί λόγοι (14%). Εύκολα συνεπώς εξάγεται το συμπέρασμα ότι η άνοδος

των ενοικίων προκλήθηκε από κυβερνητικές παρεμβάσεις και κίνητρα για προσέλκυση ξένων εταιρειών μαζί με το ανθρώπινο τους δυναμικό. Συνεπώς, η κυβέρνηση έχει κάθε νόμιμο λόγο να παρεμβεί και να διορθώσει μια στρεβλή κατάσταση, προφανώς με δημοσιονομικό κόστος. Τότε είναι που θα διαφανεί αν η κατάσταση που έχει δημιουργηθεί θα μας κοστίζει περισσότερα από τα οφέλη που προκάλεσαν αυτές οι επιχειρήσεις, μεταφέροντας την έδρα τους στην Κύπρο. Τότε θα διαφανεί αν τελικά οι κυβερνητικές αποφάσεις έγιναν προς όφελος της οικονομίας και του τόπου ή αν για ακόμη μια φορά μπήκαν μπροστά τα συμφέροντα των λίγων.

Πόσο αξιόπιστα είναι τα τεστ για τον καρκίνο

Της **NINA ΑΓΚΡΑΟΥΛΑ**

Την άνοιξη του 2021 επικρατούσε ενθουσιασμός στον κλάδο της ογκολογίας λόγω μιας μελέτης που υποστήριζε ότι ένα απλό αιματολογικό τεστ έγκαιρης ανίχνευσης θα μπορούσε να εντοπίσει δεκάδες διαφορετικούς τύπους καρκίνου, συμπεριλαμβανομένων πολλών για τους οποίους δεν υπάρχει καθιερωμένος προληπτικός έλεγχος. Ύστερα από 4,5 χρόνια, η εταιρεία που κατασκευάζει το τεστ, το οποίο ονομάζεται Galleri, δημοσίευσε νέα δεδομένα που υποστηρίζουν ότι η αποτελεσματικότητά του έχει βελτιωθεί. Πολλές εταιρείες ανταγωνίζονται για την ανάπτυξη τέτοιων τεστ για την έγκαιρη ανίχνευση πολλαπλών μορφών καρκίνου.

Η GRAIL, η εταιρεία που κατασκευάζει το Galleri, δήλωσε ότι έως σήμερα έχουν συνταγογραφηθεί συνολικά 420.000 τεστ, έναντι 180.000 έως τις 31 Μαρτίου 2024. Η εταιρεία σκοπεύει να υποβάλει αίτηση έγκρισης στην Υπηρεσία Τροφίμων και Φαρμάκων (FDA) το επόμενο έτος. Ωστόσο, παρά τη μεγάλη ζήτηση, οι έρευνες για την αποτελεσματικότητα αυτών των τεστ παραμένουν περιορισμένες, όπως περιορισμένα είναι και τα δεδομένα για το αν τα οφέλη υπερτερούν των πιθανών βλαβών – όπως, για παράδειγμα, η δημιουργία μιας ψευδούς αίσθησης ασφάλειας.

Η βασική ιδέα πίσω από τα τεστ έγκαιρης ανίχνευσης είναι απλή: όταν ο καρκίνος εντοπίζεται σε πρώιμο στάδιο, είναι συνήθως πιο εύκολο να αντιμετωπιστεί. «Όταν ανιχνεύεις έναν καρκίνο νωρίς και μπορείς να τον θεραπεύσεις, είναι πραγματικά συναρπαστικό», λέει η δρ Ελίζαμπεθ Ο' Ντόνελ, διευθύντρια κλινικής έγκαιρης ανίχνευσης πολλαπλών μορφών καρκίνου στο Αντικαρκινικό Ινστιτούτο του Dana-Farber στη Βοστώνη. «Έχεις την αίσθηση ότι μόλις έκανες κάτι εξαιρετικό για κάποιον, ιδίως όταν πρόκειται για έναν καρκίνο για τον οποίο δεν

υπάρχει εξέταση προληπτικού ελέγχου».

Ο 56χρονος Γουίλιαμ Χιλ, πυροσβέστης από το Μπρόκτον της Μασαχουσέτης, υποβλήθηκε πέρσοι σε τεστ Galleri κατά τη διάρκεια ενός συνεδρίου πυροσβεστών, επάγγελμα που συχνά συνεπάγεται έκθεση σε διάφορους καρκινογόνους παράγοντες. Το αίμα του στάλθηκε σε εργαστήριο στη Βόρεια Καρολίνα και μετά από δύο εβδομάδες έλαβε το αποτέλεσμα: είχε ανιχνευθεί ένδειξη καρκίνου. «Ήλπιζα να ήταν λάθος», λέει ο Χιλ, ο οποίος στο παρελθόν είχε υποβληθεί σε θεραπεία για καρκίνο των όρχεων.

Όμως το αποτέλεσμα επιβεβαιώθηκε, όπως διαπίστωσε όταν επισκέφθηκε το Dana-Farber για περαιτέρω εξετάσεις και αξονική τομογραφία. Τα ευρήματα έδειξαν μεταστατικό καρκίνο των όρχεων. Κοιτώντας πίσω, ο Χιλ συνειδητοποίησε ότι ο πόνος στη μέση και η συχνουρία που παρουσίαζε πριν από την εξέταση οφειλόταν σε μια μάζα που πίεζε τα νεφρά του. Τότε, ωστόσο, είχε αποδώσει τα συμπτώματα στην ηλικία του και στη φύση της δουλειάς του. Είναι δύσκολο να πει κανείς αν η εξέταση άλλαξε τη μακροπρόθεσμη έκβαση της νόσου. Παρ' όλα αυτά, ο Χιλ θεωρεί ότι χάρη στο τεστ ξεκίνησε τη θεραπεία εγκαίρως.

Περιπτώσεις όπως του Χιλ γεννούν ελπίδα. Ωστόσο, μέχρι σήμερα δεν υπάρχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι αυτές οι εξετάσεις μειώνουν τον κίνδυνο θανάτου από τους καρκίνους που εντοπίζουν.

Διαθέσιμα δεδομένα

Το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων δεδομένων μέχρι σήμερα προέρχεται από μελέτες που έχουν διεξαχθεί από την GRAIL και άλλους κατασκευαστές αντίστοιχων τεστ. Στην πιο πρόσφατη μελέτη της GRAIL, το 99% των περίπου 23.000 ατόμων που υποβλήθηκαν στο τεστ Galleri έλαβε αρνητικό αποτέλεσμα. Από τα θετικά αποτελέσματα, τέσσερα στα δέκα αποδείχθηκαν εκ των υστέρων ψευ-

Πολλές εταιρείες ανταγωνίζονται για την ανάπτυξη αιματολογικών τεστ για την έγκαιρη ανίχνευση πολλαπλών μορφών καρκίνου, χωρίς ωστόσο κάποιο από αυτά να έχει πάρει επίσημη έγκριση από την FDA, ενώ οι γιατροί συνιστούν -ασχετώς αποτελέσματος- περαιτέρω κλινικές εξετάσεις.

Η υψηλή ζήτηση βασίζεται στην ιδέα ότι όταν ένας όγκος εντοπίζεται σε πρώιμο στάδιο, είναι συνήθως πιο εύκολο να αντιμετωπιστεί.

δώς θετικά. Επιπλέον, το τεστ δεν ανίχνευσε το 60% των καρκίνων που διαγνώστηκαν μέσα σε ένα χρόνο, ενώ ανίχνευσε καρκίνους στο 40% των περιπτώσεων.

Με άλλα λόγια «εντόπισαν λιγότερους καρκίνους από όσους απέτυχαν να εντοπίσουν», λέει η Ρουθ Ετζιονι, καθηγήτρια Βιοστατιστικής στο Αντικαρκινικό Κέντρο Fred Hutch στην πολιτεία της Ουάσινγκτον, η οποία ειδικεύεται στην έγκαιρη ανίχνευση.

Ο δρ Τζόσουα Οφμαν, πρόεδρος της GRAIL, ανέφερε ότι το ποσοστό ψευδώς θετικών αποτελεσμάτων του τεστ Galleri ήταν πολύ χαμηλότερο σε σύγκριση

με εκείνο ορισμένων καθιερωμένων εξετάσεων προσυμπτωματικού ελέγχου (0,4% των εξεταζόμενων, έναντι περίπου 10% για τις μαστογραφίες).

Ακόμη κι αν τα τεστ εντοπίζουν τον καρκίνο νωρίτερα από τις συμβατικές εξετάσεις, δεν είναι σαφές ότι θα σώσουν ζωές. Ορισμένοι καρκίνοι ενδέχεται να μη γίνουν ποτέ απειλητικοί για τη ζωή, ενώ άλλοι μπορεί να είναι τόσο επιθετικοί ώστε να μην ανταποκρίνονται στη θεραπεία, ανεξαρτήτως του σταδίου στο οποίο διαγιγνώσκονται, λέει ο δρ Σκοτ Ράμσεϊ, διευθυντής του Hutchinson Institute for Cancer Outcomes Research στο Fred Hutch.

Με την υπερδιάγνωση έρχεται και η πιθανότητα υπερθεραπείας, που επιβαρύνει τόσο τους ασθενείς όσο και το σύστημα υγείας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εξέταση του ειδικού προστατικού αντιγόνου (PSA). «Αφαιρέσαμε πολλούς προστάτες από άνδρες, βασιζόμενοι στις εξετάσεις PSA και στη διάγνωση καρκίνου του

Η υπερδιάγνωση οδηγεί συχνά σε υπερθεραπεία, ενώ σε περίπτωση αρνητικού αποτελέσματος ελλοχεύει ο κίνδυνος εφησυχασμού.

προστάτη σε πρώιμο στάδιο, με αποτέλεσμα να καταλήξουν με μόνιμη στυτική δυσλειτουργία και ακράτεια», λέει ο Ράμσεϊ. «Αργότερα, όμως, οι κλινικές δοκιμές έδειξαν ότι η χειρουργική επέμβαση δεν βελτίωσε τα ποσοστά επιβίωσης στους άνδρες με λιγότερο επιθετικούς καρκίνους», προσθέτει.

Υπάρχει επίσης το ζήτημα του άγχους. Ο δρ Αλεξ Κριστ, οικογενειακός γιατρός στο Πανεπιστήμιο της Κοινοπολιτείας της Βιρτζίνιας και στο Inova Health System, συμμετέχει σε μια εθνική μελέτη που χρηματοδοτείται από το Εθνικό Αντικαρκινικό Ιν-

στιτούτο και αξιολογεί τις εξετάσεις έγκαιρης ανίχνευσης. Όπως σημειώνει, οι άνθρωποι αναπόφευκτα αγχώνονται όταν λαμβάνουν θετικό αποτέλεσμα, ακόμη και αν οι επακόλουθες εξετάσεις δεν επιβεβαιώσουν την ύπαρξη καρκίνου. Παράλληλα, τα αρνητικά αποτελέσματα ενδέχεται να προσφέρουν μια ψευδή αίσθηση ασφάλειας.

Πρόγραμμα πρόληψης

Το 2022, η δρ Βέρσαλι Σούκλα, ακτινοθεραπεύτρια και συνιδρύτρια του Αντικαρκινικού Κέντρου Vincere στο Σκότοντεϊλ της Αριζόνας, μαζί με τον πυραγό Σκοτ Φίγκινς της Πυροσβεστικής και Ιατρικής Υπηρεσίας της Μέσα ξεκίνησαν ένα χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα προσυμπτωματικού ελέγχου για καρκίνο για τους πυροσβέστες της πόλης με τη διενέργεια του τεστ Galleri.

Περίπου 500 άτομα συμμετείχαν στο πρόγραμμα. Ένα τεστ βγήκε θετικό. Ο Οφμαν αναφέρει ότι η GRAIL ήταν απολύτως σαφής ως προς την ανάγκη οι εξεταζόμενοι να συνεχίζουν τις τακτικές προληπτικές εξετάσεις, ακόμη και όταν το τεστ Galleri δείχνει ότι «δεν ανιχνεύθηκε ένδειξη καρκίνου». Ωστόσο, μετά τη λήψη αρνητικών αποτελεσμάτων, πολλοί πυροσβέστες καθυστέρησαν να προσέλθουν για συμπληρωματικές εξετάσεις, σε ορισμένες περιπτώσεις για μήνες. Ο πυραγός Ματ Κομπλίνσκι ήταν ένας από εκείνους που υποβλήθηκαν στο τεστ Galleri στον πυροσβεστικό σταθμό τον Φεβρουάριο του 2022, σε ηλικία 45 ετών. Το αποτέλεσμα ήταν αρνητικό. Ωστόσο δεν προχώρησε στις υπόλοιπες εξετάσεις που περιελάμβανε το πιλοτικό πρόγραμμα, όπως η κολονοσκόπηση, παρά μόνον μετά την πάροδο ενός έτους. «Δεν έμοιαζε να είναι κάτι επείγον», λέει ο Κομπλίνσκι. Όταν τελικά υποβλήθηκε σε κολονοσκόπηση, οι γιατροί διαγνώσαν καρκίνο του παχέος εντέρου σταδίου 4. Ακολούθησαν χειρουργική επέμβαση και ένας χρόνος χημειοθεραπείας.

«Πώς διαμορφώνεται η επόμενη ημέρα των πληρωμών στην Κύπρο»

Η σημασία της ασφάλειας και ο ρόλος της τεχνητής νοημοσύνης στη νέα εποχή του εμπορίου

ΟΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ πληρωμές βρίσκονται στο επίκεντρο της ψηφιακής μετάβασης, επηρεάζοντας τον τρόπο με τον οποίο καταναλωτές, επιχειρήσεις και τράπεζες συναλλάσσονται και αναπτύσσονται. Η ταχεία υιοθέτηση ανέπαφων πληρωμών, η ωρίμανση του ηλεκτρονικού εμπορίου, η ενσωμάτωση ψηφιακών πορτοφολιών, αλλά και η αξιοποίηση τεχνητής νοημοσύνης και προηγμένων τεχνολογιών ασφάλειας, διαμορφώνουν ένα νέο περιβάλλον όπου η ευκολία και η ασφάλεια αποτελούν αδιαπραγμάτευτες συνθήκες.

Η Mastercard επενδύει διαχρονικά στην καινοτομία, την κυβερνοασφάλεια και τις στρατηγικές συνεργασίες, με στόχο ένα πιο ανθεκτικό οικοσύστημα πληρωμών. Ο Παναγιώτης Πολύδωρος, Country Manager της Mastercard για Ελλάδα, Κύπρο και Μάλτα, μιλά στην «Καθημερινή» για τις βασικές τάσεις που καθορίζουν το σήμερα και το αύριο των πληρωμών, τη σημασία της ασφάλειας και τον ρόλο της τεχνητής νοημοσύνης στη νέα εποχή του εμπορίου.

- Πώς θα περιγράφατε τη σημερινή φάση εξέλιξης του οικοσυστήματος πληρωμών;

- Βρισκόμαστε σε μια περίοδο κοσμογονίας και δημιουργικής εντροπίας. Οι πληρωμές δεν αποτελούν πλέον απλώς ένα τεχνολογικό μέσο, αλλά έναν θεμελιώδη πυλώνα της ψηφιακής οικονομίας. Η δυναμική εξέλιξη επηρεάζει ολόκληρο το οικοσύστημα — από τον ψηφιακό μετασχηματισμό των τραπεζών και τη ραγδαία ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου έως τη διείσδυση της τεχνητής νοημοσύνης σε κρίσιμες λειτουργίες, όπως η ασφάλεια και η προσωποποίηση. Οι συναλλαγές γίνονται πιο αυτοματοποιημένες και ενσωματώνονται φυσικά στην καθημερινότητα μέσω ανέπαφων πληρωμών, ψηφιακών πορτοφολιών και συνδεδεμένων συσκευών. Παράλληλα, η εξέλιξη αυτή προϋποθέτει υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης — γι' αυτό η κυβερνοασφάλεια και τα συστήματα προστασίας αποτελούν πλέον βασική υποδομή. Σε αυτό το πλαίσιο, οι στρατηγικές συνεργασίες μεταξύ τραπεζών, fintechs και επιχειρήσεων είναι κρίσιμες για την παροχή λύσεων που κάνουν τις πληρωμές γρηγορότερες, πιο ασφαλείς, πιο εύκολες και πιο «έξυπνες». Η καινοτομία πλέον μετρίεται με το πόσο απλή και αξιόπιστη γίνεται η εμπειρία του χρήστη.

- Ποιος είναι ο ρόλος των fintech στη νέα εποχή των πληρωμών και πώς επηρεάζουν τις τράπεζες;

- Οι fintech έχουν αλλάξει ριζικά τον τρόπο που εξελίσσεται το οικοσύστημα. Εισάγουν ταχύτητα, ευελιξία και καινούριες, ψηφιακά εγγενείς λύσεις — από το open banking και τα ψηφιακά πορτοφολία έως το embedded finance. Δεν υποκαθιστούν τις τράπεζες • λειτουργούν συμπληρωματικά, δημιουργώντας συνθήκες επιτάχυνσης της καινοτομίας και νέων μοντέλων συνεργασίας.

Για τη Mastercard, οι fintech αποτελούν στρατηγικούς εταίρους. Με πρωτοβουλίες όπως το StartPath και με συνδέσεις στο παγκόσμιο δίκτυό μας, επιταχύνουμε την ανάπτυξη των πιο υποσχόμενων λύσεων, διασφαλίζοντας ότι κλιμακώνονται με ασφάλεια, αξιοπιστία και πραγματική αξία για τον καταναλωτή και την αγορά.

- Τι κερδίζουν σήμερα οι κάτοχοι καρτών Mastercard στην Κύπρο από αυτή την εξέλιξη;

- Για τη Mastercard, ο κάτοχος κάρτας βρίσκεται σταθερά στο επίκεντρο κάθε τεχνολογικής και στρατηγικής εξέλιξης. Στην πράξη, αυτό μεταφράζεται σε τρεις βασικούς άξονες αξίας. Πρώτον, ενισχυ-

Το tokenisation αποτελεί μία από τις πιο προχωρημένες τεχνολογίες ασφάλειας. Αντικαθιστά τα πραγματικά στοιχεία της κάρτας με έναν μοναδικό ψηφιακό κωδικό — ένα token — που ισχύει μόνο για συγκεκριμένη συναλλαγή ή περιβάλλον χρήσης.

Οι ανέπαφες πληρωμές έχουν πλέον παγιωθεί ως βασική επιλογή στην καθημερινότητα του καταναλωτή, ενώ παράλληλα ενισχύεται σταθερά η χρήση ψηφιακών πορτοφολιών και πληρωμών μέσα από εφαρμογές.

μένη ασφάλεια: κάθε συναλλαγή υποστηρίζεται από προηγμένους μηχανισμούς προστασίας και ελέγχους σε πραγματικό χρόνο, που διασφαλίζουν την αξιοπιστία του οικοσυστήματος. Δεύτερον, απρόσκοπτη εμπειρία πληρωμής: οι συναλλαγές γίνονται ταχύτερες, απλούστερες και πιο ευέλικτες, είτε μέσω ανέπαφης κάρτας είτε μέσω ψηφιακών συσκευών. Τρίτον, πρόσθετη αξία και εξατομίκευση: μέσα από προγράμματα επιβράβευσης, στοχευμένες συνεργασίες και προνόμια, οι κάτοχοι καρτών απολαμβάνουν οφέλη που υπερβαίνουν την ίδια τη συναλλαγή. Συνολικά, επιδιώκουμε οι πληρωμές να αποτελούν μια ασφαλή και ομαλή εμπειρία, η οποία ενισχύει την καθημερινότητα του χρήστη και υποστηρίζει τη μετάβαση σε μια πιο σύγχρονη ψηφιακή οικονομία.

- Ποια είναι η εικόνα στην Κύπρο ως προς τη χρήση καρτών και ανέπαφων συναλλαγών;

- Η εικόνα στην Κύπρο ακολουθεί τη διεθνή δυναμική που βλέπουμε σήμερα στις πληρωμές: η καταναλωτική συμπεριφορά μεταβάλλεται με ταχύτητα και η

προτίμηση μετατοπίζεται σταθερά προς πιο απλές, άμεσες και ψηφιακές εμπειρίες. Η τάση αυτή είναι ξεκάθαρα εμφανής και στην κυπριακή αγορά, όπου οι ψηφιακές συναλλαγές κερδίζουν διαρκώς έδαφος τόσο στο φυσικό όσο και στο ηλεκτρονικό εμπόριο.

Οι ανέπαφες πληρωμές έχουν πλέον παγιωθεί ως βασική επιλογή στην καθημερινότητα του καταναλωτή, ενώ παράλληλα ενισχύεται σταθερά η χρήση ψηφιακών πορτοφολιών και πληρωμών μέσα από εφαρμογές. Σήμερα, η διείσδυση των ηλεκτρονικών συναλλαγών στην καταναλωτική δαπάνη εκτιμάται ότι ξεπερνάει τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο, με τα μετρητά ωστόσο να συνεχίζουν να αποτελούν σημαντικό κομμάτι της πίτας πληρωμών. Η εξέλιξη αυτή δεν αντικατοπτρίζει μόνο αύξηση της χρήσης καρτών ή ανέπαφων πληρωμών, αλλά ευρύτερη ωρίμανση της αγοράς και, κυρίως, ενδυνάμωση της εμπιστοσύνης του Κύπριου καταναλωτή στη ψηφιακή εμπειρία.

- Πώς το tokenisation θωρακίζει τις ψηφιακές και mobile πληρωμές και γιατί θεωρείται κρίσιμη τεχνολογία για το επόμενο στάδιο της εξέλιξης;

- Το tokenisation αποτελεί μία από τις πιο προχωρημένες τεχνολογίες ασφάλειας. Αντικαθιστά τα πραγματικά στοιχεία της κάρτας με έναν μοναδικό ψηφιακό κωδικό — ένα token — που ισχύει μόνο για συγκεκριμένη συναλλαγή ή περιβάλλον χρήσης. Έτσι, τα πραγματικά δεδομένα δεν διακινούνται ποτέ και δεν μπορούν να αξιοποιηθούν σε περίπτωση υποκλοπής. Για τη Mastercard, το tokenization λειτουργεί ως «αόρατο στρώμα» προστασίας πίσω από κάθε σύγχρονη εμπειρία πληρωμής — από το e-commerce έως το

mobile και τα ψηφιακά πορτοφολία. Επitrέπει πληρωμές πιο γρήγορες, πιο απρόσκοπτες και ολοένα πιο «αόρατες», χωρίς κανέναν συμβιβασμό στην ασφάλεια.

- Πόσο κοντά είμαστε στην εποχή των “αόρατων” πληρωμών και τι σημαίνει αυτό για τους καταναλωτές;

Οι «αόρατες» πληρωμές είναι ήδη πραγματικότητα. Από υπηρεσίες μετακίνησης μέχρι συνδρομές και αγορές μέσω εφαρμογών, πολλές συναλλαγές εκτελούνται αυτόματα στο παρασκήνιο. Το επόμενο βήμα είναι ένα περιβάλλον όπου κάθε συνδεδεμένη συσκευή — από το αυτοκίνητο μέχρι τις οικιακές συσκευές — θα μπορεί να ολοκληρώνει συναλλαγές με πλήρη ασφάλεια. Για τη Mastercard, προτεραιότητα είναι αυτή η μετάβαση να γίνεται με διαφάνεια, αξιοπιστία και με σεβασμό στον έλεγχο που πρέπει να έχει ο χρήστης.

Η πρόοδος αυτή δεν αφορά μόνο τεχνολογία, αλλά και τη δημιουργία ενός νέου επιπέδου εμπιστοσύνης στην καθημερινότητα των καταναλωτών.

- Ποια είναι η δυναμική των agent payments και πώς αναμένεται να επηρεάσουν το μέλλον των συναλλαγών;

- Οδεύουμε προς μια εποχή όπου οι πληρωμές δεν θα εκτελούνται μόνο από τον χρήστη, αλλά και από «έξυπνους» ψηφιακούς βοηθούς που λειτουργούν ως αυτόνομοι agents. Τα agent payments βασίζονται σε τεχνολογίες τεχνητής νοημοσύνης που μπορούν να αναγνωρίζουν ανάγκες, να προβλέπουν μοτίβα και να διεκπεραιώνουν συναλλαγές με ασφάλεια και διαφάνεια, πάντα μέσα σε όρια που θέτει ο ίδιος ο χρήστης. Η Mastercard αναπτύσσει ήδη την τεχνολογία Agent Pay, συνθέτοντας τα πρότυπα για ένα αξιόπιστο πλαίσιο λειτουργίας αυτών των συστημάτων. Πρόκειται για μια εξέλιξη που θα ενισχύσει την αυτοματοποίηση και την εξατομίκευση της ψηφιακής εμπειρίας.

- Καθώς οι ψηφιακές πληρωμές αυξάνονται, πώς ενισχύει η Mastercard την κυβερνοασφάλεια με τη βοήθεια της τεχνητής νοημοσύνης;

- Η προστασία των συναλλαγών στηρίζεται πλέον σε ένα πολυεπίπεδο μοντέλο πρόληψης και άμεσων αποκρίσεων. Η τεχνητή νοημοσύνη και τα predictive analytics επιτρέπουν την ανάλυση συμπεριφοράς σε πραγματικό χρόνο και τον εντοπισμό ύποπτων μοτίβων πριν αυτά εξελιχθούν σε απειλές. Τα τελευταία χρόνια, η Mastercard έχει επενδύσει πάνω από 11 δισ. δολάρια σε λύσεις κυβερνοασφάλειας, ενισχύοντας την ανθεκτικότητα του παγκόσμιου οικοσυστήματος. Η καινοτομία για εμάς σημαίνει ταχύτητα, αλλά πάντα πάνω σε ένα σταθερό υπόβαθρο εμπιστοσύνης, ώστε κάθε ψηφιακή συναλλαγή να παραμένει εύκολη και ταυτόχρονα πλήρως προστατευμένη.

- Ποιες είναι οι κεντρικές στρατηγικές προτεραιότητες της Mastercard για το 2026;

- Εστιάζουμε σε τρεις αλληλένδετους άξονες. Πρώτον, στην περαιτέρω ενίσχυση της ασφάλειας και της εμπιστοσύνης σε κάθε μορφή συναλλαγής. Δεύτερον, στη συνεχή αναβάθμιση της εμπειρίας χρήστη, ώστε οι πληρωμές να γίνονται πιο απρόσκοπτες. Τρίτον, στην επιτάχυνση της καινοτομίας μέσω στρατηγικών συνεργασιών με τράπεζες, fintechs και επιχειρήσεις της πραγματικής οικονομίας. Το ζητούμενο είναι ένα οικοσύστημα πιο ανοικτό, πιο διαλειτουργικό και πιο ανθεκτικό, που να βελτιώνει απτά την καθημερινότητα των πολιτών και να κάνει τις υπηρεσίες πιο απλές, γρήγορες και αξιόπιστες.

Συνέντευξη στη **ΔΩΡΙΤΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Η αγορά ηλεκτρισμού αλλάζει, αλλά τα οφέλη στη λιανική αργούν. Όπως ανέφερε σε συνέντευξή του στην «Κ» ο εκτελεστικός διευθυντής του Διαχειριστή Συστήματος Μεταφοράς Κύπρου, Σταύρος Σταυρινός, με το άνοιγμα της ανταγωνιστικής αγοράς ηλεκτρισμού η διαφάνεια έχει ενισχυθεί σημαντικά. Ο ΔΣΜΚ ως ο λειτουργός της αγοράς δεν μπορεί να γνωρίζει πότε ο κάθε προμηθευτής θα ολοκληρώσει τις μελέτες του και θα προσφέρει την τιμολογιακή του πολιτική, τόνισε. Ο κ. Σταυρινός υπογράμμισε ότι η κυριότερη πρόκληση που αντιμετωπίζει ο τομέας της ενέργειας στην Κύπρο είναι η αβεβαιότητα του χρόνου υλοποίησης των δύο μεγάλων ενεργειακών έργων, δηλαδή, της άφιξης του φυσικού αερίου για ηλεκτροπαραγωγή και της ηλεκτρικής διασύνδεσης.

-Πώς και πόσο έχει ενισχυθεί η διαφάνεια στην αγορά ηλεκτρισμού με το άνοιγμα της ανταγωνιστικής αγοράς;

-Θεωρώ ότι η διαφάνεια έχει ενισχυθεί σημαντικά. Πρώτιστα, δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του ΔΣΜΚ καθημερινά η τιμή εκκαθάρισης στη χοντρική αγορά ανά ημίωρο για την επόμενη ημέρα. Η τιμή εκκαθάρισης είναι η τιμή που προκύπτει από τις προσφορές για αγορά ενέργειας από τους προμηθευτές και τις προσφορές για πώληση ενέργειας από τους παρα-

Η κυριότερη πρόκληση που αντιμετωπίζει ο τομέας της ενέργειας στην Κύπρο είναι η αβεβαιότητα του χρόνου υλοποίησης των δύο μεγάλων ενεργειακών έργων, δηλαδή, της άφιξης του φυσικού αερίου για ηλεκτροπαραγωγή και της ηλεκτρικής διασύνδεσης.

γωγούς. Πέραν της ανωτέρω πληροφορίας, δημοσιεύονται και πολλές άλλες αναφορές τόσο στην ιστοσελίδα του ΔΣΜΚ και σύντομα σε ευρωπαϊκές πλατφόρμες.

-Οι πολίτες δεν έχουν ακόμη αντιληφθεί οφέλη, ειδικά σε ό,τι αφορά τις τιμές. Ποια είναι τα πραγματικά οφέλη του ανοίγματος της αγοράς και πότε αναμένεται να γίνουν αισθητά;

-Το άνοιγμα της ανταγωνιστικής αγοράς αφορά στη χοντρική αγορά και χρειάζεται χρόνος να μετακυλιστούν τα όποια οφέλη στη λιανική αγορά. Η διακύμανση της τιμής εκκαθάρισης της χοντρικής αγοράς μπορεί να αξιοποιηθεί από τους διάφορους προμηθευτές, ώστε να προσφέρουν προϊόντα παροχής ενέργειας σε καταναλωτές που να περιλαμβάνουν διαφορετική τιμή σε διαφορετικές περιόδους της ημέρας, όπως συμβαίνει και στη χοντρική αγορά. Αυτό απαιτεί κάποιο χρόνο για να γίνουν οι αναγκαίες αναλύσεις από τους προμηθευτές. Δίνει επίσης πληροφόρηση στους επενδυτές για την ανάπτυξη εκείνων των επενδύσεων, όπως την

αποθήκευση, που θα μειώσουν το λειτουργικό κόστος του ηλεκτρικού συστήματος και, εν τέλει, το κόστος στον καταναλωτή.

-Πότε αναμένεται οι προμηθευτές να διαμορφώσουν πιο ανταγωνιστικές και ρεαλιστικές τιμολογιακές πολιτικές, προσαρμοσμένες στις ανάγκες διαφορετικών ομάδων καταναλωτών;

-Ο ΔΣΜΚ ως ο λειτουργός της αγοράς δεν μπορεί να γνωρίζει πότε ο κάθε προμηθευτής θα ολοκληρώσει τις μελέτες του και θα προσφέρει την τιμολογιακή του πολιτική.

-Ποιος είναι ο ρόλος του ΔΣΜΚ στο νέο ενεργειακό πλαίσιο;

-Ο ΔΣΜΚ έχει ως αποστολή την αποτελεσματική ανάπτυξη, διαχείριση και λειτουργία του ηλεκτρικού συστήματος μεταφοράς της Κύπρου με τρόπο που να διασφαλίζει ότι η παροχή ηλεκτρικής ενέργειας στη Δημοκρατία πραγματοποιείται απρόσκοπτα και με ασφαλή, οικονομικά αποδεκτό και αξιόπιστο τρόπο.

κού συστήματος λόγω των απότομων μεταβολών της ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ και η συχνότητα εμφάνισης τέτοιων περιπτώσεων σημειώνει αυξητική τάση επειδή, ενώ οι ΑΠΕ συνεχίζουν να αναπτύσσονται ραγδαία, δεν έχουν εισαχθεί στο ηλεκτρικό σύστημα πόροι ευελιξίας όπως συστήματα αποθήκευσης.

Σημαντική επίπτωση της αύξησης αυτής των φωτοβολταϊκών, είναι ότι η παραγόμενη ενέργεια κατά τις μεσημβρινές ώρες είναι πολύ μεγαλύτερη από τη ζήτηση, με αποτέλεσμα να υπάρχουν εκτεταμένες περικοπές, ακόμα και σε οικιακούς καταναλωτές. Πέραν αυτών των προβλημάτων κατά τη φάση λειτουργίας του ηλεκτρικού συστήματος, η κάλυψη της απογευματινής/βραδινής ζήτησης αιχμής συνεπάγεται την ανάγκη δέσμευσης μεγάλων συμβατικών μονάδων από νωρίς το απόγευμα, κάτι που με τη σειρά του συνεπάγεται αυξημένες περικοπές της ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ.

Η ενσωμάτωση στο ηλεκτρικό σύστημα πόρων ευελιξίας, όπως τα συστήματα αποθήκευσης, αναμένεται να μετριάσει σημαντικά τα παραπάνω προβλήματα, καθώς τα συστήματα αποθήκευσης αναμένεται να φορτί-

Ο ανταγωνισμός στο ρεύμα δεν φτάνει ακόμα στο πορτοφόλι

Ο εκτελεστικός διευθυντής του Διαχειριστή Συστήματος Μεταφοράς Κύπρου (ΔΣΜΚ) Σταύρος Σταυρινός αναλύει τις εξελίξεις στο ενεργειακό τοπίο

Σε σύγκριση με το προηγούμενο καθεστώς της μεταβατικής ρύθμισης της αγοράς ηλεκτρισμού, η τιμή της ενέργειας στην ανταγωνιστική αγορά μεταβάλλεται κάθε μισή ώρα, σύμφωνα με την παραγωγή και τη ζήτηση.

Ο ΔΣΜΚ υπό την ιδιότητα του και ως λειτουργός αγοράς, έχει ως αποστολή τη διαχείριση και λειτουργία της χονδρεμπορικής αγοράς ηλεκτρισμού της Κύπρου, με τρόπο που να διασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία της και η ισοτιμία μεταχείριση των συμμετεχόντων. Ο ΔΣΜΚ επιτελεί την αποστολή του, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και τις προσδοκίες των ενδιαφερόμενων μερών, στοχεύοντας σε ένα πράσινο, καθαρό και υγιές μέλλον για όλους τους πολίτες. Οι επιμέρους ευθύνες και αρμοδιότητες του ΔΣΜΚ καθορίζονται με σαφήνεια και λεπτομέρεια στον περί Ρύθμισης της Αγοράς Ηλεκτρισμού Νόμο (Ν.130(Ι)/2021).

Βασικές αρμοδιότητες του ΔΣΜΚ όπως καθορίζονται στα άρθρα 70 και 72 του πιο πάνω Νόμου, είναι η λειτουργία του Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας και η αντικειμενική διαχείριση της εμπορίας ηλεκτρισμού στο ανταγωνιστικό περιβάλλον, στηρίζοντας και προωθώντας την ηλεκτροπαραγωγή από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, καθώς επίσης και

η διασφάλιση της πρόσβασης όλων των παραγωγών και προμηθευτών ηλεκτρισμού στο Δίκτυο Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας. Ως ο λειτουργός της Αγοράς, ο ΔΣΜΚ λειτουργεί την Αγορά στη βάση των Κανόνων Αγοράς και σχετικών αποφάσεων της ΡΑΕΚ, χρησιμοποιώντας πληροφορικά συστήματα.

Ο ΔΣΜΚ ως λειτουργός του συστήματος, συντονίζει επίσης τις ενέργειες για αποκατάσταση βλαβών ή άλλων προβλημάτων στο Σύστημα Παραγωγής/Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας, ώστε αυτό να καθιστάται αποδοτικό, συντονισμένο, ασφαλές, αξιόπιστο και οικονομικά βιώσιμο, εξασφαλίζοντας απρόσκοπτη και αδιάλειπτη παροχή ηλεκτρικής ενέργειας σε όλους τους καταναλωτές.

-Ποια είναι η σχέση και η διασύνδεση του ΔΣΜΚ με τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας Κύπρου (ΡΑΕΚ) και την Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου (ΑΗΚ);

-Οι αρμοδιότητες του κάθε θεσμού καθορίζονται με σαφήνεια στη νομοθεσία. Ο ΔΣΜΚ ως ο λειτουργός του

ηλεκτρισμού που αναμένει ο καταναλωτής.

-Πότε αναμένεται η ολοκλήρωση της αναβάθμισης του ηλεκτρικού δικτύου και η εγκατάσταση συστημάτων αποθήκευσης, ώστε να ενισχυθεί η συμμετοχή των ΑΠΕ και να μειωθούν οι περικοπές τους;

-Υπάρχει μεγάλος αριθμός αιτήσεων προς τη ΡΑΕΚ από υφιστάμενους παραγωγούς ΑΠΕ για μετατροπή των πάρκων τους σε «υβριδικά», δηλαδή για εγκατάσταση συστήματος αποθήκευσης σε υφιστάμενα πάρκα. Έχουν εκδοθεί και πολλές άδειες από τη ΡΑΕΚ.

Παράλληλα, υπάρχει μεγάλος αριθμός αιτήσεων προς τον ΔΣΜΚ, αλλά και προς τον διαχειριστή συστήματος διανομής για εγκατάσταση αυτόνομων συστημάτων αποθήκευσης. Ο ΔΣΜΚ έχει εκδώσει προκαταρκτικούς όρους σύνδεσης σε αριθμό ιδιωτών επενδυτών και αναμένεται σύντομα να εκδώσει τελικούς όρους σύνδεσης για αυτόνομα συστήματα.

Ταυτόχρονα, μετά από απόφαση της ΡΑΕΚ, βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία εγκατάστασης κεντρικού συστήματος αποθήκευσης, το οποίο θα διαχειρίζεται ο ΔΣΜΚ, έργο το οποίο αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του 2026.

συστήματος μεταφοράς και λειτουργός της αγοράς είναι ρυθμιζόμενος από τη ΡΑΕΚ. Αυτό σημαίνει ότι είναι υπόχρεος να συμμορφώνεται με τις αποφάσεις και τις ρυθμιστικές αποφάσεις που εκδίδει κατά καιρούς η ΡΑΕΚ.

Η ΑΗΚ, μέσω των βασικών ρυθμιζόμενων δραστηριοτήτων της παραγωγής και της Προμήθειας είναι συμμετέχουσα στην ανταγωνιστική αγορά ηλεκτρισμού, χωρίς κάποια επιπλέον διασύνδεση με τον ΔΣΜΚ, πέραν της δεσπόζουσας θέσης που κατέχει, η οποία ρυθμίζεται από τη ΡΑΕΚ. Οι αρμοδιότητες των μη ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων της ΑΗΚ που έχουν μονοπωλιακό χαρακτήρα, δηλαδή του ιδιοκτήτη συστήματος μεταφοράς, ιδιοκτήτη συστήματος διανομής και διαχειριστή συστήματος διανομής, ορίζονται από τον νόμο. Ειδικά για τον ιδιοκτήτη συστήματος μεταφοράς και τον διαχειριστή συστήματος διανομής, υπάρχουν συνέργειες με τον ΔΣΜΚ, οι οποίες απαιτούν την αμοιβαία συνεργασία των οργανισμών, που καθορίζεται στα σχετικά μνημόνια συνεργασίας τα οποία έχουν εγκριθεί από τη ΡΑΕΚ.

-Πώς επηρεάζεται η διείσδυση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) από την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρισμού;

-Οι παραγωγοί με ΑΠΕ συμμετέχουν στην αγορά ηλεκτρισμού, όπως και οι παραγωγοί με συμβατικά καύσιμα. Μπορούν να συνάπτουν διμερή συμβόλαια με προμηθευτές για να πωλούν την ενέργειά τους ή να υποβάλλουν προσφορές στην προπαισμένη αγορά. Σε σύγκριση με το προηγούμενο καθεστώς της μεταβατικής ρύθμισης της αγοράς ηλεκτρισμού, η τιμή της ενέργειας στην ανταγωνιστική αγορά μεταβάλλεται κάθε μισή ώρα, σύμφωνα με την παραγωγή και τη ζήτηση.

-Σε ποιο βαθμό η ανάπτυξη συστημάτων αποθήκευσης ενέργειας μπορεί να οδηγήσει σε φθηνότερη και πιο σταθερή ενέργεια για τον καταναλωτή;

-Ενέργεια από ΑΠΕ η οποία περικυπείται, κυρίως κατά τις μεσημβρινές ώρες, μπορεί να αποθηκευτεί και να χρησιμοποιηθεί κατά τις βραδινές ώρες, αντικαθιστώντας την πιο ακριβή παραγωγή από συμβατικές μονάδες. Η αποθήκευση μειώνει επίσης τις εκκινήσεις συμβατικών μονάδων που χρειάζονται για την κάλυψη των βραδινών αιχμών της ζήτησης όταν δεν υπάρχει παραγωγή από τα φωτοβολταϊκά συστήματα και το κόστος που αυτό συνεπάγεται. Αυξάνει τις εφεδρείες που είναι διαθέσιμες για ρύθμιση των μεταβολών στη μεταβαλλόμενη και σε κάποιο βαθμό απρόβλεπτη παραγωγή από ΑΠΕ και την απώλεια μονάδων παραγωγής για να αυξηθεί την αξιοπιστία της παροχής ηλεκτρισμού. Τέλος, η αποθήκευση βοηθά στην επάρκεια της παραγωγής, ιδιαίτερα όταν δεν υπάρχει παραγωγή από ανανεώσιμες πηγές. Σημειώνεται ότι πέραν του οικονομικού οφέλους, σημαντικό είναι και το περιβαλλοντικό όφελος, με τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που θα εκλύονταν με τη λειτουργία των μονάδων παραγωγής με συμβατικά καύσιμα.

-Είναι έτοιμος ο διαχειριστής να εφαρμόσει ευέλικτες συνδέσεις στο σύστημα διανομής, ώστε να διευκολύνει τη μετατόπιση της ζήτησης και την εξισορρόπηση του φορτίου;

-Ο ΔΣΜΚ, με βάση τη Ρυθμιστική Απόφαση της ΡΑΕΚ (αρ. 02/2025, Κ.Δ.Π. 260/2025), ετοίμασε από κοινού με τον Διαχειριστή Συστήματος Διανομής (ΔΣΔ) ενδιάμεση έκθεση σχετικά με το πλαίσιο που θα διέπει τη σύναψη συμφωνιών ευέλικτων συνδέσεων, τόσο στο σύστημα διανομής όσο και στο σύστημα μεταφοράς. Η έκθεση έχει ήδη υποβληθεί στη ΡΑΕΚ. Μετά την ολοκλήρωση της επεξεργασίας από τη ΡΑΕΚ και την τελική έγκριση της έκθεσης, οι δύο διαχειριστές θα προωθήσουν ενέργειες για να καταστεί δυνατή η προσφορά συμφωνιών ευέλικτων συνδέσεων σε ενδιαφερόμενους επενδυτές. Παράλληλα και εν αναμονή των αποφάσεων της ΡΑΕΚ σχετικά με την ενδιάμεση έκθεση, έχει ήδη αρχίσει η προώθηση συγκεκριμένων δράσεων ώστε να επιταχυνθεί η όλη διαδικασία. Όμως, πρέπει να γίνουν αρκετά πριν οι δύο διαχειριστές καταστούν ικανοί να συνάψουν συμφωνίες ευέλικτης σύνδεσης.

Νέες ισορροπίες στον κυπριακό ασφαλιστικό κλάδο

Το «deal» όπως εξελίχθηκε είναι «κομμένο-ραμμένο» στα μέτρα της στρατηγικής που έχει η Unicredit για την κυπριακή θυγατρική

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Νέες ισορροπίες δημιουργούνται στον κυπριακό ασφαλιστικό κλάδο μετά την κίνηση της Alpha Bank σε σχέση με μεγάλη ασφαλιστική εταιρεία του Ομίλου Φωτιάδης, τη Universal Life και την Altius Insurance. Είναι συμφωνία που επιβεβαιώνει πρακτικά όσα είχε γράψει η «Κ» από αρχές Νοεμβρίου, για συζητήσεις εξαγοράς της Universal Life από την Alpha Bank για να στηρίξει τη στρατηγική που έχει διαγράψει ο Όμιλος για την κυπριακή θυγατρική, την Alpha Bank Κύπρου.

Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», την εντολή για εξεύρεση δυνατού και «μεγάλου παίχτη» του ασφαλιστικού τομέα της Κύπρου, έδωσε ο μεγαλομέτοχος της Alpha Bank, ο κολοσσός Unicredit. Ήταν διαδικασία που είχε «από κοντά» ο ιταλικός κολοσσός και είχε βάλει κιόλας μία «άνω τελεία» στο τελευταίο διάστημα, λίγο πριν κλείσει το «deal». Ο λόγος φυσικά για το βεληνικές του Ομίλου και του μεγαλομετόχου τους, τη Unicredit, δεν ήταν οικονομικός. Καθότι, η

οικονομική διαφορά για το deal ήταν 15 εκατομμυρίων ευρώ. Το deal με τη Universal ήταν στα 115 - 130 εκατ. ευρώ, διαφορά που για το μέγεθος του Ομίλου ήταν πολύ μικρή. Το «deal» όπως εξελίχθηκε είναι «κομμένο-ραμμένο» στα μέτρα της στρατηγικής που έχει η Unicredit για την κυπριακή θυγατρική, την Alpha Bank Κύπρου και τα επόμενα βήματα που έχει καθορίσει.

Μετά τη συνεργασία της Universal Life – Altius Insurance με την υπογραφή της Alpha Bank, επαναχαράσσεται ο χάρτης της κυπριακής αγοράς και εντείνεται ο ανταγωνισμός τόσο στον κλάδο ζωής όσο και στις γενικές ασφαλίσεις. Η στρατηγική αυτή εξέλιξη ενισχύει τη διασύνδεση τραπεζικών και ασφαλιστικών εργασιών (bancassurance), ενώ όπως είναι φυσικό, η παρουσία της Alpha Bank ως τρίτη συστημική τράπεζα στην Κύπρο και με μεγάλες ασφαλιστικές βλέψεις, δημιουργούν νέα δεδομένα σε επίπεδο μεριδίων αγοράς, εμπορικής πολιτικής και διανομής προϊόντων.

Η Alpha Bank S.A. θα αποκτήσει την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου του ενοποιημένου σχήματος, ενώ ο Όμιλος Φωτιάδη θα διατηρήσει σημαντική συμμετοχή.

Τα ποσοστά 9μήνου

Η Universal Life στον τομέα της Ζωής (Life) είναι βάσει αποτελεσμάτων του 9μήνου του 2025, στην τρίτη (3η) θέση. Στον Κλάδο Ζωής (Life Gross Premiums Including A&H premiums by Life Companies) έχει μερίδιο αγοράς το εννεάμηνο του 2025 στο 15,4%, ελαφρώς πιο κάτω από το ποσοστό του 2024, που ήταν στο 15,6%.

Στον Κλάδο Ζωής τα μικτά εγγεγραμμένα ασφάλιστρα της Universal Life για το εννεάμηνο

του 2025 ήταν στα 95,4 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 7,2% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2024, που ήταν 88,9 εκατ. ευρώ.

Πέραν του «συνολικού» που συμπεριλαμβάνει και το «Accident & Health», αξίζει να γίνει αναφορά και στα μερίδια που αφορούν μόνο τον κλάδο ζωής, (Life Gross Premiums excluding A&H premiums by Life Companies). Η Universal Life έχει 11,7% μερίδιο αγοράς στο εννεάμηνο του 2025 και είχε 11,8% στο αντίστοι-

16,6% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2024, που ήταν 21,8 εκατ. ευρώ. Πάντως, το 15,4% της Universal Life με το 4,1% της Altius Insurance μάς κάνει ένα σεβαστό 19,5% στον κλάδο ζωής, όπου είναι λίγο πίσω από την ERB Cyprialife της Eurobank που έχει 22,2% και την Eurolife της Τράπεζας Κύπρου με 30,1%.

Η συμφωνία με δυο λόγια

Ο Όμιλος Φώτος Φωτιάδης ως ο βασικότερος μέτοχος της Universal Life, έχει συνάψει συμφωνία με την Alpha Bank S.A. Η συνεργασία των δύο Ομίλων περιλαμβάνει τη συμμετοχή της Alpha Bank S.A. στο μετοχικό κεφάλαιο της Universal Life, τη συγχώνευση της Altius Insurance με την Universal Life σε έναν ενιαίο και ισχυρό ασφαλιστικό οργανισμό, καθώς και συμφωνία τραπεζοασφάλισης (bancassurance) με την Alpha Bank Κύπρου. Η Alpha Bank S.A. θα αποκτήσει την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου του ενοποιημένου σχήματος ενώ ο Όμιλος Φωτιάδη θα διατηρήσει σημαντική συμμετοχή.

Οι ανελαστικές δαπάνες στο 90% των συνολικών δαπανών

Καίριο σημείο προβληματισμού για το Δημοσιονομικό Συμβούλιο Κύπρου κατά την επτήσιά του έκθεση για το 2025 η δομή και κατανομή των δαπανών. Το Συμβούλιο υποδεικνύει πως, οι ανελαστικές δαπάνες συνεχίζουν να απορροφούν τον κύριο όγκο των δαπανών της κεντρικής κυβέρνησης, γεγονός που περιορίζει τον δημοσιονομικό χώρο που χρειάζε-

ται τα επόμενα χρόνια για αντιμετώπιση μελλοντικών αναγκών.

Όσον αφορά στις ανελαστικές δαπάνες, σημειώνει τη μεγάλη σωρευτική αύξηση που καταγράφεται για την πενταετία 2024-2028, στο σύνολο των αποδοχών, και στις μεταβιβάσεις εσωτερικού. Αντίθετα, ο περιορισμός των δαπανών σε σχέση με τα έσοδα, αποτελεί

σημαντική διαρθρωτική βελτίωση, ενώ και οι προβλέψεις για αποζημιώσεις και αγωγές είναι πλέον περιορισμένες. Κατά το Συμβούλιο, οι ανελαστικές δαπάνες διατηρούνται κοντά στο 90% των συνολικών δαπανών της Δημοκρατίας. Το Δημοσιονομικό Συμβούλιο σημειώνει πως το ποσοστό αυτό περιορίζει την εκάστοτε κυβέρνηση, αφού

δεν αφήνει δημοσιονομικό χώρο για την άσκηση πολιτικής και την εγκλωβίζει σε προκυκλικές πολιτικές. Έτσι, σε περιόδους δημοσιονομικών πιέσεων και περιορισμένων (ή και αρνητικής) ανάπτυξης, αφενός οι ανάγκες διογκώνονται και αφετέρου οι επιλογές που είναι διαθέσιμες, είναι ταυτόχρονα λιγότερες, αλλά και πιο επώδυνες.

Σημαντική διάσταση της κατανόησης δαπανών σύμφωνα με το Συμβούλιο, είναι και η ανάγκη για βελτίωση της αποδοτικότητας και της ευρύτερης ποιότητας της κρατικής μηχανής. Σημειώνεται πως οι τρέχουσες δαπάνες, η ενδιάμεση κατανάλωση και το ευρύτερο λειτουργικό κόστος της Δημοκρατίας συνεχίζουν να αυξάνονται ταχύτερα από τον πλη-

θωρισμό, χωρίς όμως αυτές οι αυξήσεις να μεταφράζονται σε βελτιωμένες υπηρεσίες. Έτσι, η κοινωνία επωμίζεται όλο και μεγαλύτερο οικονομικό βάρος για τη συντήρηση της κρατικής μηχανής, η οποία όμως δείχνει να καθίσταται σταδιακά πιο αδύνατη να προσφέρει τις απαιτούμενες υπηρεσίες και παραδοτέα.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΡΟΥΓΚΑΛΑΣ

THE CONCEPT

D

Στέφανου Κουμανούδη 1Ε
Πάροδος Στασικρατους)
Λευκωσία
+357 22483848

ΝΕΕΣ ΚΛΙΜΑΚΕΣ ΟΡΓΑΝΙΚΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΜΕ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΙΜΑΡΙΘΜΟΥ 27.99%

	ΤΜΗΜΑΤΑΡΧΗΣ	ΤΜΗΜΑΤΑΡΧΗΣ Α	ΥΠΟΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	ΥΠΟΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α	ΒΟΗΘΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	ΒΟΗΘΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α	ΑΝΩΤΕΡΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	Α΄ ΑΝΩΤΕΡΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	Α΄ ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	ΑΝΩΤ. ΓΕΝ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
	127.99	140.79	154.96	195.98	223.82	236.78	251.72	264.06	268.60	275.18	291.83	319.74	447.97
0	2,751.79	2,943.77	3,209.93	3,560.13	3,948.73	4,159.68	4,476.19	5,017.62	5,304.98	5,759.55	6,214.26	6,608.93	7,679.40
1	2,879.78	3,084.55	3,364.89	3,756.11	4,172.55	4,396.46	4,727.91	5,281.68	5,573.58	6,034.73	6,506.09	6,928.67	8,127.37
2	3,007.77	3,225.35	3,519.85	3,952.09	4,396.37	4,633.24	4,979.63	5,545.74	5,842.18	6,309.91	6,797.92	7,248.41	8,575.34
3	3,135.76	3,366.14	3,674.81	4,148.07	4,620.19	4,870.02	5,231.35	5,809.80	6,110.78	6,585.09	7,089.75	7,568.15	9,023.31
4	3,263.75	3,506.93	3,829.77	4,344.05	4,844.01	5,106.80	5,483.07	6,073.86	6,379.38	6,860.27	7,381.58	7,887.89	9,471.28
5	3,391.74	3,647.72	3,984.73	4,540.03	5,067.83	5,343.58	5,734.79	6,337.92	6,647.98	7,135.45	7,673.41	8,207.63	9,919.25
6	3,519.73	3,788.51	4,139.69	4,736.01	5,291.65	5,580.36	5,986.51	6,601.98	6,916.58	7,410.63	7,965.24	8,527.37	10,367.22
7	3,647.72	3,929.30	4,294.65	4,931.99	5,515.47	5,817.14	6,238.23	6,866.04	7,185.18	7,685.81	8,257.07	8,847.11	10,815.19
8	3,775.71	4,070.09	4,449.61	5,127.97	5,739.29	6,053.92	6,489.95	7,130.10	7,453.78	7,960.99	8,548.90	9,166.85	11,263.16
9	3,903.70	4,210.88	4,604.57	5,323.95	5,963.11	6,290.70	6,741.67	7,394.16	7,722.38	8,236.17	8,840.73	9,486.59	11,711.13
10	4,031.69	4,351.67	4,759.53	5,519.93	6,186.93	6,527.48	6,993.39	7,658.22	7,990.98	8,511.35	9,132.56	9,806.33	12,159.10
11	4,159.68	4,492.46	4,914.49	5,715.91	6,410.75	6,764.26	7,245.11	7,922.28	8,259.58	8,786.53	9,424.39	10,126.07	12,607.07
12	4,287.67	4,633.25	5,069.45	5,911.89	6,634.57	7,001.04	7,496.83	8,186.34	8,528.18	9,061.71	9,716.22	10,445.81	13,055.04
13	4,415.66	4,774.04	5,224.41	6,107.87	6,858.39	7,237.82	7,748.55	8,450.40	8,796.78	9,336.89	10,008.05	10,765.55	13,503.01
14	4,543.65	4,914.83	5,379.37	6,303.85	7,082.21	7,474.60	8,000.27	8,714.46	9,065.38	9,612.07	10,299.88	11,085.29	13,950.98
15	4,671.64												

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Τελική συμφωνία επετεύχθη μεταξύ τραπεζών και ΕΤΥΚ για τη νέα συλλογική σύμβαση, βάζοντας τέλος σε περίοδο διαβουλεύσεων και ανοίγοντας τον δρόμο για την επίσημη έγκρισή της από τα μέλη του συνδικαλιστικού φορέα την προσεχή Τρίτη.

Η «Κ», όπως είχε γράψει πρώτα ότι επιπλθε κατ’ αρχήν συμφωνία στην αρχή της προηγούμενης εβδομάδας, παρουσιάζει επίσης πρώτα το πλήρες περιεχόμενο της συμφωνίας, πριν αυτή τεθεί ενώπιον των εργαζομένων για ψήφιση στις γενικές συνελεύσεις που θα ακολουθήσουν. Πρόκειται για μια συμφωνία-πλαίσιο που καλύπτει την περίοδο 2023–2027 και θεωρείται κομβικής σημασίας, καθώς διασφαλίζει εργασιακή ειρήνη και προβλεψιμότητα για τα επόμενα χρόνια, τόσο για τους εργαζομένους όσο και για τις κυπριακές τράπεζες.

Τα στοιχεία της συλλογικής σύμβασης 2023–2027 περιέχουν ρυθμίσεις για μισθολογικά ζητήματα, ωφελήματα, θεσμικά θέματα και όρους απασχόλησης. Συγκεκριμένα, η συλλογική σύμβαση καλύπτει/ εφαρμόζεται για το σύνολο του προσωπικού που εργοδοτούν οι τράπεζες μέλη του Κυπριακού Εργο-

Συμφωνία-πλαίσιο που καλύπτει την περίοδο 2023–2027 και θεωρείται κομβικής σημασίας, καθώς διασφαλίζει εργασιακή ειρήνη και προβλεψιμότητα για τα επόμενα χρόνια.

δοτικού Συνδέσμου Τραπεζών (ΚΕΣΤ), ενώ σημειώνεται πως, από 1/1/2026 θα ισχύουν οι συντημένες κλίμακες και θα καλύπτουν όλα τα μέλη του προσωπικού των τραπεζών.

Μπόνους για το προσωπικό

Όλο το προσωπικό έχει συμφωνηθεί να λάβει μπόνους 1.500 ευρώ για τα αποτελέσματα του 2024 μέχρι 30 Ιανουαρίου 2026, άλλα 1.500 ευρώ για τα αποτελέσματα του 2025 μέχρι 30 Ιουνίου 2026 και άλλα 1.500 ευρώ για τα αποτελέσματα του 2026 μέχρι 30 Ιουνίου 2027. Σημειώνεται πως, βάσει των συμφωνηθέντων για τα αποτελέ-

σματα του 2024 τυχόν μπόνους που έχει ήδη δοθεί στους υπαλλήλους θα ληφθεί υπόψη.

Πέραν από τα μπόνους έχει συμφωνηθεί από την 1η Ιανουαρίου 2026 όλο το προσωπικό να πάρει αύξηση 50 ευρώ στον βασικό μισθό. Από 1η Ιανουαρίου 2027 όλο το προσωπικό θα λάβει 50 ευρώ αύξηση στον βασικό μισθό. Τέλος, έχει συμφωνηθεί, η ετήσια προσαύξηση να παραχωρείται κατά 75%, ενώ το υπόλοιπο 25% μέσα από τη συμφωνία της κάθε τράπεζας και της ΕΤΥΚ.

Τρίτο σημαντικό σκέλος της σύμβασης, αφορά τις ημέρες αδειάς. Από την

1η Ιανουαρίου 2026 βάσει της συλλογικής σύμβασης θα αυξηθούν οι άδειες κατά έξι ημέρες σε όλες τις κατηγορίες τραπεζοϋπαλλήλων.

Ανέβηκαν ποσά στα δάνεια

Ίδιες προϋποθέσεις, αλλά αυξάνονται τα ποσά από 1η Ιανουαρίου 2026 για τα δάνεια του προσωπικού. Για στεγαστικό δάνειο ανεβαίνει το ποσό, στις 180 χιλιάδες ευρώ, για συμπληρωματικό δάνειο για ανακαίνιση στις 50 χιλιάδες ευρώ, φοιτητικό δάνειο για κάθε παιδί που σπουδάζει στην Κύπρο μπορεί να φτάσει τα 30 χιλιάδες ευρώ, φοιτητικό δάνειο για παιδί που σπουδάζει στο

εξωτερικό τα 40 χιλιάδες ευρώ, για δάνειο αυτοκινήτου στα 20 χιλιάδες ευρώ και για γάμο το δάνειο μπορεί να φτάσει στους τραπεζικούς υπαλλήλους μέχρι 4 μηνιαίους μισθούς.

Άδειες, ΑΤΑ και Ταμεία

Σημαντικές ρυθμίσεις που αφορούν άδειες, παροχές υγείας, εργασιακές συνθήκες και θεσμικά ζητήματα περιλαμβάνει η νέα συμφωνία που αφορά το τραπεζικό προσωπικό. Σε ό,τι αφορά τις άδειες τοκετού, μητρότητας και πατρότητας, προβλέπεται ότι θα καταβάλλονται σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία.

Παράλληλα, δίνεται η δυνατότητα στο προσωπικό να λαμβάνει άδεια άνευ απολαβών για λόγους εκπαιδευσης ή για λόγους υγείας συγγενικών προσώπων. Οι όροι παραχώρησης της συγκεκριμένης άδειας θα καθοριστούν κατόπιν συμφωνίας μεταξύ της ΕΤΥΚ και του ΚΕΣΤ.

Βαρύτητα δόθηκε και στο θέμα της υγειονομικής κάλυψης. Από την 1η Ιανουαρίου 2026, όλοι ανεξαιρέτως οι τραπεζικοί υπάλληλοι θα συμμετέχουν στο Ενιαίο Ταμείο Υγείας. Κάθε μέλος θα έχει τη δυνατότητα να επιλέγει εάν και ποια από τα εξαρτώμενα μέλη του θα καλύπτονται από το Ταμείο Υγείας. Η εισφορά του εργαζομένου για κάθε εξαρτώμενο μέλος ορίζεται στα 7 ευρώ μηνιαίως, ενώ σε περίπτωση που επιθυμεί να καλύψει εργαζόμενο σύζυγο, η εισφορά θα ανέρχεται στο 1,25% του μισθού του συζύγου. Από την πλευρά των τραπεζών, η εισφορά για όλα τα εξαρτώμενα μέλη καθορίζεται επίσης στα 7 ευρώ ανά άτομο. Επιπλέον, από την 1η Ιανουαρίου 2026, οι εισφορές των τραπεζών στο ΤΥΕΤΥΚ θα ανέρχονται στο 2%, ενώ οι εργαζόμενοι θα έχουν τη δυνατότητα επιλογής του δικού τους ποσοστού εισφοράς μεταξύ 1% - 1,5%.

Σε σχέση με την Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή (ΑΤΑ), προβλέπεται ότι για το σύνολο του προσωπικού θα εφαρμόζεται ακριβώς ό,τι ισχύει σήμερα στην κυβέρνηση, τόσο ως προς το ποσοστό όσο και ως προς οποιεσδήποτε μελλοντικές διαφοροποιήσεις. Η συμφωνία περιλαμβάνει επίσης πρόνοια για την τηλεργασία, με τη ρητή αναφορά ότι ο τρόπος εφαρμογής της, καθώς και οι όροι και οι συνθήκες εργασίας, θα καθοριστούν κατόπιν συμφωνίας μεταξύ των δύο πλευρών.

Τέλος, οι συμβαλλόμενες πλευρές δεσμεύονται να προχωρήσουν σε συνολική κωδικοποίηση όλων των υφιστάμενων συμφωνιών, ενώ διευκρινίζεται ότι οποιοδήποτε θέμα δεν καλύπτεται ή δεν τροποποιείται από τη νέα συμφωνία θα συνεχίσει να διέπεται από τις ήδη ισχύουσες συλλογικές συμβάσεις με την ΕΤΥΚ.

Σημειώνεται πως η συμφωνία, την Τρίτη 23/12/2025 θα παρουσιασθεί σε γενικές συνελεύσεις των τραπεζοϋπαλλήλων σ’ όλες τις επαρχίες και οι τραπεζοϋπάλληλοι θα τοποθετηθούν με την ψήφο τους κατά πόσο αποδέχονται – εγκρίνουν τη συμφωνία, ή όχι.

ΝΕΕΣ ΚΛΙΜΑΚΕΣ
ΜΕ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ
ΤΙΜΑΡΙΘΜΟΥ
27.99%

ΕΤΟΣ	ΚΑΘΑΡΙΣΤΡΙΕΣ		ΚΛΗΤΗΡΑΣ		ΓΕΝΙΚΗ		ΕΙΔΙΚΗ		ΒΟΗΘΟΣ ΤΜΗΜΑΤΑΡΧΗΣ	
	ΠΡΟΣΑΥΞΗΣΗ	ΒΑΣΙΚΟΣ	ΠΡΟΣΑΥΞΗΣΗ	ΒΑΣΙΚΟΣ	ΠΡΟΣΑΥΞΗΣΗ	ΒΑΣΙΚΟΣ	ΠΡΟΣΑΥΞΗΣΗ	ΒΑΣΙΚΟΣ	ΠΡΟΣΑΥΞΗΣΗ	ΒΑΣΙΚΟΣ
0	0	1,021.65	0	1,133.18	0.00	1,143.63	0	1,547.26	0	2,303.82
1	35.52	1,057.17	31.80	1,164.98	50.00	1,193.63	111.25	1,658.51	125.43	2,429.25
2	35.52	1,092.69	31.80	1,196.78	50.00	1,243.63	111.25	1,769.76	125.43	2,554.68
3	35.52	1,128.21	31.80	1,228.58	50.00	1,293.63	111.25	1,881.01	125.43	2,680.11
4	35.52	1,163.73	31.80	1,260.38	50.00	1,343.63	111.25	1,992.26	125.43	2,805.54
5	35.52	1,199.25	38.12	1,298.50	89.17	1,432.80	111.25	2,103.51	125.43	2,930.97
6	39.98	1,239.23	44.77	1,343.27	108.77	1,541.57	111.25	2,214.76	125.43	3,056.40
7	39.98	1,279.21	44.77	1,388.04	108.77	1,650.34	111.25	2,326.01	125.43	3,181.83
8	39.98	1,319.19	44.77	1,432.81	108.77	1,759.11	111.25	2,437.26	125.43	3,307.26
9	39.98	1,359.17	44.77	1,477.58	108.77	1,867.88	111.25	2,548.51	125.43	3,432.69
10	39.98	1,399.15	68.58	1,546.16	108.77	1,976.65	111.25	2,659.76	125.43	3,558.12
11	44.51	1,443.66	68.58	1,614.74	108.77	2,085.42	124.82	2,784.58	125.43	3,683.55
12	44.51	1,488.17	68.58	1,683.32	108.77	2,194.19	124.82	2,909.40	125.43	3,808.98
13	44.51	1,532.68	68.58	1,751.90	108.77	2,302.96	124.82	3,034.22	125.43	3,934.41
14	44.51	1,577.19	68.58	1,820.48	108.77	2,411.73	124.82	3,159.04	125.43	4,059.84
15	44.51	1,621.70	68.58	1,889.06	108.77	2,520.50	124.82	3,283.86	125.43	4,185.27
16	48.84	1,670.54	68.58	1,957.64	108.77	2,629.27	124.82	3,408.68	125.43	4,310.70
17	48.84	1,719.38	68.58	2,026.22	119.40	2,748.67	124.82	3,533.50	125.43	4,436.13
18	48.84	1,768.22	68.58	2,094.80	119.40	2,868.07	124.82	3,658.32	125.43	4,561.56
19	48.84	1,817.06	68.58	2,163.38	119.40	2,987.47	124.82	3,783.14		
20			68.58	2,231.96	119.40	3,106.87	124.82	3,907.96		
21			68.58	2,300.54	119.40	3,226.27	124.82	4,032.78		
22			68.58	2,369.12	119.40	3,345.67	124.82	4,157.60		
23			68.58	2,437.70	119.40	3,465.07	124.82	4,282.42		
24			82.76	2,520.46	119.40	3,584.47	124.82	4,407.24		
25			82.76	2,603.22	119.40	3,703.87				
26			82.76	2,685.98	119.40	3,823.27				
27			82.76	2,768.74	119.40	3,942.67				
28			82.76	2,851.50	119.40	4,062.07				
28					119.40	4,181.47				
30					119.40	4,300.87				

Σε δύσκολη θέση τα νοικοκυριά λόγω της ακρίβειας στα τρόφιμα

Μέσα σε σχεδόν τέσσερα χρόνια,
η τιμή του μοσχαρίσιου κρέατος
έχει αυξηθεί κατά 65%

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Συρρίκνωση της πραγματικής αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών στην Ελλάδα προκαλεί η δραματική αύξηση των τιμών την τελευταία τριετία, αύξηση μάλιστα που όσον αφορά τα τρόφιμα, εκεί που καταναλώνεται το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματος της ελληνικής οικογένειας, ήταν μεγαλύτερη σε σύγκριση με την Ευρωζώνη. Το 2024, σύμφωνα με τα επικαιροποιημένα στοιχεία της Eurostat, η κατά κεφαλήν αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών στην Ελλάδα υποχώρησε σε σύγκριση με το 2023 και διαμορφώθηκε στο 79% του μέσου όρου της Ε.Ε., ενώ σε σύγκριση με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης έχει ακόμη μεγαλύτερη απόκλιση, της τάξεως του 35%.

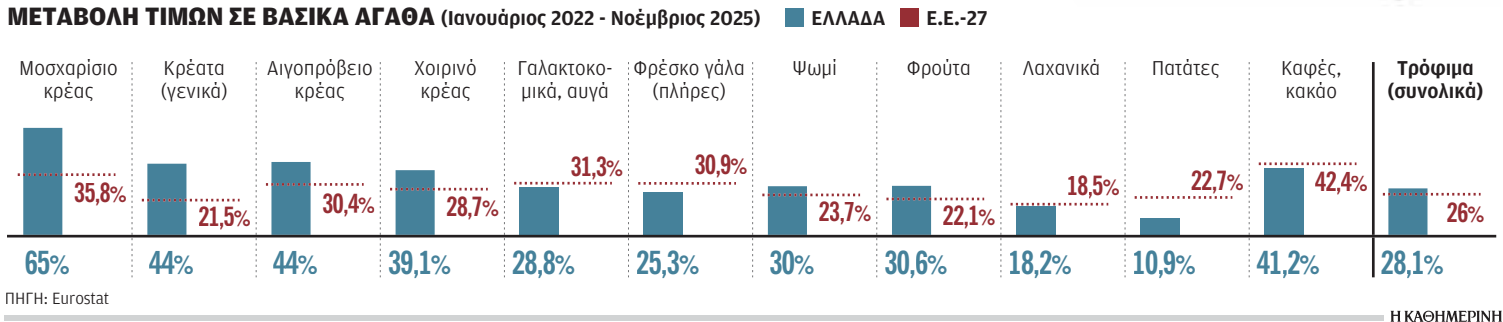
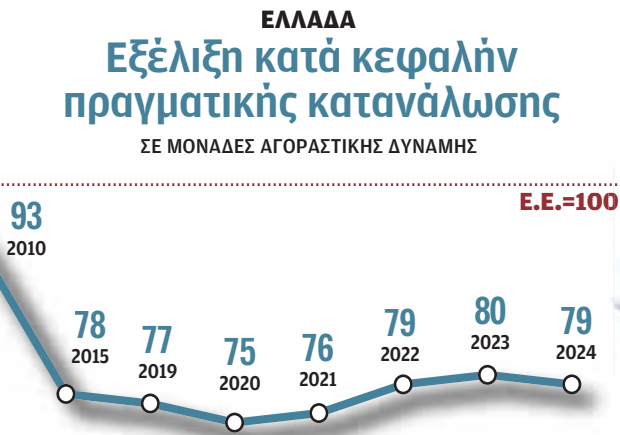
Τα αναλυτικά στοιχεία δείχνουν μάλιστα ότι, παρά την όποια επιβράδυνση του πληθωρισμού, οι τιμές σε βασικά είδη διατροφής σε σύγκριση με το 2022 παραμένουν σε εξαιρετικά υψηλά επίπεδα, που σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα στο μοσχαρίσιο κρέας, φτάνουν το 65%. Το γεγονός, δε, ότι σε πολλές περιπτώσεις οι αυξήσεις

είναι πολύ υψηλότερες σε σύγκριση με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης αποκαλύπτει τόσο την αδυναμία των κυβερνητικών μέτρων να περιορίσουν την ακρίβεια όσο και τα δομικά προβλήματα της εγχώριας αγοράς. Εξηγούν επίσης τον λόγο για τον οποίο η ακρίβεια εξακολουθεί να αποτελεί το κυριότερο πρόβλημα για τα νοικοκυριά με βάση και όλες τις σχετικές δημοσκοπήσεις.

Με βάση τα στοιχεία της Eurostat, η Ελλάδα το 2024 ήταν η χώρα με την έβδομη χαμηλότερη πραγματική κατά κεφαλήν κατανάλωση σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, μέγεθος που χρησιμοποιείται για να αποτυπώσει την υλική ευημερία των νοικοκυριών. Για να αντιληφθεί κάποιος το μέγεθος του προβλήματος, το 2015, με τη χώρα να βρίσκεται σε καθεστώς μνημονίου και capital controls, η πραγματική κατά κεφαλήν κατανάλωση στην Ελλάδα βρισκόταν στο 78% του μέσου όρου της Ε.Ε., ενώ το 2010 στο 93%. Στο υψηλότερο σημείο των τελευταίων 30 ετών βρέθηκε το 2008, όταν η πραγματική κατά κεφαλήν κατανάλωση σε μονάδες αγοραστικής δύναμης ήταν 4% πάνω από τον

μέσο κοινοτικό όρο. Τα στοιχεία για το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι ακόμη πιο απογοητευτικά, καθώς δείχνουν την Ελλάδα να βρίσκεται στην τρίτη χειρότερη θέση μεταξύ των χωρών της Ε.Ε., μετά τη Βουλγαρία και τη Λετονία, στο 69% του μέσου κοινοτικού όρου. Ωστόσο, μπορεί να μην αποκαλύπτουν όλη την αλήθεια, δεδομένης της μεγάλης ακόμη, παρά τον σημαντικό περιορισμό της τα τελευταία χρόνια, απόκρυψης εισοδημάτων.

Το ότι υστερούμε σε αγοραστική δύναμη δεν σημαίνει ότι υστερούμε και σε αυξήσεις στις τιμές. Το αντίθετο, μάλιστα. Ακόμη και αν το συνολικό επίπεδο τιμών για τις βασικές κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών είναι χαμηλότερο από τον μέσο κοινοτικό όρο –κατά 13,5% το 2024–, δεν ισχύει αυτό για βασικές κατηγορίες, όπως π.χ. τα είδη διατροφής, που πέρυσι βρέθηκαν κατά 6,2%

**Η κατά κεφαλήν
αγοραστική δύναμη
των νοικοκυριών το
2024 ήταν στο 79% του
μέσου όρου της Ε.Ε.**

πάνω από τον μέσο όρο της Ε.Ε. Το χειρότερο για τα νοικοκυριά στην Ελλάδα είναι ότι, ειδικά από το 2022 και μετά, βρίσκονται αντιμέτωπα με ραγδαίες ανατιμήσεις.

Με βάση και τα οριστικά στοιχεία της Eurostat για τον πληθωρισμό του Νοεμβρίου (υπενθυμίζεται ότι ο εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή στην Ελλάδα αυξήθηκε σε ετήσια βάση κατά 2,8%), προκύπτει ότι οι τιμές των τροφίμων σήμερα σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2022, ένα μήνα πριν από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρα-

νία, είναι σήμερα υψηλότερες κατά 28%, υψηλότερα μάλιστα από ό,τι στην Ευρωζώνη (26%). Το πρόβλημα που έχει ανακύψει με τη χαμηλή προσφορά του μοσχαρίσιου κρέατος αποδεικνύεται πολύ πιο έντονο στην Ελλάδα, καθώς η τιμή του σήμερα σε σύγκριση με σχεδόν τέσσερα χρόνια πριν είναι υψηλότερη κατά 65%, όταν στην Ευρωζώνη η αντίστοιχη αύξηση είναι περίπου 36%. Στο δε αιγοπρόβειο κρέας, η τιμή στην Ελλάδα είναι σήμερα υψηλότερη σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2022 κατά 44% (στην Ευρωζώνη κατά 30,43%), κάτι που ως ένα βαθμό μπορεί κάποιος να το αποδώσει στις ειδικές συνθήκες προσφοράς που επικρατούν στην Ελλάδα από πέρυσι λόγω της επιδημίας της ευλογιάς στα πρόβατα. Τι συμβαίνει όμως με τα φρούτα, τα λαχανικά, προϊόντα που σε μεγάλο βαθμό είναι

αυτάρκεις η Ελλάδα, αλλά και το ψωμί; Στην Ελλάδα οι τιμές τους έχουν επίσης αυξηθεί κατά πολύ περισσότερο από ό,τι κατά μέσον όρο στην Ευρωζώνη: 30,5% στα φρούτα και 30% στο ψωμί, όταν οι αντίστοιχες μεταβολές στην Ευρωζώνη είναι 22,05% και 23,07%. Ακόμη, δε, και αν είναι χαμηλότερες οι αυξήσεις στην Ελλάδα, οι αποκλίσεις είναι στις περισσότερες περιπτώσεις πολύ μικρότερες από ό,τι αντιστρόφως. Στα λαχανικά οι τιμές στην Ελλάδα σήμερα είναι υψηλότερες κατά 18,2% και στην Ευρωζώνη κατά 18,5%. Όσο για τον καφέ και το κακάο, προϊόντα που όλες οι ευρωπαϊκές χώρες εισάγουν εξ ολοκλήρου; Οι τιμές στην Ελλάδα είναι υψηλότερες σήμερα κατά 41,2% σε σύγκριση με τις αρχές του 2022, ενώ ακριβότερα κατά περίπου 30% πληρώνει σήμερα η ελληνική οικογένεια το γάλα.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ Η **EUROBANK**

ΠΑΛΙΟ ΠΙΜΑΝΙ ΠΕΜΕΣΟΥ

© limassol_christmas_land
Limassol Christmas Land

Υποστηρικτές:

Μέγας Χορηγός: **EUROBANK**

Χορηγοί: **ZΟΡΠΙΑΣ**

Χορηγός Επικοινωνίας:

Μεγαλώνει το έλλειμμα εξειδικευμένων εργαζομένων

Οι μισές μετακλήσεις από τρίτες χώρες αφορούν πλέον θέσεις με δεξιότητες

Της ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ

Η **εγκώρια** αγορά εργασίας βρισκείται μπροστά σε μια σιωπηλή, αλλά βαθιά διαρθρωτική αλλαγή: αν πριν από μόλις ενάμιση χρόνο η κάλυψη των κενών θέσεων εργασίας μέσω μετακλήσεων εργαζομένων από τρίτες χώρες αφορούσε κατά 90% ανειδίκευτους εργαζομένους και μόλις κατά 10% εξειδικευμένο προσωπικό, σήμερα η εικόνα έχει αλλάξει δραστικά: το ισοζύγιο έχει φτάσει πλέον στο 50%-50%. Και οι προβλέψεις για τα επόμενα χρόνια είναι ακόμη πιο εντυπωσιακές, καθώς η σχέση αυτή αναμένεται να αντιστραφεί πλήρως, με περίπου 70% των αναγκών να αφορούν θέσεις μεσαίας και υψηλής εξειδίκευσης και μόλις 30% χαμηλής.

Οι ειδικοί ξεκαθαρίζουν πως η Ελλάδα οφείλει να περάσει από τη λογική της κάλυψης άμεσων αναγκών για ανειδίκευτη εργασία, σε μια στρατηγική προσέλκυσης εργαζομένων με δεξιότητες. Κι επισημαίνουν πως αν οι προβλέψεις επιβεβαιωθούν και το 70% των μελλοντικών αναγκών αφορά θέσεις υψηλής ειδίκευσης, τότε η μετακλήση εργαζομένων από τρίτες χώρες δεν θα αποτελεί απλώς μια λύση ανάγκης, αλλά έναν βασικό πυλώνα της αναπτυξιακής στρατηγικής της χώρας. Σε αυτή τη «μάχη για ταλέντα», οι επιχειρήσεις που θα κινηθούν έγκαιρα και οργανωμένα θα είναι και οι μεγάλες κερδισμένες. Συνοπτικά εκτιμάται ότι, με βάση την εικόνα της ελληνικής αγοράς εργασίας, οι ελλείψεις εργατικών χεριών ξεπερνούν τις 300.000. Από αυτές, περίπου 90.000 αφορούν τον τουρισμό, 60.000 τον αγροτικό κλάδο, ενώ 150.000 προέρχονται από τις κατασκευές, τη βιομηχανία –που παρουσιάζει μια συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση– και τα logistics.

Η αλλαγή αυτή στη ζήτηση εργαζομένων από τρίτες χώρες αποτυπώθηκε με σαφήνεια και στην πρόσφατη εκδήλωση «Unlock the Potential: Vietnam's Quality Workforce - A Strategic Solution to Greece's Labor Shortage», που πραγματοποιήθηκε στην προεβία της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας του Βιετνάμ στην Αθήνα, με τη συμμετοχή περισσότερων από 150 ελληνικών επιχειρήσεων και θεσμικών εκπροσώπων. Το μήνυμα ήταν ξεκάθαρο: η έλλειψη

Στη βιομηχανία, οι ανάγκες δεν αφορούν πλέον μόνο αποθηκάρους ή εργαζομένους σε συσκευαστήρια. Αφορούν χειριστές μηχανημάτων CNC, τεχνικούς συντήρησης, στελέχη ελέγχου ποιότητας και σχεδιαστές AutoCAD.

Οι επιχειρήσεις δεν αναζητούν απλώς «χέρια». Αναζητούν δεξιότητες, τεχνική επάρκεια, συνέπεια και δυνατότητα μακροχρόνιας ένταξης.

εργατικού δυναμικού δεν είναι πλέον απλώς ποσοτικό πρόβλημα, αλλά πρωτίστως ποιοτικό.

Σύμφωνα με στοιχεία μελέτης της WorkInGreece.io, οι ελλείψεις στην ελληνική αγορά εργασίας υπολογίζονται σε περίπου 300.000 εργαζομένους, με το κόστος για την οικονομία να ανέρχεται σε 6 έως 8 δισ. ευρώ ετησίως σε απώλεια ΑΕΠ. Ομως, όπως επισημαίνουν στελέχη της αγοράς, το κρίσιμο ζήτημα δεν είναι μόνο πόσοι λείπουν, αλλά ποιοι λείπουν.

«Η Ελλάδα περνάει σε μια νέα φάση ωρίμανσης», σημειώνει στην «Κ» ο Βαγγέλης Κανελλόπουλος, CEO της WorkInGreece.io. «Οι επιχειρήσεις δεν αναζητούν πλέον απλώς “χέρια”. Αναζητούν δεξιότητες, τεχνική επάρκεια, συνέπεια και δυνατότητα μακροχρόνιας ένταξης. Αυτό εξηγεί γιατί μέσα σε μόλις 18 μήνες

η ζήτηση για εξειδικευμένους εργαζομένους έχει εκτοξευθεί».

Η μετατόπιση αυτή είναι εμφανής σε κρίσιμους κλάδους της οικονομίας. Στη βιομηχανία, οι ανάγκες δεν αφορούν πλέον μόνο αποθηκάρους ή εργαζομένους σε συσκευαστήρια. Αφορούν χειριστές μηχανημάτων CNC, τεχνικούς συντήρησης, στελέχη ελέγχου ποιότητας και σχεδιαστές AutoCAD. Διαφορετικές είναι οι ανάγκες και ανά κλάδο, καθώς διαφορετική εξειδίκευση απαιτείται στο μέταλλο, διαφορετική στο φάρμακο και άλλη στα τρόφιμα. Στις κατασκευές, η ζήτηση στρέφεται σε πιστοποιημένους ηλεκτροσυγκολλητές, εξειδικευμένους τεχνίτες, χειριστές βαρέων μηχανημάτων και μηχανικούς επίβλεψης έργων. Στον τουρισμό, οι επιχειρήσεις αναζητούν chefs, sous-chefs, στελέχη front office, sommeliers και spa therapists, ενώ ακόμη και στον αγροτικό τομέα οι ανάγκες δεν περιορίζονται πλέον σε εποχικούς εργαζομένους, αλλά επεκτείνονται σε εξειδικευμένα στελέχη καλλιέργειών και τεχνικούς άρδευσης.

Ιδιαίτερη σημασία αποκτά και ο ρόλος της πληροφορικής, όπου η ζήτηση για υψηλής εξειδίκευσης προγραμματιστές και μηχανικούς λογισμικού παραμένει ισχυρή, είτε μέσω φυσικής παρουσίας είτε μέσω εξ

αποστάσεως εργασίας. Πρόκειται για έναν τομέα που επιβελιώνει τη γενικότερη τάση: το ανθρώπινο κεφάλαιο εξελίσσεται στον βασικό περιοριστικό παράγοντα ανάπτυξης.

Σε αυτό το νέο περιβάλλον, χώρες όπως το Βιετνάμ αναδεικνύονται σε στρατηγικούς εταίρους μακράς πνοής. Όπως τόνισε η πρέσβειρα του Βιετνάμ στην Ελλάδα, Pham Thi Thu Huong, το Βιετνάμ επενδύει συστηματικά στη δημιουργία εργατικού δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης, με έμφαση στην πειθαρχία, στον επαγγελματισμό και στη διεθνή πιστοποίηση δεξιοτήτων. Ηδη περίπου 1.300 Βιετναμέζοι εργαζόμενοι απασχολούνται στην Ελλάδα, με τον αριθμό αυτό να αναμένεται να αυξηθεί.

Τέλος, όπως επισημάνθηκε και στην εκδήλωση, καθοριστικό ρόλο στη βιωσιμότητα αυτής της μετάβασης διαδραματίζει και η υιοθέτηση δεοντολογικών πρακτικών στις διαδικασίες προσλήψεων. Όπως επισημάνθηκε από εκπροσώπους επιχειρήσεων, συμβουλευτικών οίκων και ακαδημαϊκών, η επιτυχία της μετάκλησης δεν κρίνεται μόνο από την ταχύτητα των διαδικασιών, αλλά και από τη διαφάνεια, τη σωστή προετοιμασία των εργαζομένων και την ομαλή κοινωνική και επαγγελματική ένταξη τους.

Οι ΟΣΥ αναζητούν οδηγούς λεωφορείων, αλλά δεν βρίσκουν

Της ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ

Καθώς οι αστικές συγκοινωνίες αναζητούν εναγωνίως οδηγούς για να επανδρώσουν τα οχήματά τους, οι ΟΣΥ έδωσαν ακόμη μια παράταση, έως τις 31 Δεκεμβρίου 2025, στην τελευταία προκήρυξη για την υποβολή αιτήσεων για προσλήψεις 290 οδηγών. Η προκήρυξη, που άρχισε να «τρέχει» από τις 19/11 έως και τις 12/12, έλαβε πρόσφατα μια ακόμη παράταση καθώς είχε προηγηθεί μια ολιγοήμερη (έως τις 17/12). Πηγές με γνώση των διαδικασιών επισημαίνουν πως αυτές οι παρατάσεις συνήθως δίνονται προκειμένου οι ΟΣΥ να αντλήσουν περισσότερες αιτήσεις από υποψήφιους οδηγούς. «Φαίνεται πως κινούμαστε κοντά στον απαιτούμενο αριθμό, ωστόσο υπάρχει ανάγκη για περισσότερους υποψηφίους», αναφέρουν, δεδομένου πως ακολουθεί διαδικασία αξιολόγησης των αιτήσεων, ενώ υπάρχουν και νεοπροσληφθέντες οδηγοί που υποβάλλουν οικειοθελή παραίτηση και αποχωρούν από το τιμόνι.

Ενδεικτικό της επιτακτικής ανάγκης να βρεθούν οδηγοί για την πλήρωση των 290 θέσεων αποτελεί το γεγονός πως οι ΟΣΥ θα αναθέσουν σε διαφημιστική εταιρεία την προώθηση των προσλήψεων 290 θέσεων οδηγών, προϋπολογισμού 10.000 ευρώ. Πρόκειται για τη δεύτερη προκήρυξη μέσα στη χρονιά, αφού είχε προηγηθεί άλλη μία για την πλήρωση 391 θέσεων, από την οποία τελικά εντάχθηκαν στο δυναμικό των ΟΣΥ γύρω στα 165 άτομα.

Την ίδια ώρα, από τον Ιανουάριο δρομολογούνται αυξήσεις με τη μορφή μπόνους σε ενεργούς οδηγούς των αστικών συγκοινωνιών, προκειμένου να δοθούν κίνητρα για να ανέβουν ξανά οδηγοί στο τιμόνι των αστικών συγκοινωνιών. Δεν πρόκειται ωστόσο για οριζόντια αύξηση σε όλο το προσωπικό των ΟΣΥ.

Αν και ο στόλος των λεωφορείων ανανεώνεται, δεν υπάρχει επαρκής αριθμός οδηγών για να εκτελέσει προγραμματισμένα δρομολόγια.

Νέα παράταση έως 31 Δεκεμβρίου για την υποβολή αιτήσεων πρόσληψης από τους ενδιαφερομένους.

αριθμός οδηγών για να εκτελέσει προγραμματισμένα δρομολόγια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι επιβάτες να ταλαιπωρούνται περιμένοντας στις στάσεις. Ενδεικτικό του μεγέθους του προβλήματος είναι πως, σύμφωνα και με την έκθεση πεπραγμένων των ΟΣΥ για το 2024, τα απολεσθέντα δρομολόγια λόγω ελλείψεων σε οδηγούς αυξήθηκαν 37,3% σε σύγκριση με το 2023.

Μέχρι το 2050 η Αθήνα θα είναι η πιο γερασμένη πόλη στην Ευρώπη

Της ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ

Εκτός από το σημαντικό πρόβλημα της προστιής στέγασης, οι μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις είναι αντιμέτωπες και με την τεράστια πρόκληση που θέτει το δημογραφικό. Έως το 2050, σε ποσοστό 60% οι μεγάλες πόλεις της Ευρώπης θα έχουν πληθυσμό σε ηλικία εργασίας χαμηλότερο από το επίπεδο του 2025, εκτιμά η Oxford Economics. Και οι μεγάλες πόλεις του Νότου θα αντιμετωπίσουν τα περισσότερα προβλήματα, με την Αθήνα να αναμένεται να καταγράψει τη μεγαλύτερη μείωση πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, η οποία θα ξεπεράσει το 30%.

Ειδικότερα, όπως σημειώνει ο οίκος, οι πόλεις της Ευρώπης βρίσκονται σε ένα κρίσιμο σημείο, με τη στασιμότητα του πληθυσμού, την εξασθενημένη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα και τη στεγαστική κρίση να επιπράζουν σε μεγάλο βαθμό τις οικονομικές προοπτικές.

Οι μέσες τιμές κατοικιών σε όλη την Ευρώπη έχουν αυξηθεί κατακόρυφα την τελευταία δεκαετία. Σχεδόν το ένα τρίτο των

Σύμφωνα με έκθεση της Oxford Economics, ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας στην Αθήνα θα μειωθεί πάνω από 30% την επόμενη 25ετία.

μεγάλων ευρωπαϊκών πόλεων βλέπουν τα επίπεδα τιμών στα ακίνητα να υπερδιπλασιάζονται, όπως επισημαίνει ο οικονομολόγος της Oxford Economics, Νταν Πάρκετ, και αυτό αποτελεί σημαντική απειλή για τις προοπτικές ανάπτυξης. Παράλληλα, τα ποσοστά προστιής στέγασης έχουν επιδεινωθεί σε ολόκληρη την Ευρώπη. Οι αγορές του Νότου, όπως η Λισαβόνα, η Μαδρίτη και το Μιλάνο, έχουν δει ιδιαίτερα απότομες αυξήσεις τιμών στις κατοικίες, με παρόμοιες τάσεις να είναι εμφανείς σε Βερολίνο και Αμστερνταμ.

Πέραν όμως της στεγαστικής κρίσης, τεράστια πρόκληση για τις μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις

Η μείωση του πληθυσμού των νέων θα εντείνει την πίεση στην αγορά εργασίας, αυξάνοντας το κόστος των επιχειρήσεων και υπονομεύοντας την ανταγωνιστικότητά τους, σημειώνει η Oxford Economics. Σύμφωνα με τον οίκο, τα μεγαλύτερα προβλήματα θα αντιμετωπίσουν οι πόλεις του ευρωπαϊκού Νότου.

αποτελεί το δημογραφικό ζήτημα. «Οι ευρωπαϊκές πόλεις πλησιάζουν σε ένα δημογραφικό σταυροδρόμο», όπως τονίζει η Oxford Economics. Τα τελευταία 25 χρόνια, ο πληθυσμός των μεγάλων πόλεων έχει σημειώσει αύξηση 19%, πολύ πάνω από τον μέσο όρο της Ε.Ε. (8%). Ωστόσο, όπως εκτιμά ο οίκος, η αύξηση στη

συνέχεια θα κινηθεί με σημαντικά βραδύτερο ρυθμό, 4,9%, έως το 2050. Η πιο ανησυχητική τάση βρίσκεται στην ανάλυση των στοιχείων. Μετά την αύξηση κατά 15% μεταξύ 2000 και 2025, ο πληθυσμός των πόλεων σε ηλικία εργασίας θα αρχίσει να συρρικνώνεται από τις αρχές της δεκαετίας του 2030

και μετά. Έως το 2050, σχεδόν το 60% των μεγάλων πόλεων της Ευρώπης θα έχει πληθυσμό σε ηλικία εργασίας χαμηλότερο από το επίπεδο του 2025. Και με τα ποσοστά γονιμότητας να μειώνονται και το προσδόκιμο ζωής να αυξάνεται, το προφίλ του πληθυσμού της Ευρώπης θα γεράσει, πράγμα που σημαίνει ότι οι δείκτες εξάρτησης θα αυξηθούν ραγδαία τις επόμενες δύο δεκαετίες.

Η Νότια Ευρώπη είναι η περιοχή όπου η μείωση θα είναι πιο έντονη. Η σοβαρή μείωση του αγροτικού πληθυσμού αποτελεί εδώ και καιρό πολιτική ανησυχία, αλλά η προσοχή τώρα μετατοπίζεται και στις πόλεις. Μεγάλες πόλεις όπως η Αθήνα, η Λισαβόνα, το Πόρτο, το Μιλάνο και η Ρώμη, προβλέπεται να βιώσουν απότομη μείωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, υπογραμμίζοντας ότι η δημογραφική στασιμότητα αποτελεί πρόκληση σε ολόκληρη την περιοχή που επιπράζει τόσο τις αγροτικές όσο και τις αστικές περιοχές. Όπως εκτιμά η Oxford Economics, η Αθήνα θα βιώσει τη μεγαλύτερη μείωση πληθυ-

σμού σε ηλικία εργασίας σε ολόκληρη την Ευρώπη, έως το 2050, η οποία θα ξεπεράσει το 30%.

«Η μείωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας θα εντείνει την πίεση στις ήδη σφιχτές αγορές εργασίας στις πόλεις, αυξάνοντας το κόστος των επιχειρήσεων και υπονομεύοντας την ανταγωνιστικότητά», σημειώνει ο οίκος. Οι λιγότεροι εργαζόμενοι σημαίνει λιγότερα φορολογικά έσοδα, ενώ ένας αυξανόμενος αριθμός συνταξιούχων εντείνει τη ζήτηση για υγειονομική περίθαλψη και κοινωνικές υπηρεσίες, τομείς που ήδη βρίσκονται υπό πίεση σε όλη την Ευρώπη. Αυτό θα πιέσει τους προϋπολογισμούς, περιορίζοντας τους πόρους για υποδομές, καινοτομία και ανάπτυξη εργατικού δυναμικού.

Η Κίνα καλπάζει σε τεχνητή νοημοσύνη και ρομποτική

Συνεχείς οι δημόσιες εγγραφές νέων
τεχνολογικών εταιρειών μετά την DeepSeek

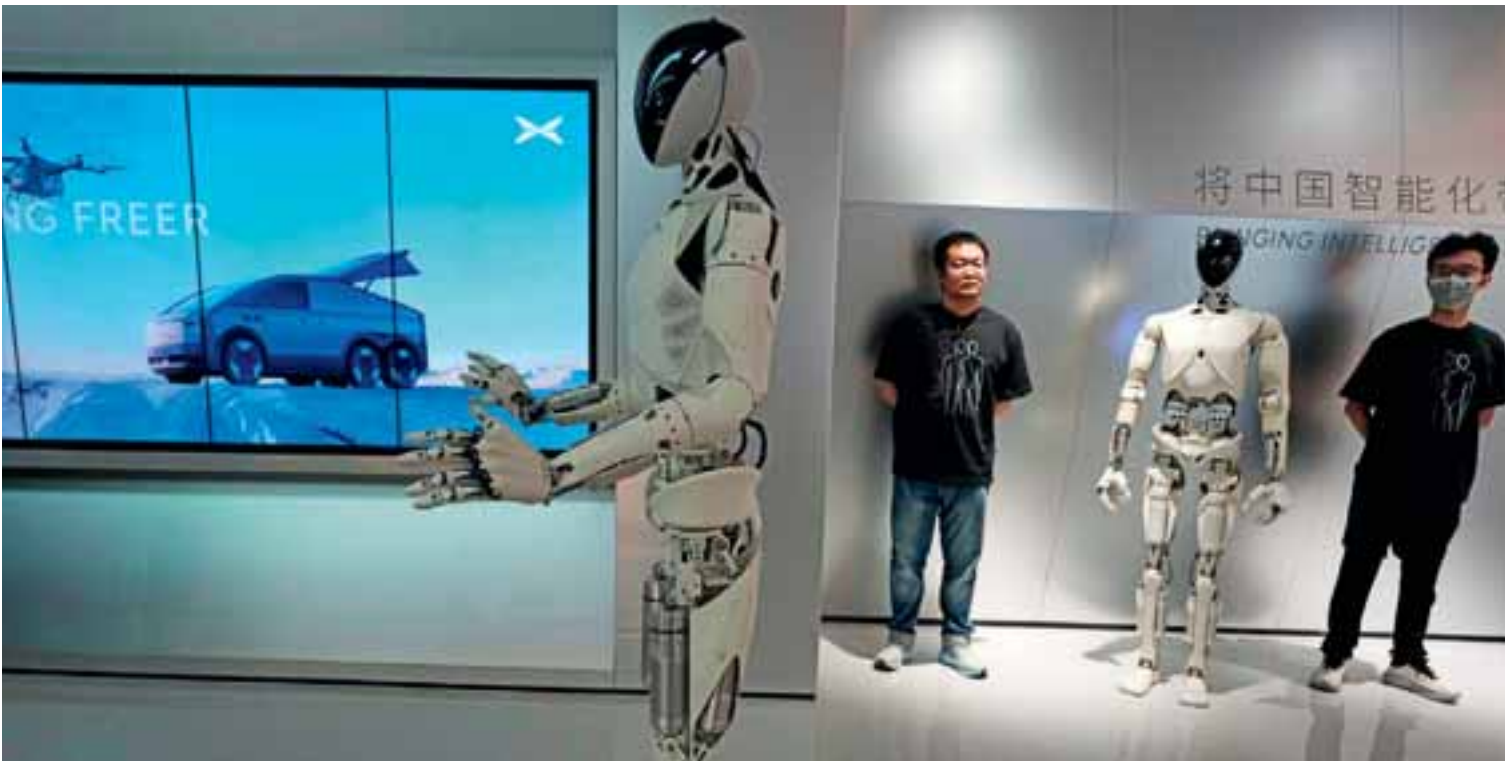
Εκοντας προ πολλού αμφισβητήσει την υπεροχή των δυτικών οικονομιών και προπαντός των ΗΠΑ και έχοντας κατακτήσει τις δυτικές αγορές, τη χρονιά που τελειώνει η Κίνα έκανε μια μεγάλη μετάβαση σε άλλο επίπεδο. Παρουσιάζοντας το μοντέλο τεχνητής νοημοσύνης της κινεζικής DeepSeek, αιφνιδίασε τον δυτικό κόσμο, κατέκτησε τον θαυμασμό των Δυτικών και ενίσχυσε την αυτοπεποίθησή της, με αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό των τεχνολογικών εταιρειών της που δουλεύουν πυρετωδώς στοχεύοντας σε νέα επιτεύγματα. Οπως χαρακτηριστικά τονίζουν οι New York Times, τα δυτικά ΜΜΕ τονώνουν περαιτέρω την αυτοπεποίθηση της Κίνας, καθώς δημοσιεύουν συχνά εικόνες και βίντεο από τα μνημειακών διαστάσεων έργα υποδομής, από τις υψηλές ταχύτητες σιδηροδρομικές συνδέσεις της και από τους ουρανοξύστες των μητροπόλεών της.

Η Κίνα έδωσε διαστημική ώθηση στον δικό της κλάδο τεχνητής νοημοσύνης και γενικότερα στις κινεζικές εταιρείες τεχνολογίας και ρομποτικής. Τελευταία, άλλωστε, ο Ντόναλντ Τραμπ αντέστρεψε τη σκληρή

πολιτική της απαγόρευσης στις εξαγωγές αμερικανικής τεχνολογίας προς την Κίνα και επέτρεψε στον κολοσσό Nvidia την εξαγωγή μικροεπεξεργαστών της, υπό τον όρο ότι θα μοιράζεται μέρος των κερδών με την Ουά-

Ο δείκτης Hang Seng του Χονγκ Κονγκ έχει σημειώσει συνολική άνοδο 25% από την αρχή του έτους, ενώ το ίδιο διάστημα ο S&P 500 μόνο 16%.

σινγκτον. Μια κίνηση που ερμηνεύτηκε από πολλούς ως έμμεση ομολογία ήττας. Αυτή τη στιγμή βρίσκεται, άλλωστε, στο στάδιο των δοκιμών νέο επίτευγμά της που όπως τονίζει το Reuters ήταν αυτό ακριβώς που προσπαθούσε να αποτρέψει η Ουάσινγκτον: έργο μιας ομάδας άλλοτε μηχανικών του ολλανδικού γίγαντα μικροεπεξεργαστών ASML, το μοντέλο μιας μηχανής ικανής να παράγει προηγμένους μικροεπεξεργαστές για χρήση στις εφαρ-

Το Πεκίνο έχει δώσει διαστημική ώθηση στις κινεζικές εταιρείες τεχνολογίας και ρομποτικής. Αυτή τη στιγμή βρίσκεται στο στάδιο των δοκιμών νέο επίτευγμα, το μοντέλο μιας μηχανής ικανής να παράγει προηγμένους μικροεπεξεργαστές για χρήση στις εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης, στα έξυπνα κινητά, αλλά και στα οπλικά συστήματα, που υπήρξαν παραδοσιακά μονοπώλιο του δυτικού κόσμου.

μογές της τεχνητής νοημοσύνης, στα έξυπνα κινητά αλλά και στα οπλικά συστήματα που υπήρξαν παραδοσιακά μονοπώλιο του δυτικού κόσμου.

Παράλληλα με όλα αυτά ακολουθούσε η άνοδος των χρηματιστηρίων της, με τον δείκτη Hang Seng του Χονγκ Κονγκ να έχει σημειώσει συνολική άνοδο 25% από την αρχή του έτους, ενώ το ίδιο διάστημα ο S&P 500 μόνο 16%. Συνεχίζονται, άλλωστε, οι ατελείωτες δημόσιες εγγραφές νέων εταιρειών που κρατούν διαρκώς απασχολημένους τους τραπεζικούς υπαλλήλους. Χηρρότατες οι τελευταίες δύο περιπτώσεις αρχικής δημόσιας εγγραφής των δύο εταιρειών προηγμένων μικροεπεξεργαστών MetaX και Moore Threads στο χρηματιστήριο της Σαγκάης, που προκάλεσαν σοκ, αφού την πρώτη ημέρα διαπραγματεύσής

τους σημείωσαν άνοδο 700% και 400% αντιστοίχως. Και τα κρατικά ΜΜΕ της Κίνας αναπαράγουν επίμονα τα επιτεύγματα της χώρας, αλλά και δημοσιεύματα του δυτικού Τύπου τα οποία επικαλούνται ως απόδειξη ότι ο κόσμος αντιμετωπίζει πλέον την Κίνα ως υπόδειγμα σύγχρονης ανάπτυξης. Πολλά από αυτά τα μεγάλα άλματά της συνέβησαν αμέσως μετά την πολύ δύσκολη διετία 2023-2024, την περίοδο αμέσως μετά την πανδημία, όταν η Κίνα δεν μπορούσε να αποτρέψει μια δική της κρίση εμπιστοσύνης, απόρροια αλληπάλλων κρίσεων. Η κατάρρευση της αγοράς ακινήτων, η αύξηση της ανεργίας και προπαντός της ανεργίας των νέων και η συνεπακόλουθη απότομη πτώση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης ήταν μερικές μόνον από αυτές. Και δεδομένου ότι η κρίση στην

αγορά ακινήτων έχει προκαλέσει μεγάλη μείωση στις τιμές τους, αυτή η πτώση της εμπιστοσύνης εξακολουθεί να βαραίνει το κλίμα στην κινεζική οικονομία. Είχε, άλλωστε, προηγηθεί η σκοτεινή περίοδος της πανδημίας του κορωνοϊού, που είχε βυθίσει την εικόνα της Κίνας στη συνείδηση της παγκόσμιας κοινής γνώμης. Αφενός μεν επειδή η Κίνα είχε ενοχοποιηθεί για την ασθένεια και την εξάπλωσή της και αφετέρου επειδή τα δυτικά ΜΜΕ μετέδωσαν επανειλημμένως εικόνες από την άκρως αυταρχική διαχείριση της πανδημίας και των ιδίων των lockdowns.

Πολιτικοί αναλυτές προειδοποιούν, πάντως, ότι αυτή τη στιγμή καταγράφεται ένας επισφαλής συνδυασμός στην ισορροπία δυνάμεων ανάμεσα στις δύο μεγαλύτερες οικονομίες του πλανήτη: αφενός μεν η Κίνα έχει υπερβο-

λική αυτοπεποίθηση και αφετέρου ο Αμερικανός πρόεδρος έχει τη διάθεση να υποτιμήσει την κλίμακα της γεωπολιτικής αντιπαλότητας και να αντιμετωπίσει την ανταγωνίστρια των ΗΠΑ με μια επιχειρηματική διάθεση, όπως έκανε όταν επέτρεψε στη Nvidia να εξάγει. Στην περίπτωση αυτή, οι δύο υπερδυνάμεις δεν μπορούν να αποτιμήσουν σωστά την ισχύ και τις αδυναμίες η μία της άλλης. Οπως επισημαίνει ο Χάιφενγκ Χουάνγκ, πολιτικός επιστήμων στο Πανεπιστήμιο του Οχάιο, η Ιστορία μάς διδάσκει ότι ένας τέτοιος συνδυασμός μπορεί να οδηγήσει και σε πόλεμο. Ο ίδιος επικαλείται μάλιστα ως σύγχρονη απόδειξη την επιθετική διπλωματία της Κίνας, που αποξένωσε τελικά σημαντικούς εμπορικούς εταίρους της, μεταξύ των οποίων η Αυστραλία και η Ε.Ε.

The
Black Range
Nutrients

Pharma
LEAD[®]
PHARMACY
CARE PRODUCTS

MULTIVITAMIN 50+
PLUS GREEN BARLEY GRASS
*** Fresh Freeze-dried
with micronutrients | sustained release
0% Sugar • Salt • GMO
Gluten • Lactose
Additives • Preservatives
Food Supplement
30 vegan tablets

MULTIVITAMIN
ADVANCE
PLUS SUPERFOODS
*** Fresh Freeze-dried
with micronutrients | sustained release
0% Sugar • Salt • GMO
Gluten • Lactose
Additives • Preservatives
Food Supplement
30 vegan capsules

MULTIVITAMIN
ONE A DAY
PLUS REISHI MUSHROOM
*** Fresh Freeze-dried
with micronutrients | sustained release
0% Sugar • Salt • GMO
Gluten • Lactose
Additives • Preservatives
Food Supplement
30 vegan tablets

Ισχυρή σύνθεση για την ενίσχυση του οργανισμού
Μέγιστη Απόδοση - Ενέργεια - Τόνωση

Pharma LEAD
PHARMACEUTICAL LTD
Pharma Pharmaceutical LTD

www.pharmalead.gr

«Καμπανάκι» για τη ραγδαία ανάπτυξη των σκιωδών τραπεζών

Αυξημένο κίνδυνο διαβλέπει το Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας

Αυξανόμενο συστημικό κίνδυνο εγκυμονούν πλέον οι σκιώδεις τράπεζες, καθώς στη διάρκεια του περασμένου έτους τα περιουσιακά στοιχεία του κλάδου αυξήθηκαν με διπλάσιο ρυθμό από εκείνον του επίσημου χρηματοπιστωτικού κλάδου και αντιπροσωπεύουν πλέον το 51% του συνόλου των χρηματοπιστωτικών περιουσιακών στοιχείων παγκοσμίως, όσο αντιπροσώπευαν και την περίοδο προ πανδημίας. Στην προειδοποίηση αυτή προέβη χθες το Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (FSB) στην ετήσια έκθεσή του, έχοντας διαπιστώσει πως στη διάρκεια του περασμένου έτους τα περιουσιακά στοιχεία των σκιωδών τραπεζών αυξήθηκαν με διπλάσιο ρυθμό από εκείνον του τραπεζικού κλάδου. Δηλαδή οι πιο αδιαφανείς και οι λιγότερο ελεγχόμενες πτυχές του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, όπως τα hedge funds, τα επενδυτικά funds, τα συνταξιοδοτικά ταμεία και οι ασφαλιστικές, έχουν συγκεντρώσει συνολικά περιουσιακά στοιχεία που στα τέλη του 2024 έφθασαν για πρώτη φορά στο ιλιγγιώδες ποσό των 256,8 τρισ. δολ. Είχαν σημειώσει αύξηση 9,4% μέσα σε ένα έτος, όταν η αντίστοιχη αύξηση ενεργητικού στον τραπεζικό κλάδο δεν ήταν παρά 4,7%.

Όπως υπογραμμίζει το FSB, ο ραγδαίος ρυθμός με τον οποίο αυξήθηκαν τα περιουσιακά στοιχεία του σκιώδους χρηματοπιστωτικού κλάδου οφείλεται εν μέρει στην «αυξανόμενη διάθεση για ανάληψη επενδυτικού κινδύνου» που έχει επικρατήσει μετα-

Τα περιουσιακά στοιχεία του κλάδου αυξήθηκαν με διπλάσιο ρυθμό από εκείνον του επίσημου χρηματοπιστωτικού τομέα και στα τέλη του 2024 έφθασαν στα 256,8 τρισ. δολ.

ξύ επενδυτών εξαιτίας της ανόδου των τιμών των περιουσιακών στοιχείων αλλά και των χαμηλών επιτοκίων. Ο επικεφαλής του FSB και διοικητής της Τράπεζας της Αγγλίας, Αντρίου Μπέιλι, έχει επανειλημμένως αναφερθεί στους κινδύνους που εγκυμονούν οι σκιώδεις τράπεζες και έχει τονίσει πως το Συμβούλιο θα επικεντρώσει επισταμένως τις έρευνές του στο πώς εξελίσ-

σεται ο κλάδος στο πλαίσιο των προσπαθειών του να αξιολογήσει τις αντοχές του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Το Συμβούλιο έχει, άλλωστε, επανειλημμένως εκφράσει ανησυχία για την έλλειψη δεδομένων σχετικών με τη ραγδαία ανάπτυξη των σκιωδών τραπεζών, μιας βιομηχανίας πολλών τρισ. δολαρίων που οι ρυθμιστικές αρχές προσπαθούν να διερευνήσουν διεξοδικώς αναζητώντας ενδείξεις προβλημάτων. Την ανησυχία για τους ενδεχομένως αόρατους έως τώρα κινδύνους έχουν τροφοδοτήσει, άλλωστε, οι αλληπάλληλες προειδοποιήσεις από τα πλέον ηχηρά ονόματα του χρηματοπιστωτικού κλάδου, όπως ο Τζέιμι Ντίμον, επικεφαλής της JPMorgan Chase, και ο Κολμ Κέλχερ, πρόεδρος της UBS. Πρωτίστως όμως έχουν ανησυχήσει τους επενδυτές οι πρόσφατες πτώχευσεις δύο αμερικανικών επιχειρήσεων, του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος Tricolor και της βιομηχανίας εξαρτημάτων αυτοκινήτων First Brands, και έχουν προβληματίσει τις ρυθμιστικές αρχές σε ό,τι αφορά τις προδιαγραφές του δανεισμού στον κλάδο των σκιωδών τραπεζών.

Στελέχη του FSB, που εποπτεύει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα 24 χωρών, δηλώνουν

Ο επικεφαλής του FSB και διοικητής της Τράπεζας της Αγγλίας, Αντρίου Μπέιλι, έχει επανειλημμένως αναφερθεί στους κινδύνους που εγκυμονούν οι σκιώδεις τράπεζες, ενώ αλληπάλληλες είναι οι προειδοποιήσεις και από τα πλέον ηχηρά ονόματα του χρηματοπιστωτικού κλάδου, όπως ο Τζέιμι Ντίμον (φωτογραφία), επικεφαλής της JPMorgan Chase, και ο Κολμ Κέλχερ, πρόεδρος της UBS.

πως επικείμενη να συγκεντρώσουν πληροφορίες για τις σκιώδεις τράπεζες οκτώ μεγάλων χωρών – Καναδά, Γερμανίας, Ιταλίας, Λουξεμβούργου, Ολλανδίας, Ιαπωνίας, Ελβετίας και Χονγκ Κονγκ. Διαπίστωσαν όμως μεγάλη ανεπάρκεια των απαιτούμενων στοιχείων. Επιπλέον, οι χώρες αυτές ανέφεραν πως συνολικά η πιστωτική δραστηριότητα του κλάδου ήταν 0,5 τρισ.

δολ., ποσό που σύμφωνα με τον FSB είναι «αισθητά χαμηλότερο από τους υπολογισμούς άλλων εκτιμητών με στοιχεία επιχειρηματικών συναλλαγών». Η έκθεση τονίζει, άλλωστε, πως «δεν μπορούν να παράσχουν τα απαιτούμενα στοιχεία όλες οι χώρες που εποπτεύει ο FSB». Ορισμένες παρουσίασαν στοιχεία μόνο για κάποια τμήματα της βιομηχανίας, όπως, για παράδειγμα,

πληροφορίες για την πιστωτική δραστηριότητα από funds, αλλά όχι και για τον δανεισμό από ασφαλιστικές. Σημειωτέον ότι προ ημερών η Τράπεζα της Αγγλίας ανακοίνωσε πως εγκαينνάζει σειρά τεστ κοπώσεως στον κλάδο των σκιωδών τραπεζών προκειμένου να διαπιστώσει πώς θα αντιδρούσαν και πόσες αντοχές θα είχαν σε περίπτωση μεγάλου χρηματοπιστωτικού σοκ.

ALASIA HOTEL

Christmas and New Year's Celebrations

24/12 Wednesday	CHRISTMAS EVE GALA DINNER Resident Dee Jay Adults: €165.00 Children: €125.00
25/12 Thursday	CHRISTMAS DAY 'SANTA'S' BUFFET LUNCH Internationally acclaimed Italian Pianist & Composer, Luca Gualco Adults: €110.00 Children: €80.00
26/12 Friday	BOXING DAY 'THE ROASTS' SHARING LUNCH Dee Jay Simos Vamvakidis on the Decks with Live Instrumental Performers Adults: €110.00
31/12 Wednesday	NEW YEAR'S REVELLION 'CELEBRATION' BUFFET DINNER Dee Jay Simos Vamvakidis on the Decks with Live Instrumental Performers Adults: €170.00 Children: €130.00
01/01 Thursday	NEW YEAR'S DAY 'FESTIVE CARVERY' SHARING LUNCH Adults: €110.00 Children: €80.00
06/01 Tuesday	TA FOTA' BRUNCH WITH 'FLAVORS OF THE DAY'

handcrafted with care...

For Reservations: 25 332000

Μαγευτικά Χριστούγεννα στον Δήμο Παραλιμνίου - Δερύνειας

ΧΡΙΣΤΟΥ-ΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΧΩΡΙΟ ΔΕΡΥΝΕΙΑΣ

★ ★ ★

★ ★ ★

Ο ΠΙΟ ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ "Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΠΑΓΕΤΩΝΩΝ"

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΤΟ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙ

ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ ΔΕΡΥΝΕΙΑΣ

★ ★ ★

www.pdm.org.cy

Εκτινάχθηκαν οι αγορές ακινήτων από Ισραηλινούς

Πρώτοι μεταξύ ξένων αγοραστών σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Τον «πρωταγωνιστικό ρόλο» μεταξύ των ξένων αγοραστών ακινήτων στην Αττική και στη Θεσσαλονίκη έχουν οι αγοραστές από το Ισραήλ. Στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα οι Ισραηλινοί αναδεικνύονται οι πιο δυναμικοί επενδυτές, αναφέρει έρευνα του δικτύου μεσιτικών γραφείων RE/MAX Ελλάς για το 2025. Πρόκειται για μια ξεκάθαρη αποτύπωση της τάσης που είχε φανεί από την έναρξη του πολέμου στη Γάζα πριν από δύο χρόνια.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2024, οι ροές κεφαλαίων από το Ισραήλ που κατευθύνθηκαν στην ελληνική αγορά ακινήτων σημείωσαν ετήσια αύξηση κατά 46,5% σε 129 εκατ. ευρώ, κάτι που εκτιμάται ότι διατηρήθηκε και φέτος, λαμβάνοντας υπόψη και τα ευρήματα της RE/MAX.

Ανάλογο συμπέρασμα προκύπτει και με βάση την πορεία των αδειών μόνιμου επενδυτή, που έχουν χορηγηθεί σε Ισραηλινούς επενδυτές μέσω του προγράμματος «χρυσή βίζα». Με το πέρας του φετινού εννεαμήνου, ο συνολικός αριθμός αδειών (χωρίς να

υπολογίζονται τα μέλη της οικογένειας των επενδυτών) εκτινάχθηκε κατά 83,7% σε 544 άδειες, έναντι 296 αδειών στο τέλος του περυσινού εννεαμήνου (Ιαν. - Σεπτ. 2024).

Οι επενδυτές από το Ισραήλ στράφηκαν στην ελληνική αγορά ακινήτων, κατ' αρχάς για να προστατέψουν την περιουσία τους έναντι της γεωπολιτικής αστάθειας και της πολεμικής σύρραξης στη Γάζα, αλλά και εξαιτίας της ήδη ισχυρής παρουσίας ομοεθνών τους στην Ελλάδα. Ήδη από τα τέλη της προηγούμενης δεκαετίας οι ελκυστικές τιμές πώλησης των ελληνικών ακινήτων και οι ισχυρές προοπτικές της βραχυχρόνιας μίσθωσης και του τουρισμού, είχαν αποτελέσει την υλοποίηση σημαντικών επενδύσεων, όχι μόνο από μεμονωμένους ιδιώτες, αλλά και από θεσμικούς επενδυτές από το Ισραήλ, όπως ξενοδοχειακοί όμιλοι (π.χ. Brown) και επενδυτικά fund (π.χ. Zoia).

Σύμφωνα με την έρευνα, μετά τους επενδυτές από το Ισραήλ στην Αττική, οι πιο ενεργοί αγοραστές από το εξωτερικό είναι Τούρκοι και Λιβανέζοι, ενώ ακολουθούν Κινέζοι και Ουκρανοί.

Από ποιες χώρες προέρχονται οι περισσότεροι αγοραστές ακινήτων το 2025

PHH: RE/MAX Ελλάς

Στην Αττική, μετά τους επενδυτές από το Ισραήλ, πιο ενεργοί αγοραστές από το εξωτερικό είναι οι Τούρκοι.

Όπως και στην περίπτωση των Ισραηλινών, έτσι και οι Τούρκοι επενδυτές αποτελούν μια από τις δυναμικότερες ομάδες αγοραστών μέσω του προγράμματος «χρυσή βίζα». Μέσα σε διάστημα 12 μηνών (9μην 2024 - 9μην 2025) οι άδειες διαμονής που έχουν χορηγηθεί σε Τούρκους καταγράφουν αύξηση κατά 152,8%, σε συνολικά 2.698, αποτελώντας πλέον το 14,7% του συνόλου των

ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ

1n ΘΕΣΗ Ισραήλ	2n ΘΕΣΗ Τουρκία	3n ΘΕΣΗ Λίβανος	4n ΘΕΣΗ Κίνα	5n ΘΕΣΗ Ουκρανία
----------------------	-----------------------	-----------------------	--------------------	------------------------

ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

1n ΘΕΣΗ Ισραήλ	2n ΘΕΣΗ Βουλγαρία	3n ΘΕΣΗ Γερμανία	4n ΘΕΣΗ Τουρκία	5n ΘΕΣΗ Αλβανία
----------------------	-------------------------	------------------------	-----------------------	-----------------------

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

αδειών που έχουν εγκριθεί, πίσω μόνο από την Κίνα.

Η στροφή των Τούρκων επενδυτών στην ελληνική αγορά ακινήτων, πέραν του «δέλεαρ» της άδειας διαμονής, εξηγείται και εξαιτίας της προσπάθειάς τους να θωρακιστούν απέναντι στον πολύ υψηλό πληθωρισμό της γειτονικής χώρας. Έτσι, η επένδυση σε ακίνητα αποτελεί μια από τις δημοφιλέστερες επιλογές, μαζί φυσικά με την ευκολία μετακίνησης από και προς την Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής εγγύτητας.

Αντιστοίχως στη Θεσσαλονίκη, μετά τους αγοραστές από το Ισραήλ, οι πιο δυναμικοί επενδυτές προέρχονταν κατά σειρά από τη Βουλγαρία, τη Γερμανία, την Τουρκία και την Αλβανία. Στην υπόλοιπη Ελλάδα, οι Γερμανοί αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτε-

ρο ποσοστό των ξένων αγοραστών, με τους Βούλγαρους και τους Γάλλους να έχουν, επίσης, ισχυρή παρουσία, ενώ Ισραηλινοί και Τούρκοι ακολουθούν.

Όσον αφορά το ηλικιακό προφίλ των ξένων αγοραστών, σύμφωνα με την έρευνα της RE/MAX Ελλάς, τέσσερις στους δέκα (ποσοστό 40%) ήταν ηλικίας από 41 έως 50 ετών, ενώ η ηλικιακή ομάδα από 51 έως 60 ετών ακολουθούσε με ποσοστό 27%. Χαμηλότερα ποσοστά ξένων αγοραστών εντοπίζει κανείς στην ηλικιακή ομάδα άνω των 61 ετών (ποσοστό 16% επί του συνόλου) και στην ηλικιακή ομάδα από 31 έως 40 ετών (ποσοστό 14% επί του συνόλου). Αξίζει να τονιστεί ότι νέοι κάτω των 30 ετών ήταν μόλις το 3% των ξένων αγοραστών ακινήτων στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της εταιρείας, σε ό,τι αφορά την πρόθεση μόνιμης εγκατάστασης στην Ελλάδα, το 57% των αγοραστών αφήνει ανοικτό το ενδεχόμενο να εγκατασταθεί στη χώρα μας, ενώ το 18% δηλώνει θετικό σε μια τέτοια προοπτική. Το υπόλοιπο 25% δεν σχεδιάζει μόνιμη μετακόμιση στην Ελλάδα.

Αναφορικά με τον τρόπο χρηματοδότησης της αγοράς ενός ακινήτου στην Ελλάδα, σχεδόν το σύνολο των αγοραστών (ποσοστό 90% επί του συνόλου) χρησιμοποίησε ίδια κεφάλαια για την απόκτηση του ακινήτου, στοιχείο που διευκόλυνε την ταχύτερη ολοκλήρωση της συναλλαγής. Στον αντίποδα, μόλις ένα 10% των αγοραστών κατέφυγε σε δανεισμό για τη χρηματοδότηση της αγοράς.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ**

Η φορολόγηση της αδρανούς γης και λοιπά καζά

Κάθε τρεις και λίγο κάποιοι θυμούνται τη φορολόγηση των ακινήτων είτε σαν μέτρο αύξησης των κρατικών εσόδων ή/και σαν ένα μέτρο καταπολέμησης της οικιστικής κρίσης. Είναι κάτι του στιλ «one size, fits all».

Το λυπηρό είναι πως όλοι αυτοί που το εισηγούνται και μάλιστα σαν ένα ριζοσπαστικό και αποτελεσματικό μέτρο, αρνούνται να δουν το εξόφθαλμο, ότι δηλαδή το αποτέλεσμα είναι συνήθως το αντίθετο.

Ιστορικά –και δεν χρειάζεται να πάμε πολύ πίσω– η επιβολή έμμεσας και άμεσας φορολογίας στα ακίνητα έφερε αύξηση στις τιμές των ακινήτων επειδή πολύ απλά το κόστος μετακυλιέται στον τελικό αγοραστή ή ενοικιαστή. Δείτε για παράδειγμα τι καλά επέφερε η επιβολή του ΦΠΑ, επειδή κανένας δεν ασχολήθηκε τον καιρό που έπρεπε για να πάρει η χώρα μας κάποιες έστω εξαιρέσεις. Εξαιρέσεις (μικρές ή μεγάλες) που έχουν εξασφαλίσει όλες οι υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε.

Αντίθετα, η κατάργηση του φόρου ακίνητης ιδιοκτησίας (που πήγαινε στο κεντρικό κράτος), η μείωση των μεταβιβαστικών τελών και η μη επιβάρυνση με μεταβιβαστικά τέλη όπου επιβάλλεται ΦΠΑ (έστω επί του ποσού αλληλοεπικάλυψης δηλωθείσας τιμής και εκτιμημένης αξίας), μείωσαν την ήδη βεβαρημένη με φόρους ακίνητη ιδιοκτησία και έχουν ένα τονωτικό αποτέλεσμα στο να αυξηθεί η προσφορά.

Τότε γιατί έχουμε πρόβλημα στέγασης αφού αυξάνεται η προσφορά; Πολύ απλά επειδή η προσφορά αυξάνεται μέσα σε ένα κλίμα τεράστιας γραφειοκρατίας που την αφήνει να εξελιχθεί αργά και επιπλέον η κατασκευή χρειάζεται χρόνο για

να ολοκληρωθεί. Παράλληλα, η αύξηση στη ζήτηση είναι άμεση με αποτέλεσμα να εκμηδενίζει το όποιο όφελος από την αυξημένη προσφορά.

As επανέλθουμε τώρα στη φορολόγηση της αδρανούς γης. Για να μην κατηγορηθώ (όχι πως με ενδιαφέρει) ότι βλέπω τα πράγματα μονοδιάστατα, θα αναγνωρίσω τουλάχιστον τα θετικά της προσέγγισης –όσο θεωρητικά και αν πραγματικά είναι– για να είμαι αντικειμενικός.

Υπάρχει η κερδοσκοπική παράμετρος. Κάποιοι ιδιοκτήτες δεν αναπτύσσουν τα τεμάχια τους και τα αφήνουν κενά επειδή στην πορεία του χρόνου οι τιμές τους ανεβαίνουν και αποκομίζουν μεγαλύτερο οικονομικό όφελος: είναι σαν ένας κουμπάρας αποθήκευσης πλούτου, χωρίς κοινωνική ανταποδοτικότητα. Ένας τέτοιος φόρος, λοιπόν, (θεωρητικά) τους αναγκάζει είτε να χτίσουν ή να πουλήσουν σε κάποιον που θα χτίσει και με τον τρόπο αυτό απελευθερώνουν γη προς εκμετάλλευση αυξάνοντας την προσφορά μονάδων στέγασης.

Ένας τέτοιος φόρος περιορίζει την Αστική Εξάπλωση (Urban Sprawl). Όταν υπάρχουν «τρύπες» αδρανούς γης στον αστικό ιστό, οι πόλεις τείνουν να επεκτείνονται άναρχα προς τα έξω. Η φορολόγηση είναι ένα εργαλείο που ενθαρρύνει την πυκνωση της πόλης χρησιμοποιώντας τις ήδη υπάρχουσες υποδομές.

Η αξία ενός οικοπέδου συχνά ανεβαίνει όχι λόγω ενεργειών του ιδιοκτήτη, αλλά λόγω δημόσιων επενδύσεων (π.χ. ανακατασκευής δρόμων, υπηρεσιών, υποδομών, πάρκων κ.λπ.). Άρα ο φόρος επιστρέφει ένα μέρος αυτής της υπεραξίας στην κοινωνία.

Η επιβολή έμμεσας και άμεσας φορολογίας στα ακίνητα έφερε αύξηση στις τιμές των ακινήτων επειδή πολύ απλά το κόστος μετακυλιέται στον τελικό αγοραστή ή ενοικιαστή.

Ποιες είναι οι προκλήσεις και τα αντεπιχειρήματα; Πρόβλημα ρευστότητας: ένας ιδιοκτήτης μπορεί να έχει γη μεγάλης αξίας μεν, αλλά χαμηλό εισόδημα δε (π.χ. το απέκτησε από κληρονομιά). Ο φόρος μπορεί να τον αναγκάσει σε «βίαιη» πώληση και να χάσει σε σχέση με το αν προέβαινε σε διάθεση μέσω συνθηκών ελεύθερης αγοράς.

Πολυπλοκότητα στον ορισμό: Αλήθεια τι θεωρείται «αδρανής γη»; Ένα κενό οικόπεδο; Αν ναι, ποιας έκτασης; Ένας κήπος, ένα πάρκινγκ ή ένα οικόπεδο που περιμένει για χρόνια άδεια οικοδομής λόγω γραφειοκρατίας; Πώς κατηγοριοποιείται ένα σπίτι σε οικόπεδο ή μια σειρά από καταστήματα σε οικόπεδο, που έχουν σαφώς μεγαλύτερες πολεοδομικές δυνατότητες λόγω της πολεοδομικής ζώνης στην οποία εμπίπτουν;

Κίνδυνος υπερδόμησης: Η πίεση για άμεση αξιοποίηση μπορεί να οδηγήσει σε επικίνδυνες ατραπούς. Ένα ανεπιθύμητο αποτέλεσμα μπορεί να είναι οι πρόχειρες κατασκευές για να ξεπεραστεί ο χαρακτηρισμός «κενό οικόπεδο» - αν έτσι ορίζεται η αδρανής γη. Ένα άλλο ανεπιθύμητο αποτέλεσμα είναι η μαζική ανάπτυξη που θα επιφέρει πιέσεις στον κατασκευαστικό τομέα, αύξηση στο κόστος κατασκευής, μείωση στην ποιότητα και τελική αύξηση στις τιμές διάθεσης. Δηλαδή ακριβώς το αντίθετο από την αρχική στόχευση.

Όπως φαίνεται από τα υπέρ και τα κατά της εφαρμογής φόρου στην αδρανή γη, υπάρχουν πολλές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά πριν την εφαρμογή ενός τέτοιου μέτρου.

Μια πρόκληση είναι η καταπολέμηση της γραφειοκρατίας τόσο σε επίπεδο νομοθετικής ρύθμισης του μέτρου, όσο και στην ευκολία είσπραξης του φόρου και αναδιανομής των εσόδων έτσι ώστε να μπορεί να υπάρξει πραγματική κοινωνική πρόνοια. Ένας φορολογικός νόμος πρέπει να είναι απλός και κατανοητός. Αν κρίνουμε από τα μέχρι τώρα παραδείγματά μας –ακόμη και με την επικείμενη φορολογική μεταρρύθμιση– δεν φημιζόμαστε για τους απλούς μας νόμους.

Γραφειοκρατία υπάρχει και στην πολεοδομία. Παρά τις όποιες εξαγγελίες μέτρων επίσπευσης, ακόμη έχουμε πολύ δρόμο να καλύψουμε. Άρα στο τέλος το μέτρο δεν αποδίδει το επιθυμητό αποτέλεσμα με αύξηση της προσφοράς.

Άλλη μεγάλη πρόκληση είναι το τι ορίζουμε ως αδρανής γη. Πιο πάνω αναφέρθηκαν κάποια παραδείγματα και υπάρχουν πολυάριθμα άλλα. Μήπως στο τέλος της ημέρας ένας αόριστος ορισμός θα δημιουργήσει μπάχαλο στην αγορά; Από την άλλη, συγκεκριμένες μόνο κατηγορίες μιλpas αντιβαίνουν την αρχή της αναλογικότητας; Μήπως πάλι κάποιοι απλά επιλέγουν να αναφέρονται αόριστα στην εφαρμογή ενός τέτοιου μέτρου απλώς και μόνο επειδή ακούγεται εύκολο ξέροντας «a priori» ότι κάτι τέτοιο δεν θα περάσει επειδή οι υπόλοιποι δεν το θέλουν;

Αντί να εστιάζουμε τόσο πάνω στην «αδρανής γη», η οποία στο κάτω-κάτω αποτελεί το αποθεματικό μελλοντικών αναπτύξεων, ίσως είναι καλύτερα να εστιάζουμε πάνω στα «αδρανή κτίρια» τα οποία είναι πιο εύκολα διαχειρίσιμα;

Δηλαδή μιλάμε για ψηλά ενοίκια καταστημάτων και στον ίδιο δρόμο υπάρχουν κενά καταστήματα τα οποία είναι χωρίς ενοίκιο εδώ και χρόνια απλώς και μόνο επειδή οι ιδιοκτήτες τους δεν βάζουν κάποιον μέσα αν δεν πάρουν το ενοίκιο που ζήτησαν. Εδώ ως εφαρμοστεί μια φορολόγηση που να τους αναγκάζει μετά από πάροδο ενός χρονικού διαστήματος να ενοικιάσουν. Το ίδιο να ισχύσει και με άλλες κατηγορίες ακινήτων, όπως τα διαμερίσματα. Αλλά και πάλι η πολιτεία αν θέλει να σπρώξει τα πράγματα προς τη σωστή κατεύθυνση θα πρέπει να το συνδυάσει με κατάργηση του νόμου του ενοικιστάσιου.

Πρέπει τέλος να γίνει κατανοητό πως αν ένας φόρος θεωρείται άδικος, πολύπλοκος και μη αποδοτικός, δημιουργεί τις συνθήκες για να ψάχνονται παραθυράκια παράκαμψής του.

Μια νέα συνείδηση στην κουζίνα

Χριστουγεννιάτικο διήγημα του Μανώλη Ανδριωτάκη γραμμένο ειδικά για την «Κ»

Καλή συντροφιά

Όταν ο σύντροφος φεύγει, τα παιδιά και τα εγγόνια σκορπίζουν, καλή παρέα μπορεί να είναι οποιοσδήποτε και απ' οπουδήποτε. Και η Ια φροντίζει να δώσει λίγη χαρά στην 90χρονη Γεωργία.

Οδός Φιλολάου. 24 Δεκεμβρίου, και η μικρή κουζίνα, με τα σεμέν που 'χουν ξεχαστεί απ' τη δεκαετία του '80 πάνω στο ψυγείο, μυρίζει γαλοπούλα και ματαιώσεις. Η 90χρονη Γεωργία έχει αφήσει για λίγο το «πι» και περιεργάζεται τη γάστρα. Πριν πάρε τη θέση της στον καναπέ που 'χει γίνει κρεβάτι, δίνει νέες οδηγίες στη νεαρή Ια για το ψήσιμο. Είναι δύο χρόνια μαζί. Ταίριαξαν. Η Γεωργία έχει μεγάλη πείρα από Γεωργιανές. Έχει φάει πολύ κατσαπούρι τα τελευταία χρόνια. «Η Ια είναι χρυσό κορίτσι», λέει στα παιδιά της, όταν της τηλεφωνούν. Η μία κόρη της είναι στην Αγγλία και η άλλη τρέχει κάθε μέρα σαν τρελή να προλάβει: δουλειά, παιδιά, σύζυγος, ατέλειωτες υποχρεώσεις.

«Εμείς στο χωριό δεν τρώγαμε γαλοπούλα», λέει η Γεωργία, «τα Χριστούγεννα βάχαμε ψητό στον ξυλόφουρνο». Η Ια αγχώνεται με το μαγείρεμα. Θέλει να ευχαριστεί την κυρία, αλλά έχει τον νου της συνέχεια στο κινητό τηλέφωνο. Είναι η μόνη της επαφή με τον έξω κόσμο. Το κινητό στεγάζει τη στερημένη της ζωή. Στην τηλεόραση μια παρέα έντονα μακιγιαρισμένων ανδρών χαριεντίζεται και κουτσο-

μπολεύει – στο mute. Η Γεωργία αναπολεί παλιά Χριστούγεννα, όταν ζούσε ο άντρας της, οι γονείς της, κι ήταν όλοι μαζί, με τα παιδιά και τα νεογέννητα εγγόνια, στο γιορτινό τραπέζι. Τώρα, η γιορτή έληξε πριν ξεκινήσει. Το κοινό σιγά σιγά σκόρπισε. «Πάλι καλά που έχω αυτό το άγιο κορίτσι», σκέφτεται η Γεωργία, κι ας γκρινιάζουν τα παιδιά της για τα χίλια διακόσια ευρώ τον μήνα. «Χωρίς την Ια τι θα γινόμουν;» αναρωτιέται η Γεωργία. Το γηροκομείο στη συνείδησή της είναι συνώνυμο της πλήρους εγκατάλειψης. «Βέβαια, κι αυτό που ζω, τι είναι;» αναρωτιέται.

Απ' τον φωταγωγό ακούγονται διαπληκτισμοί. Απέναντι, στον δεύτερο, έχουν στολίσει με λαμπάκια ένα φίκο και μια μισομαδημένη φτέρη. Μια νέα γυναίκα κυκλοφορεί ημίγυμνη στο διαμέρισμα μ' έναν αγιοβασιλιάτικο σκούφο, και τοιγάρο στο χέρι. Κρατάει ένα βιβλίο και μοιάζει να απαγγέλλει.

Η Ια περιμένει. Παρατηρεί τη Γεωργία, έτσι όπως είναι κτενισμένη και φρεσκοπλυμένη. «Κυρία Γεωργία», της λέει σαν να έχει κατέβει αιφνίδια το πνεύμα των Χριστουγέννων στο Παγκράτι, «γνώρισα χθες στη λαϊ-

κή έναν κύριο, είναι μόνο όπως εσύ, θες να του μιλήσει; Μου έδωσε τηλέφωνο». Η Γεωργία είναι στην ηλικία που κανείς πια δεν ντρέπεται. Της έχουν μείνει λίγες ευκαιρίες για καινούργια πράγματα και δεν σκοπεύει να τις διώχνει. «Γιατί όχι; Πάρ' τον τώρα», της λέει γελώντας, «να του πούμε τα κάλαντα».

Η Ια καίδευει με τον δείκτη της το κινητό, και μετά από μια μικρή καθυστέρηση, μια αντρική φωνή, κάπως μηχανική αρχικά, λέει: «Χαίρετε!». Η Γεωργία φτιάχνει τα μαλλιά της και συνομιλεί με τον άντρα γεμάτη ενθουσιασμό. Σταδιακά αλλάζει η στάση του σώματός της, η χροιά της φωνής της γίνεται κοριτσιίστικη. Ο άντρας συστήνεται ως κύριος Αντώνης, συνταξιούχος μηχανικός. Είναι ευγενέστατος, διακριτικός και δείχνει ζωηρό ενδιαφέρον για τη Γεωργία. «Τι απρόσμενο δώρο είναι αυτό που μου έκανες καλή μου», σκέφτεται η Γεωργία, καθώς επιδεικνύει τα χαρίσματά της στον ξένο που εισέβαλε στην ανήλιαγη κουζίνα της και τη γέμισε φως. Η συζήτηση συνεχίζεται για παραπάνω από μιάμιση ώρα. Μιλούν για τα παιδιά τους, για την καταγωγή τους, για την Αθήνα, για τα τραπέζια και τους χορούς

που πήγαιναν όταν ήταν νέοι. Ο Αντώνης μοιάζει ακούραστος. Η Γεωργία απορεί. Η γαλοπούλα είναι έτοιμη και η Ια τη βγάζει τώρα απ' τον φούρνο.

«Κύριε Αντώνη, να ξέρετε ότι σήμερα μου δώσατε μεγάλη χαρά, ομολογεί η Γεωργία, «χρόνια είχα να νιώσω γυναίκα. Είμαι αόρατη πια. Κοιτάζω τις φωτογραφίες μου κι αναρωτιέμαι, πού πήγε εκείνο το κοριτσάκι; Γιατί να είναι τόσο αμείλικτος ο χρόνος; Πόσο σκληρή είναι αυτή η μοναξιά; Φαντάζομαι ότι το ξέρετε κι εσείς καλά. Σας ευχαριστώ και πάλι για τις ευχές και την ωραία μας κουβέντα. Χρόνια πολλά!». «Χρόνια πολλά, κυρία Γεωργία, ήταν χαρά μου, να είστε πάντα καλά! Καλά Χριστούγεννα!» απαντά ο Αντώνης. Αμέσως μετά η Ια πατάει ένα κουμπί στην οθόνη της, και τέλος.

Η Γεωργία γυρίζει στη νεαρή και της λέει: «Αν τον ξαναδείς στη λαϊκή κάλεσέ τον με τρόπο να έρθει να πιούμε έναν καφέ, πολύ θα ήθελα να τον δω».

Η Ια την κοιτάζει αινιγματικά, δείχνοντας ότι δεν είναι σίγουρη για αυτό που θα ακολουθήσει.

«Κυρία Γεωργία, κύριο Αντώνη δεν είναι άνθρωπο. Είναι αριθμοί που έγινε φωνή. Μου

είπε φίλος, το δοκίμασα μόνο μου, και είχε αστέιο. Καλό είναι. Είπα, έτσι, να το δει και κυρία».

Η Γεωργία της επιστρέφει το βλέμμα, παγωμένο όμως. «Θύμωσε;» ρωτά η Ια, «συγγνώμη, εγώ ήθελε σου δώσει χαρά. Αυτό».

«Βρε παλιοκόριτσο! Μ' έβαλες να μιλάω με ρομπότ; Δες τι έπαθα στα γεράματα! Κολακεύτηκα από έναν πώς-τον-λένε-αλγόριθμο. Δεν έχω λόγια. Να σου πω κάτι; Σ' ευχαριστώ! Σ' ευχαριστώ! Να τον καλέσουμε ξανά, έχω πολλά να του πω».

Το βράδυ της παραμονής των Χριστουγέννων η Γεωργία είναι ανάλαφρη, σχεδόν χαρούμενη. Την επόμενη μέρα όμως δεν έχει κέφια: το ίδιο και τις επόμενες.

Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς, βλέποντας το στολισμένο μπαλκόνι του δευτέρου ορόφου, θυμάται ξαφνικά τον κύριο Αντώνη και ζητάει απ' την Ια να τον «αφυνίσουν». Αφού ανταλλάσσουν ευχές, η Γεωργία του εκμυστηρεύεται ότι η προηγούμενη συνομιλία τους ήταν το καλύτερο φάρμακο που της έδωσαν ποτέ. Ο Αντώνης χαμογελάει και της λέει ότι θα είναι πάντα εκεί για εκείνη. Ξαφνικά, το σήμα του Ιντερνετ χάνεται. Η οθόνη του κινητού δείχνει thinking...

«Αόρατοι» άνθρωποι

Ο κύριος Αντώνης είναι συνταξιούχος μηχανικός, ευγενέστατος, διακριτικός και δείχνει ζωηρό ενδιαφέρον για τη Γεωργία. Εκείνη κολακεύεται, μετά από χρόνια αισθάνεται ξανά γυναίκα, όχι «αόρατη».

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

21.12-27.12.25

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

«Ο Κύριος Αζναβούρ»

Συνεχίζονται οι προβολές του Ομίλου Φίλων Κινηματογράφου στον κινηματογράφο Πάνθεον, με την ταινία «Ο Κύριος Αζναβούρ» των Μεχντί Ιντίρ, Γκραν Κορπς Μαλάντ. Γιος φτωκών Αρμένιων προσφύγων στη Γαλλία, ο Σακνούρ Αζναβουριάν ξεκίνησε την καριέρα του στη show biz σε ηλικία εννιά ετών. Ως Σαρλ Αζναβούρ θα γνωριστεί με τον πιανίστα Πιέρ Ρος και κατόπιν με την Εντίθ Πιάφ, αλλά η καθιέρωσή του ως τραγουδιστή θα έρθει με υψηλό τίμημα. Δευτέρα 22 Δεκεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. Κινηματογράφος Πάνθεον, Διαγόρου 29, Λευκωσία. **Πληροφορίες** www.pantheon-theatre.com

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Ο Καρυοθραύστης κι εγώ»

Η παγκοσμίου φήμης πιανίστρια Αλεξάντρα Νταριέσκου παρουσιάζει στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Λευκωσίας 2025, την παράσταση «Ο Καρυοθραύστης κι εγώ» - ένα εικονικό μείγμα solo πιάνου, χορού και ψηφιακών animations. Μια εμπειρία που απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες, ιδανική για όσους θέλουν να ζήσουν μια νέα εμπειρία, γεμάτη έμπνευση και φαντασία. Στόχος της Αλεξάντρα Νταριέσκου είναι να προσεγγίσει το νεότερο κοινό και να χτίσει γέφυρες με όσους δεν είναι ακόμη εξοικειωμένοι με την κλασική μουσική. Η μουσική περιλαμβάνει αποσπάσματα της πρωτότυπης παρτιτούρας του Τσαϊκόφσκι σε ενορχήστρωση των Mikhail Pletnev,

Stefan Esipoff, Percy Grainger και τρεις ολοκαίνουργιες διασκευές του Gavin Sutherland. Η ιστορία ξεκινά Παραμονή Χριστουγέννων, όταν η μικρή Κλάρα παίρνει δώρο έναν καρυοθραύστη - έναν μαγικό στρατιώτη που θα τη μεταφέρει σε έναν φαντασμαγορικό κόσμο όπου τα παιχνίδια ζωντανεύουν και ξεκινά η μάχη με τα ποντίκια. Από εκεί ξεκινάει ένα ταξίδι γεμάτο μαγεία, χορό, φαντασία και υπέροχη μουσική. Κυριακή 28 Δεκεμβρίου, 10:30 π.μ. και 16:30 μ.μ. Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας, Λευκωσία. Εισιτήρια: Από την ιστοσελίδα more.com: <http://bit.ly/4grNxB8> και το ταμείο του Δημοτικού Θεάτρου Λευκωσίας. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22797979.**

ΒΙΕΝΕΖΙΚΑ ΒΑΛΣ

Vienna Schoenbrunn Palace Orchestra

Οι επίλεκτοι σολίστ μουσικοί Johann Strauss Virtuosi της φημισμένης και διεθνώς αναγνωρισμένης Ορχήστρας των Ανακτόρων Schoenbrunn της Βιέννης (Vienna Schoenbrunn Palace Orchestra) θα δώσουν την ευκαιρία στο κοινό της Κύπρου, να απολαύσει την εορταστική μουσική ατμόσφαιρα της γιορτευτικής εποχής της Αυτοκρατορικής Βιέννης και μας προσκαλούν να υποδεχτούμε το 2026 με νότες χαράς και αισιοδοξίας μέσα από τα ωραιότερα βαλς και πόλλκες της πιο διάσημης οικογένειας Βιεννέζων συνθετών, των Στράους. Τους Johann Strauss Virtuosi συνοδεύουν σολίστ της Όπερας

της Βιέννης καθώς και ζευγάρια χορευτών. Απολαύστε την Πρωτοχρονιάτικη συναυλία της Βιέννης, στη γιορτεία της οποίας θα σας ταξιδέψουν οι καλύτεροι μουσικοί μιας από τις πιο διάσημες ορχήστρες της μουσικής των Strauss, με αποκορύφωμα της βραδιάς το εμβληματικό «Οραίο Γαλάζιο Δούναβη», το πιο γνωστό βαλς παγκοσμίως και σήμα κατατεθέν του Johann Strauss, με το ζευγάρι χορευτών να σας μεταφέρει στον μαγευτικό κόσμο της Χρυσής Εποχής της Αυτοκρατορικής Βιέννης! Σάββατο, 27 Δεκεμβρίου, Δημοτικό Θέατρο Στροβόλου, ώρα 8:00 μ.μ. **Εισιτήρια: www.soldoutticketbox.com**

ΘΕΑΤΡΟ

«Shirley Valentine» του Willy Russell στο Θέατρο Ένα

Το Θέατρο ένα παρουσιάζει την κωμωδία «Shirley Valentine» του Willy Russell, ένα από τα πιο αγαπημένα και διαχρονικά έργα του σύγχρονου θεάτρου, σε σκηνοθεσία Αντρέα Χριστοδουλίδη. Στο επίκεντρο βρίσκεται η Shirley, μια 42χρονη μητέρα δύο ενήλικων παιδιών, η οποία νιώθει πως η πραγματική της ταυτότητα έχει χαθεί μέσα από την καθημερινότητα και τη ρουτίνα της ζωής. Κάποτε υπήρξε μια ζωήρη, ανήσυχη επαναστάτρια Shirley Valentine και τώρα αυτή η χαμένη πλευρά πασχίζει να βγει στην επιφάνεια. Η ευκαιρία έρχεται όταν μια φεμινίστρια φίλη της της χαρίζει ένα ταξίδι στην Ελλάδα. Η Shirley τολμά να αρπάξει αυτή την ευκαιρία και μέσα από αυτό το τολμηρό βήμα να αρχίσει ένα ταξίδι αυτογνωσίας, να σπάσει τα καλούπια και τολμά να ζήσει πραγματικά τη ζωή της! Το έργο

παραμένει συγκλονιστικά επίκαιρο, αγγίζοντας κάθε ενήλικα που έχει πλησιάσει τη στιγμή να σταθεί απέναντι στη ζωή του με θάρρος, ωριμότητα και χιούμορ! Στον ρόλο της Shirley Valentine: Ευαγγελία Νικολάου Τακτικές Παραστάσεις: κάθε Παρασκευή, Σάββατο στις 8:30 μ.μ. και κάθε Κυριακή στις 7:00 μ.μ. **Προώληση εισιτηρίων: Ticketmastercy**

ΕΚΘΕΣΗ

Εορταστική Εικαστική Έκθεση του Λευτέρη Ολύμπιου

Ενώ η σημαντική έκθεση του Λευτέρη Ολύμπιου «Η Άννα των Τριών» συνεχίζεται στην Κύρια Αίθουσα της Γκαλερί, την Παρασκευή 19 Δεκεμβρίου εγκαινιάζεται παράλληλα στην Πάνω Αίθουσα η Εορταστική Εικαστική Έκθεση. Πρόκειται για μια ξεχωριστή συλλογή έργων από 21 καλλιτέχνες, που προσφέρουν στο κοινό τη δυνατότητα να αποκτήσει πρωτότυπα εικαστικά έργα ως χριστουγεννιάτικα δώρα. Η έκθεση συνδυάζει ποικιλία ύφους και δημιουργικής έκφρασης, γιορτάζοντας την εορταστική περίοδο μέσα από την τέχνη. Οι επισκέπτες καλούνται να ανακαλύψουν ένα ευρύ φάσμα καλλιτεχνικών προσεγγίσεων και εκφράσεων—από σύγχρονες δημιουργίες έως πιο κλασικές—σε μια

ζεστή και φιλόξενη ατμόσφαιρα. Είτε είστε συλλέκτης είτε απλώς αναζητάτε έμπνευση, η έκθεση προσφέρει μια ξεχωριστή εμπειρία για όλους. Διάρκεια έκθεσης έως 3 Ιανουαρίου 2026. Γκαλερί Γκλόρια, Ζήνωνος Σώζου 3, Λευκωσία. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22762605 | <http://gloriagallery.com>**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η Βία που αλυσοδένει Τέχνες και ανθρώπους

Για να είμαι ειλικρινής δεν είχα πρόθεση να ασχοληθώ περισσότερο με το ζήτημα του ζωγράφου Γιώργου Γαβριήλ και τις αθέμιτες και ασυνάρτητες και στο τέλος επικίνδυνες επιθέσεις εναντίον του, με αφορμή την έκθεσή του στην Πάφο. Δεν θα ασχολούμουν όχι γιατί θεωρώ πως δεν ήταν σημαντικά όσα έγιναν, αλλά γιατί ένιωθα πως δεν είχα να προσθέσω τίποτε περισσότερο, απ' όσα έγραψα το 2020, πάλι με αφορμή έργα του Γαβριήλ, αλλά και πιο πρόσφατα, με την Μπενάλε Αρχιτεκτονικής και το βιβλίο που συνόδευε την κυριακή συμμετοχή, αλλά και με την επίθεση, διαδικτυακή, εναντίον του ποιητή Κυριάκου Χαραλαμπίδη, από τον Ιωσήφ Ιωσφιδίδη, ο οποίος έκανε έκκληση στις Ακαδημίες Αθηνών και Κύπρου, καθώς και στον αρχιεπίσκοπο Κύπρου να παρέμβουν. Και τώρα ζητάνε από τη Δικαιοσύνη να παρέμβει...

Διάβασα και τις ανακοινώσεις των κομμάτων, ιδίως του ΔΗΣΥ, της ΔΗΠΙΑ και της ΕΔΕΚ και σκέφτηκα ότι τίποτε δεν μας σώζει. Αν τις διαβάσετε ξανά και εσείς μάλλον θα συμφωνήσετε μαζί μου. Ανακωνώσεις χωρίς αρχή, μέση και τέλος, τρικυμία εν κρανίω, ναι μεν αλλά. Η χειρότερη όμως περίπτωση ήταν η πολιτική σπέκουλα του

αναπληρωτή προέδρου του Δημοκρατικού Συναγερμού κ. Ευθύμιου Διπλάρου, ο οποίος πήρε τη σκυτάλη επαξίως από το ΕΛΑΜ, που όπως λέμε και στο χωριό μου, κουκιά έγραγαν, κουκιά ομολογούν. Ο κ. Διπλάρος κατάφερε, ενεργοποιώντας τα ανταντακαστικά των πιστών και των εθνοαμυντόρων, να θέσει πρώτος και καλύτερος τον κ. Γαβριήλ στο στόχαστρο και σχεδόν ως Πόντιος Πιλάτος να τον παραδώσει στο μένος του πλήθους, το οποίο φώναζε αμέσως και χωρίς χρονοτριβή «Αρον-Αρον σταυρώσαν αυτόν» και εντός μιας εβδομάδας οι διαδικτυακές απειλές έγιναν πράξη... Έστω και χαμηλής ισχύος... αλλά τώρα ποιος θα μας σταματήσει από τον κατήφορο; Έχει τέλος ή θα είναι ευχαριστημένοι που η Βία αλυσοδέσσει τον βλάσφημο;

Δεν τρομάζει άραγε ο τόπος αυτός από την άνοδο της φιλοσοφίας του «όπου δεν πίπτει λόγος [ο δικός μας λόγος] πίπτει ράβδος»; Της φιλοσοφίας ότι την τέχνη μπορεί να την οριοθετήσει η Δικαιοσύνη; Και αν η Δικαιοσύνη κρίνει αλλιώς; Θα πούμε ότι η Δικαιοσύνη δεν είναι δικαιο; Δεν μας τρομάζει που νέα παιδιά είναι φιλονεοναζιστές και ένθερμοι οπαδοί του ό,τι δεν μου μοιάζει είναι τέρας της κολάσεως...;

Κρίμα, που δεν μας φοβίζει, ότι οι μαθη-

τές του Λυκείου Βεργίνας χαιρετούν ναζιστικά σε χώρους του σχολείου, ζωγραφίζοντας στις φωτογραφίες τους σβάστικες. Και αυτό αποδεικνύει πόσο καλή δουλειά κάνουν στα σχολεία μας οι φασίστες του ΕΛΑΜ, και ό,τι μας έρθει να μην το βαρεθούμε, κατά την έκφραση. Και όσο έχουμε στον δημόσιο πολιτικό λόγο κόμματα που διαγκωνίζονται ποιος θα ψαρέψει τα περισσότερα ψάρια στα θολά νερά του φασισμού να μην ελπίζουμε σε πολλά, μόνο να ακούσουμε τον ποιητή και όταν ακούσουμε ποδοβολητά λύκων να ξαπλώσουμε χάμου με μάπα κλειστά και να κρατήσουμε την πνοή μας... και ο Θεός μαζί μας! Εννοώ τον Κώστα Καρυωτάκη και το ποίημά του «Υποθήκαι».

Προσωπικά, οι μαθητές που ενστερνίζονται τον ναζισμό, με τρομάζουν πολύ περισσότερο από τους πίνακες του Γιώργου Γαβριήλ, τον οποίο πλείστοι όσοι καταδίκασαν ως βλάσφημο, συναδέλφων συμπεριλαμβανομένων, που σχεδόν τον δικάζαν, ρωτώντας τον αν είναι άθεος! Αλλά και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπου όλοι και όλες έσπευσαν να γράψουν ότι δεν είναι πράγματα αυτά, αλλά μετά τις κροτίδες στο σπίτι του, ξεκαθάρισαν τη θέση τους, σχεδόν ποντιοπλατικά «νίπτου-

με τας χείρας μας», μια κουβέντα είπαμε/γράψαμε... και σχεδόν «άκουγα», μα τα ήθελε οι αυτός... Ποιοι υποδαυλίζουν τη βία λοιπόν, ποια είναι η ευθύνη των πολιτικών κομμάτων του δημοκρατικού τόξου; Να ρίχνουν νερό στον μύλο της διχονοίας ή να μιλάνε με πολιτικούς σύγχρονους όρους και να προσπαθούν να επιβληθούν ούτε η τέχνη που με οδηγεί αισθητικά, πολιτικά και πνευματικά παρακάτω. Μάλλον με καθλώνει σε πάγια μοτίβα χριστιανικής ηθικής, και με παραπέμπει σε ένα πολιτικό σύμπαν που δεν με αφορά, διότι αυτά τα ξέρουμε, έγιναν, παρακάτω τι γίνεται; Αλλά άλλο δεν μου αρέσει, δεν με εμπνέει, δεν μου κάνει, και άλλο δεν μου αρέσει και απαγορεύω να υπάρχει. Γιατί πολύ απλά η επιβολή οποιασδήποτε απαγόρευσης μπορεί να έρθει να σε βρει και κανείς δεν θα σε ρωτήσει αν τη δέχεσαι.

Υγ. Όσο για την αντισυστημικότητα του Γιώργου Γαβριήλ δεν είμαι σίγουρος ότι τη βλέπω, δεν την εντοπίζω τουλάχιστον, και ούτε η τέχνη που με οδηγεί αισθητικά, πολιτικά και πνευματικά παρακάτω. Μάλλον με καθλώνει σε πάγια μοτίβα χριστιανικής ηθικής, και με παραπέμπει σε ένα πολιτικό σύμπαν που δεν με αφορά, διότι αυτά τα ξέρουμε, έγιναν, παρακάτω τι γίνεται; Αλλά άλλο δεν μου αρέσει, δεν με εμπνέει, δεν μου κάνει, και άλλο δεν μου αρέσει και απαγορεύω να υπάρχει. Γιατί πολύ απλά η επιβολή οποιασδήποτε απαγόρευσης μπορεί να έρθει να σε βρει και κανείς δεν θα σε ρωτήσει αν τη δέχεσαι.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Φώτος Λαμπρινός Ο τροφοδότης της μνήμης

«Μα πού αποθηκεύεις όλη αυτή τη μνήμη του κόσμου», ρώτησα, με αφέλι έκπληξη, τον Φώτο Λαμπρινό. Οι ιστορίες, τα πρόσωπα και τα γεγονότα που θυμάται, ανασύρει και παρουσιάζει τόσο ζωντανά και με τόσες λεπτομέρειες, αφήνουν άναυδο τον συνομιλητή του. Κι ως είναι η δημοσιογραφική γνώριμία μας πολλών δεκαετιών, από την επεισοδιακή προβολή του «Δοξόμπους» (1987) στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, με τον β' εξώστη να μετατρέπεται σε ρυθμικό σύνθημα τον τίτλο της μοναδικής ταινίας μυθοπλασίας που γύρισε. Ο Φώτος Λαμπρινός, τώρα, στα 88 του χρόνια, περιδιαβάει όλες τις περιόδους της ζωής και της δουλειάς του (σε αφθονία και τα δύο), με διαύγεια, αφηγηματικό οίστρο και χιούμορ. Κορυφαίος ντοκιμαντερίστας, έχει γυρίσει ένα μεγάλο όγκο ιστορικών, κυρίως, ντοκιμαντέρ και σειρών (όπως το εμβληματικό «Πανόραμα του αιώνα»), ενώ έχει αφιερώσει αναρίθμητες ώρες στη μελέτη ιστορικών αρχείων, όχι μόνο στην Ελλάδα.

«Γιατί ασχολήθηκες, αποκλειστικά, με την καταγραφή της μνήμης;», τον ρώτησα δύο 24ωρα πριν τιμηθεί από το ΕΚΠΑ (στις 19/12) με τον τίτλο του επίτιμου διδάκτορος του Τμήματος Ψηφιακών Τεχνών και Κινηματογράφου. Τα βιώματά του, καθόριζαν ήταν πολύ έντονα από τη στιγμή που γεννήθηκε, μόλις έσκασα από το αυγό στο δικτατορία του Μεταξά. Στη δεκαετία του '40 κάθε μέρα ήταν ένα γεγονός». Όλο το σόι του, όπως λέει, είχε στενή σχέση με την Αριστερά. Τα βιώματά του, καθοριστικά, έπαιξαν επίσης τον δικό τους ρόλο, όπως και το γεγονός ότι ο πατέρας του είχε γράψει ιστορικά βιβλία. Αλλά και ο δάσκαλος και μέντοράς του στο Κινηματογραφικό Ινστιτούτο της Μόσχας όπου σπούδασε, Μιχαήλ Ρομ και ειδικότερα το κομβικό ντοκιμαντέρ του «Συνθησμένος φασισμός». Εκείνη την περίοδο, περίπου, ο Λαμπρινός γύρισε και τη διπλωματική ταινία του «Επισκεφθείτε την Ελλάδα» (1969-70), σαρκαστική προτροπή με άξονα την ιστορία και τους Ιταλούς, Γερμανούς, Βρετανούς και Αμερικανούς που ήρθαν στη χώρα μας. Η αφήγηση διακοπτόταν με παρελάσεις.

«Τι συντηρεί τη μνήμη;», επιμένω. «Η δύναμη του γεγονότος», απαντά. «Αν είναι πολύ έντονο και ζωντανό, η μνήμη το αποθηκεύει αμέσως», υπογραμμίζει. «Συντήρηση της μνήμης σημαίνει Ιστορία». Η κουβέντα εμπλουτίζεται με μικρά περιστατικά από την παιδική ηλικία του, στα οποία παραλαύνουν από τον Βασίλε Παύλο, τη Φρειδερίκη, τον Κωνσταντίνο, τον Τάκη Χορν και τον Μίμη Φωτόπουλο (άνδρας της αδελφής της μητέρας του), τον Κώστα Βάρναλη, τον Κώστα Καραγιώργη, τον Βασίλη Ρώτα, δεκάδες πρόσωπα, ετερόκλητα, που το καθένα έχει τη θέση του στην εικονογραφία της ζωής του. Στην ερευνητική, σκηνοθετική, διαδρομή του «γνώμονας δεν ήταν ούτε η πολιτική ούτε τα κόμματα, αλλά η αλήθεια». Δεν δίστασε ποτέ, παρά τις καταβολές του, να πει αλήθειες για τη Σοβιετική Ένωση, να περιγράψει στη «Μεγάλη Ουτοπία» τη φρίκη του Γκολοντομπόρ (της τεχνητάς πείνας που επέβαλε το σταλινικό καθεστώς οδηγώντας στον θάνατο πάνω από 5 εκατ. αγρότες). «Ένας αριστερός είναι αριστερός γιατί τον ενδιαφέρει η αλήθεια και όχι η σκοπιμότητα. Αλλιώς δεν είναι αριστερός, είναι πολιτικάντης», επαναλαμβάνει και επιμένει. «Πώς ορίζεις την αλήθεια», αναρωτιέμαι πριν από το τέλος της συζήτησής μας. «Αλήθεια είναι το καθημερινό βίωμα», αποκρίνεται, χωρίς παύση. «Δεν πρόκειται για κάτι ιδεατό ή αφηρημένο, αλλά υπαρκτό όσο και η ζωή».

Ο Φώτος Λαμπρινός, σκηνοθέτης, συγγραφέας και μεταφραστής, που τιμήθηκε από το ΕΚΠΑ, είναι πάνω απ' όλα ένας τροφοδότης της συλλογικής μνήμης. Τα ντοκιμαντέρ του είναι ένα δίκτυο ασφαλείας σε έναν κόσμο χαοτικό με κοντή μνήμη, δημοφιλή ψεύδη και ανάπηρες αλήθειες.

Η κοινή ζωή των κειμένων

Παράθυρο σε έναν μαγικό, άχρονο κόσμο

ΡΟΖΑΛΙ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ
«Η ανθρώπινη μηχανή:
Ικνηλατώντας το μυθοποιητικό
σύμπαν του Θανάση Τριαρίδη»
εκδ. Gutenberg, 2024, σελ. 160

Της **ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΔΗΜΟΥΛΑ**

Στο προλογικό σημείωμα για την «Ανθρώπινη Μηχανή», που αφιερώνει στο έργο του η Ροζαλί Σινοπούλου, ο Θανάσης Τριαρίδης γράφει ότι τόσο τα δοκίμια του τόμου όσο και το επίμετρο της Φραγκίσκης Αμπατζοπούλου «αποτελούν πλεκτό φίλιας, αγάπης και συνοδοιπορίας». Η ευγνωμοσύνη που εκφράζεται εδώ αντικατοπτρίζει και την ευγνωμοσύνη για μια άλλη μορφή «κοινής ζωής», αυτής στην οποία μετέχουν, και στην οποία μας καλούν, «όλα τα κείμενα όλων των αιώνων», με τα λόγια πάλι του συγγραφέα. Πράγματι, η «Ανθρώπινη Μηχανή» καλεί στο έργο του Τριαρίδη ως έργο πληθυντικό, ως έργο που το ίδιο καλεί σε άλλα κείμενα, από τα οποία κατοικείται, ακόμα κι όταν τα διαστρέφει –κάποτε ακραία– στο όνομα της γένεσής του καινούργιου.

Παράλληλα με την ανάδειξη της συνοχής και της ενδοαναφορικότητας της «προσωπικής μυθολογίας» του Τριαρίδη, η Σινοπούλου ρίχνει φως στις αφομοιωμένες όσο και «βέβηλες» διακειμενικές σχέσεις που η συνοχή αυτή προϋποθέτει ως τον απωθημένο πληθυντικό της. Αν το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα εί-

Η «Ανθρώπινη Μηχανή» καλεί τον αναγνώστη στο έργο του Θανάση Τριαρίδη.

Η συγγραφέας προβάλλει τη συνομιλία του Τριαρίδη με τον ψυχαναλυτικό λόγο, τις μεταμορφώσεις, τις προσλήψεις και τις έννοιές του, σε πείσμα της εκπεφρασμένης αρνητικής άποψής του ιδίου για την ψυχανάλυση.

ναι «Τα μελάνια λεμόνια» ως μια αντεστραμμένη Καινή Διαθήκη, τα δοκίμια του βιβλίου εφιστούν την προσοχή και σε άλλες παρουσίες που διαθλώνται μέσα από το βλέμ-

μα του Τριαρίδη δημιουργώντας καινούργια μορφώματα: ο Κάφκα και ο Τζοίς πρωτίστως, αλλά και ο Μπόρχες, ο Μπλίκ, ο Ουγκώ, ο Δάντης, ο Ευαγγελιστής Ιωάννης.

Τριλογία

Ιδιαίτερος ενδιαφέρουσα περίπτωση στον διακειμενικό αυτό κόσμο είναι η τριλογία που συναπαρτίζουν το «Hamlet», το «Οιδίπους», και το «Ζόστ». Η μεταφορά του Αμλετ και του Οιδίποδα στον 21ο αιώνα, καθώς και η πιο έμμεση συνομιλία με τον Αγαμέμνονα του Αισχύλου στο «Ζόστ», είναι παραδείγματα αυτού που η Σινοπούλου αποκαλεί ιδιοποίηση της παράδοσης μέσω της αναστροφής της. Με αφορμή τη συγκεκριμένη τριλογία, αξίζει να τονιστεί ότι ο κριτικός λόγος των δοκιμίων δεν επιδίδει την αναγωγή των κειμένων που εξετάζει στις δικές του έννοιες, αλλά συμπλέει με αξιοσημείωτο τρόπο με αυτά, διευκολύνοντας την πρόσβασή μας σε μια «επιστημολογία» που είναι ήδη αυτή της λογοτεχνίας. Το ομώνυμο του βιβλίου Κεφάλαιο 4 («Η ανθρώπινη μηχανή») ρίχνει φως στο ευρύτερο διανοητικό και ηθικό διακύβημα της μεταφοράς του Οιδίποδα στον 21ο αιώνα, μέσα από τις εύστοχες αναφορές που κάνει η Σινοπούλου σε σχετική βιβλιογραφία, καλώντας την, και αυτή, τη βιβλιογραφία, στον μεγάλο διάλογο της «κοινής ζωής» των κειμένων.

Πέρα από τη μεταφορά του μύθου στη μεταμοντέρνα συνθήκη,

Ο συγγραφέας Θανάσης Τριαρίδης στην Εφεσο τον Μάρτιο του 2025, στο πλαίσιο πολιτιστικών περιηγήσεων που διευθύνει μέσω της πλατφόρμας «Μελάνια Λεμόνια».

η μελέτη της Σινοπούλου προβάλλει τη συνομιλία του Τριαρίδη με τον ψυχαναλυτικό λόγο, τις μεταμορφώσεις, τις προσλήψεις και τις έννοιές του, σε πείσμα της εκπεφρασμένης αρνητικής άποψής του συγγραφέα για την ψυχανάλυση. Το τυραννικό και αθεράπευτο κενό ανάμεσα στα σώματα των δύο χαρακτήρων στα θεατρικά «Καρχαρίες» και «Μυρμήγκια», το τυφλό σημείο ανάμεσα στον άντρα και τη γυναίκα στο «Μένγκελε», ανακαλούν και διαθλούν λογοτεχνικά τη διαβόητη φράση του Λακάν, «δεν υπάρχει διάφυλη σχέση», ενώ στο «Lacrimosa» παρακολουθούμε με άκρως ενδιαφέροντα τρόπο την ασάφεια ανάμεσα στο αρσενικό και το θηλυκό, ασάφεια που είναι, όπως παρατηρεί η Σινοπούλου, και η αιτία του μετεωρισμού του νοήματος. Κι ωστόσο, υπάρχει κάτι που αναπληρώνει για την αδυνατότητα

της σχέσης, έστω κι αν αυτό είναι ο χαμός (και πιο συγκεκριμένα: ο αλληλοσπαραγμός) μιας και η αναγκαιότητα του πηγάζει από την αγάπη. «Αυτό που αναπληρώνει τη διάφυλη σχέση είναι η αγάπη» γράφει και ο Λακάν (Σεμινάριο 20δ, «Ακόμη», 1972-1973).

Ψυχανάλυση

Το παράδειγμα της ψυχανάλυσης είναι χαρακτηριστικό για το πώς «Η ανθρώπινη μηχανή» αναδεικνύει το άνοιγμα της λογοτεχνίας στον Άλλο, τον άλλο λόγο, άνοιγμα μέσω του οποίου η λογοτεχνία στοχάζεται με τον δικό της ιδιαίτερο τρόπο για την ανθρώπινη κατάσταση. Ο διάλογος με τον Άλλο δεν περιορίζεται βέβαια στην ψυχανάλυση. Ενδεικτικά αναφέρω και τις τεταμένες σχέσεις των κειμένων του Τριαρίδη με τον λόγο του Χριστιανισμού (Κεφάλαιο 9), αλλά και τις συνηχές με τη φι-

λοσοφία (στο Κεφάλαιο 11 η ιδιαίτερη χρονικότητα που συγκροτεί τον κόσμο του Τριαρίδη λέγεται πως συνιστά ένα σύμπαν «αν-ιστορικό», σε παραλληλισμό αλλά και αντιδιαστολή με τον «προ-ιστορικό» κόσμο του Βάλτερ Μπένγιαμιν). Η προσωπική μυθολογία που επινοεί ο Τριαρίδης είναι ταυτόχρονα και μια μηχανή σκέψης, που μας οδηγεί στο ερώτημα που θέτει η Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου στο επίμετρο της έκδοσης: «Τι είδους επίγνωση μπορεί να παράγει ένα έργο τέχνης;». Το ερώτημα γίνεται βέβαια κρίσιμο στη διασταύρωση της λογοτεχνίας με την ιστορία, την οποία με συγκινητική, όπως ξέρουμε, συνέπεια έχει επισκεφτεί ο συγγραφέας. Εδώ ανοίγει όμως ένα μεγάλο κεφάλαιο.

Η κ. Βασιλική Δημουλά είναι επίκουρη καθηγήτρια της Συγκριτικής Γραμματολογίας στο ΑΠΘ.

Διεθνές Φεστιβάλ
Λευκωσίας

Η Altia παρουσιάζει
Λάρκου
Παναγιώτης
ΤΡΕΛΑΝΤΩΝΗΣ
της Π.Σ. Δέλτα

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

30.12.2025
Δημοτικό Θέατρο
Λευκωσίας

Εισιτήρια | Tickets

Διοργανωτές

Χορηγοί

Χορηγός Επικοινωνίας

Διεθνές Φεστιβάλ
Λευκωσίας

Alexandra Dariescu
THE
NUTCRACKER
AND I
(Ο καρνοβαλιστής κι εγώ)

28.12.2025
10:30, 16:30

NicosiaMunicipal
Theater

Εισιτήρια | Tickets

Διοργανωτές

Χορηγοί

Χορηγός Επικοινωνίας

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ο Αλέξανδρος Χρονίδης έλαβε το Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας Νέου Λογοτέχνη για την ποιητική του συλλογή «Επί των ποταμών Βαβυλώνος» (εκδ. Αλμύρα, 2024) και μιλάει γι’ αυτή στην «Κ», λέγοντας πως επειδή πιστεύει στη σύνδεση προσωπικού και πολιτικού / κοινωνικού, θέλησε να συνδέσει τις δικές του εμπειρίες με την αποξένωση και σχεδόν εξορία που μπορεί να νιώθει ο οποιοσδήποτε στην Κύπρο, αλλά και στον κόσμο γενικότερα, από τον εαυτό του, αλλά και από τον ίδιο του τον τόπο, μπροστά στη «Βαβυλώνα» της σύγχρονης, σχεδόν ψηφιακής πλέον κοινωνίας, και του σύγχρονου οικονομικού συστήματος. Για το τι σημαίνει γι’ αυτόν και για τον κόσμο της ποίησης του ότι είναι Κύπριος ποιητής, της νέας γενιάς, λέει πως, μεταξύ άλλων: «Το να είμαι Κύπριος ποιητής της νέας γενιάς σημαίνει για μένα ότι καλούμαι, όπως κλήθηκαν και καλούνται ακόμα και οι προηγούμενες γενιές, να αποτυπώσω το πώς βιώνω την κοινωνία, τον τόπο, τον κόσμο γενικότερα, αλλά και τα διαχρονικά, μεγάλα ερωτήματα, μέσα από τη δική μου καθημερινότητα, τις δικές μου αντιλήψεις, αλλά και τον δικό μου, βαθιά προσωπικό, εσωτερικό κόσμο στην ολότητα του».

—«Επί των ποταμών Βαβυλώνος» λοιπόν, για ποια αποξένωση μιλάς και ποιες απώλειες θρηνείς;

—Μιλώ για μια βαθιά και ολοκληρωτική αποξένωση, από τον εαυτό μου, από τον τόπο μου, αλλά και από τους συνανθρώπους μου, την οποία βίωσα για τα πρώτα 1-2 χρόνια που ακολούθησαν τον θάνατο της πολύ αγαπημένης μου μάνας. Ήταν μια αποξένωση η οποία, νομίζω, συσσωρευόταν μέσα μου αρκετό καιρό πριν, με την επιστροφή μου στην Κύπρο μετά τις σπουδές, και το τι αντίκρισα επιστρέφοντας, αλλά και την τραγική περίοδο της πανδημίας του Κορονοϊού, και η οποία άδραξε την ευκαιρία του πένθους για να με καταπιεί ολόκληρο, μαζί με το πένθος.

Ο στίχος από τον Ψαλμό της Παλαιάς Διαθήκης, από τον οποίο «κλέβω» τον τίτλο της συλλογής, είναι ένας θρήνος εξορίας. Έτσι βίωσα κι εγώ τον εαυτό μου, στο διάστημα που αναφέρομαι πιο πάνω. Το αίσθημα της αποξένωσης ήταν τόσο μεγάλο, που ένιωθα πως μετεξελίχθηκε σε συμβολική εξορία: από τον εαυτό μου πριν από τον θάνατο της μάνας μου, από μια ρομαντική αντίληψη για την Κύπρο και τους ανθρώπους της, από όση παιδικότητα μου είχε απομείνει στα 27 μου χρόνια, από μια εκδοχή του εαυτού μου που ένιωθε και βίωνε τα πάντα πολύ πιο έντονα, πριν να καλυφθεί ο συναισθηματικός μου κόσμος από ένα πέτρινο πέπλο πένθους, το οποίο ακόμα προσπαθώ να αποτινάξω.

Όμως, επειδή πιστεύω ακρά-

δαντα στη σύνδεση προσωπικού και πολιτικού / κοινωνικού, γι’ αυτό και θέλησα να συνδέσω την πιο πάνω εμπειρία μου, με την αποξένωση και σχεδόν εξορία που μπορεί να νιώθει ο οποιοσδήποτε στην Κύπρο, αλλά και στον κόσμο γενικότερα, από τον εαυτό του, αλλά και από τον ίδιο του τον τόπο, μπροστά στη «Βαβυλώνα» της σύγχρονης, σχεδόν ψηφιακής πλέον κοινωνίας, και του σύγχρονου οικονομικού συστήματος.

—Είσαι Κύπριος ποιητής, της νέας γενιάς, αυτό σημαίνει κάτι για σένα και για τον κόσμο της ποίησης σου;

—Σίγουρα σημαίνει κάτι. Το να είμαι Κύπριος είναι για μένα μια ταυτότητα που είναι από τη μια τόσο βέβαιη και καθημερινή που αγγίζει τα όρια του αυτονόητου, από την άλλη, είναι και μια ταυτότητα που εμπεριέχει πολ-

«Επιτρέπω στον εαυτό μου να μην έχω κατασταλάξει στο τι σημαίνει να είμαι Κύπριος. Υποψιάζομαι δε ότι αυτή η «ρευστότητα», αν θέλετε, που περιέγραψα, ή αυτή η αμφιταλάντευση, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το τι σημαίνει να είσαι Κύπριος, σήμερα τουλάχιστον» λέει στην «Κ» ο Αλέξανδρος Χρονίδης.

Με πονά να βλέπω ανθρώπους να υποφέρουν

«Το θέμα της ταυτότητας για μένα είναι καθαρά βιωματικό», λέει ο ποιητής Αλέξανδρος Χρονίδης

λή σύγχυση και μια μόνιμη αμφιταλάντευση, λόγω της σύνδεσής μας με τον ελληνισμό, αλλά και συνάμα των τόσων άλλων κοινοτήτων που κατοικούν στο νησί και δικαιούνται στον ίδιο βαθμό με εμένα, να φέρουν την ταυτότητα του Κυπρίου.

Επιτρέπω στον εαυτό μου να μην έχω κατασταλάξει στο τι σημαίνει να είμαι Κύπριος. Υποψιάζομαι δε ότι αυτή η «ρευστότητα», αν θέλετε, που περιέγραψα, ή αυτή η αμφιταλάντευση, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το τι σημαίνει να είσαι Κύπριος, σήμερα τουλάχιστον.

Σε ό,τι αφορά τώρα το θέμα της «νέας γενιάς», μπορώ να παραδεχτώ ότι οι πιο πάνω διαπιστώσεις μου μπορεί να είναι και αυτές με τη σειρά τους, άρρηκτα συνδεδεμένες, με το ότι ανήκω στη νέα γενιά. Χωρίς αυτό να αποτελεί ούτε παραδοχή ενδεχόμενης «απειρίας» ή «αφέλει-

ας» στα θέματα ταυτότητας, ούτε όμως και κάποια διακήρυξη «καθαρότερου μυαλού» ή «φρεσκοτέρης ματιάς». Το θέμα της ταυτότητας για μένα είναι καθαρά βιωματικό, και αναγνωρίζω ότι κάθε γενιά βίωσε και βιώνει τον τόπο με διαφορετικούς τρόπους.

Γι’ αυτό, το να είμαι Κύπριος ποιητής της νέας γενιάς, σημαίνει για μένα ακριβώς αυτό: ότι καλούμαι, όπως κλήθηκαν και καλούνται ακόμα και οι προηγούμενες γενιές, να αποτυπώσω το πώς βιώνω την κοινωνία, τον τόπο, τον κόσμο γενικότερα, αλλά και τα διαχρονικά, μεγάλα ερωτήματα, μέσα από τη δική μου καθημερινότητα, τις δικές μου αντιλήψεις, αλλά και τον δικό μου, βαθιά προσωπικό, εσωτερικό κόσμο στην ολότητα του.

—Κινείσαι μεταξύ κοινής ελληνικής και κυπριακής, πού αισθάνεσαι πιο άνετα ή η γλώ-

σα της ποίησης σου ξεπερνά τέτοιες θεωρήσεις;

—Γράφω ποίηση σε όσες γλώσσες και ιδιώματα ξέρω. Μακάρι να ήξερα περισσότερες γλώσσες για να μπορούσα να γράψω ποίηση και σε αυτές. Πρέπει να παραδεχτώ ότι η πιο πάνω αμφιταλάντευση που περιέγραψα ότι εμπερικλείεται στην κυπριακή ταυτότητα, έχει να κάνει σε μεγάλο βαθμό και με τη γλώσσα. Είμαστε από τους λίγους λογοτέχνες στον κόσμο που καλούνται να γράψουν λογοτεχνία σε μια γλώσσα, ή τουλάχιστον σε μια συγκεκριμένη μορφή μιας γλώσσας, την οποία δεν χρησιμοποιούν, σε μεγάλο βαθμό, στις περισσότερες σημαντικές προσωπικές τους σχέσεις. Αυτό σίγουρα μας επηρεάζει όλους, και ως μη θέλουμε να το παραδεχτούμε.

Δεν μπορεί να αγάπησα, να ερωτεύτηκα, να τσακώθηκα, να θρήνησα, σχεδόν αποκλειστικά, στην κυπριακή διάλεκτο, και να ισχυριστώ ότι αυτό δεν επηρέασε τη λογοτεχνία που γράφω στην κοινή ελληνική.

Από την άλλη, με ένα περίεργο τρόπο, δεν μπορώ ούτε να απαντήσω με σιγουριά στην ερώτησή σας, αν αισθάνομαι πιο άνετα να γράφω στην κοινή ελληνική, ή στο κυπριακό ιδίωμα. Πρέπει να παραδεχτώ ότι ήθελε λίγη περισσότερη προσπάθεια, να κατακτήσω την κοινή ελληνική ως γλώσσα έκφρασης των συναισθημάτων μου, και να είμαι το ίδιο συναισθηματικά ειλικρινής, όπως στην κυπριακή διάλεκτο, και αυτό, γιατί η καθημερινή τριβή που έχουμε με την κοινή ελληνική στην Κύπρο, είναι περισσότερο, τουλάχιστον όπως το βίωσα εγώ, υπό ένα μανδύα «σοβαρότητας»: οι ειδήσεις, τα νομικά και επίσημα κρατικά έγγραφα, η γλώσσα του «δημόσιου λόγου» με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Αυτό το χρώμα της «σοβαρότητας» ή «επισημότητας» (που μπορεί και ο ίδιος υποσυνείδητα να έδωσα στην κοινή ελληνική) είναι που προσπάθησα, και προσπαθώ ακόμα να αποβάλω, έτσι ώστε να μπορέσω να είμαι όσο πιο ειλικρινής μπορώ, γράφοντας σε αυτή.

Το αντίστροφο προσπαθώ να κάνω και με την κυπριακή διάλεκτο, δηλαδή να αποβάλω ένα χρωματισμό «λαϊκότητας» ή τη χροιά του «ανεπίσημου» και του «μη σοβαρού», για να μπορώ και πάλι να εκφραστώ με περίσσια ειλικρίνεια και σε αυτή.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να παραδεχτώ ότι δεν έχω την ίδια φωνή όταν γράφω στην κοινή ελληνική, και όταν γράφω στο κυπριακό ιδίωμα. Αυτό ταυτόχρονα με γοητεύει, αλλά και με προβληματίζει. Δεν ξέρω αν καταφέρνω να αποβάλλω τους πιο πάνω υποσυνείδητους χρωματισμούς που περιέγραψα, αν θα καταφέρω να γράφω με την ίδια φωνή και στις δύο, ούτε καν αν θέλω στην πραγματικότητα, να καταφέρω κάτι τέτοιο.

Μου αρέσει πολύ το ότι μπορώ να εκφραστώ και στις δύο, και δεν θα διάλεγα ποτέ τη μία πάνω από την άλλη.

«Είμαστε από τους λίγους λογοτέχνες στον κόσμο που καλούνται να γράψουν λογοτεχνία σε μια γλώσσα, ή τουλάχιστον σε μια συγκεκριμένη μορφή μιας γλώσσας, την οποία δεν χρησιμοποιούν, σε μεγάλο βαθμό, στις περισσότερες σημαντικές προσωπικές τους σχέσεις».

Πιστεύω ότι ο ρόλος του ποιητή σήμερα, όπως και πάντα, είναι - πάνω απ’ όλα - να είναι ειλικρινής

—Σε αρκετά ποιήματα της συλλογής μιλάς για τον κόσμο που υποφέρει, ήλθε ως αντίδραση στη δυστοπία του κόσμου μας, εξ ου ίσως και η «αντισυμβατικότητα» στα ποιήματά σου;

—Ναι, ο ανθρώπινος πόνος είναι κάτι που με σημαδεύει βαθιά, σε όλες του τις εκφάνσεις. Με πονά να βλέπω ανθρώπους να υποφέρουν, και ένας μεγάλος λόγος που γράφω ποίηση είναι επειδή δεν μπορώ να βοηθήσω όλους όσοι υποφέρουν. Μπορώ όμως να προσπαθώ να αφουγκραστώ τον πόνο τους, να τον επεξεργαστώ, να τον κατανοήσω, να προσπαθήσω να πείσω και άλλους να κάνουν το ίδιο. Μπορώ τουλάχιστον να προσπαθώ να μη συννηθίσω στον πόνο των συνανθρώπων μου. Να μην αποδεχτώ ως νομοτελειακές οποιεσδήποτε

συνθήκες προάγουν ή επιφέρουν τον πιο πάνω πόνο στους συνανθρώπους μου, αλλά και στον εαυτό μου. Η δυστοπία του κόσμου μας είναι ότι αυτό σήμερα τείνει να θεωρηθεί «αντισυμβατικό».

—Αλήθεια, ποιος είναι σήμερα ο αντισυμβατικός;

—Δεν νιώθω κατάλληλος να απαντήσω αυτή την ερώτηση, αλλά θα έλεγα ότι ο αντισυμβατικός σήμερα είναι εκείνος που δεν αποδέχεται οποιασδήποτε μορφής κοινωνική «νομοτέλεια». Αυτός που δεν δέχεται ότι τα πράγματα δεν θα μπορούσαν να είναι αλλιώς. Αυτός που απορρίπτει το εξουσιαστικό αφήγημα ότι «ζούμε στον καλύτερο, από όλους τους πιθανούς κόσμους».

—Ποιος νομίζεις πως πρέπει να

«Ο στίχος από τον Ψαλμό της Παλαιάς Διαθήκης, από τον οποίο “κλέβω” τον τίτλο της συλλογής, είναι ένας θρήνος εξορίας».

είναι ο ρόλος του ποιητή σήμερα;

—Δεν θα πω ότι ο ρόλος του ποιητή σήμερα είναι να είναι κατ’ ανάγκην αντισυμβατικός με τον πιο πάνω ορισμό, ή ότι πρέπει να διαμαρτύρεται για την κατάσταση των πραγμάτων, ή οτιδήποτε άλλο μπορεί να χαρακτηρίζει προσωπικά τη δική μου ποίηση. Όπως λέει και ο Αλκίνοος Ιωαννίδης: «δε θέλω ο εαυτός μου να ‘ναι τόπος δικός μου – ξέρω πως όλα αν μου μοιάζαν, θα ‘ταν αγέννητη η γη».

Πιστεύω όμως ότι ο ρόλος του ποιητή σήμερα, όπως και πάντα, είναι πάνω απ’ όλα να είναι ειλικρινής. Με τον εαυτό του πρώτα, και μετά με τον αναγνώστη. Να αναζητεί ενεργά, και να μην παραγνωρίζει ποτέ του, την ομορφιά (κάτι που θα ήθελα να δούλεψω κι εγώ παραπάνω), αλλά

και από την άλλη, να μην αποδέχεται ποτέ του να «κάνει με θέρμη τα στοιχειά – στιχάκια», κατά τους στίχους του Βολφ Μπίρμαν.

—Εν τέλει, τι συνιστά ποίηση για τον Αλέξανδρο Χρονίδη;

—Δεν μου αρέσει να κάνω βαρυσήμαντες δηλώσεις περί του τι είναι και τι δεν είναι ποίηση. Γνωρίζω και από τις σπουδές μου στη φιλοσοφία, ότι ο ορισμός μιας έννοιας ή μιας κατηγορίας είναι εξαιρετικά δύσκολος, και μπορεί να χρησιμοποιηθεί πολλές φορές και ως μέσο αποκλεισμού ή ακόμα και καταπίεσης. Αν επιμένετε να σας απαντήσω, θα σας έδινα ένα πολύ λειτουργικό ορισμό που ισχύει για μένα προσωπικά: Ποίηση είναι ότι δεν μπορεί, ή, τουλάχιστον, είναι καλύτερα να μην, ειπωθεί σε πεζό λόγο.

Με δύναμη από τη Λετονία

Ο βιρτουόζος του πιάνου Τζόρτζις Οσόκινς μιλάει στην «Κ» λίγες ημέρες πριν από το ρεσιτάλ του στην Αθήνα

Συνέντευξη στον **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Μερικές φορές η ζωή μοιάζει να σου παίζει ωραία, μικρά παιχνίδια: όχι πολλές ημέρες μετά το ταξίδι μου στην Εσθονία και το Μουσικό Κέντρο Αρβο Περτ, ήρθε η πληροφορία ότι ο Λετονός βιρτουόζος του πιάνου Τζόρτζις Οσόκινς θα ερμηνεύσει στην Αθήνα, το Σάββατο 27 Δεκεμβρίου, στο αμφιθέατρο του Μουσείου Μπενάκη (Πειραιώς), έργα του μεγάλου Εσθονού συνθέτη, καθώς και συνθέσεις των Μπαχ, Σοπέν, Λιστ, Σκριάμπιν και Ραχμάτινοφ. Όταν διάβασα την είδηση θυμήθηκα αμέσως μια φωτογραφία του Τζόρτζις στο Κέντρο Αρβο Περτ. Προφανώς και μια σύντομη –ηλεκτρονική– συνομιλία μαζί του να ήταν μοιραίο να γίνει. Ιδού, λοιπόν, ο σπουδαίος αυτός πιανίστας με τα δικά του λόγια.

• **Για τη μουσική του Αρβο Περτ:** «Οι άνθρωποι με ρωτούν συνεχώς γιατί σήμερα δεν έχουμε συνθέτες του διαμετρήματος του Μπαχ ή του Σούμπερτ. Λοιπόν, για μένα προσωπικά, ο Αρβο ανήκει σε αυτή την κατηγορία και τα αιγιματικά του έργα θα ζουν για πάντα. Αυτό το παρατηρείς αμέσως ακούγοντας τη μουσική του – τη διαπερνά συνεχώς μια ανάσα αιωνιότητας. Επιπροσθέτως, η μουσική του φωνή έχει κάτι θεραπευτικό και ενώνει τους ανθρώπους σε ένα πνευματικό επίπεδο, γι’ αυτό ένιωσα την ανάγκη να παρουσιάσω στη δεδομένη στιγμή το πνεύμα

της κληρονομιάς του Αρβο μέσα από το πρίσμα της πιανιστικής του μουσικής. Θα πρέπει να πω ότι η διαδικασία δημιουργίας αυτού του άλμπουμ (σ.σ. For Arvo, Deutsche Grammophon) ήταν σε διαρκή διάλογο με ένα θαυμαστό μυστήριο».

• **Η «φιλοσοφία» ενός μουσικού προγράμματος:** «Προσωπικά, πιστεύω ότι ο Μπαχ είναι ο πιο σύγχρονος συνθέτης. Αντιθέτως, ο Αρβο βρίσκει τις ρίζες του στο παρελθόν. Θα έλεγα πως αυτό το πρόγραμμα είναι μια απόπειρα

«Οι άνθρωποι με ρωτούν γιατί σήμερα δεν έχουμε συνθέτες του διαμετρήματος του Μπαχ ή του Σούμπερτ. Λοιπόν, για μένα, ο Αρβο ανήκει σε αυτή την κατηγορία».

να ατενίσει κανείς το ανθρώπινο πνεύμα από διαφορετικές οπτικές γωνίες και εκφάνσεις: θρησκευτικές, πνευματικές, μυστικιστικές, θεολογικές αλλά και τελείως προσωπικές. Προσπαθώ πάντοτε να φροντίζω τα προγράμματά μου να έχουν έναν θεματικό άξονα, ένα εσωτερικό αφήγημα με διαφορετικές “γέφυρες” και “καμπύλες” έτσι ώστε να συνδέει τελείως διαφορετικούς μεταξύ τους συνθέτες. Στο τέλος τέλος, η μουσική

Ο Λετονός πιανίστας Τζόρτζις Οσόκινς μαζί με τον Εσθονό συνθέτη Αρβο Περτ. Εργα για πιάνο του τελευταίου θα ερμηνεύσει ο Οσόκινς στο Μουσείο Μπενάκη της Πειραιώς στις 27 Δεκεμβρίου.

έχει να κάνει με τη διασύνδεση διαφορετικών πραγμάτων σε πολλά επίπεδα».

• **Η Λετονία αγαπάει τις τέχνες:** «Θα έλεγα ότι είμαι εξαιρετικά τυχερός που γεννήθηκα σε μια τόσο όμορφη χώρα η οποία εκφράζει μια ειδική ευαισθησία προς την κουλτούρα και τις τέχνες. Στην τελική, αυτό είναι το μεγαλύτερο εξαγωγίμο προϊόν μας· μολονότι ο πληθυσμός είναι μικρός (είμαστε λιγότεροι από δύο εκατ.), έχουμε μια μακρά λίστα από γνωστούς καλλιτέ-

«Λένε συνεχώς ότι η κλασική μουσική θα σβήσει... Το ίδιο έλεγαν για το θέατρο πριν από έναν αιώνα όταν το σινεμά αναδύοταν δυναμικά. Τίποτα δεν συνέβη».

χνες: Γιάνις Γιάνσονς (μαέστρος), Αντρīs Νέλσονς (μαέστρος), Γκίντον Κρέμερ (βιολονίστας), Ελίνα Γκαράντσα (μεσόφωνος), Μίσα Μάισκι (τσελίστας), Πέτερ Βασκς (συνθέτης) κ.ά. Προσπαθώ να παίζω στη Λετονία κάθε χρόνο και πάντοτε εντυπωσιάζομαι από το πόσοι νέοι άνθρωποι παρακολουθούν τις συναυλίες. Σε γεμίζει ελπίδα για το μέλλον. Νομίζω πως αυτό έχει να κάνει με την πρόσφατη, αναγεννητική ανεξαρτη-

σία της χώρας και με το υψηλό ενδιαφέρον προς τον πολιτισμό».

• **Εχει μέλλον η κλασική μουσική;** «Λένε συνεχώς ότι η κλασική μουσική θα σβήσει... Το ίδιο έλεγαν για το θέατρο πριν από έναν αιώνα όταν το σινεμά αναδύοταν δυναμικά. Τίποτα δεν συνέβη εν τέλει. Ωστόσο, νομίζω πως ο ρόλος του ερμηνευτή είναι ιδιαίτερα σημαντικός επειδή είναι εύκολο να αναπαράγεις ή να φτιάξεις κάτι που να έχει την υψηλότερη δυνατή τεχνική πιστότητα δίχως καμία σοβαρή, ουσιαστική στόχευση... Η κλασική μουσική μάς προσφέρει ένα αδιανόητο πλούσιο υλικό του ανθρώπινου πνεύματος, συνεπώς πάντοτε θα υπάρχουν καλλιτέχνες πρόθυμοι, όχι να αναπαράγουν την πραγματικότητα, αλλά να δημιουργήσουν νέους κόσμους».

• **Ποια η δύναμη ενός καλλιτέχνη σε δύσκολους καιρούς;** «Ο καλλιτέχνης δεν μπορεί εκ των πραγμάτων να παρέμβει στο τι συμβαίνει τώρα στον κόσμο. Ομως, όπως είχε πει μια φορά ο Αρβο, “εφόσον μπορεί κάποιος να σκοτώσει με έναν ήχο, μπορεί και να θεραπεύσει με έναν ήχο”. Πραγματικά, πιστεύω ότι η μουσική μπορεί να θεραπεύσει και αν εγώ, ως ένα κανάλι, μπορώ να ανοίξω μια ψυχή, να συγκινήσω κάποιον ώστε οι εσωτερικές του/της χορδές να αρχίσουν να παλνώνουν, τότε η αποστολή μου έχει ολοκληρωθεί».

ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ Η **EUROBANK**

ΠΑΡΑΜΥΘΟΥΠΟΛΗ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

20.11

ΤΑΦΡΟΣ ΝΤΑΒΙΔΑ

© paramithoupoli_cy
Facebook Παραμυθούπολη Χριστουγέννων - Paramythoupoli Xristougennon

Μέγας Χορηγός:

Χορηγός:

Χορηγός Επικοινωνίας:

MATIEΣ ΚΟΣΜΟ
ΣΤΟΝ

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Αντελστέεν Νόρμαν

Στη βόρεια Νορβηγία, στην πόλη Μπόντο, όπου βρίσκεται το τοπικό Μουσείο Τέχνης, εγκαινιάστηκε η έκθεση που φέρνει στο προσκήνιο τον ζωγράφο Αντελστέεν Νόρμαν (1848-1918), σκαπανέα της νορβηγικής τοπιογραφίας. Η έκθεση τον αποκαλεί «μπρεσιονιστή του Βορρά». Αν και ο Νόρμαν έζησε για πολλά χρόνια στο Βερολίνο, ταυτίζεται με τη βαθύτερη φυσιογνωμία της Νορβηγίας και συνέβαλε στη διάδοση της πατρίδας του στο ευρύτερο ευρωπαϊκό κοινό.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Σέσιλ Μπίτον

Ένας κόσμος από μόνος του, ο φωτογράφος Σέσιλ Μπίτον ταυτίστηκε από τη δεκαετία του '20 έως τη δεκαετία του '50 με τις σκηνογραφημένες δημιουργίες του από τον χώρο της μόδας, της βασιλικής οικογένειας και της ιδιαίτερης βρετανικότητας, δημιουργώντας εικόνες υψηλής αισθητικής που σφραγίζονται από την έντονη ιδιοσυγκρασία του. Η έκθεση στη Νάσιοναλ Πόρτρეტ Γκάλερι επικεντρώνεται στη σχέση του με τη μόδα και ιδίως τη Vogue. Εως τις 11 Ιανουαρίου.

ΒΕΡΝΗ

Ανι Αλμπερς

Από τις μεγάλες μορφές της τέχνης της υφαντικής, με τις επιρροές της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης και του Μπάουχαους, η Ανι Αλμπερς (1899-1994), Γερμανοεβραία, με έργο στις ΗΠΑ, είναι η δημιουργός που κατέλυσε τα όρια παράδοσης και μοντερνισμού. Το πρώτο μεγάλο αφιέρωμα στο πολύπτυχο έργο της στην Ελβετία παρουσιάζεται στη Βέρνη, στο Κέντρο Πάουλ Κλέε, με αναφορές στη σχέση αρχιτεκτονικής και υφαντικής.

ΜΑΔΡΙΤΗ

Φόρος τιμής

Μια νέα πτέρυγα στο Μουσείο Πράδο αποτίει φόρο τιμής στην ιδρύτριά του, τη βασίλισσα Μαρία Ισαμπέλ ντε Μπραγκάνθα (1797-1818), δεύτερη σύζυγο του Φερδινάνδου Ζ΄. Ήταν μια εκκενμότητα που αποκαθίσταται, καθώς η Μαρία Ισαμπέλ ντε Μπραγκάνθα, αν και πέθανε μόλις 21 ετών, υπήρξε φιλότεχνη και προστάτιδα των τεχνών. Στις δικές της ενέργειες οφείλουμε τη δημιουργία του Πράδο, που εγκαινιάστηκε ένα χρόνο μετά τον θάνατό της.

ΕΛΒΕΤΙΑ

Αλμπέρτο Τζακομέτι

Στην γκαλερί Hauser & Wirth του Σεντ Μόρις παρουσιάζεται η έκθεση «Αλμπέρτο Τζακομέτι: πρόσωπα και τοπία οικειότητας». Είναι μια έκθεση αφιερωμένη στα πορτρέτα των κοντινών στον Τζακομέτι προσώπων και του αλπικού τοπίου, βαθιά συνδεδεμένου με τις μνήμες του. Με επιμελητή τον Τόμπια Μπέτοσολα, η έκθεση συγκεντρώνει έργα ζωγραφικής, γλυπτά και σχέδια από το πιο οικείο περιβάλλον του Τζακομέτι, που αποκαλύπτουν την ψυχική σύνδεση με τα μοντέλα του.

Η πρώτη χριστουγεννιάτικη κάρτα

Παρά τις αντίθετες και δυσοίωνες προβλέψεις, έφτασαν και πάλι με το ταχυδρομείο κάποιες χριστουγεννιάτικες κάρτες, όχι πολλές πάντως, αλλά τόσες ώστε να δώσουν χαρά. Γιατί οι κάρτες με το ταχυδρομείο είναι άλλης κατηγορίας ευχές, δείχνουν φροντίδα και προσωπικό κύρος. Είναι βέβαια μια συνθήκη που τελειώνει... Ποιος όμως θα τυπώσει τις ηλεκτρονικές ευχές και να τις βάλει κάτω από το δέντρο; Εστω... Όσο υπάρχουν άνθρωποι με γούστο και με αισθήματα, θα στέλνουν έστω και μία κάρτα τον χρόνο.

Τα περασμένα χρόνια βέβαια, πέρα από τους ιδιώτες, κάθε οργανισμός, σύλλογος, μουσείο, εταιρεία συνδεόταν με την επιλογή της κάρτας για να εκπέμψει έναν ιδιαίτερο συμβολισμό και να στείλει ένα μήνυμα ισχύος, καλαισθησίας και αλληλεγγύης. Ήταν ένα έθιμο που μας πηγαινει πίσω στον χρόνο, στα πρώτα χρόνια της βικτωριανής περιόδου.

Συλλογή

Αναγνωρίζεται διεθνώς πως η πρώτη χριστουγεννιάτικη κάρτα εστάλη το έτος 1843 στην Αγγλία. Η πρωτότυπη κάρτα διασώζεται και ανήκει στις συλλογές του Μουσείου Βικτόρια και Αλμπερτ στο Λονδίνο. Σε αυτό το σημαντικό βρετανικό μουσείο υπάρχει ειδική συλλογή ευχετηρίων καρτών, ένα εθνικό αποθετήριο για περίπου 30.000 κάρτες με ευχές διαφόρων κατηγοριών, από τις οποίες περίπου οι μισές συνδέονται με τα Χριστούγεννα.

Η πρώτη χριστουγεννιάτικη κάρτα εστάλη το 1843 από τον Χένρι Κόουλ, πρώτο διευθυντή του Μουσείου Βικτόρια και Αλμπερτ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Μουσικές των Χριστουγέννων που τις ακούς αλλιώς

Το πιο ωραίο με τα Χριστούγεννα, λέει ο κύριος Γκρι, είναι να περπατάς νύχτα στους δρόμους της πόλης και να παρατηρείς τα σπιτικά: τα φώτα από τα χριστουγεννιάτικα δέντρα, στα μπαλκόνια, κρεμασμένα από φυτά.

Σε ένα άσος της Καισαριανής, αποχωρώντας κατάκοπος από ένα ακόμα ματς ποδοσφαίρου 5x5, καθώς πλησιάζει προς την έξοδο, χαζεύει τις πολυκατοικίες με τα πολύχρωμα φώτα που αναβοσβήνουν και τα σκιερά περιγράμματα των δέντρων μέσα από τα παράθυρα. Η αίσθηση είναι αυτή της προοπτικής προς το μέλλον και της επιστροφής στη χαμένη παιδική ηλικία. Τα ίδια στολίσια με εκείνα που έφερε η μαμά μαζί

της από μακριά, τα μικρά ασημί κουκουνάρια, όλα μοιάζουν να νικούν τον μεγάλο κοινό εχθρό: τον χρόνο.

Το ίδιο γίνεται με τη μουσική: στ' ακουστικά ακούει ο κύριος Γκρι το νέο άλμπουμ του φημισμένου συνόλου εγχόρδων Miro Quartet με τον τίτλο «Hearth»: η εστία και η φλόγα της.

Σε έναν κομψό, λεπτό φάκελο από την εταιρεία Pentatone, με σκούρο μπλε χρώμα και ένα φωτισμένο σπίτι με φεγγάρι στον ουρανό, οι τέσσερις έγχωροι μουσικοί του Miro Quartet ερμηνεύουν παραδοσιακές χριστουγεννιάτικες μελωδίες, άλλες γνωστές και άλλες άγνωστες, «πειραγμένες» από σύγχρονους συνθέτες, προσαρμοσμένες στο

Το άλμπουμ «Hearth» του μουσικού συνόλου Miro Quartet μόλις κυκλοφόρησε από τη δισκογραφική Pentatone.

κουαρτέτο εγχόρδων. Τι ζητούσαν οι τέσσερις βιρτουόζοι από τους συνθέτες; Μια αίσθηση Χριστουγέννων που να γεφυρώνει όλους τους χρόνους και όλους τους τόπους (μεταξύ αυτών, και ένα παραδοσιακό εβραϊκό μουσικό θέμα που παιζόταν στη Χάνουκα).

Κάπως έτσι δημιουργήθηκε ένα σύνολο δεκαπέντε κομματιών. Όλα μαζί, και το κάθε ένα διαφορετικά, συνθέτουν μια υποβλητική, στοχαστική, ζεστή ατμόσφαιρα – όχι όμως χωρίς τις λύπες της και τις ανησυχαστικές σκιές της.

Φυσικό είναι: για όσους έχουν γνωρίσει την απώλεια και το τραύμα (για όλους μας, με άλλα λόγια), τα Χριστούγεννα είναι

μια περίοδος περισυλλογής και μελαγχολίας, νοσταλγίας – και μιας κάποιας ιδιότυπης λύπης, που σαν να την έχεις ανάγκη που και πού.

Είναι λίγο ένα μυστήριο, σκέφτεται ο κύριος Γκρι καθώς αφήνεται σε αυτά τα κομμάτια που το Miro Quartet ερμηνεύει εξάισια. Κοιτάζει γύρω του απορημένος, αναλογιζόμενος πρόσωπα και μορφές που έχασε μέσα στον χρόνο. Δεν είναι μόνο το «Silent Night», που έχουμε όλοι ακούσει άπειρες φορές, αλλά και το εξαιρετικό «Mother's Lullaby», το νανούρισμα της μητέρας, πρωτότυπη σύνθεση της Άννα Κλάιν.

Χρόνια πολλά σε όλες και όλους. Με μουσικές εξάισιες.

Hearth
Miro Quartet
Pentatone

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Της ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Πώς θα ήταν, άραγε, η ζωή σε μια κοινωνία με σπίτια σαν αυτό; Δίχως τοίχους και ιδιωτικότητα, με τις χαρές και τις λύπες μας σε κοινή θέα και τα πάθη μας να κρίνονται από τον οποιονδήποτε; Εντέλει, πόση «διαφάνεια» αντέχουμε;

Τα στραβά της ορθότητας

Τον περασμένο Νοέμβριο μια δασκάλα από το Λουτράκι έκανε επίσημη καταγγελία στην αστυνομία εις βάρος ενός εξάχρονου μαθητή της, τον οποίο κατηγορήσε για άσεμνη θωπεία στο στήθος της. Η ευαίσθητη δασκάλα εξέλαβε τη χειρονομία του αγοριού σαν σεξουαλική κακοποίηση, προβαίνοντας μάλιστα στη διάγνωση πως ο εξάχρονος ήταν δυνάμει ένας «μελλοντικός βιαστής». Το επεισόδιο θα ήταν φαιδρό, αν δεν διακυβευόταν η ακεραιότητα ενός μικρού παιδιού. Ευτυχώς επικράτησε η σύννεση και δεν δόθηκε συνέχεια στις αιτιάσεις της προσβεβλημένης δασκάλας.

Αντιθέτως, στη λογοτεχνία τα πράγματα μπορεί να πάνε πολύ στραβά. Στις 6 Σεπτεμβρίου 2048 ο δωδεκάχρονος Ζιλ Περετί καταδικάζεται σε επιταχτή κάθειρξη με την κατηγορία της απόπειρας βιασμού. Είχε ξαπλώσει με μια φίλη του σε ένα κρεβάτι-σαρκοφάγο, είχαν πατήσει και οι δύο το κουμπί της συναίνεσης, αλλά ξαφνικά το κορίτσι άλλαξε γνώμη. Στην άμωμη πολιτεία, που ανεγείρει στο μυθιστόρημά της «Πανόραμα» (Πόλις, 2025, μτφρ. Μαριάνα Μαντά) η Lilia Hassaine (γεν. 1991), κυβερνά το καθεστώς της Διαφάνειας. Όλα τα κτίρια είναι γυάλινα κύβοι και ο ένας γείτονας εποπτεύει ανεμπόδιστα τον άλλο. Σε αυτή τη γυάλινη, από παντού ορατή, πολιτεία έχει αποκλειστεί κάθε ενδεχόμενο βίας και εγκληματικότητας. Κάθε γυναίκα μπορεί να κυκλοφορεί τα βράδια άφοβα, καθώς «οι άνδρες –αυτά τα αποκρουστικά όντα– δεν θα μπορούν να τη βιάσουν ούτε να τη χτυπήσουν αν βρεθεί μόνη μαζί τους».

Ο έρωτας στο κουτί

Τα κρεβάτια - σαρκοφάγοι είχαν αντικαταστήσει τις συζυγικές κλίνες. Τα κουμπία στο σιδερένιο τους κούφωμα διασφάλιζαν την αμοιβαία συναίνεση. Το ευρηματικό έπιπλο αφενός απέτρεπε την κακοποίηση και αφετέρου προστάτευε την ιδιωτικότητα. «Η ιδέα είναι απλή: ο ένας παρτενέρ μετά τον άλλο πιέζει τον διακόπτη –γεγονός που εξασφαλίζει ότι υπάρχει συναίνεση– και το κρεβάτι κλείνει σαν κουτί». Προφανώς ο Ζιλ δεν είχε προλάβει να ασκηθεί στους μηχανισμούς της συναίνεσης. Η αδεξιότητα του στον χειρισμό του μηχανήματος τον οδήγησε με χειροπέδες στην αίσουσα ενός λαϊκού δικαστηρίου. «Παρουσίαζαν τον Ζιλ σαν εγκληματία, μαθητευόμενο βιαστή, έναν σχεδόν δολοφόνο».

Η Λιλιά Ασέν σκηνογραφεί μια φαύλη πολιτεία, οι δομές της οποίας αντιγράφουν τις ψηφιακές νοτίπτες του Διαδικτύου. Στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όλοι έχουν φωνή και πρόσωπο, είναι διαρκώς ορατοί, παρατηρητές και παρατη-

ρούμενοι. Στο καθεστώς της Διαφάνειας ισχύει ακριβώς το ίδιο. Πίσω από τα διάφανα τζάμια όλοι εκτίθενται και συνάμα εκθέτουν. Τιμωροί και θύματα την ίδια στιγμή. Παγιδευμένοι στο πρόταγμα μιας εικονικής ευτυχίας, που γρήγορα ξεφτιίζει από την ψευτιά της. Πρόκειται για μια αδέκαστη, κυρίως όμως ψευδεπίγραφη κοινωνία, οι θεσμοί της οποίας απορρέουν από τηλεδίκες και δημοψηφίσματα στα social media. Αλλωστε η εγκαθίδρυση του καθεστώτος προήλθε από μια εξέγερση στο Διαδίκτυο. Ένας εξαγριωμένος ινφλουένσερ και «καμία εκατοστή γυναίκες, όλες μέλη ενός σωματίου θυμάτων συζυγικής κακοποίησης» πρωτοστάτησαν το 2029 στη Νέα Γαλλική Επανάσταση.

Το μυθιστόρημα της Ασέν, ένα συναρπαστικό αστυνομικό θρίλερ, αναδεικνύει τα σκοτεινά σημεία της απόλυτης ορατότητας. Ακόμη και αποψιλωμένη από κάθε δυνά-

Κινηματικές
δημοκρατίες χτισμένες
στα σαθρά θεμέλια της
κοινωνικής δικτύωσης,
της απόλυτης έκθεσης
και της «εξουσίας»
του ψηφιακού όχλου.

τικό κίνδυνο, η ίδια η ζωή εφευρίσκει τη φρίκη που της αναλογεί. Μια ζωή διάφεγγη, που εξοβελίζει με τεχνάσματα το σκοτάδι, καταντά απάνθρωπη, τερατώδης. Η οδύνη και η αδιαφάνεια παραμένουν ανεκρίζωτα θεμελιακά στοιχεία της ύπαρξης.

Ανδρες υπό διωγμόν

Αν το καθεστώς της Διαφάνειας ήταν ψυχαναγκαστικό με την «ηθική εξυγίανση», το ίδιο υπερευαίσθητη στην ηθική είναι και η γαλλική κοινωνία που φαντασιώνεται ο πρωτοεμφανιζόμενος Ευάρεστος Πιμπλός (γεν. 1999) στο βιβλίο του «Πέρα από τη συναίνεση» (Πόλις, 2025). Στη Γαλλία του 2032, έπειτα από μια ριζοσπαστική εκτροπή του κινήματος #MeToo, τα μάτσο αρσενικά τελούν υπό διωγμόν. Ο Ενζό Πανεκέν, ένας νεαρός άνδρας τριάντα δύο ετών, νιώθει αίφνης εξόριστος από την κοινωνική πυραμίδα που επί αιώνες ήθελε τους άνδρες κυρίαρχους. Μετά τον ακραίο φεμινισμό που εδραιώθηκε με την εξτρεμιστική τροπή του κινήματος #MeToo και τη διαφαινόμενη «επιβολή μιας woke δικτατορίας», είδε το είδος του να περιθωριοποιείται. Η παραμικρή κίνηση μπορούσε να καταλήξει σε καταγγελία. Η σεξουαλικότητά του κινδύνευε να θεωρηθεί ποινικά κολάσιμη. «Κανείς τους δεν με ξέρει, αλλά όλοι

τους με αποκαλούν με ευκολία σεξιστή, ομοφοβικό και τοξικό».

Καταπίεση του πάθους

Ο Ενζό χάνει απρόσμενα την εγγενή του εξουσία, την ισχύ του κυρίαρχου. Είχε εγκλωβιστεί στις «προσταγές του διάχυτου φεμινισμού», που με τη σειρά του συνέτεινε στη «γενικευμένη δυσφορία απέναντι στη σεξουαλικότητα». «Το #MeToo είχε αποτέλεσμα μια πουριτανική καταπίεση του πάθους, άσχετη με τη συναίνεση». Σε αυτό το κλίμα η θέση των ανδρών είχε καταστεί εξαιρετικά επισφαλής. Αλλά και οι γυναίκες φοβούνται. «Ημασταν όλοι φοβισμένοι. Οι μεν ως πιθανοί βιαστές και οι δε ως πιθανές βιασμένες».

Στη μυθοπλαστική κοινωνία, πολιτειακή κορωνίδα της πολιτικής ορθότητας, οι μόνοι που φαίνονταν διατεθειμένοι να υποστούν στο σώμα τους τη σεξουαλική βία των πλέον αρρενωπών αρσενικών ήταν οι ομοφυλόφιλοι. Έτσι, ο Ενζό δεν διστάζει να ενδώσει στην ομοφυλοφιλία, προκειμένου να ανακτήσει τη σεξουαλική του υπεροχή. Τελικά, ο Ενζό, όπως ο Ζιλ, δεν αποφεύγει τη φυλακή. Μια μέρα χαστούκισε σε ένα καφέ τον Εμίλ, εραστή του για μια νύχτα, προκαλώντας εκρηκτικές λογομαχίες στα social media. Ο Εμίλ είχε συναινέσει στην καθυπόταξη του στη διάρκεια της σεξουαλικής πράξης. Εξω, όμως, από το πλαίσιο της βίαιης συνεύρεσης, διεκδικούσε μια υπόσταση ισοβαρή με εκείνη του Ενζό. Περισσότερο από μυθιστόρημα το βιβλίο του Πιμπλός είναι ένα δοκίμιο για τις αδιερεύνητες ζώνες που ενυπάρχουν στο «ναι», για τα αδιόρατα «όχι» που το ναρκοθετούν. Ο Πιμπλός μιλάει για τις ψυχικές αντινομίες που εσωτερικεύονται στη συναίνεση, αντινομίες που ορίζουν την ταυτότητα ενός ατόμου. Στο δοκιμιακό μέρος του βιβλίου, που είναι και το πιο στιβαρό, στοχάζεται τη σεξουαλικότητα σε συνάρτηση με τις κοινωνικές επιταγές και τα έμφυλα πρότυπα, διερευνώντας μια πολιτική θεώρηση των σεξουαλικών συμπεριφορών. Σύμφωνα με τη συλλογιστική του, ακόμη και οι συναινετικές συμπεριφορές προκύπτουν από την επιρροή της κοινωνίας στην κατασκευή των σεξουαλικών επιθυμιών. Η εξουσία και η υποταγή συνιστούν απόρροια εσωτερικευμένων προκαταλήψεων, σύμφυτων με τις κυρίαρχες κοινωνικές δομές.

Με κέντρο των αφηγήσεών τους μια υπερσυντηρητική μελλοντική Γαλλία, η Ασέν και ο Πιμπλός διεκτραγωδούν τις νευρώσεις μιας αφυπνισμένης κοινωνίας, κυριαρχημένης από δικαιωματιστές, ακτιβιστές και λοιπούς αγανακτισμένους, που επείγονται να καταγγείλουν κάθε φαντασιόπληκτη αδικιοπραξία.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΤΗΣ
ΕΒΔΟΜΑΔΑΣΕπιμέλεια:
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

ΕΛΕΝΗ ΧΑΤΖΗΘΩΜΑ
«Θα το σκεφτώ αύριο»
ΕΚΔ. Διόραμα,
Λευκωσία 2025, σελ. 67
Εξώφυλλο: Χρίστος Χρίστου

Η Ελένη Χατζηθωμά πιστή στη φόρμα της σύντομης αφήγησης και στο «Θα το σκεφτώ αύριο», το οποίο περιλαμβάνει δεκαεπτά σύντομα διηγήματα, ευρείας θεματολογίας, με κεντρικό πυρήνα τους όμως την καθημερινότητα και τις μικρές στιγμές της ημέρας μας, που κάποτε όμως φανερώνουν μεγάλες αλήθειες και ίσως να κρύβουν μεγάλα μυστικά. Η συγγραφέας στα σύντομα μικροδιηγήματα της συλλογής της «Θα το σκεφτώ αύριο», με λόγο που ρέει και αφηγηματική απλότητα, αφήνει χώρο στις λέξεις και στις ιδέες της να κινηθούν προς κάθε κατεύθυνση. Η σχεδόν απνευστί ανάγνωση των δεκαεπτά μικροδιηγημάτων της συλλογής μπορεί να παραλληλιστεί με την απόλαυση ενός ζεστού ροφήματος, μια χειμωνιάτικη ημέρα, ή μιας δροσερής λεμονάδας, αργά κάποιο καλοκαιρινό απόγευμα. Δεν απαιτεί κόπο η ανάγνωσή τους, χωρίς αυτό να σημαίνει αφηγηματική ή άλλη πενία, απλώς η Χατζηθωμά μιλάει για αλήθειες της ζωής, για βιώματα προσωπικά, που όμως εύκολα τα συναντά κανείς στον περίγυρό του, άρα η χωρίς εμπόδια επίσκεψη στα συμβάντα της Χατζηθωμά είναι μια βόλτα σε στιγμές που πολλοί και πολλές έζησαν, είδαν ή παρατήρησαν, αλλά μπορεί να μην έδωσαν σημασία. Πυροδοτεί τις λέξεις και τις εικόνες στη συγγραφέα ο χαμός του αδελφού της, μία προσωπικότητα που σίγουρα άφησε ανεξίτηλα τα σημάδια στην οικογένειά της, αλλά μπορεί να μην γράφει και η ίδια στο οπισθόφυλλο του βιβλίου: «... Ο χαμός, η απώλεια του αγαπημένου αδελφού ξεκλιδώνουν και απελευθερώνουν από τα σκοτεινά συρτάρια της μνήμης γεγονότα χαράς, λύπης, νοσταλγίας». Θα χαρακτηριζα τη συλλογή «Θα το σκεφτώ αύριο» της Ελένης Χατζηθωμά ως συλλογή πολύχρωμο μπουκέτο, με κείμενα παρμένα από διάφορα κηπάρια της μνήμης.

500 ΛΕΞΕΙΣ

με την

ΤΑΣΟΥΛΑ
ΤΣΙΛΙΜΕΝΗ

Η Τασούλα Τσιλιμένη είναι ομότιμη καθηγήτρια Παιδικής Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Εκτός από το επιστημονικό έργο της γράφει και λογοτεχνία για παιδιά και ενηλίκους. Πρόσφατα κυκλοφόρησε η συλλογή διηγημάτων της «Το πάρκο της μνήμης» από τις εκδόσεις Αρμός.

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
«Οι κανόνες του Μικάδο», Ερρίντε Λούκα (μτφρ. Άννα Παπασταύρου, Κέλευθος), «Σας αφιερώνω τη σιωπή μου», Μάριο Βάργκας Λίσα (μτφρ. Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, Καστανιώτης), «Φάλτσα κεφαλής» (Γιώργος Σκαμπάρωνης, Πατάκης).

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Το βάρος όλων των πραγμάτων βρίσκεται στο φτερό μιας πεταλούδας.

Βρίκατε ποτέ τον μπελά σας επειδή διαβάσατε ένα βιβλίο;
Μου συνέβη ένα περιστατικό που μου προκάλεσε αμηχανία. Κάποιο καλοκαίρι στην παραλία ενός νησιού διαβάζω ένα μυθιστόρημα. Δεν είναι βιβλίο του «καλοκαιριού», έχει ενδιαφέρον θέμα και πλοκή. Διαβάζω και γυρίζω κάποιες σελίδες, που μαρτυρεί αυτό που λέμε πλάγια ανάγνωση. Από την παραδίπλανη ξαπλώστρα με πλησιάζει ένας κύριος και μου λέει: «Φαίνεται να μη σας αρέσει και πολύ το βιβλίο, ε;». Του απαντώ: «Απεναντίας, απλά ο συγγραφέας κάποιες φορές γίνεται φλύαρος και δίνει πολλές ειδικές πληροφορίες που χαλαρώνουν τη δράση και μου είναι αδιάφορες». Μου αποκαλύπτει ότι είναι ο συγγραφέας του.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.

Εγώ και ο εαυτός μου. Η ανάγνωση, όπως και η γραφή, είναι μοναχική διαδρομή. Εσωτερική. Η απουσία ήλων με απασχολεί λιγότερο. Μ' αρέσει να διαβάζω παντού. Κυρίως στα καφέ, όσο κι αν ακούγεται περίεργο. Απομονώνω τους ήχους, αλλά νιώθω ότι όλα διαβάζω τα μοιράζομαι με έναν μαγικό τρόπο με τους γύρω μου.

Υπάρχουν κάποια είδη λογοτεχνίας που προτιμάτε και άλλα που αποφεύγετε;

Λατρεύω το διήγημα και γενικά τις μικρές ιστορίες. Αγάπησα το fantasy και δεν με συγκινούν τα βιβλία αστυνομικού περιεχομένου.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί πε-

ρισσότερο σε ένα βιβλίο;
Η δυνατότητα να με κάνει να αναπνέω βαθιά διαπιστώνοντας ότι κάποιος/α έχει καταφέρει να πει όσα δεν είχα σκεφτεί, όσα δεν θα τολμούσα η ίδια να θέσω. Γενικά ένα βιβλίο στο οποίο η αφηγηματική φωνή καταφέρνει να μετατρέψει τη μνήμη σε «σώμα» και που έχει τον τρόπο, λέξη τη λέξη, να με ξαφνιάζει.

Υπάρχει κάποιο αγαπημένο βιβλίο που θα θέλατε να γίνει ταινία;
«Και με το φως του λύκου επανέρχονται», της Ζατέλη.

Σε ποια περιβάλλοντα και εμπειρίες οδηγούνται οι αναγνώστες μέσα από «Το πάρκο της μνήμης»;
Στη συλλογή, οι χαρακτήρες κινούνται σε χώρους οικείους, το σπίτι, το λεωφορείο, ένα καφέ, το πάρκο. Ξετυλιγόνται ιστορίες καθημερινότητας που μας φέρνουν αντιμέτωπους με τον εαυτό μας, με όσα ονειρευτήκαμε, επιδιώκουμε και δεν έρχονται ή μας προσπερνούν. Στη συλλογή αναφέρονται σε στιγμές και περιστατικά που έχουν συμβεί στους χαρακτήρες σε διάφορες ηλικιακές φάσεις, συχνά τραυματικές, που καθορίζουν τις επιλογές και τη διαδρομή τους.

Οι αναγνώστες θα συναντηθούν με χαρακτηριστές απλούς, καθημερινούς και στις δικές τους ιστορίες θα προβάλουν πτυχές του εαυτού τους, δικές τους σκέψεις και προβληματισμούς, δικά τους τραύματα, στολίμες ή αποφάσεις που καθόρισαν την πορεία τους. Ο έρωτας και η απώλεια με τη γενική έννοια του όρου είναι κομβικά σημεία. Η αναφορά στην παιδική ηλικία, στον μοναδικό τόπο και στη μόνη πατρίδα, από την οποία βιαζόμαστε να μεταναστεύσουμε, και στην οποία επανερχόμαστε στη συνέχεια αδιάλειπτα, συνειδητά ή ασυνείδητα, είναι συχνή. Η παιδικότητα μας και ό,τι αυτή σημαίνει για τον καθένα αποτελεί το θσαυροφυλάκιό μας.

Ποιος είναι ο συνδυασμός κρίκος των 29 κειμένων στο βιβλίο σας;
Η μνήμη και η λειτουργία της είναι ο βασικός άξονας της συλλογής. Σαν αστραπή κυριαρχεί, φωτίζει τον ουρανό (μας) και μετά χάνεται.

Δεκέμβριος 1944: Συνθήματα υπέρ του ΚΚΕ στον τοίχο που προσφέρει κάλυψη σε δύο μαχητές. Ο εφιάλτης της Κατοχής συνεχίστηκε με την τραγωδία του Εμφυλίου.

Συνέντευξη στον **ΔΙΟΝΥΣΗ ΜΑΡΙΝΟ**

Ενας Βασίλης και τα κιάλια που κράτησε στην κατοχή του ως ύστατη ενθύμηση του αδελφοκτόνου εμφυλίου πολέμου, στον οποίο πήρε μέρος με τον ΕΛΑΣ, είναι το έναυσμα του μυθιστορηματος του Βασίλη Γκουρογιάννη «Τα κιάλια του Βασίλη Τσουικόφ» (εκδ. Μεταίχμιο). Μεγάλος πια ο πρωταγωνιστής, προσπαθεί να καταλάβει σε ποια περιπέτεια χαράμισε τη ζωή του, τι κατάφερε και τι προσδοκούσε να συμβεί. Το βιβλίο είναι εμποτισμένο μέσα στην πικρία του αδικαιώτου αγώνα και στην αποκαθής των ουτοπικών οραμάτων που συνετρίβησαν από την ορθολογική πραγματικότητα. Το τραγικό συναντάει το κωμικό, σε μια αφήγηση που αποτυπώνει το δράμα της Ελλάδας από τον Εμφύλιο και μετά. Ο συγγραφέας μίλησε στην «Κ» για το τι συμβολίζει αυτός ο «οποιοσδήποτε... Βασίλης» και οι περιπέτειές του, οι οποίες, τελικά, ήταν εθνικές περιπέτειες.

— Υπάρχει μια ευθεία συνομιλία του βιβλίου σας με το «Κιβώτιο» του Αρν Αλεξάνδρου. Υπάρχει, λοιπόν, κάποιος συμβολισμός πίσω από τα κιάλια του Βασίλη; — Δυστυχώς, όχι μόνον με το «Κιβώτιο» του Αρν Αλεξάνδρου. Υπάρχουν στην Ελλάδα πολλά... κιβώτια που περιφέρονται και λιτανεύονται ευλαβικά, πολλά άδεια και πολλά γεμάτα, είτε με πνευματικά, κοινωνικά, πολιτικά σκουπίδια είτε με αδικαιώτα οστά. Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και με τα κιάλια του Βασίλη Τσουικόφ. Ο αναγνώστης θα βρει τις διαφορές και τις ομοιότητες. Στο τέλος του βιβλίου κάνει την επαλήθευση ή τη διάψευση. Υπάρχει μια εμφανής διακειμενικότητα στο βιβλίο: εκτός από το «Κιβώτιο» του Αλεξάνδρου, συνομιλεί με την ποίηση του Καβάφη, με τη λογοτεχνική δημιουργία των λεγόμενων στρατευμένων λογοτεχνών (Ρίτσος, Λειβαδίτης, Λουντέμης, Βάρναλης κ.ά.) και επίσης υπογείως με το βιβλίο του Χρόνη Μίσσιου «Καλά, εσύ σκοτώθηκες νωρίς». Βέβαια η συνομιλία γίνεται... με σπασμένο τηλέφωνο, αλλά ο υποψιασμένος αναγνώστης μπορεί να συνθέσει τα θραύσματα και να βγάλει νόημα, δηλαδή τι είναι μέσα σε όλα αυτά σπαρακτικά υπαρξιακό και τι ειρωνικά σπαρακτικό. Πάντως το αποτέλεσμα είναι το ίδιο, σπαραγμός. Ειρωνεία αραιοελληνική υπάρχει στο βιβλίο, αλλά όχι κοροϊδία και εμπαιγμός προς κανένα πρόσωπο και καμία ιδεολογική πλευρά.

— Έχουν περάσει 76 χρόνια από το τέλος του Εμφυλίου, κι όμως ακόμη «κυκλοφορεί» η βαριά

σκιά του στον δημόσιο λόγο, αλλά και στη λογοτεχνία. Υπάρχει περίπτωση να κλείσει ολοκληρωτικά η πληγή;

— Γι' αυτό χαρακτηρίζω αποκάλυπτα τον Εμφύλιο ως... ανεξόφλητο τοκογλύφο. Πριν από ογδόντα χρόνια ρούφηξε το αίμα των Ελλήνων και τώρα ρουφάει το μέλανι που προσπαθεί ματαιώς να καταγράψει την ιστορία του. Αυτή η πληγή αποκλείεται να κλείσει, διότι δεν συμφέρει να κλείσει στο φανταστικό πεδίο. Αν κλείσει, δεν θα λειτουργεί πλέον ο σαδιστικός ναρκισσισμός των νικητών ή ο ναρκισσιστικός μαζοχισμός των ηττημένων. Και τότε τι θα γίνουμε χωρίς φαντασιώσεις; Ο γέρος σύντροφος λέει στον νεαρό σύντροφο: «Πριν ογδόντα χρόνια ο πόλεμος γίνονταν ποιος θα κατακτήσει την κορυφή του Γράμμου και τις επόμενες δεκαετίες ως σήμερα και στο μέλλον θα συνεχίζεται ποιος θα κατακτήσει την Ιστορία του Γράμμου». Ο γέρος σύντροφος, κεντρικός ήρωας, λέει στον νεαρό σύντροφο: «Σε μια αίσθηση του ηρωικού ισορροπεί η ύπαρξή μας. Αν χάσουμε την ιστορία του Γράμμου, θα βυθιστούμε αὐτανδρῶν».

— Το βιβλίο σας, αν και μεταφέρει όλο το βάρος της Ιστορίας, έχει και κάποιες χαραμάδες αιχμηρής σάτιρας που αποτυπώνουν τον παραλογισμό των γεγονότων. Τελικά, πώς πρέπει να αντιμετωπίζουμε το παρελθόν; — Δεν υπάρχει τραγωδία χωρίς κάποιο στοιχείο κωμικού, είναι σαν τα γέλια στις κηδείες.

— Ο πρωταγωνιστής σας ψάχνει τη δικαίωση σε κάτι που γνωρίζει κι εκείνος ότι έμεινε αδικαιώτο. Είναι υπαρξιακή η κρίση που υφίσταται ακόμα και σήμερα η Αριστερά;

Βασίλης Γκουρογιάννης, συγγραφέας

Ο Εμφύλιος είναι ένας ανεξόφλητος τοκογλύφος

Μια αποτίμηση του αδελφοκτόνου πολέμου με αφορμή το μυθιστόρημα «Τα κιάλια του Βασίλη Τσουικόφ»

Ο Βασίλης Γκουρογιάννης στο βιβλίο του προσεγγίζει τον Εμφύλιο και όσα ακολούθησαν με κριτική διάθεση, αλλά με σεβασμό. «Ειρωνεία αρχαιοελληνική υπάρχει στο βιβλίο, αλλά όχι κοροϊδία και εμπαιγμός προς κανένα πρόσωπο και καμία ιδεολογική πλευρά», λέει χαρακτηριστικά.

— Ο πρωταγωνιστής βιώνει δράμα υπαρξιακό, αυτό που βιώνουν όσοι έδωσαν τη ζωή τους σε ουτοπικά ιδανικά και στο τέλος της ζωής τους δεν έχουν από που να κρατηθούν. Γέρασε μοναχικός και βίωσε τις διαψεύσεις των ονείρων του. Βίωσε την περεστρόικα, βίωσε αλλαξοπιστίες... αποδημητικών συντρόφων, εμφύλιο των συντρόφων μετά τον Εμφύλιο και στο τέλος τον μικρότερο εμφύλιο που διεξάγεται μέσα στον εαυτό του! Αζίζουν οι θυσίες; Πού γέρνει τελικά η ζυγαριά, προς τα ιδανικά ή προς την αντιηρωική πορεία της ζωής; Ο πατέρας του πρωταγωνιστή θυσιάστηκε για τη μαρξιστική ιδεολογία, η μητέρα του ακολουθούσε τον δεύτερο δρόμο.

— Από το μυθιστόρημα παραλαμβάνουν κορυφαία κομματικά στελέχη του ΚΚΕ, αλλά και λογοτέχνες που συντάχθηκαν στις γραμμές του. Ειδικά στην περίπτωση του Χαρίλαου Φλωράκη, έχουμε ακόμα και διαλόγους του με τον Βασίλη. Ήταν ένα ρίσκο που πήρατε «πομπτική αδειά»; — Αυτό το ρίσκο πρέπει να το παίρνει κάθε πραγματικός δημιουργός. Πρώτος διδάξας ο Θουκυδίδης με τις δημηγορίες του, όπου αποτυπώνει μακροσκελείς λόγους και διαλόγους σαν να τους κατέγραφε με μαγνητόφωνο. Ήξερε τις ιστορικές συνθήκες, ήξερε τους χαρακτήρες των πρωταγωνιστών και έβαλε στο στόμα τους αληθινά λόγια σαν να υποτίθιζε ταϊνία βωβού κινηματογράφου.

— Ακόμα και η τυπική προσφώνηση «σύντροφος», στο βιβλίο σας εμφανίζεται μόνο με το αρχικό γράμμα (σ.). Να υποθέσω πως με τον καιρό, μαζί με τα άλλα γράμματα, χάθηκε η βαρύτητά της;

— Την έλλειψη βαρύτητας, τη φθορά, ακόμα και τη γελοιοποίηση πλέον της λέξης «σύντροφος» θέλησα να δείξω. Νομίζω ότι και ο «Ριζοσπάστης» χρησιμοποιεί πλέον μόνο το «σ».

— Οι νεότεροι αναγνώστες θα έρθουν αντιμέτωποι με μια ζωή στενεμένη, δίχως χαρά και κυρίως δίχως έρωτα. Πιστεύετε ότι είναι σε θέση να «δικαιώσουν» αυτή την απόφαση ή θα τους φαντάζει εξωπραγματική; — Δεν πιστεύω πως θα διαβάσουν το βιβλίο αναγνώστες νεαρής ηλικίας. Μακάρι να είχε αναγνώστες νέους και ως το έβλεπαν με οποιονδήποτε τρόπο. Θα είχαν τουλάχιστον κέρδος ότι διάβασαν ένα βιβλίο που τους προβλημάτισε είτε προς τη μία εκδοχή είτε προς την άλλη. Τουλάχιστον να διαβάσουν κάποιο βιβλίο, οποιοδήποτε βιβλίο εκτός από το κινητό τους!

— Στο βιβλίο σας οι ζωντανοί μοιάζουν από καιρό πεθαμένοι, όπως ο πρωταγωνιστής, και οι νεκροί «ζωντανεύουν» ή, τέλος πάντων, μοιάζουν σαν να ετοιμάζονται για νέους αγώνες. Έχουν ελπίδα να νουχάσουν ποτέ;

— Αυτό είναι το πρόβλημα με τη ζωή. Οι άνθρωποι σπανίως έχουν την τύχη να πεθάνουν ακριβώς την ημέρα που αναφέρει η ληξιαρχική πράξη θανάτου τους. Συνήθως πεθαίνουν νωρίτερα και δεν το αντιλαμβάνονται. Υπάρχει στο βιβλίο σχετικό απόσπασμα που λειτουργεί ως χρησμός: «Ενα πλεονέκτημα έχει ο θάνατος, τη γαλήνη. Αν δεν σου τη δίνει, κοιτάξε πού έγινε το λάθος στη ζωή σου. Αν δεν νιώσεις γαλήνη, αρνήσου να μπει σε τάφο, αρνήσου να θαφτείς, σε περιμένουν αιώνια μαρτύρια, μείνε πίσω μήπως κάτι μπορέσεις να διορθώσεις».

— Ο Βασίλης θα μπορούσε να είναι ένας οποιοσδήποτε... Βασίλης της μετακατοχικής περιόδου. Από πού πήρατε έμπνευση για να τον δημιουργήσετε; — Οποιοσδήποτε... Βασίλης υπό τις δεδομένες κοινωνικές, οικογενειακές, ιστορικές συνθήκες θα μπορούσε να είναι ο κεντρικός ήρωας του βιβλίου. Δεν χρειάζεται έμπνευση, μεταξύ μας τριγυρίζουμε και βλεπόμεστε.

— Για να ακολουθήσω τη «γραμματική» του βιβλίου σας: τελικά, ο κομμουνισμός γράφεται με όμικρον στο τέλος ή με μηδέν; — Αυτά τα δύο σύμβολα μοιάζουν τόσο πολύ! Αλλά εμένα, έπειτα από τόσους αδικαιώτους, προδομένους αγώνες, σαν μηδέν μου μοιάζει.

“

Νικητές και ηττημένοι
Η πληγή αποκλείεται να κλείσει, διότι δεν συμφέρει να κλείσει στο φανταστικό πεδίο. Αν κλείσει, δεν θα λειτουργεί πλέον ο σαδιστικός ναρκισσισμός των νικητών ή ο ναρκισσιστικός μαζοχισμός των ηττημένων.

“

Ζωντανοί - νεκροί
Αυτό είναι το πρόβλημα με τη ζωή. Οι άνθρωποι σπανίως έχουν την τύχη να πεθάνουν ακριβώς την ημέρα που αναφέρει η ληξιαρχική πράξη θανάτου τους. Συνήθως πεθαίνουν νωρίτερα και δεν το αντιλαμβάνονται.

Ποιος είναι ο Οιδίποδας;

Η σοφόκλεια τραγωδία ως ένα πολιτικό και οικογενειακό θρίλερ με την υπογραφή του Ρόμπερτ Αϊκ, στη Στέγη

Της **ΡΕΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ**

«Η εκ των προτέρων γνώση είναι δώρο των θεών».

«Οιδίποδας», Ρόμπερτ Αϊκ

Ο **Ρόμπερτ Αϊκ** αφαίρεσε κάθε ίχνος ιστορικής σκόνης από τον «Οιδίποδα Τύραννο», αφαίρεσε και το δεύτερο συνθετικό του ονόματός του, τον απογύμνωσε πλήρως από το βάρος της τραγικής υψής του ρόλου και θεμελίωσε τη δραματουργία του στο έξυπνο εύρημα του ψυχαναλυτικού μιλιέ. Έτσι, ό,τι στοιχειώνει τον ήρωα, εν σχέσει με την αναζήτηση της ταυτότητάς του, προβάλλεται μέσα από ένα ψυχοθεραπευτικό κάτοπτρο και στο ίδιο κάτοπτρο ως θεατές αναγνωρίζουμε τις ποικίλες αντανακλάσεις της δικής μας ύπαρξης. Ποια ύβρη, αλήθεια, διαπράττει ο σύγχρονος άνθρωπος; Και ποια είναι τα όρια του μέτρου που υπερβαίνει; Αλλά και η εύρεση της λύσης στο γνωστό δυσεπίλυτο αίνιγμα «ποιος είμαι» αποκτά και αυτή τρομακτικές διαστάσεις. «Πρέπει να μάθω ποιος είμαι! Δεν μου αρκεί να είμαι ένα μωρό χωρίς όνομα παρατημένο στο δάσος», μονολογεί ο Οιδίποδας.

Ο Βρετανός συγγραφέας και δημιουργός του επιτυχημένου «Ντόκτορ» διασκευάζει και σκηνοθετεί την αρχαία τραγωδία ως ένα πολιτικό και οικογενειακό θρίλερ που γοητεύει τους θεατές. Η σοφόκλεια τραγωδία γίνεται απλώς ένας καμβάς για να υφανθεί το σύγχρονο δράμα. Το

ποθετεί τη δράση σε μια βραδιά εκλογών και μεταγράφει ελεύθερα τον Οιδίποδα σε έναν φιλόδοξο πολιτικό, το πιο ισχυρό φαβορί μιας εκλογικής αναμέτρησης. Διατηρεί τις ενότητες χρόνου, τόπου και δράσης σε μια «χύτερα ταχύτητας», όπου όλες οι σκηνικές συνιστώσες λειτουργούν υποδειγματικά, συνθέτοντας ένα μικρό σκηνικό αριστούργημα.

Όλα είναι σύγχρονα. Η ύβρις, η ματαιοδοξία, η διαφορετικότητα, η παιδεραστία, τα έμφυλα στερεότυπα, η γουόκ κουλτούρα, η αλαζονεία της εξουσίας. Ο Οιδίποδας είναι ένας φιλόδοξος

Όλα είναι σύγχρονα.
Η ματαιοδοξία, η διαφορετικότητα, η παιδεραστία, τα έμφυλα στερεότυπα, η γουόκ κουλτούρα, η αλαζονεία της εξουσίας.

πολιτικός, η Ισμήνη έχει αφαιρεθεί, ο Πολυνείκης είναι γκέι, ο Λάιος σκοτώνεται σε τροχαίο, η Ιοκάστη ήταν μόλις 13 ετών όταν έμεινε έγκυος στον Οιδίποδα και ο Λάιος ήταν παιδεραστής. Η έρευνα που διατάσσει ο Οιδίποδας για τα αίτια του θανάτου του Λαίου θα οδηγήσει με μαθηματική ακρίβεια στον ίδιο.

Νίκος Κουρής και **Καρυοφυλλιά Καραμπέτη** ως Οιδίποδας και Ιοκάστη στην παράσταση που ανεβαίνει στη Στέγη σε διασκευή και σκηνοθεσία του Βρετανού Ρόμπερτ Αϊκ.

Αυτό που κυριαρχεί στη σκηνοθεσία του Αϊκ δεν είναι μόνο η θεματοποίηση της προσωπικής κατάρρευσης του Οιδίποδα ή ο εκμοντερνισμός της, αλλά η εναρμόνιση όλων των επιμέρους δραματικών μοτίβων σε ενιαία παραστασιακή συνθήκη μοναδικής θεατρικής αξίας. Η σκηνογραφία της Χίλεγκαρντ

Μπέχτλερ και οι φωτισμοί της Νατάσα Σίβερς δημιουργούν ένα αφαιρετικό περιβάλλον με επίκεντρο το χρονόμετρο που μετράει αντιστροφή προς τον εκλογικό θρίαμβο του πρωταγωνιστή. Οι σκηνικοί ρυθμοί έντονοι, σχεδόν καταγυστικοί, η εικαστική αισθητική του συνόλου, μινιμαλιστική. Η παράσταση ευτυχώς

χάρη και στη συμβολή του σκηνοθέτη Πρόδρομου Τσινικόρη, ο οποίος ανέλαβε τη διδασκαλία των ηθοποιών στην ελληνική εκδοχή του εγχειρήματος.

Ο Νίκος Κουρής συλλαμβάνει πλήρως τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να ακροβατήσει ανάμεσα στη γήινη και τραγική υπόσταση του Οιδίποδα, να ισορροπήσει στον κάθετο άξονα της κλασικής υψής του ρόλου, έτσι όπως εφάπτεται στην οικεία και αναγνωρίσιμη μορφή ενός πολιτικού ηγέτη που έχει την ψευδαισθηση ότι όλα είναι υπό έλεγχο ενώ στην πραγματικότητα όλα τελούν

Ο Νίκος Κουρής ως Οιδίποδας τυφλώνεται με το αιχμηρό τακούνι της γόβας της Ιοκάστης, την οποία ερμηνεύει έξοχα η **Καρυοφυλλιά Καραμπέτη**.

υπό αναστολή.

Η σύζευξή του με την Καρυοφυλλιά Καραμπέτη στον ρόλο της Ιοκάστης είναι η πιο ενδιαφέρουσα ερμηνευτική στιγμή της παράστασης. Η Καραμπέτη μετέφερε τη γοητεία μιας υπαρκτής ερωτικής και τον αέρα μιας γυναίκας επιβλητικής, κυρίαρχης στο ερωτικό αιμομεικτικό παιχνίδι.

δι. Εξοχος ο μονόλογος της εξομολόγησής της στον Οιδίποδα, άριστη η χημεία των δύο ηθοποιών σε όλες τις σκηνές των δραματικών συγκρούσεων. Ο Λάζαρος Γεωργακόπουλος εξαιρετικός Κρέων και διευθυντής του πολιτικού γραφείου του Οιδίποδα, η Ανάη Αρσενία Φιλίδου ως Αντιγόνη φέρει την αποφασιστικότητα που έχει κληρονομήσει από τον πατέρα της και ο Τειρεσίας του Κώστα Νικουλί πείθει ως μέλος μιας new age σχέτας, περιορίζοντας τις συνέπειες της αυθαίρετης αλλαγής του ρόλου του μάντη στη δραματουργία. Συγκινητική η Ράνια Οικονομίδου στον ρόλο της Μερόπης, της θετής μητέρας του Οιδίποδα. Οι παύσεις, οι σωπές, οι ανάσες, το βάδισμα, οι σωματικές κινήσεις και οι βλεμματικές επαφές αυτής της σπουδαίας ηθοποιού ανέδειξαν μια σημαντική διάσταση ενός ρόλου εμβόλιμου και μη αναγνωρίσιμου από την αρχαία τραγωδία.

Ο Οιδίποδας του Ρόμπερτ Αϊκ τυφλώνεται χρησιμοποιώντας το αιχμηρό τακούνι της γόβας της Ιοκάστης. Η Ιοκάστη αυτοκτονεί με ψενικό τρόπο. Αυτοπυροβολείται. Και ξαφνικά η αυλαία πέφτει και ξανασπώνεται για μια νέα σκηνή, δύο χρόνια νωρίτερα, στον ίδιο χώρο του σπιτιού, αυτή τη φορά κενό από έπιπλα, λευκό και φωτεινό, σχεδόν καινούργιο. Ο τραγικός οίκος θα στεγάσει μια νέα τραγωδία.

Η κ. Ρέα Γρηγορίου είναι διδάκτωρ Ιστορίας - Δραματολογίας ΑΠΘ.

THE BIGGEST SCANDAL IN THE HISTORY OF THE MUSIC INDUSTRY

Milli Vanilli

Girl You Know It's True

ΚΥΡΙΑΚΗ 21 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 21:00

GIRL YOU KNOW IT'S TRUE

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Οι χορευτές Ρομπ Πιλάτους και Φαμπ Μόρβαν έγιναν διάσημοι στα τέλη της δεκαετίας του '80 ως Milli Vanilli. Το δίδυμο δεν τραγούδησε ποτέ ούτε λέξη στα τραγούδια τους και, όταν η αλήθεια αποκαλύφθηκε, ξέσπασε ένα από τα μεγαλύτερα σκάνδαλα στην ιστορία της μουσικής.

Το Κανάλι Διατίθεται:

cablenet

Θέση: 101

cytavision

Θέση: 49

MOVIES HD

MESIMVRIA

www.mesimvria.com

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Read

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Κατέβασε την εφαρμογή και μπες στη μαγεία της ανάγνωσης

ΣΤΗΡΙΖΟΥΝ

Τράπεζα Κύπρου

Deloitte.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Του **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Με σεβασμό στο ύφος κάθε συνθέτη, ο Ηλίας Σδούκος και ο Μάνος Κιτσικόπουλος ανέδειξαν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα κάθε μουσικής σύνθεσης.

«Υπό το σεληνόφως» για βιόλα και πιάνο

«**Σοστακόβιτς...** υπό το σεληνόφως» ήταν ο τίτλος της βραδιάς που παρουσιάστηκε στις 20 Νοεμβρίου στην αίθουσα «Δημήτρης Μπτρόπουλος». Με αφορμή την επέτειο μισού αιώνα από τον θάνατο του Σοστακόβιτς, ο Ηλίας Σδούκος (βιόλα) και ο Μάνος Κιτσικόπουλος (πιάνο) ερμήνευσαν τη βαθιά συγκινητική Σονάτα για βιόλα και πιάνο, έργο 147, που ο συνθέτης ολοκλήρωσε λίγο πριν από τον θάνατό του, αλλά δεν πρόλαβε να ακούσει. Στο τελευταίο μέρος της ο Σοστακόβιτς αναφέρεται στο πρώτο μέρος της Σονάτας «Υπό το σεληνόφως» του Μπετόβεν, η οποία ακούστηκε στην αρχή της βραδιάς. Ανάμεσα στα δύο έργα, οι δύο ερμηνευτές απέδωσαν τη νεανική Σονάτα για βιόλα και πιάνο, έργο 11, αρ. 4, που ο Πάουλ Χίντεμτ ολοκλήρωσε το 1919.

Ερμηνευτικά, τη μεγαλύτερη πρόκληση αντιμετώπισε ο Κιτσικόπουλος, καθώς η περίφημη Σονάτα «Υπό το σεληνόφως» έχει παιχτεί και ηχογραφηθεί ανα-

μνηεύσει το έργο με ενάργεια, όπως ταιριάζει περισσότερο στην εποχή και στη μουσική γλώσσα του Μπετόβεν. Ενδιαφέρουσα υπήρξε η απόδοση του δεύτερου μέρους, στο οποίο η γεμάτη φαντασία διαμόρφωση των φράσεων και οι τονισμοί έδωσαν ξεχωριστή εκφραστικότητα. Τέλος, ο Κιτσικόπουλος διέθετε την απαραίτητη δεξιότητα για το καταγιστικό, παράφορο τελευταίο μέρος της Σονάτας.

Μουσικός αποχαιρετισμός

Ανάλογη ποιότητα ήταν η ερμηνεία του Σδούκου στη Σονάτα του Σοστακόβιτς. Παρότι κατά τον συνθέτη το τρίτο μέρος χαρακτηρίζεται «μουσική που λάμπει», «φωτεινή και διαυγής», αυτό που ακούει κανείς είναι μια εκπληκτικής ποιότητας, αλλά σκοτεινή. Μοιάζει με αποχαιρετισμό μιας πλούσιας δημιουργικής πορείας, όπου ο Σοστακόβιτς συνομιλεί με το παρελθόν, με τον Μπεργκ, τον Τσαϊκόφσκι, τον Ραχμάνινοφ, αλλά και με μνήμες από δικά του έργα. Προπάντων, όμως, ανακαλεί το πρώτο μέρος της Σονάτας «Υπό το σεληνόφως», το οποίο επεξεργάζεται και οικειοποιείται στο πλαίσιο των δικών του εκφραστικών μέσων με τρόπο ιδιοφυή. Διαθέτοντας ήχο μεστό και εκφραστικό, ο Σδούκος πήγε πέρα από τις νότες και απέδωσε την ποιητική διάσταση της μουσικής σε συνομιλία με τον Κιτσικόπουλο, που ερμηνευτικά ήταν εξίσου παρών. Είχε προηγηθεί η αρχικά υπαινικτική και στη συνέχεια έντονα δραματική ερμηνεία τους στο πρώτο μέρος της Σονάτας, περισσότερο δύο παράλληλοι μονόλογοι, όπως προβλέπει ο συνθέτης, παρά μια συνομιλία με την πιο συμβατική έννοια. Το δεύτερο μέρος, όπου οι γνωστοί μηχανιστικοί ρυθμοί του Σοστακόβιτς συνδυάζονται με τη διάθεση παραδοσιακών χορών, δόθηκε με νεύρο, όπως και με τη σκοτεινή διάθεση που, στην ουσία, κυριαρχεί σε όλο το έργο.

Ανάμεσα στις δύο συνθέσεις ακούστηκε η Σονάτα για βιόλα και πιάνο του Χίντεμτ. Λυρική, αλλά χωρίς συναισθηματισμούς, ευθυγραμμίζεται με τη μοντερνιστική αισθητική που κυριαρχούσε στον γερμανικό χώρο εκείνη την εποχή. Παραβλέποντας ορισμένα θέματα τονικής ακρίβειας στην αρχή, οι δύο μουσικοί ανταποκρίθηκαν με επιτυχία στη ρυθμική του πολυπλοκότητα και στις δεξιότητες προκλήσεις του έργου.

ρίθμης φορές. Επομένως, κάθε φιλόμουσος έχει τις προτιμήσεις του και αναμένει να ακούσει το έργο έτσι όπως το έχει συνθέσει. Το βασικό ζήτημα προκύπτει από την προσωμμία της Σονάτας, την οποία εμπνεύστηκε μετά τον θάνατο του Μπετόβεν ο Γερμανός ποιητής και μουσικοκριτικός Λούντβιχ Ρέλσταμπ, εμφορούμενος από ιδανικά όπως η λατρεία της φύσης, που όμως ανήκαν στη δική του εποχή, αυτήν του ρομαντισμού. Ετσι, προέκυψε σειρά από άκρως «ρομαντικές» ερμηνείες, οι οποίες χειρίζονται με σημαντική ελευθερία τις χρονικές διάρκειες και τη δυναμική. Στον 20ό αιώνα, μετά τη στροφή του μουσικού κόσμου στις ιστορικά ενημερωμένες ερμηνείες, εμφανίστηκαν αναγνώσεις που προσδιορίζονται από τις δυνατότητες των οργάνων εποχής και εντάσσουν το έργο καλύτερα στην εποχή του.

Ο Κιτσικόπουλος στάθηκε στη μέση. Αξιοποίησε τις δυνατότητες του σύγχρονου οργάνου στο οποίο απέδωσε τη Σονάτα ενώ, ταυτόχρονα, προτίμησε να ερ-

Avatar: Φωτιά και στάχτη ★★½
ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ (2025), 195΄
Σκηνοθεσία: Τζέιμς Κάμερον
Ερμηνείες: Σαμ Γουόρθινγκτον, Ζόε Σαλντάνια

★ κακό
★★ μέτριο
★★★ καλό
★★★★ πολύ καλό
★★★★★ εξαιρετικό

Οι πρωταγωνιστές του «Ριφιφι», μετά το τούνελ και την τρύπα στον τοίχο, ανοίγουν τις θυρίδες της τράπεζας.

Ο Στάθης Σταμουλακάτος στο φιλμ «Πίσω από τις Θημινές», της Ασημίνας Προέδρου.

CINEMA

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Η τεχνολογία του σινεμά είναι η πρωταγωνίστρια της τρίτης ταινίας «Avatar» (Φωτιά και στάχτη), η οποία υπόσχεται πρωτόγνωρες εμπειρίες στους θεατές και τεράστια κέρδη στον Τζέιμς Κάμερον και στην εταιρεία παραγωγής.

Η Πανδώρα είναι πιο μαγική από ποτέ

Είδαμε το δεύτερο σίκουελ του «Avatar» σε συνθήκες 3D IMAX

Ο μεγάλος Τζέιμς Κάμερον επιστρέφει για τρίτη φορά στη μαγευτική Πανδώρα, συνεχίζοντας να αναζητάει νέα όρια στην τεχνολογία του κινηματογράφου, αλλά και στο... box office. Σε αυτό το δεύτερο σίκουελ παρακολουθούμε ξανά την ιστορία της οικογένειας Σάλι, η οποία παλεύει να ορθοποδήσει έπειτα από μια τραγική απώλεια, ενώ ταυτόχρονα προσπαθεί να εντάξει ένα νέο μέλος. Στην πορεία θα αφήσουν την υδρόβια περιοχή των υφάλων για να πραγματοποιήσουν ένα ριψοκίνδυνο ταξίδι, το οποίο θα τους φέρει αντιμέτωπους με μια καινούργια αιμοσταγή φυλή, γνωστή ως «λαός της στάχτης», αλλά και με τους παλιούς (ανθρώπινους) εχθρούς τους που ανασυντάσσονται.

Παρακολουθώντας το καινούργιο «Avatar» σε συνθήκες 3D IMAX, είναι μάλλον αδύνατο να μην παρασυρθείς από το οπτικοακουστικό υπερθέαμα που ξεδιπλώνεται μπροστά στα μάτια σου. Πλέον δεν βλέπεις «απλώς»

τριδιάστατους χαρακτήρες και δράση που εκτυλίσσεται κάπου μπροστά ή στο απολύτως διακριτό πλαίσιο μιας οθόνης· αντιθέτως, σε αρκετές περιπτώσεις οι πρωταγωνιστές βρίσκονται ακριβώς δίπλα σου, απόλυτα ρεαλιστικοί και απτοί, προκαλώντας σχεδόν να τους αγγίξεις.

Ωσπου να συννηθίσει κανείς αυτή την ιδέα, έχει πρακτικά περάσει η μια από τις (παραπάνω από) τρεις ώρες της μαραθωνίας διάρκειας, δίχως μάλιστα η πλοκή να έχει προχωρήσει ιδιαίτερα. Αυτό γίνεται βασικά στο δεύτερο μέρος της ταινίας, όπου εισάγονται τα πιο ενδιαφέροντα διλήμματα, με τον συνταγματάρχη Κουάριτς, βασικό «κακό» των προηγούμενων κεφαλαίων, στο επίκεντρο.

Πολεμοχαρής φυλή

Επιτυχκήμνη –και από αισθητική άποψη– είναι επίσης η προσθήκη μιας νέας, φιλοπόλεμης φυλής στους κατά τα άλλα ειρηνικούς λαούς των Να'βι. Γενικώς η συνθήκη του πολέμου και ο

αντίκτυπος της στην οικογενειακή γαλήνη έχει εδώ κεντρικό χαρακτήρα, δίχως πάντως να εξερευνάται σε ιδιαίτερο βάθος.

Επιπλέον, κάπου εκεί τελειώνουν τα «φρέσκα κουλούρια» και ξεκινούν οι επαναλήψεις. Αυτές περιλαμβάνουν φυσικά τα γνωστά οικολογικά μηνύματα, τα οποία, αν και (προφανώς) ορθά, δεν βρίσκουν νέους τρόπους έκφρασης, ενώ πιο πομπώδης από ποτέ μοιάζει και η πνευματική διάσταση του φιλμ, η οποία φέρνει πιο περισσότερο σε εναλλακτική θρησκεία και λιγότερο στη γοπητευτική και κάπως μυστηριώδη εκδοχή του πρώτου «Avatar». Τότε, 15 χρόνια πριν, ο Τζέιμς Κάμερον παρουσίασε στη σκοτεινή αίθουσα κάτι πραγματικά ρηξικέλευθο. Πλέον, αν και παραμένει οπτικά ασυναγώνιστο, το έργο ζωής που φέρνει στον νου μια πελώρια εισπρακτική μηχανή, παρόμοια με αυτές που έρχονται για να κατακτήσουν τον κόσμο της Πανδώρας: μήπως όμως στην πορεία χάνουμε το νόημα;

HOME CINEMA

Το «ριφιφι του αιώνα» στις οθόνες

Ριφιφι

ΔΡΑΜΑ (2025)
Δημιουργός: Σωτήρης Τσαφούλιας
Ερμηνείες: Ευαγγελία Μουμούρη, Βασίλης Χαλαλαμπόπουλος, Χρήστος Χατζηπαναγιώτης, Βλαδίμηρος Κυριακίδης, Πάνος Βλάχος

Η συνεργασία του Σωτήρη Τσαφούλια με την Cosmote TV συνεχίζεται με μια σειρά βασισμένη στην αληθινή ιστορία της μεγαλύτερης τραπεζικής ληστείας στα ελληνικά χρονικά. Βρισκόμαστε στο 1992, όταν οι υπεύθυνοι μιας αθηναϊκής τράπεζας βρίσκονται ένα πρωί μπροστά σε ένα αναπάντεχο θέαμα: μια μεγάλη τρύπα στον τοίχο του θησαυροφυλακίου, που οδηγεί σε τούνελ, έχει βοηθήσει τους εισβολείς να αποσπάσουν τεράστια λεία.

Οι συνακόλουθες έρευνες των

Αρχών ακολουθούν διάφορες υποθέσεις και αναλύσεις, ωστόσο οι δράστες δεν πάνονται ποτέ. Αυτή είναι και η αφετηρία του σεναρίου που υπογράφουν ο Βασίλης Ρίσβας και η Δήμητρα Σακαλή, δίνοντας πρόσωπα και μυθοπλαστική διάσταση στους πρωταγωνιστές αυτής της ιστορίας, την οποία παντρεύουν και με μια επίσης αληθινή τραγωδία των ελληνικών χρονικών. Προσαρμόζοντας την αφήγηση στο μοτίβο μιας μίνι σειράς έξι (χορταστικών) επεισοδίων, ο Τσαφούλιας ξεκινάει από το υπόβαθρο των ηρώων του πριν προχωρήσει στην καθαρή δράση. Όσα βλέπουμε εδώ δεν είναι ακριβώς εφευρετικά από τεχνική άποψη ή βαθυστοχάστα, όμως λειτουργούν και μπορούν να παρασύρουν τον θεατή σε ένα ευχάριστο τηλεοπτικό ταξίδι, δίχως ιδιαίτερες απαιτήσεις από μέρους του.

Πίσω από τις Θημινές ★★½
ΔΡΑΜΑ (2022)
Σκηνοθεσία: Ασημίνα Προέδρου
Ερμηνείες: Στάθης Σταμουλακάτος, Λένα Ουζουνίδου

Από την πλατφόρμα του Cinobo επιλέγουμε το εξαιρετικό ντεμπούτο της Ασημίνας Προέδρου. Η ιστορία της διαδραματίζεται το 2015 σε ένα μικρό χωριό κοντά στη λίμνη Δοϊράνη. Εκεί, ένας ψαράς και αγρότης (Στάθης Σταμουλακάτος) προσπαθεί να τα βγάλει πέρα με τα χρέη που τον βαρύνουν, μπλέκοντας στη διακίνηση εισπρακτική μηχανή, παρόμοια με αυτές που έρχονται για να κατακτήσουν τον κόσμο της Πανδώρας: μήπως όμως στην πορεία χάνουμε το νόημα;

Το άρμεγμα και ο Στάλιν

Άρμεγμα σε κολεκτίβα υπό το βλέμμα του Στάλιν και του Βοροσίλοφ. Η κολεκτιβοποίηση ήταν πολιτική του Στάλιν με στόχο την οργάνωση της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής σε βιομηχανικά πρότυπα και παράλληλα την εξαφάνιση των εύπορων αγρωτών. «Herd on the Collective Farm» (1958-1959) του Αλεξάντερ Γκερασίμοφ.

Ο σκληρός μονάρχης Ιβάν

Ο Ιβάν ο Τρομερός κρατάει στην αγκαλιά του τον γιο του, τσάρεβιτς Ιβάν Ιβάνοβιτς, τον οποίο ο ίδιος χτύπησε στο κεφάλι σε μια κρίση θυμού. Ο πίνακας απεικονίζει την αγωνία και τις τύψεις στο πρόσωπο του ηρεσβύτερου Ιβάν και το σοκ και τα δάκρυα του ετοιμοθάνατου γιου του. «Ιβάν ο Τρομερός και ο γιος του, Ιβάν» (1883-1885) του Ιλία Ρέπιν.

Ντοστογιέφσκι και πουτινισμός

Η εθνική και οικουμενική ταυτότητα ως διαχρονικό φαινόμενο της ρωσικής και σοβιετικής κουλτούρας

Του **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΡΩΤΟΠΑΠΠΑ**

Η **δημιουργικότητα** θα σώσει τον κόσμο ή, εάν θέλουμε να είμαστε πιστοί στο αυθεντικό απόφθεγμα, «η ομορφιά θα σώσει τον κόσμο». Αυτό κατηγορείται ότι πιστεύει ο πρίγκιπας Μίσκιν, ο πρωταγωνιστής του γνωστού μυθιστορήματος του Ντοστογιέφσκι, από τον φιλοξενούμενό του Ιππόλυτο Τερέντιεφ, γεγονός που τον καθιστά στα μάτια του τελευταίου «Ηλίθιο». Μελετητές έχουν ασχοληθεί με το απόφθεγμα και το πραγματικό του νόημα, μεταξύ αυτών και ο Σολζενίτσιν κατά την ομιλία του στην απονομή του βραβείου Νομπέλ Λογοτεχνίας. Η επικρατούσα ερμηνεία είναι ότι ο Ντοστογιέφσκι εννοούσε τη χριστιανική ομορφιά ως το μέσο που θα σώσει τον κόσμο, η οποία πηγάζει από την αγάπη του Χριστού για την ανθρωπότητα. Αυτό είναι το λογικό συμπέρασμα αν περιοριστούμε στη μελέτη του Μίσκιν ως πρωταγωνιστή του μυθιστορήματος. Εάν όμως επεκτείνουμε τη μελέτη μας στο ευρύτερο έργο του Ντοστογιέφσκι, το μυθιστορηματικό, προκύπτει μια ελαφρώς πιο σύνθετη κοσμοθεωρία. Δεν είναι μόνο ο Χριστός που θα σώσει τον κόσμο, αλλά και ο εκλεκτός λαός του θα συμβάλει σε αυτό. Και ποιος είναι αυτός ο λαός; Οι Ρώσοι, φυσικά. Θα το πράξουν διαδίδοντας το μήνυμα του Χριστού για την ομορφιά στην αγάπη με το πιο ισχυρό μέσο που έχει στη διάθεσή του ο άνθρωπος, τις τέχνες.

Ο Πούσκιν και ο Ρομαντικός

Οι **εν λόγω** πεποιθήσεις του Ντοστογιέφσκι εκφράζονται ξεκάθαρα στην περίφημη ομιλία του για τον Πούσκιν από το 1880. Εδώ ο Ντοστογιέφσκι γράφει πως «το να γίνει γνήσιος Ρώσος σημαίνει να επιδιώξεις τελικά να συμπληρώσεις όλες τις ευρωπαϊκές αντιπαραθέσεις» και αναγνωρίζει

την τέχνη του Πούσκιν ως υπέρτατη έκφραση αυτής της τάσης. Σύμφωνα με τον Ντοστογιέφσκι, ο Πούσκιν είχε την ικανότητα να απεικονίζει μη ρωσικούς χαρακτήρες με μεγαλύτερη αυθεντικότητα από οποιονδήποτε άλλον συγγραφέα. Παρ' όλα αυτά, η συγκεκριμένη ικανότητα να αποδέχεται το διαφορετικό χωρίς να το αντικειμενοποιεί δεν ήταν απλά ιδιότητα του μεγάλου Ρώσου καλλιτέχνη, αλλά το εθνικό χαρακτηριστικό των Ρώσων και δη του απλού ρωσικού λαού. Κατά τον Ντοστογιέφσκι, οι Ρώσοι χωρικοί ζούσαν ακόμη σύμφωνα με τις πανανθρώπινες αξίες της πνευματικότητας και της συλλογικότητας, που στην περίπτωση της Ρωσίας εμφανίστηκαν μαζί με τη γένεση του έθνους στον Ορθόδοξο Μεσαίωνα. Με άλλα λόγια, οι χωρικοί δεν είχαν επηρεαστεί από τις δυτικές τροπές μεταρρυθμίσεις που εισήγαγε ο Μέγας Πέτρος, οι οποίες υποτίθεται έφεραν μαζί τους μισανθρωπικές αξίες, όπως ο υλισμός και ο ατομικισμός στη ρωσική κοινωνία, αλλά εξέφραζαν πολλούς ακόμη συγγραφείς της «Ρωσικής Θρησκευτικής Αναγέννησης», οι οποίοι με τη σειρά τους επηρεάστηκαν από το δυτικό κίνημα του γερμανικού Ρομαντισμού. Οι Ρομαντικοί φιλόσοφοι είχαν ήδη αποδώσει στη Γερμανία το χαρακτηριστικό της συμπεριληπτικής ταυτότητας και τον ηγετικό ρόλο για την ένωση της ανθρωπότητας. Η ρωσική διάνοηση του 19ου αιώνα απλώς αντικατέστησε τη Ρωσία με τη Γερμανία και καθιέρωσε μια ιδεολογία που συνεχίζει να προσδιορίζει το έθνος μέχρι και σήμερα, έστω και με κατάφωρα διαστρεβλωμένο τρόπο.

Πράγματι, μελετώντας το φαινόμενο του πουτινισμού, παρατηρούμε μια ενδιαφέρουσα συνθήκη. Σε αντίθεση με ένα τυπικό εθνικιστικό καθεστώς, δεν αντι-

λαμβάνεται τη ρωσική ταυτότητα με αποκλειστικούς όρους, π.χ. με βάση τη φυλετική καθαρότητα. Αντιθέτως, ισχυρίζεται ότι οι Ρώσοι είναι οι υπερασπιστές και προστάτες των άλλοτε οικουμενικών αξιών της πνευματικότητας και της συλλογικότητας, οι οποίες έχουν σε μεγάλο βαθμό χαθεί από τις σύγχρονες κοινωνίες, ιδίως στη Δύση. Αυτό σημαίνει ότι κάθε έθνος που θέλει να επιστρέψει σε αυτές τις αξίες και να τις προστατεύσει πρέπει να στραφεί προς τη Ρωσία. Στον ρόλο της εγγυήτριας, η Ρωσία οφείλει να συμβάλει επίσης με τον πολιτισμό της, γεγονός που θα οδηγήσει τα εκάστοτε έθνη να αναπτύξουν μια ευρύτερη ρωσική ταυτότητα παράλληλα με τη δική τους.

Ο βίαιος μεσσιανισμός του Κρεμλίνου

Μέσω αυτής της θεώρησης ο πουτινισμός είναι σε θέση να παρουσιάσει τη Ρωσία, όχι απλά ως ένα έθνος, αλλά έναν «συμπεριληπτικό» πολιτισμό, ο οποίος είναι προσκλημένος σε ένα μεσσιανικό όραμα να σώσει τον κόσμο από τον υλισμό και τον ατομικισμό της Δύσης. Σε αντίθεση όμως με τη διάνοηση του 19ου αιώνα, η οποία πίστευε ότι το συγκεκριμένο όραμα, όπου η Ρωσία θα ηγείτο των εθνών για τη δημιουργία μιας ειρηνικής παγκόσμιας κοινότητας, θα πραγματοποιούνταν μέσω της δημιουργικότητας και ιδιαιτέρως της τέχνης, το σημερινό καθεστώς προωθεί το όραμα μέσω της γεωπολιτικής και διά της βίας.

Εν τέλει, εάν κάτι ανταποκρίθηκε ειλικρινώς στο κάλεσμα της διάνοησης του 19ου αιώνα, αυτό ήταν τα μοντέρνα κινήματα της «ρωσικής» και σοβιετικής τέχνης - αρχιτεκτονικής, όπως ο Συμβολισμός και η Πρωτοπορία, που παρομοίως είχαν τις ρίζες τους στη Δύση. Το έπραξαν όμως με τον δικό τους προοδευτικό τρόπο. Εάν ο Ντοστογιέφσκι και οι

λοιποί έβλεπαν στην πολυεθνική μορφή της αυτοκρατορίας το δυναμικό των Ρώσων να ενώσουν όλη την υψηλή, καλλιτέχνης και αρχιτέκτονες, όπως ο Καντίνσκι, η Γκαντσαρόβα, ο Μαλιέβιτς και ο Λεονίντοφ προώθησαν με τις δημιουργίες τους μια ταυτότητα που δεν έβαζε τη Ρωσία υπεράνω των υπολοίπων, αλλά ήταν πολυπολιτισμική, χρησιμοποιώντας αναφορές τόσο από την ευρύτερη ανατολικοσλαβική παράδοση όσο και την ασιατική. Ταυτόχρονα τα έργα τους διέπνυνταν από μια πνευματικότητα, η οποία αποσκοπούσε να επηρεάσει πέρα από εθνικά υπόβαθρα. Το υπερφυσικό θέμα αυτών των έργων οφείλει να ανυψώσει και κατά συνέπεια να ενώσει τους θεατές σε μια παγκόσμια κοινωνία «ανώτερων» όντων.

Το γεγονός ότι μια βία και απολίτιστη σύγχρονη δικτατορία και ένα από τα πιο καινοτόμα και καρποφόρα κινήματα του Μοντερνισμού φαίνεται να έχουν κοινή ρίζα, θυμίζει τη διάσημη παρατήρηση του Αϊζάια Μπερλίν σχετικά με την ικανότητα της Ρομαντικής σκέψης να χρησιμεύει ως εφελκυστήριο τόσο για προοδευτικά όσο και για αντιδραστικά φαινόμενα. Εμμένοντας στην πρώτη συνθήκη μπορούμε να επιχειρηματολογήσουμε ότι η «ρωσική» και σοβιετική τέχνη και αρχιτεκτονική μπορούν και σήμερα να λειτουργήσουν ως πηγή έμπνευσης για δημιουργικότητα και μάλιστα σε παγκόσμιο επίπεδο. Διότι, ό,τι παρουσίασα μέχρι στιγμής, είναι στην πραγματικότητα διαφορετικές ιστορικές προσπάθειες της ρωσικής κοινωνίας να γεφυρώσει τις αντιθετικές δυνάμεις μεταξύ του αυτοπροσδιορισμού και του ουμανισμού. Αυτό όμως δεν είναι ένα αποκλειστικά ρωσικό φαινόμενο. Το ίδιο χάσμα χαρακτηρίζει τον δυτικό πολιτισμό, όπως είναι έμφυτο σε κάθε κοινωνία που έχει επηρεαστεί από τα διδάγματα του Ρομαντισμού και κατά συνέπεια του Διαφωτισμού. Οι σύγχρονες δυτικές

κοινωνίες ομοίως ακροβατούν ανάμεσα στην ανάγκη για μια εθνική αφήγηση και στην ανάγκη να ανήκουν σε μια ευρύτερη κοινότητα κοινών αξιών, είτε αυτή ονομάζεται αμερικανικός πολιτισμός είτε ευρωπαϊκά ιδέωδη. Ωστόσο, το πράττουν με πολιτικές θεωρίες και ιδεολογίες που υποστηρίζονται από κρατικούς, οικονομικούς και θρησκευτικούς θεσμούς - μια διαδικασία που ανέκαθεν οδηγεί σε αποικιοκρατικές και ιμπεριαλιστικές συμπεριφορές.

Η τέχνη ως πυξίδα

Εναντι, λοιπόν, του «αναθερμασμένου» εθνικισμού, των αμφιβόλου ηθικής ενώσεων (Ε.Ε., ΝΑΤΟ) και της βαλτωμένης υστεροκαπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης, η τέχνη και η αρχιτεκτονική μπορούν να υψώσουν το δικό τους ανάστημα και να ικανοποιήσουν την ανάγκη των συγκεκριμένων κοινωνιών για ένα εθνικό αφήγημα, αλλά και το όραμα ενός ενωμένου κόσμου. Να καταδείξουν ότι η εκάστοτε εθνική ταυτότητα είναι το αποτέλεσμα συνύπαρξης και όχι καθαρότητας, αλλά και να προάγουν την «ουδέτερη» πνευματικότητα της δημιουργικότητας ως το μέσο που μπορεί να φέρει λαούς πιο κοντά - ακόμη και αυτούς που δεν γειτνιάζουν γεωγραφικά ή ιστορικά. Τέτοιες προσπάθειες που προωθούν τη συμπεριληπτικότητα και την οικουμενικότητα, όχι από πάνω προς τα κάτω αλλά μέσω μιας οργανικής εμπειρίας, είναι, κατά τη γνώμη μου, υψίστης σημασίας για κάθε σύγχρονη προσπάθεια να γεφυρωθεί πραγματικά το χάσμα μεταξύ του «εθνικού» και του «διεθνούς» ή να επαναπροσδιοριστεί εποικοδομητικά η θέση της Δύσης απέναντι στον υπόλοιπο κόσμο.

Ο κ. Αλέξανδρος Πρωτοπαππάς είναι δρ Ιστορίας και Θεωρίας Αρχιτεκτονικής στο Πανεπιστήμιο ΕΤΗ της Ζυρίχης.

Ρωσική τάξη πραγμάτων

Σε αντίθεση με τη διάνοηση του 19ου αιώνα, η οποία πίστευε ότι η Ρωσία θα ηγήτο των εθνών για τη δημιουργία μιας ειρηνικής παγκόσμιας κοινότητας, μέσω της δημιουργικότητας και ιδιαιτέρως της τέχνης, το σημερινό καθεστώς προωθεί το όραμα μέσω της γεωπολιτικής και διά της βίας.

γαστρονόμος

ΤΟ ΠΑΡΤΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΑΣ

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΕΦ ΜΟΙΡΑΖΟΝΤΑΙ ΜΑΖΙ ΜΑΣ
ΤΙΣ ΚΑΛΥΤΕΡΕΣ ΣΥΝΤΑΓΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΟ ΡΕΒΕΓΙΟΝ

+

Η Μαριλένα
Ιωαννίδου
μάς φτιάχνει
ΒΑΣΙΛΟΠΙΤΑ
ΜΕ ΧΑΛΕΠΙΑΝΑ
και trifle με ψητά
αχλάδια και
κουμανταρία

ΚΥΡΙΑΚΗ

28/12

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Κυριακή 28 Δεκεμβρίου 2023